

SC.17.Pl.7.

HAG3201

**G E D E O N I S
G L A D I U S.**

J. Augustini Licensij

Handwritten text, possibly a signature or name, written in a cursive script.

G E D E O N I S G L A D I U S

PROPOSITIONES A' SS. D. N.
I N N O C E N T I O X I.

Damnatas Angelici Doctōris Ope penitus profligans ,
radicitusque convellens .

Auctore Reverendo Patre Sacrae Theologiae Lectore

FR. LAURENTIO MARIA PISANI +
ORDINIS PRÆDICATORUM,

Fidelissimæ Civitatis Mylarum .

Opus tam Scholasticis, quàm Moralis Theologiæ cultoribus perutile : ubi
verus sensus, in quo prædictæ Propositiones damnantur, explanatur,
varique Conscientiæ casus resolvuntur .

A D D I T A A P P E N D I C E

Circa Observationes, supra easdem Propositiones, editas à Rev. P. M.
Fr. Raymundo Lambier, Ord. Carmelitarum; in qua nonnullæ
controversiæ iterùm dirimuntur .

Illustrissimo, atque Reverendissimo D. D.

F. ANGELO MARIE CARLINI
Ordinis Prædicatorum,
ARCHIEPISCOPO CORYNTHI.

V E N E T I I S, M. DCCIV.

Apud Aloysium Pavinum.

Id. 10 SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

—

2

11

ILLUSTRISSE, ac Reverendis. Antistes.

*Gladium ; non quem è vagina liberari
nefas sit , seu nudatum necesse sit illico
recondi , sed ex Divinae Sapientiae ar-
mamentario depromptum , tum ad ca-
stigandam nimiam opinionum licen-
tiam , tum ad abstergendam ingratham
molestissimamque ex hominum animis religionem , tibi di-
catum volo Praestantissime atque Optime Praesul . Hanc
autem nuncupandi hujus operis Nomini tuo causam ha-
beo . Vineae suae procurandae praefectum te voluit Divi-
nus Paterfamilias : non itaque ab officio tuo alienum
erit certis statisque temporibus gladio hoc , tanquam vi-
nitorio cultro uti ; cum scilicet in sylvam abit , & ste-
rili ubertate laborat Vinetum . Mirum profecto tum in-
tegritati Ecclesiae servandae , tum reparandae saluti quan-
tum conferat , ex Doctoris Angelici cote gladium hunc
aciem , nitoremque suum traxisse : idque in ea Domini-*

cana familie parte , in qua severioris discipline institutis ad grande illud , & Divinum munus , quo castissime nunc , sanctissimeque funderis , eruditus es . Dum adhuc privatum illud vite genus complexu suo te coerceret , vidit te Italia Divina eloquia , gladium nempe utraque parte acutum summo mortalium bono tractantem . Vidit te non tam eximie dignitatis , quam doctrinae , pietatis , ceterarumque virtutum nota insignem , mirataque est Constantinopolis primum , tota dein Peloponnesus amplissimis , & immortalibus à te affecta , atque exornata beneficiis . Hinc ex Veneti Senatus Consulito (quo nihil magis efficax ad comparandam hominibus famam excogitari potest) administrandae Corinthi Ecclesiae praepositus es : ~~quod maximis laudibus ab universa Italia exceptum est~~ : quodque incredibili voluptate tota penè Graecia tamquam singulare illius Orbis bonum celebravit . In ea modo re utriusque gentis Vota versantur , ut diù multùmque Ecclesiae commodo , & gloria vivas . Quid publicis his aequissimisque votis addere ego possim ? Plenè cumulatèque omnium , meisque precibus & votis occurrat D. O. M. teque amplissime fortunet .

Humillimus & Addictissimus Servus
Aloysius Pavinus .

LIBELLO AUCTOR.

Uñam progredi subincude vix fabrefacte, nondum ad limam, haud formam naſte, imperite niteris gladiæ? E prælo ad prælium properas nulla prorsus excultus arte? E cellis numquid milites, ex bibliothecis nè gladii erumpunt? E mancipatis hostiis, hostium castra petuntur? Proh rerum inversum ordinem! At nil novi è sacra Prædicatorum turma adversus hæreses, Ecclesiæ hostes, morumque sædatorum arma perstringi, ex eorum litterariis thecis ancipites ortum ducere enses, eorumque domiciliis pro Ecclesiæ militantis subsidio strenuos Christi milites enutriri. Belli adversus Albigenſes ortus hic Ordo, bellandi morem à Protoparente suxit. Disputationibus in Licæis, Concionibus in plateis, ferro quoque in Sanctæ Inquisitionis Tribunali strenuè certare non destitit: Petronamque Martyre, Angelico Thoma, Ferrerioque Vincentio vexilliferis subinclyto Duce Dominico (pugilum Fidei ab Innoc. III. non immeritò nomenclaturam adepti) belligerantes Dominicani, haud semel triumphali redimiti sunt laurea. Hujus propaginis athletis continuè, & hætenus usa est Principis Apostolorum sedes: hac præcipuè ~~tempore~~, ut opinionum pelli-
ciem, in perniciem quotidie grassantem animarum, compe-
ſceret, à sæcl. rec. Alexandro VII. hujus Ordinis Generali Magistro, ut suorum acies adversus eas ordinaret, nonnisi cura demandata est: nec tetellit eventus: nam Vincentius Baronius eodem tempore, quo Romæ expunctæ illæ olim ab Alexandro fuere, tomos aliquot in Gallia edidit, funditè eas evertens, ut non priùs Summi Pontificis auctori-
ta

te damnata, quàm ejus fuerint lucubrationibus enervata, earum, quas nuper Sanctissimus Dominus noster Innoc. XI. (quem diù suæ Ecclesiæ Deus incolumem servet) exposuit, pleraque multò ante Mercorus, Minutolus, Gonetus, idemque Baronius, præ cæteris foeliciter profligarunt. Non mirum igitur in dies hujus emeritæ Religionis claustra enses parere, ut meritò ejus alumni illud Psalmodiæ, & gladii ancipites in manibus eorum aptari queat:

At cur jactabundè Gedeonis nomine gloriaris? Adeò namque in tua gracili virtute confidis, ut illius instar hostes ad internecionem usque perimere audeas? Tàm altè de te sapias, dum tamen humiliter de tui militis exili manu sentire deberes? At sanè æquum est tibi hoc præfulgido potiri epitheto dùm nonnisi Angelici Doctoris ope evaginatus, illius te versat dextera, cujus Doctrinæ occinens, ait Ecclesia: fit Gedeonis, Gladius, tuba, lagena, radius.

~~At siste quæstio gladiæ~~ Vanum est cum victis pugnam inire; indecorum jam prostratos opprimere: jam Petri pugione crucio perfusos aggredi.

At proficiscere, propera, erumpe. Frustraneum haud est certamen cum iis percutere, qui etsi victi, Anthæi instar, animi non deposuere proterviam; non laude vacuum, SS. PP. omniumque Scholasticorum exemplo, qui hucusque ab Ecclesia damnatas hereses eradicare minimè sinunt, auctoritate jam interemptas rationibus eliminare; quin de his dictum: *Qui elucidant me vitam æternam habebunt*. Si fidimus Aquinati. Haud exuberans Apostolico mucrone, etsi exteriùs attritos, interiùs adhuc non penitus fractos invadere. Nonnè tibi quamplurimis Trinacriæ plagis evaginari opus fuit ut aliquorum amputares subdubitantis ingenii prunos. Lucem igitur appetere pro cunctorum profectu nimietate carebit. Etsi forsan tui militis in ferendi arte peritiam, neutiquam pro Vaticani obsequio decertandi studium abnegare poterit Orbis; ut nuper in thesibus de Summi Pontificis auctoritate editis jam agnovit. Ad agonem igitur irrue, Angelici namque (Cherub est mystici Paradisi, flammiferum, atque versatilem rutilans gladium) Doctoris ope fretus, ut
verax

verax Gedeonis Gladius, hæc à Sanctissimo Domino nostro damnata Theoremata (auguror) penitus profligabis, è cordibus radicitusque convelles. At quam mihi mercedem, qui te evaginandum curavi exhibebis? O utinam (non aliam opto) impiorum in me gladios pro Catholicæ Fidei veritate centuplos germinares.

Reliquum est, ut te legentibus sinceritatem, qua cultu prosequor cernuo hos ipsos, quos arguo, palam facias; opinionibus namque meum est adversari: aliquarum verò ex consecrariè illatis, intrà damnatarum ambitum non occlusis, solum rationum ponderi, lectorumque arbitratui iudicium relinqui; nullamque eis censuræ notam te inurere iniquies: styli imbecillitatem aspernantibus, te sapientibus, ac insipientibus debitorem, omniumque captui non impari oportere responsum dabis: porrò non Rethorum fucis, sed argumentorum jaculis dimicandum: belligeros milites galeatos, minimè opus esse fucatos. Si inopitè te criminentur, aliquid temporis avaritiæ, partim, quibus angustor curis, librorum penuriæ nonnihil, plurimùm ingenii hæbetudini remitti, supplex exposce: mendicantis proles nonnisi pauperiem poterit redolere. Adversùm te obloquentia nè timeas ora, non enim sine causa Gladium portas. Si in me insurgant detractores, nil tibi esto, libenti namque animo illis ignosco, nè cum alias didicerim (si fortè quid sapio) disciplinas maximam è Crucis Cathedra ab Incarnata Sapientia effusam oblivioni tradam. Iis, quos noveris humaniter te excipere, plurimas humiliter, venerabundus gratias age: & si mihi jus in te est; pone Gladium tuum in vaginam.

DECRETUM SS. D. N. INNOCENTII PAPÆ XI.

Feria v. die 2. Martii 1679.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctiss. D. N. D. Innocentio Divina Providentia Papa XI. ac Eminentiss. & Reverendiss. Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter Deputatis.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium sibi à Deo creditarum salutis sæculò incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiiis à sæcl. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas propositiones partim ex diversis, vel libris, vel Theſibus, seu scriptis excerptas, & partim ~~novitas adinventas~~, Theologorum plurimum examini, & deindè Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sæculò, & accuratè sæpius discussis, eorundem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis. Idem Sanctissimus D. N. re postea maturè considerata, statuit, & decrevit pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen, Sanctitas Sua per hoc decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Sæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1 Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id veter lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. pag. 1.

2 Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem. pag. 27.

3 Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca quam-

quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non creatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus. pag. 35.

4 Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minùs probabili. pag. 47.

5 An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus. pag. 49.

6 Probabile est, nè singulis quidèrn rigorosè quinquennii per se obligare præceptum charitatis erga Deum. pag. eadem.

7 Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus. pag. eadem & fusius in Append. à n. 15.

8 Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modò non obstat valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui. pag. 55.

9 Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali. pag. 79.

10 Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali. p. 60.

11 Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos. pag. 60.

12 Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad elemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui. pag. 66.

13 Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum. pag. 69.

14 Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem, ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas. pag. 76.

15 Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas. 78.

16 Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se. pag. 79.

17 Satis est, actum fidei semel in vita elicere. pag. 84.

18 Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccaminosum per se non damno. pag. 117.

19 *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* p. 120.

20 *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.* pag. 129.

21 *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis; immò cum formidine qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.* pag. 98.

22 *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediis, non autem explicita Remuneratori.* pag. 99.

23 *Fides latè dicta ex Testimonio Creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit.* pag. 86.

24 *Vocare Deum in Testem mendaci levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.* pag. 133.

25 *Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, si res sit levis, si vè gravis.* pag. 140.

26 *Si quis, vel solus vel coram aliis, si vè interrogatus, si vè propria spontè, si vè reverentia causa, si vè quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.* pag. 147.

27 *Causa justa utendi hic amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, bonorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & virtuosa.* pag. 152.

28 *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.* pag. 157.

29 *Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.* pag. 161.

30 *Fas est viro bonorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.* pag. 166.

31 *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius auri.* p. 173.

32 Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actus possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus. pag. 177.

33 Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injustè impedi-
cientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter
defendere, sicut, & jus habenti in Catbedram, vel præbendam con-
tra eorum possessionem injustè impediendentem. pag. eadem.

34 Licet procurare abortum ante animationem foetus, nè Puella
deprehensa gravida occidatur, aut infametur. pag. eadem.

35 Videtur probabile omnem foetum, quamdiu in utero est, ca-
cere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum
paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium
committi. pag. 179.

36 Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed
etiam in gravi. pag. 180.

37 Famuli, & famule domesticæ possunt occultè beris suis surripi-
re ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario,
quod recipiunt. pag. 183.

38 Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod
ablatum est per pauca furtiva, quantumcumque sit magna summa to-
talis. pag. 187.

39 Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum
tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati. pag. 194.

40 Contractus Mobatratæ licitus est, etiam respectu ejusdem per-
sonæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito cum intentione
lucri. pag. 196.

41 Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit
qui non majoris faciat pecuniam presentem, quam futuram, potest
creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo abusu-
ra excusari. pag. 199.

42 Usura non est dum ultra sortem aliquid exigitur, tamquam ex
benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam
ex justitia debitum. pag. 205.

43 Quidni nisi veniale sit detrabentis auctoritatem magnam sibi
noxiam falso crimine elidere. pag. 208.

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum cri-
men alicui, ut suam justitiam, & bonorem defendat. Et si hoc non
sit pro-

fit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia. pag. 211.

45 Datur temporale pro spiritali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spiritali, aut è contra. pag. 214.

46 Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiamsi sit finis ipsius rei spiritalis, sic ut illud pluris aestimetur, quàm res spiritalis. pag. 225.

47 Cum dixit Concilium Tridentinum: eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesie magis utiles, ipsi judicaverint ad Ecclesias promovent, Concilium vel primò videtur per hoc digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundò locutione minùs propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos, vel tandem loquitur tertio quando sit concursus. p. 230.

48 Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere multam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur. pag. 244.

49 Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sepe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali. 252.

50 Copula cum conjugata consentiente marito, non est adulterium adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum. p. 252.

51 Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat verum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aporiendo januam, aut quid simile cooperando non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, putà nè à Domino male tractetur, nè torvis oculis aspiciatur, nè domo expellatur. p. 254.

52 Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. p. 262.

53 Satisfacit præcepto Ecclesie de audiendo Sacro, qui annus ejus partes, immò quatuor simul à diversis celebrantibus audit. p. 263.

54 Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, adnihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem. pag. 266.

55 Præcepto Communionis annuæ satisficit per sacrilegam Domini manducationem. p. 269.

56 *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis. p. 272.*

57 *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò bonestiam. pag. 274.*

58 *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem. 278.*

59 *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confesos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ. p. 292.*

60 *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem. p. 297.*

61 *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere; quinimodò directè, & ex proposito querit, aut ei se ingerit. p. 301.*

62 *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit. p. 306.*

63 *Licetum est querere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi. p. 314.*

64 *Absolutionis capax est homo quantumvis labore ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnat. Dom. N. Jesu Christi. pag. 318.*

65 *Sufficit illa Mysteria semel credidisse. p. ead.*

Quicumque autem cujuscvis conditionis, status, & dignitatis illas vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit vel eiderit, vel de eis disputativè publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à quâ non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus, Christi fidelibus, cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant. Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu

sem Scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, & ut paci, & caritati consulatur idem Sanctissimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quàm in Thesibus Disputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ super iisdem propositionibus iudicium proferatur.

Franciscus Riccardus S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notarius.

Loco Sigilli.

Anno à Nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, Inditione secunda, die verò 4. mensis Martii, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ XI. anno tertio supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Perinum ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di revisione, & approbatione del P. F. Raimondo Asperti Inquisitore, nel Libro intitolato *Gedeonis Gladius Propositiones à SS. DD. Innoc. XI. damuatas Angelici Doctoris ope profligans, &c. Autore R. P. Leff. F. Laurentio Maria Pisani Ord. Predicatorum*, non v'esser cos'aluna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, & buoni costumi, concedemo Licenza à D. Alvise Pavin Stampatore, che possi esser stampato, osservando gl'ordini in materia di Stampe, & presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venetia, & di Padoa. Dat. 20. Zugno 1703.

(*Ferigo Marcello Procurator, e Reformator.*

(
(*Marin Zorzi Reformator.*

Agostino Gadaldini Segretario.

P R O

PROPOSITIO P R I M A.

Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, contentio, aut periculum gravis damni incurrendi: hinc sententia probabilis tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

Ræmitto primò, probabilitatem de valore Sacramenti oriri posse, vel ex parte formæ, vel ex parte materiæ, vel ministri, vel subjecti recipientis: ex parte quidem formæ, ut est illa probabilis opinio de forma Baptismi: in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati, & hæc probabilitas ex parte formæ semper est probabilis ex parte Juris, non ex parte facti. Circa reliqua enumerata, probabilitas potest esse, vel ex parte Juris, vel ex parte facti: & quidem, circa materiam Baptismi certum est ex parte Juris debere esse aquam naturalem; ex parte verò facti, dubitatur, & est pro utraque parte probabilis opinio: an aquæ ex hærbarum succis extractæ sint vera, & naturalis aqua: similiter: an tipha, vel simile sint verum triticum, quod ex parte Juris, certum est esse materiam Sacramenti Corporis. Ex parte Juris verò dubitatur pro Pœnitentiæ Sacramento, an sufficiat Attritio, an verò requiratur Contritio: pariter de materia Sacramenti Ordinis; cum Græci in Presbyteris ordinandis, etiam

A

Romæ

Romæ Summo Pont. præfente, teste Card. de Lugo, non utantur porrectione calicis, & patenæ, ut mos est Latinis, sed contactu Aræ, in qua est calix: hæc autem ad eandem reducitur Latinorum materiam; est namque mediatu calicis contactus. Circa ministrum Sac. Pœnit. millenæ sunt controversiæ, ac probabiles opiniones: pariterque de ministro Confirmationis in dubium vertitur adhuc: an simplex Sacerdos ex Summi Pont. dispensatione valeat illam ministrare.

Circa subjectum Sacramenti Baptismi, & ex parte Juris, dubitatur, an validè conferatur per manus, sive pedis, vel alterius partis à capite ablutionem: ex parte facti verò: an talis sit capax, ut si nascitur monstrum, de quo dubitatur; an sit Anima rationali præditum.

2 Præmitto secundò, illam opinionem probabilem carentem certitudine metaphysica; sed consuetam, & approbatam in Ecclesia, esse certam moraliter; ac proinde quamvis opposita sit tutior; ipsa tamen est *tuta*, periculoque caret: ut est contactus Aræ, quo utuntur Græci in conferendo Presbyteratus Ordinem: vel consecratio Episcopi à duobus Episcopis, & altero Abbate, & similia in Ecclesia consueta: unde non est dubium, his usitatis materiis uti, illicitum non esse, sicut, nec illicitum est absolvere pœnitentem cum Attritione cognita; etsi certum non sit omninò, contrariam opinionem requirentem Contritionem esse falsam, ut constat ex Decr. Alex. VII. quo dato, securiùs esset accedere cum Contritione, quàm cum Attritione cognita: attamen, quia opinio asserens Attritionem sufficere, nedùm est probabilis, sed *tuta*, tùm ex Conc. Trid. eam approbante; tum ex communiori Theologorum sententia; tùm ex Decr. Alexandri; tùm ex praxi Ecclesiæ, & fidelium: ex prædicti damnatione non exploditur.

3 Sermo igitur est in præfenti de illis opinionibus merè probabilibus, quæ nullo modo sunt ab Ecclesia usitatæ; quapropter non sunt *tutæ*, cum id, nec ex se, nec ex Ecclesiæ habeant usu; & aliàs versantur in concursu alterius, quæ est certa materia, vel forma Sacramenti; quod non evenit quando utraque est ab Ecclesia usu recepta: non est enim tunc altera illarum aded determinatè certa, ut alteram excludat: & hoc patet ex verbis

rela-

reflatz propositionis, ubi sermo est de opinione tantum probabili in tutioris concursu; non autem de tuta, etiam in tutioris conflictu: unde locum non habent quorundam scrupuli, quibus anguntur in prolatione verborum; vel de intentione in Sacramentis conficiendis dubitant: quoniam, etsi melius esset verba sine alicujus literæ diminutione proferre, & actualem intentionem habere: tamen citrà dubium est, & tutum, sufficere virtualem intentionem; & prolationem verborum, quæ sensum non mutat satisesse, ut docuit Angelicus 3.p.q.60.art.8.

4 Antequàm autem ad hanc propositionem impugnandam accedamus, oportet sensum ejus verbalem explanare: videtur enim sibi contraria, dum in principio asserit, *Non esse illicitum uti opinione tantum probabili*; & in fine intert *binc sententia probabili utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis*. Quod est contradietorium illius primi dicti. Quomodo ergo ex illo intertur?

Pro quo sciendum est, quodd illi Doctores, qui asserunt non esse illicitum uti opinione probabili in Sacramentis conferendis, ut est Tamb. lib. 1. *explicat. Decal. ca. 354. n. 20. Valsq. 1.2.q.19. art. 6. dub. 63. cap. 2. & 4. Basil. Pont. lib. 4. de Matrim. cap. 25. n. 9. Merolla to 1. dub. 3. Diana p. 1. tract. 13. resol. 2.* qui ait esse comunem, licet falsò: limitant tamen hoc dictum, ut in aliquibus casibus non liceat, & in his, ajunt, non peccare contra reverentiam debitam Sacramento, sed contra Charitatem proximi. Casus, quos excipiunt, habentur apud Tambur. loco cit. his verbis. *Nisi tamen obstat usus, & consuetudo Ecclesie, vel tacitum pactum cum suscepturo Baptismum, & Diana loco cit. addit periculum gravissimi detrimenti*: quæ sunt eadem exceptiones, ac illæ adductæ in propositione, ubi dicitur, *nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni imminendi*, & quia supponunt consuetudinem, aut legem, aut periculum gravis damni in Sacramento Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis, idè inferunt, non ex primis verbis, sed ex exceptionibus additis, illa postrema verba, in quibus dicitur: *binc sententia tantum probabili &c.*

Ex quo sequitur intentionem Summi Pont. esse damnandam illam propositionem absolurè, & aut opinione tantum probabili

non liceat uti in Sacramentis conferendis relicta tutiore, non solum in illis casibus exceptis, sed in omnibus; quia videlicet per hoc fit injuria, & irreverentia Sacramento; ac proinde, etiam si aliud non obstat, & in omnibus Sacramentis, non solum in illis exceptis, illicitum est. His præmissis.

5 Dico primò. Illicitum est in Sacramentis conferendis uti opinione tantum probabili relicta tutiore de valore Sacramenti, tam circa materiam, quam circa formam: quam etiam circa ministrum, & subjectum extra casum necessitatis.

Colligitur ex S. Th. infra adducendo, eam docet Nugno 3.p.q. 60. art. 2. *difficult.* 3. *in resp ad arg.* fusè probat Mag. Minutulo Sicularius Ord. Præd. in lib. de opin. prob. art. 1. *conclus.* 2. & cæteri Thomistæ, qui id asserunt de actibus humanis, à fortiori id asserere tenentur in conficiendis Sacramentis.

Prob. Primò Ang. Doct. autoritate, qui 3.p.q. 60. art. 7. *ad 2. ait:* licet in qualibet lingua contingat diversis vocibus idem significari, semper tamen aliqua illarum vocum est, qua principalius, & communius homines illius lingue utuntur ad hoc significandum, & talis vox assumi debet in significatione Sacramenti. Ubi observa S. Doctorem non esse contentum opinione probabili: excludit enim vocem idem significantem, si non sit principalior, & comunior; & tamen probabile est per illam effici Sacramentum, dum idem significat, & requirit principaliores, & comuniores, de qua nullum sit dubium, sed sit certa, & tutior.

Probatur ratione. Utens opinione tantum probabili relicta tutiore irrogat Christo institutori Sacramentorum irreverentiam in re gravi; ergo peccat mortaliter, & consequenter illicitè agit. Probant. Institutori irreverentia fit si contra, vel præter ejus institutionem fiat; adhibendo autem materiam, vel formam probabilem relicta tutiore de validitate Sacramenti, fit contra institutionem Sacramentorum Auctoris, videlicet Christi: ergo ei irrogatur irreverentia. Probatur minor, quia intentio institutoris est, ut Sacramenta fiant adhibita forma, & materia certa, quod patet à paritate aliorum Legislatorum, qui requirentes aliqua media ad finem, ea certa non probabilia requirunt: sic observamus in ætate requisita ad sacros ordines suscipiendos, vel professionem emittendam, & similibus: & etiam

ex ipsa Sacramentorum institutione, pro quibus Christus ipse materiam, & formam determinavit: sed qui utitur opinione tantum probabili, relicta tutiore, non adhibet certam formam, & materiam, sed quæ dubio subest, an in re sit talis necne: ergo facit contra institutionem Christi.

Confirmatur. Probabilitas opinionis efficere nequit esse veram formam, aut materiam, quæ in re talis non est; & aliàs Sacramentum non conficitur, si forma, vel materia vera non esset: unde comuniter asseritur Eucharistiæ Sacramentum non confici, si panis revera non sit triticeus, quantumcumque talis existimetur: similiter de Attritione, aliisque Sacramentorum materiis eorumque formis: ergo utens tantum opinione probabili de validitate Sacramenti exponit Sacramentum periculo nullitatis: atqui exponere Sacramentum periculo nullitatis est magna irreverentia Auctori Sacramentorum Christo; videtur enim uti rebus tam sacrosanctis pro suo libito; nec minor irreverentia est ac illa, qua quis simulat Sacramentorum administrationem, de quo infra: quod licet non faciat ea intentione, ut irrideat Sacramentis, vel ejus institutori; tamen actio ipsa est parvipendii contemptus, & irrisionis, eo modo, quo infra dicemus cum S. Th. de adducente Deum in testem mendacii: ergo iste talis peccaret mortaliter, & illicitè ageret ex hoc præcisè capite.

6 Dico 2. Etiam in casu necessitatis, illicitum est uti opinione tantum probabili, relicta tutiore de validitate Sacramenti, si probabilitas sit circa materiam, formam, aut subiectum capax Sacramenti; secus verò si sit circa ministri jurisdictionem, quandò hæc dependet ab Ecclesia.

Prob. 1. Non sunt faciendæ malæ, ut eveniant bonæ; sed malum est, & illicitum ex se uti opinione tantum probabili; & necessitas non tollit, quin tunc exponatur Sacramentum periculo nullitatis; quin materia subiaceat dubio, & consequenter fiat contra Christi institutionem; licet aliquatenus minuatur irreverentia; quia non fit pro libito, sed ad consulendum salutem proximi, ergo nec in casu necessitatis potest quis uti opinione probabili de validitate Sacramenti.

7 Dices primò. De duobus malis minus est eligendum, ut

habetur *cap. Duo mala*, sed minus malum est exponere Sacramentum periculo nullitatis, quàm animam æternæ damnationi; cuiusmodi eveniret, quando infans morti proximus esset baptizandus, nec haberetur aqua, nisi rosacea: vel monstrum natum moreretur, nec posset expectari certitudo, an anima rationali careat: ergo in his casibus, vel similibus non illicitè quis uteretur opinione tantùm probabili, relicta tutiore de validitate Sacramenti.

At totus hic discursus falsus est; & ut à minori incipiam: falsum quidem est esse minus malum exponere Sacramentum periculo nullitatis, quàm proximum periculo æternæ damnationis: ratio est, quia illud est malum culpæ, hoc verò est malum pœnæ; at majus malum est malum culpæ, quàm malum pœnæ, ut docet Angelicus. *1. p. q. 48. ar. 6. in corp.* quod duplici ratione probat, & se explicat de malo tam sensibili, quàm de privatione Gratiæ, & Gloriæ. Tum etiam, quia, nemo tenetur vitare malum proximi cum damno proprio spirituali; licet pro bono ejus spirituali teneatur cum damno proprio corporali, ut docet expressè S. Th. 2. 2. q. 26. ibidem latè Bann. & alii, & etiam S. P. Aug. *lib. de mendacio, & contra mendacium*; qui non admittit mendacium esse dicendum, neque ad propriam vitam tuendam, neque si salus animæ proximi periclitetur: in casu autem necessitatis non cessat ratio irreverentiæ debitæ Sacramentis, & periculum nullitatis, ut probavi; undè etiam in eo casu non desinit esse malum conficere Sacramentum cum forma, vel materia tantùm probabili.

Major quoque non benè adducitur in proposito; nam, de duobus malis minus esse eligendum, habet locum, quando alterum eorum necessariò debet eligi ab operante; in præsentem autem, non est actio elicienda ab eo, qui conferre deberet Sacramentum, damnatio infantis, sed est ab ipso permessa, cum non possit ritè ejus indemnitati consulere; non sunt enim facienda mala, ut mala vitentur, ut loco cit. ait S. Aug. Secundò, quia illa regula locum habet, quando minus malum clauditur in majori, tanquàm pars in toto, & unum eorum necessariò debet eligi: quapropter parato ad furandum 100. aureos, si aliter non possum eum retrahere, possum consulere, ut furetur decem; quia

quia in tali casu non consulo malum, sed mali diminutionem, quod est bonum: non autem si mala disparatè se habeant, potest alterum eligi: si namque infidelis mihi proponeret, vel fornicari, vel pejerare, & ad alterum eorum cogeret: neutrum eligere licitè possem: undè S. Aug. *loc. cit.* non excusat Loth à peccato, ed quodd civibus Sodomæ obtulerit filias stuprandas pro evitando majori facinore, quod committere tentabant cum Angelis ejus hospitibus sub forma juvenum.

8 Ex his confirmatur iterum conclusio. In tantùm est illicitum uti opinione tantùm probabili, quia exponitur Sacramentum periculo nullitatis; idedque per adversarios in casu necessitatis licitum est, quia salutì animæ consulitur, hocque per ipso esset majus malum: at in tali casu non cessat periculum nullitatis; & aliàs ita peractò Sacramento non certò consulitur salutì Animæ, quia si revera Sacramentum in eo casu non conficitur, nihil salutì animæ prodest. Hoc supposito sic argumentor. Expositio Sacramenti periculo nullitatis est certa, etiam stante necessitatis casu, & quodd indè sequatur salus animæ est incertum; sed in nullo casu est licitum facere malum certum pro bono incerto consequendo: ergo in casu necessitatis non licet &c.

Ex quo sequitur multò minùs licere ad effugiendam mortem comminatam à Tyranno, posse adhiberi formam, aut materiam probabilem tantùm, relicta tutiore, putà, baptizando sub hac forma: In nomine Genitoris, Geniti, & Spirati; vel cum aqua rosacea, & similibus.

9 Dices 2. In casu necessitatis, quando, ex.gr. non adsit aqua naturalis ad baptizandum infantem morientem, suppetat autem rosacea; non diceretur minùs probabilem sequi, tutiore relicta; nam non deferitur, nisi id, quod in promptu est; tunc autem non adesset: ergo pro casu necessitatis non urget damnatio nec ad ipsum est extendenda, cum dicatur, *relicta tutiore*.

Resp. negando ant. Pro quo, nota transitum, qui fit in ejus probatione, dùm à relictione opinionis ad relictionem materiz transit argumentum: in eo namque casu, verum est non deferi materiam certam, & tutiorem, cum non adsit: attamen etiam pro eo casu concursus opinionum versatur: absente namque

aqua naturali, de rosacea, quæ præstò adest, duplex circumfer-
tur opinio: altera asserens non esse legitimam Sacramenti Ba-
ptismi materiam cum non sit naturalis aqua, aquam esse certam
materiam citrà dubium est; & hæc est tutior: altera pro-
pugnans esse aquam naturalem, legitimamque materiam, &
hæc est solummodò probabilis, minùsve tuta; cum per eam pe-
riculo nullitatis exponatur Sacramentum: qui ergo hac opinio-
ne uteretur, in praxi tutiorem relinqueret, minùsq; tutam elige-
ret: hoc autem damnatur in prædicta propositione, in qua de
opinione est sermo, dum dicitur, *ut opinione tantum probabilis*,
relicta tutiore; & ex verbis ipsius Diplomatis Pontificii constat
inhiberi, nè quis ad praxim aliquam harum opinionum de-
ducatur.

10 Sed inquires: Nunquid animas Christi sanguine redem-
ptas irreparabiliter perire viscera patientur humana?

Respondeo, in his casibus posse sub conditione ministrari
Sacramentum, putà dicendo, si es capax, quando dubium est
ex parte subjecti: si hæc est vera materia, si dubitatur de ipsa;
sic enim satis consulitur saluti animæ in extremis periculan-
tis, vitaturque periculum irritandi Sacramentum, ac irreve-
rentia, & ita Parochi instruuntur ex Rituali Rom. edito à
Paulo V.

11 Quò ad secundam partem de ministro, cujus Jurisdictio
dependet ab Ecclesia; probatur, quia in his casibus censetur
Ecclesia suam Jurisdictionem conferre: non potest autem Ec-
clesia efficere, ut sit vera materia, vel forma, quæ de facto ta-
lis non est: ex quo patet ratio discriminis.

12 Non tamen id admittendum extrà casum necessitatis, ut
videntur contendere Lefs. Suar. Sanch. Basil. Pont. & alii apud
Tambur. *loc. sup. cit. n. 21.* quia non est præsumendum Eccle-
siam conferre jurisdictionem pro libito, sed tantum pro neces-
sitate: unde Nugno *loc. cit. quo sequitur quam periculosum sit eligere*
in confessorio ministrum dubium.

Nec obstat, quod dicitur l. *Barbarius de offe. Prætoris*, ubi
habetur, errorem comunem vulgi tribuere jurisdictionem; ut
indè inferatur etiam opinionem probabilem Theologorum ju-
risdictionem tribuere. Non, inquam, obstat; quia etiam in
le.

legibus favorabilibus non esse faciendam extensionem ad similes casus, nisi ad ipsos extendantur verba legis juxta propriam significationem, vel naturalem, vel civilem, vel nisi aliter cogat necessitas; docet idem Suar. *lib. 6. de legibus cap. 3 n. 3. 4. & 9. & c. 4.* Glos. Butrius, Salas, & alii ab ipso cit. item Bonac. *de leg. q. 1. punct. 10. nu. 26.* quod præcipuè locum habet in præsentī, cum concessio dependeat à voluntate Legislatoris, & hoc est, quod ait Minutulo *in resp. ad 5. ante 5. conclus.* quodd per cit. legem sancitum est titulum coloratum, erroremque comunem tribuere jurisdictionem; non reperitur autem alicubi decisum opinionem probabilem jurisdictionem tribuere.

13 Dices. Ecclesia toleravit usquemodò opinionem, quæ est ferè comunis, asserentem, quoties minister utitur jurisdictione probabili, quæ sit solidè probabilis, Ecclesiam supplere; sed hoc est dare jurisdictionem per rati habitionem de præsentī: ergo etiam extra casum necessitatis licitum est uti opinione probabili in puncto jurisdictionis.

Resp. quidquid sit, an Ecclesiæ tolerantia tribuat jurisdictionem de præsentī; hoc enim longè diversum est à casu, quo Episcopus videt coram se aliquem confessiones excipientem, siletque; hic enim est circa praxim tolerantia, ibi verò circa opinionem; & revera Ecclesia usquemodò sustinuit opiniones, quas modò damnavit, non autem arbitròr impunè sustinuisse aliquem in tipha conficientem Eucharistiam. Dico igitur, jam nunc illam opinionem non tolerare; cum enim decernat, illicitum esse uti opinione probabili relicta tutiore de valore Sacramenti in Sacramentis conferendis; & Jurisdictio ministri ad validitatem pertineat, ac in conferendis Sacramentis exigatur, jam ipsam amplius non tolerare, fateri opus est.

Nec obstat, quodd de Jurisdictione specialem non faciat meritionem: nam ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; præcipuè cum aliquid sub generalitate verborum legis comprehenditur, cujusmodi est in præsentī, & nullum indè incommodum obvenit; ut evenit extrà casum necessitatis; Tum etiam quia, gratis admissio, quodd per prædictam propositionem Jurisdictionis punctus non tangatur; protestatur Pontifex in suo Decreto, his verbis: *Non intendens tamen Sanctitas sua per*

hoc

boc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ultatenus approbare; per quæ patet tolerantiam hujus opinionis, & cujuscumque alterius aboleri. Et quamvis dici possit tolerare, dùm positivè non reprobatur: tolerantia hæc, quæ ad aliud est quædam indifferentia, dùm neque approbationem continet, insufficiens esse videtur in hoc casu, in quo exigeretur positiva tolerantia; hæc enim in tantum tribuit Jurisdictionem, in quantum est tacita concessio, & ratihabitio: non censetur autem ratum habere, qui protestatur nolle approbare.

Excipienda tamen esset bona fides pœnitentis accedentis ad Confessarium, quem sciebat potestatem habere, inscius cum sit, an illi spiraverit facultas, qua utitur confessarius opinioni probabili innixus: validum enim existimo in hoc casu Sacramentum ratione tituli colorati, errorisque communis: illicitè tamen minister ea facultate uteretur.

14 *Hinc deciditur triplex quæstio circa Bullam Cruciatæ. Prima est, an validè absolvat approbatus in aliena Diœcesi. Secunda, an ille, qui fuit approbatus in eadem Diœcesi, sed ei spiravit facultas, quæ erat ad tempus concessa. Tertia, an Regulares uti possint privilegio Bullæ, ut eligant confessarium, præter præfinitum à Superiore, qui eos à reservatis absolvat. Duæ primæ, teste Tambur. paribus utrinque armis versantur inter Doctores, tam pro negativa, quàm pro affirmativa: circa tertiam parùm roboris habent affirmantes, cum expressè ei refragetur Urbani VIII. Decretum: supposito tamen pro utraque parte esse probabiles opiniones, & quicquid sit de majori probabilitate (quæ præcipuè pro negativa in secundo, & tertio casu mihi videtur perspicua) nihilominus dicendum est: in nullo horum utilicere affirmativa sententia, nam, licèt probabilis sit opinio affirmans; negativa tamen est tutior, non solum comparative ad oppositam, quæ sit tuta, sed quæ est merè probabilis; atqui non possumus licitè sequi tantum probabilem, relicta tutiore: ergo non est licitum sequi opinionem affirmantem in hac materia.*

15 *Hinc emergunt duo dubia non parvi ponderis; quorum primum est: an pœnitens, qui repentino correptus morbo, voce,*

ce, aut signis petit confessionem, sed antequam advocetur Sacerdos sensibus destituitur, itaut in Sacerdotis præsentia, nec confiteri in genere, nec signa doloris, & desiderii confessionis exprimere queat, possit à superveniente Sacerdote absolvi, ob testimonium eorum, qui aderant, quando desiderium confessionis, vel signa doloris exhibuit.

16 Pro hujus resolutione. Suppono primò ex comuni Theologorum sententia, & ex Conc. Flor. Sacramenta novæ legis constare duobus rebus, tanquàm materia, & verbis, tanquàm forma; in Sacramento autem Pœnitentiæ materiam remotam esse peccata post Baptismum commissa; proximam verò esse actus pœnitentis, videlicet, oris confessionem, cordis contritionem, & operis satisfactionem; undè certum est de fide, absolutionem sacramentalem cadere non posse, nisi super sacramentalem confessionem, ut expressè definitur in Conc. Trid. sess. 14. de Sac. Pœnit. can. 9. his verbis: *Si quis dixerit non requiri confessionem pœnitentis, ut eum Sacerdos absolvere possit, anathema sit.* Et hanc requiri ex Christi institutione, definitur ibidem can. 6. his verbis: *Si quis negaverit confessionem sacramentalem, vel institutam ad salutem necessariam esse Jure Divino; aut dixerit modum secretè confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.*

17 Suppono secundò, eum, qui præsentè Sacerdote, vel voce dixerit, peccavi, vel signa Contritionis exhibuerit, ex quibus colligat Sacerdos hoc facere infirmum cum intentione confessionis; etiam si postea, aut mente turbatus, vel sensibus destitutus aliud proferre nequeat, posset sacramentaliter absolvi sub conditione; quia signa illa, & illa confessio generalis in his circumstantiis reputantur pro confessione particulari, quamvis imperfecta: ita Nugno tom. 2. in 3. p. q. 9. art. 3. diff. 2. Palud. in 4. dist. 2. q. 2. art. 2. Candidus tom. 1. disquis. 3. art. 15. dubit. 2. conclus. 2. & praxis Ecclesiæ ita videtur habere: licèt contrarium asserat Alvar. 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 80. vers. secundò supponenda est, &c. ubi requirit saltem confessionem in particulari alicujus peccati.

18 Difficultas igitur non est, quia confessio fiat per nutus, & signa,

signa, vel quia nullum peccatum in particulari exprimitur : sed restringitur ad hoc, quia illa signa exhibentur in absentia Sacerdotis : cum enim Clemens VIII. in Decr. edito 20. Junii 1602. propositionem asserentem confessionem absenti factam, & absolutionem ab absente obtentam licere, damnaverit ad minus uti falsam, temerariam, & scandalosam, videtur hanc etiam damnassee, de qua quærimus in præsentī; nam illa signa exhibentur absenti Sacerdoti; ac proinde, si vim habent confessionis, non erit, nisi confessio absenti facta.

Nec valet dicere, ibi Summ. Pont. damnassee illam propositionem complexivè, prout, tam confessio fit absenti, quam absolutio ab absente tribuitur; non verò divisivè, ut quælibet pars illius hypotheticæ seorsim sumptæ damnetur: in præsentī autem casu quamvis confessio fieret absenti, absolutio tamen impen-deretur à præsentē.

Non, inquam, valet, ut latè loco cit. probat Alvar. omninò videndus, unde Clem. VIII. vivæ vocis oraculo præcepit ut folium illud P. Suar. in quo continebatur hæc explicatio, deleretur, ut notavit Nugno loco cit. *versus unde infert*, & deinde à Paulo V. fuit hæc doctrina damnata, ut refert Baron. p. 1. *sect. 4. disp. 1.*

19 Dicendum igitur non posse Sacerdotem absolvere moribundum, qui in ejus absentia signa doloris exhibuit, vel confessionem petit, dum eum invenit sensibus destitutum. Ita Nugno, Candidus, Alvar. & Baron. *locis cit. & alii*. Probatur primò ex relato Clem. VIII. Decr. quo prohibetur confessio absenti facta, sive per litteras, sive per internuncium, sed illa confessio fieret Sacerdoti absenti per internuncium: ergo &c.

Neque valet excipere casum necessitatis; nam Pont. in illo Decr. subdit: *neve unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur*. Tum etiam, quia controversia ante Decr. Clem. jam erat redacta solum ad casum necessitatis: ergo si etiam in casu necessitatis nunc liceret, nihil decisio profuisset.

Nec prodest dicere, confessionem sacramentalem esse faciendam præsentī Sacerdoti ex necessitate præcepti, quando potest commodè fieri, non autem de necessitate Sacramenti ex Christi institutione.

Non

Non inquam ; nam idem posset affirmari de reliquis Sacramentorum materiis , & in casu necessitatis Sacramentum confectum in alia materia , quàm in designata à Christo esse validum , quod esset enervare Decreta Summorum Pontificum , loca Conciliorum , immò & S. Scripturæ ; in quibus necessitas materiæ Sacramentorum fundatur .

Respondent alii , concedendo illicitam , & invalidam esse confessionem absenti factam , etiam in casu necessitatis : at in casu de quo disputamus confessionem fieri in præsentia Sacerdotis , quia circumstantes perhibent testimonium Sacerdoti , quando jam est præsens infirmo de illius confessione facta per signa : & ita infirmus , quasi per circumstantes confitetur Sacerdoti præsentī .

Sed contra est ; quia in tali casu , vel materia Sacramenti Pœnit. esset infirmī confessio , vel circumstantium testificatio ; neutrum dici potest : ergo . Non primum ; quia confessio illa fit absenti . Non secundum ; quia materia hujus Sacramenti ex Conc. Flor. & Trid. sunt actus pœnitentis ; ex quo colligunt omnes DD. confessionem debere esse actum personalem , non minus , quàm Contritio .

Si dicas , esse materiam in illo casu confessionē , ut testificatam . Contra , quia facta reduplicatione , præsentia non cadit supra subiectum , sed supra particulam reduplicantem ; ut si dicerem , confessio , ut facta per nuntium fit Sacerdoti præsentī : præsentia non denotat pœnitentem , sed nuntium , undè in præsentī , non afficit confessionem , sed testificationem : atqui confessionem opus est esse præsentī factam , quæ est materia Sacramenti , non testificationem : ergo &c. Tum etiam , quia illud testimonium non perhibetur in præsentia morali ipsius ægroti ; licet enim ipse physicè sit præsens , non tamen humano modo ; cum supponamus esse sensibus destitutum : undè , sicut Theologi dicunt , Parochum assistentem matrimonio præsentia corporali , non tamen mente , neque sensu , non dici præsentem : ita ægrotus non diceretur tunc præsens , nec confessio fieret ipso præsentē .

Respondent alii , dicendo Decr. Clem. intelligi de confessione particulari peccatorum , non autem de generali , quæ fit per signa

gna doloris, & invocationem confessionis; idque colligunt ex illis verbis Decr. *peccata sacramentaliter confiteri*.

Sed contra est. Nam sic illius Decreti doctrina supponeret nullum esse defectum ex parte materiæ, & eorum, quæ essentialiter concurrunt ad Sacramentum Pœnit, sed solum prohibuisset illam confessionem propter scandala, & incommoda, quæ inde oriuntur, quæ non sequuntur ex generali confessione; nam si ex parte materiæ intercederet defectus, utrobique esset par ratio; sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur minor; quia ut patet ex Trid. ex Christi institutione materia Sacramenti Pœnit. est confessio facta Sacerdoti præsentî, ut mox videbimus. Tum etiam, quia ex hoc sequeretur, quod si ægrotus aliquod peccatum in specie proferret in absentia Sacerdotis, dum petit absolutionem, non posset à superveniente Sacerdote absolvi; posset tamen, qui nullum expressit: & sic ille esset deterioris conditionis, quàm iste; cùm tamen aliquid plus de requisitis ad Pœnit. Sacramentum adhibuerit: nam abstulit illam controversiam, an sufficiat generalis confessio: ergo absurda est hæc explicatio.

20. Prob. secundò. Ex supradictis constat ex Conc. Trid. absolutionem cadere non posse, nisi supra confessionem pœnitentis; & hoc ex Christi institutione; & ex eodem Conc. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. cap. 2.* patet jure Divino, ex Christi institutione confessionem faciendam esse præsentî Sacerdoti, sic enim dicitur nam eos, videlicet baptizatos, si se postea crimine aliquo contaminaverunt, non jam repetito baptismo ablui, cum in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat; sed ante hoc Tribunal, tanquàm reos sisti voluit. Ubi *ly* sisti præsentiam importat, ut expressè Ulpianus l. 2. §. si quis iudicio, ff. si quis cautionibus, sic dicens: si quis iudicio se sisti promiserit, & valetudine, vel tempestate prohibitus, se sistere non possit, exceptione juvatur, nec immerito, cum enim in tali promissione præsentia opus sit: ecce quomodo *ly*, sisti, præsentiam importat. Quomodo se sistere potest, qui adversa valetudine impeditus est? ergo ex Conc. Trid. confessio debet fieri Sacerdoti præsentî, ex institutione Christi.

Confirm. infra illud spatium, quo advocatur Confessarius, potest ægrotus mutare propositum, & cum ipse accedit, esse actum.

actu indispositus cum actuali affectu ad aliquod peccatum; atqui non potest absolutio impendi, nisi cognita recta dispositione pœnitentis: ergo in tali casu nequit absolvi.

21 Ob. 1. Ex Conc. Carthag. 4. cap. 16. & refertur 26 q. 6. can. 15. ubi sic habetur. *Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in pbranesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia &c.* Idem docet Leo Magnus epist. 89. aliàs 91. ad Theodorum Forojuhensem Episcopum, & refertur de Pœnit. dist. 1. cap. multiplex id ipsum diffinivit.

Resp. Ibi Conc. & Leonem Magnum loqui de reconciliatione publica facienda in facie Ecclesiæ, pro iis peccatoribus, qui erant in statu, & ordine pœnitentium; vel de admissione ad statum pœnitentium pro iis, qui nondum erant admissi: & de absolutione à censuris; non autem de sacramentali absolutione à peccatis, ut constat ex verbis, quæ in principio epistolæ prædictæ habentur. *Quid de pœnitentium statu Ecclesiastica habeat regula non tacebo.* Undè licet ibi ponantur duo: præsidium pœnitentiæ, & reconciliatio: per primum intelligitur publica satisfactio imposita à Sacerdote virtute clavium: per secundum, reconciliatio cum Ecclesia per ceremoniam absolutionem publicam. Ecce ita intelligi debere latè probat Alvar. loc. cit. afferens pro hac sententia Scot. Abul. Sor. Martinum, & Petrum de Ledesma, Canum &c.

Contra est. Licet Leo Magnus fuerit interrogatus de peccatoribus, quærant in statu, aut ordine pœnitentium, & indigebant peculiari reconciliatione cum Ecclesia; nihilominus, ea occasione sermonem extendit ad omnes peccatores differentes pœnitentiam usque ad mortem; nam hæc vox, Reconciliatio, in proprio sensu sumitur pro Sacramentali absolutione: ea namque sic utuntur sæpè S. Th. sacri Canones, & præcipuè Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. Ergo sic debet intelligi in epist. Leonis.

Tum etiam, quia sic constat debere intelligi ex contextu epist. ubi sic habetur. *Si quis antequàm ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore*

pore non receperit, consequi exutus carne non poterit. Quæ verba non possunt intelligi de absolutione à censura, de qua constat dari posse post mortem, cap. à nobis 2. de sent. excommunic. Ergo de sacramentali absolutione.

Resp. ad primam instantiam, quodd licet hæc vox, Reconciliationis, possit accipi, & sæpè accipiat pro sacramentali absolutione: tamen etiã aliquando sumitur pro absolutione ceremoniali in facie Ecclesiæ quando autem in Decr. Principum aliquod verbum est ambiguum, comune est Jurisperitorum axioma, interpretari debere per summam capitis, ad quod cætera revocari debent: in summa autem, sive in cap. Epist. Leonis explicat Summ. Pont. quid intendat tractare, nempe de pœnitentium statu, qui per quandam ceremonialem absolutionem, cum fuerint publici peccatores, constituebantur in ordine, & statu pœnitentium, & reconciliabantur cum Ecclesiæ. Unde omnia ibi contenta, & reconciliationis, & pœnitentiæ nomina in hoc sensu intelligi debent: quod etiã constat ex Conc. Tolet. 12. cap. 2. ubi de eodem casu Leonis agitur.

Ad 2. Dico non esse sermonem de absolutione à censuris, neque de sacramentali; sed de admissione ad statum pœnitentiæ, & absolutione ceremoniali per publicam reconciliationem, per quæ reddebatur aptus ad susceptionem Eucharistiæ, & Unctionis, quæ omnia exutus carne suscipere non poterat.

Ob. 2. D. Th. opusc. 35. de Sacram. Unctionis, sic ait: *Si infirmus, qui petit Unctionem amisit notitiam, vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum, nihilominus ungatur cum Sacerdos; quia in tali casu debet etiam baptizari, & à peccatis absolvi, ut extrà de Baptismo, cap. Majores.* Ergo per D. Th. potest iste talis absolvi.

Resp. 1. Illud opusculum à multis existimari non esse D. Th. Undè in impressione Rom. littera minuscula excusum est. Resp. 2. D. Th. loqui de absolutione generali à peccatis, vel de absolutione solemnī in facie Ecclesiæ: quod patet ex eo, quodd S. Doctor oppositum docuit in 4. dist. 17. & 21. q. 2. art. 1. ad 2. ubi docet ad confessionem requiri aliqualem peccatorum manifestationem, quia expectat iudicium Sacerdotis; per quod videtur excludere confessionem generalem, per illud verbum, peccavi, vel signa generalia doloris, ut intendebat argumentum, cui respon-

spondet: quantò ergo potius negare debet hanc confessionem per hæc tantum signa factam, & insuper Sacerdoti absenti: cum ipse in absentia Sacerdotis consulat, laico potius confiteri.

23 Ex his, & ex novo Innoc. Decreto tale depromitur argumentum. Certum est confessionem esse materiam Sacramenti Pœnitentiæ & indubitatum, adminùs confessionem illam moribundi esse dubiam confessionem, cum potius constet esse nullam, & prohibitam: sed ex Decr. Innoc., non est licitum sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, saltèm in iis, quæ spectant ad constitutivum formale Sacramenti, cujusmodi sunt materia, & forma: & multò magis illicitum erit uti materia probabilissimè dubia, & damnata: ergo in hoc puncto, uti non possumus opinione affirmante, absolvi posse moribundum in prædicto casu. Major, quòd ad primam partem, constat ex Conc. Trid. quòd ad secundam, rationibus jam adductis. Minor est evidens: & consequ. inferitur. Sub conditionem tamen absolvi posse, cum sit casus necessitatis, & materia sit dubia, probabile est.

24 Dubium secundum est. An sit probabilis opinio asserens absolvi posse moribundum omni sensu destitutum, qui nullo signo sensibili confessionem petit, nec signa doloris exhibuit: dum tamen piè, & catholicè vixerit.

Non abs re proponitur hoc dubium, cum in Universitate Vienn. Præsides P. Georgio TurKovich Soc. Jesu publicè fuerit propugnata pars affirmativa, ut refert Caram. in Theol. fundament. n. 328. In eadem Universitate, alii ex eadem Soc. Professores publicè eam dictarunt, ac defenderunt, inter quos P. Carolus Mursat: teste eodem n. 1855. immò in praxim eam deduxisse quendam Patrem Soc. Lovanii, ut testis oculatus affirmat idem ibid. & de alio P. Soc. hac opinione Pragæ usum fuisse, absolvendo Dominum Balthasarem de Marradas, refert idem n. 1876. eam quoque docuit P. Petrus Marchant *to. 1. tract. 4. tit. 4. q. 3.* & alii professores Franciscani; quam maximòperè conatus est promovere Caram. & paucis ab hinc annis, plerosque habuit patronos, ut videre est apud eundem Caram. ibid. Tamen.

25 Dicendum, nullatenus licere absolvere moribundum in casu posito. Docetur à D. Th. super caput 8. Joannis, sic dicente: *Non est trabendum in consuetudinem, ut aliquis exemplo Do-*

B

mini

mini absque confessione, & pœnæ inflictione quemquam absolvat; quia Christus excellentiam habuit in Sacramento, & potuit conferre esse. Etum sine Sacramento, quod nullus purus homo potest. Ex quibus duo deduco, primum, tale factum non fore Sacramentum: secundum, loqui de confessione formali, Uexpressa, non virtuali & implicita; quia hanc fecisse illos, quibus remissa sunt à Christo peccata, posset probari eisdem rationibus, quibus id probant Adversarii de moribundo: Hanc conclusionem docent omnes antiqui Theologi. Ghetius in thesauro animæ compilato ex verbis D. Tb. verb. Confessio num. 26. Vinc. Baron. p. 1. disp. 1. sect. 4. §. 2. Cand. Alu. & alii innumeri qui, vel requirunt alicujus peccati manifestationem; vel saltem signa doloris cum ordine ad confessionem coram Sacerdote exhibita.

Colligitur etiã ex S. Augu. cujus verba referuntur cap. quem pœnitent dist. 1. Ubi dicitur: *repræsentet Deo vitam suam per Sacerdotem, præveniat judicium Dei per confessionem, præcepit enim Dominus mundandis, ut ostenderent se Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata.* Ecce qualem confessionem requirit.

Prob. ex dictis dub. præc. Sacramentum Pœnitentiæ exigit, tanquam materiam, partem essentialem, confessionem peccatorum, & dolorem, sed in illo moribundo nulla supponitur confessio, aut dolor, signis saltem exhibitus: ergo non adsunt essentialia requisita ad Sacramentum Pœnitentiæ; atqui hæc sunt insupplebilia, quemadmodum sine materia in reliquis Sacramentis nequit proferri forma: ergo in eo casu nequit dari absolutio.

Respondebis ex doctrina Caram. quemcumque pium Catholicum vita catholica satis exprimere se velle confiteri; & per actiones vitæ catholicæ demonstrare animum volendi ultimam absolutionem; si enim vellet impœnitens mori, non faceret illas actiones: ergo illæ actiones sunt totidem linguæ, quibus protestatur se velle confiteri, antequam moriatur. Insuper supponi potest quemlibet pium Catholicum recitare orationem Dominicalem, in qua petit à Deo remissionem peccatorum, sed remissio peccatorum ordinariè non habetur, nisi per sacramentalem confessionem: nec ille est censendus velle sibi miraculosè remitti peccata, sed medio ordinario à Christo instituto: ergo censetur petere confessionem.

Sed

Sed contra est 1. Quia, licet illæ actiones catholicæ contineant virtualiter ex parte operis, seu interpretativè voluntatem confitendi sua peccata, & volendi ultimam absolutionem; tamen ex parte operantis nullum necessariò includunt propositum confitendi, ab hoc namque prescindere potest, & regulariter prescindit operans, nihil de confessione cogitans; pariter in illis verbis orationis Dominicalis, etiàmsi attentè illa proferat; non enim cogitat de modo, quo remittenda sint peccata, nec ad confessionem dirigit illa verba, atqui saltem actus poenitentis virtualiter ex parte operantis requiruntur ad Sacramentum Poenitentiae: sicut ex parte ministri, licet sufficiat intentio virtualis conficiendi Sacramentum, non tamen intentio interpretativa, ut docent comuniter DD. aliàs dormiens, proferens in somnis formam alicujus Sacramenti, præsentè debita materia, illud conficeret: ergo illæ actiones non sunt materia, quæ requiritur pro Sacramento Poenitentiae.

26. Et certè, si ratio Earam. valeret, probare ex eadem ego possem, videntem aliquem mortaliter peccantem, teneri ad alium denunciandum Inquisitoribus contra hereticam pravitatem, tanquàm Atheum: quod sua ratione, sic probò: nam qui lingua negaret Deum esse, esset Atheus: & pariter, qui aliquo nutu id exprimeret; atqui peccans mortaliter, illa actione peccaminosa, quæ est altera lingua id exprimit: ergo &c. Prob. minor, nam sic peccans, illa actione, qua constituit suum ultimum finem in creatura, denegat Deo rationem ultimi finis; sed ille, qui non habet rationem ultimi finis non est Deus: ergo negat Deum esse.

Similiter, probare possem Turcam, qui visus est opera Misericordiae recto fine, & propter Deum exercere, debere baptizari, etiàmsi baptismum non petierit: quia iste talis censetur virtualiter petiisse illis piis actionibus, quibus salutem eternam querebat; ac proinde non aliquo modo miraculoso, sed ordinario à Christo instituto, & præcipuè si supponamus mahometicum illum, nullam habuisse cognitionem fidei Christianæ; ac proinde nullum actum positivum eliciuerit nolendi baptismum: qui licet non potuerit illas actiones ad baptismum ordinare; non est abfissimilis catholico, qui illa opera exercens, nihil cogitat de con-

lessione; in utroque enim deficit ordinatio ad Sacramentum ex parte operantis; & in utroque arguitivè ex parte operis potest deduci. Quàm ergo violenta est hæc consequentia, pariter & illa Caram.

27 Contra est 2. Admisso, quòd illæ actiones exprimant propositum confitendi, non tamen sunt confessio: atqui de necessitate Sacramenti Pœnitentiæ non est propositum confitendi; sed Confessio, ut constat ex Conc. Trid. suprâ relato, & ex verbis D. Aug. ergo &c.

Neque dicas: illam esse confessionem virtualem, ad instar illius, qui coram Sacerdote exhibet signa doloris, & desiderium confitendi, qui censetur virtualiter confiteri.

Non, inquam, hoc dicas: quia materia Sacramentorum non debet esse virtualis, sed formalis: aliàs liceret consecrare farinam, quæ est virtualiter panis & uvam, quæ est virtualiter vinum: similiter sufficeret tangere verticem baptizandi glacie, quæ est virtualiter aqua: & similibus materiis uti; non minùs enim est necessaria, & essentialis materia Sacramenti Pœnitentiæ confessio, quàm aqua pro Sacramento Baptismi, & panis pro Sacram. Eucharistiæ.

Necesse simile de illo, qui exhibet signa doloris coram Sacerdote in ordine ad confessionem; nam illa signa formaliter, & expressè, indicant dolorem formalem, & intentionem actualem confessionis, licèt non lingua, nutu expresso, qui linguæ æquivalet, sicut signa muti; & saltem æquivalent huic verbo, peccavi, qui enim vult medicum, ostendit infirmitatem habere; ac proindè, facit saltèm confessionem generalem, pro illo casu necessitatis sufficientem, ut sub conditione absolvatur: nec est solum propositum confitendi; sed actualis confessio, modo illi possibili. Aliud est ergo nutus exprimere formaliter confessionem, & aliud est facere aliquas actiones, in quibus virtualiter propositum confitendi continetur. Ex quo ruit præcipuum Adversariorum fundamentum, de quo iterùm insoluto argumento.

28 Dices: saltem poterit absolvi sub conditione; conditio namque tollit irreverentiam Sacramento, dum periculum nullitatis aufertur: & aliàs consulitur, quantum fieri potest salutis animæ; sed quicquid potest licèt fieri debet à quolibet Sacerdote

ex Charitate, & à Parocho ex Justitia fieri: ergo in tali casu debet quilibet Sacerdos ex Charitate, & Parochus ex Justitia, tali modo illum moribundum absolvere. Ita P. Carolus Musart.

Resp. Nec sub conditione debere absolvi: conditio enim adhibetur, quando habetur id, quod de jure requiritur, ut Sacramenti materia; sed probabiliter dubitatur: an sit verè talis, necnè; at in præsentì nulla habetur confessio; ut probavi, ac proindè illa forma conditionata non habet materiam supra quam cadat, & inaniter proferretur.

29 Objicies primò: Absolutio est actus Judicialis, ut constat ex Trid. *sess. 14. cap. 9.* ergo, sicut in Judiciis forensibus, sic proportionè servata, procedi potest in Sacramento Pœnit. at in Tribunalibus locum habet accusatio per famam, præsumpta, interpretativa, & moralis, ut constat: ergo pariter &c.

Resp. quodd; licèt Sacramentum Pœnit. institutum sit à Christo per modum Judicii; non tamen relictum est in ea amplitudine Judicii externi fori; aliàs licèt absolveretur absens, sicut Tribunalia sæpè observant; quod est ex Decr. Clem. VIII. dub. præc. relato damnatum: sed præscripta est ei peculiaris forma necessariò observanda: nempe, ut ore rei fiat accusatio; necessariò præcedat confessio sistatque se pœnitens Sacerdoti; uti vidimus dub. præc.

30 Ob. 2. In casu posito adest aliqualis confessio: ergo habetur materia Sacramenti Pœnit. & consequenter ille moribundus est absolvendus. Consequentia inferuntur, Ant. prob. de viro probò, supponitur, urgente aliquo peccato, de ipso dolere, ac proponere confiteri: insuper, supponitur, hos actus aliquo signo externo, ut pectoris tunctione, manuum conjunctione, vel simili signo sensibili manifestare, & sic habentur actus necessarii ex parte Pœnitentis: & hoc ipsum est aliqualis confessio; nam, qui petit veniam, & vult confiteri, petit aliquo modo absolutionem; & consequenter in genere fatetur se habere aliquod peccatum: ergo adest aliqualis confessio, quam diximus saltem sufficere, ut absolvatur quis sub conditione, Secundò: præsentè Sacerdote, loquitur pro eo vita probè acta, ipsum voluisse confiteri, non minùs, quàm si àliqui testarentur ipsum petiisse confessionem, & ostendisse signa doloris: ergo sicuti

potest absolvi ille, qui per testes petit confessionem, ita & ille.

Resp. Neg. ant. Ad primam probat: dico omnia illa esse tantum præsumpta; non expressa: ad Sacramenta autem requiritur materia expressa; quæ si consistat in verbis, sufficit, ut signis exprimatæquivalentibus; id significantibus formaliter, non virtualiter, & interpretativè: ut patet in matrimonio; ubi loco verborum exprimentium consensum, licet admittantur signa; ea tamen, quæ expressè, & formaliter consensum significant, vel ex consuetudine regionis, vel ex circumstantiis consignantibus: non tamen ea, quæ tantum præsumptivè, & interpretativè consensum indicant. Ad secundam dico, aliter loqui vitam probè actam; aliter testes: hi enim, faciunt fidem de expressa voluntate confitendi, certò ipsis mora: illa verò solummodo præsumptivè.

Contra instabis; ex Caram. Potest baptizari ex Conc. Auriac. cap. 12. ille, qui habuit voluntatem recipiendi Baptismum, etiam si postmodum obmutescat, ac sensibus destituatur; quia ipsa status Cathecumeni professio est implicita Baptismi ante mortem suscipiendi petitio: similiter Novitii, qui sunt Religionis cathecumeni, si eos in repentinum morbum contingat incidere, ut sensibus destituantur; ad professionem solemnem admittuntur: ergo cum vita Catholica, & probè acta sit Cathecumeni, & novitii pro vita æterna status, potest dici implicita absolutio ante mortem petitio: & consequenter poterit hic absolvi, sicut, & ille baptizari, vel fieri professus.

Resp. 1. Quoddè voluntate cathecumeni, & novitii perseverantium in illo statu, nec illum retractantium, constat non præsumptivè tantum, sed formaliter, habere propositum suscipiendi Baptismum, & emittendi professionem: hæc enim voluntas exprimitur manifestè in utriusque status assumptione; & ad minus esset virtualis voluntas ex parte operantis, non interpretativa, vel præsumpta: respectu Catholici verò non est, nisi præsumpta, & interpretativa. Ratio est, quia status cathecumeni, & novitii non retractatus, etiam si alia quis committat peccata, non interrumpit intentionem Baptismi suscipiendi, vel professionem emittendi: status autem vitæ catholice,

cæ,

or: etiam per infidelitatem non interruptus; potest per quodcumque peccatum ab intentione confitendi interrupti; ac proinde non est determinatè de voluntate confitendi intentio; ipsius continuatio. Multinamque sunt mali catholici; nihil de confessione cogitantes; & etiam boni ab hoc præscindentes, de quibus per illa bona opera; non potest certò aliud præsumi; nisi non habere voluntatem contrariam.

Resp. 2. Ad Baptismum; & professionem sufficere ex parte suscipientis, vel emittentis, solum propositum: ad absolutionem verò obtinendam non sufficere propositum; præcisè confitendi, sed requiri confessionem: & tunc solum sufficit desiderium confessionis in moribundo, quando signis externis expressè, & formaliter manifestatur; adeòt æquivalet confessioni, saltem generali. Aliam solutionem mox adhibebo, loquens de Sacram: extremæ unctionis n. 32.

Ex quibus patet; malè philosophari Caram: redarguentem Henric: Reginald: & alios; quia admittunt absolvendum fore eum, qui signis externis absolutionem sacramentalem petierit: neutiquam verò eum; qui; nec aliquibus signis hanc voluntatem patefecerit; unde in Theol: fundament n. 1871: *illorum verba mihi videntur similia istis; qui lingua materna petit absolutionem; impetrare illam poterit: ergo debet non absolvi, qui eam petat latine; pulchra consequentia, quasi lingua latina non sit lingua.*

Progreditur deinde ad probandum casum esse similem; quia vita catholica consistit in actibus externis, per quæ, quis postulat ultimam gratiam, & sacramentalem absolutionem; quod iam rejecimus in probationibus nostræ conclusionis. Falsò autem fillogizat: nam lingua vernacula, & latina idem exprimunt formaliter, quamvis *diverso idiomate* vae proinde utralibet petatur absolutio; nil obstat: qui autem, signis expressè id significantibus absolutionem exposcit, illam formaliter, & expressè petit; qui verò per sola signa generalia vitæ catholicæ, nempe audiens Missam, recitans Rosarium; &c. solummodò interpretativè, & præsumptivè: unde ejus argutiz disparitas innòtescit.

33: Instabis. Est praxis recepta apud milites, ut absolvantur, etiamsi nullum signum doloris dederint: ergo sufficit interpreta-

tiva, & præsumpta voluntas confitendæ. Patet consequ. quia in illis nequit reperiri, nisi præsumpta voluntas.

Si dicatur, milites ante conflictum petere absolutionem, si contingat, ita vulnerari, ut sensibus uti non possint: admittitur responsio, sic progreditur Caram.

Idem miles sensibus destitutus absolvi potest; quia vult sic absolvi, si absque sensibus vitam agere contingat: atqui omnes volumus eodem modo absolvi; ergo, & absolvi possumus, aut debemus. Prob. minor; quia cum volumus reddere securam nostram salutem, volumus omnia media ponere; quæ sunt necessaria ad salutem, & in tali casu absolutio omnino necessaria est: ergo. Urgetur: ille potest absolvi, etiam si careat sensu, qui dixerit: si eò venero, ut caream sensu; volo absolvi: at omnes id extrinsecè dicunt: ergo. Prob. minor. quoniam omnes actiones conversationis orthodoxæ, quæcumquæ illæ sint, sunt extrinsecè protestationes, quibus homo asseverat se velle sanguine Christi frui, & salvari: ergo quibus protestatur extrinsecè se velle medium ponere unicum, quod est confessio; ergo nemo est, qui non significet extrinsecè, se velle confiteri, & absolvi ante mortem. Urget amplius adducens casum dub. præc. quem adducere non oportet; patet enim responsio ex supradictis ad 2. probat. secundi arg. n. 30.

Resp. quoddam illa praxis absolutè est illicita, nisi sit absolutio quædam generalis, quæ huiusmodi moribundis militibus impenditur: potest tamen admitti in casu responsionis, aliquibus additis circumstantiis: videlicet, vel ut ab aggressoribus repente coacti sint arma capere milites, vel Ducis repentino jussu, ita ut confessionem præmittere nequiverint: & in tali casu, coram Sacerdotibus propriis absolutionem petierint, quæ æquivaleret generali confessioni: & quia ille casus est periculi mortis, si liceret illos absolvere, sicut plures in navi periclitantes. At quia periculum mortis in acie non est omnibus, & singulis determinatè comune, sed vagè singulis; non succurrit ratio, ut omnes ante conflictum, unica absolutione absolvantur, sicut in navi periclitantes: & quia, non sciuntur determinatè illi, quibus periculum imminet; idè omnes petunt sub conditione periculi absolutionem; quæ conditio non debet excludere voluntatem

tem confitendi absolute, si eò non pervenerint: sed excludit voluntatem confitendi generaliter, adeò ut si valeant, velint specialiter confiteri. Ac proinde absolvi poterunt, qui determinate post modum ad illud pervenerint discrimen, ut sensibus sint destituti, virtute illius expressæ confessionis, quamvis generalis, factæ coràm Sacerdote.

Ex quibus patet disparitas ad Caram. instantias; nam expressè, & formaliter constat de formali voluntate militum, ac de expressa generali confessione; non autem de reliquis: quia vita orthodoxa non est confessio, sed ad altiùs interpretativa, & præsumpta voluntas propositi confitendi; de qua non constat, nisi præsumptè: cum non sit certum: an illi cogitent de reddenda securæ æterna salute, & multò minùs de mediis ad illam necessariis, & actiones conversationis orthodoxæ non sunt, nisi interpretativæ asseverationes, illos velle frui sanguine Christi &c. Fiunt namque sæpè ex quadam consuetudine, vel alio motivo.

Perpende autem differentiam inter volo absolutionem, prolatum à milite, & ab aliis, ex ipsiusmet Caram. verbis: nam militis verba, prima fronte, & absque ulla interpretatione hoc indicant, ex illis autem actionibus orthodoxis, non nisi post tres aut duos discursus inferri potest illud volo: quod evidens signum est illud militum esse confessionem formalem: hoc verò, non nisi interpretativam, & in alio contentam, ex quo ingenii acumine, & quasi per vim deducitur: quod autem opus est maximo conatu deduci, non prima facie præferri, evidens est.

32 Ob. 3. Ad Sacramentum extremæ Unctionis suscipiendum etiam requiritur, ut suscipiens prudenter præsumatur dispositus per aliquem dolorem, si sit in peccato, & ut aliquo modo desideret, & petat sibi Sacramentum applicari: atqui extrema Unctio datur, & dari debet etiam sensibus destituto, qui catholicè vixerit; quia talis prudenter præsumitur dolere de peccatis, & velle sive adhiberi ante mortem omnia remedia à Christo instituta pro eo articulo: ergo hic similiter, qui catholicè vixit, in nostro casu, prudenter censebitur ritè dispositus per aliquem dolorem, & petere pro eo præsertim casu, sibi conferri Sacramentum Poenit. Quod Sacramentum est magis institutum pro tali remedio ad salutem necessario, quàm extrema Unctio.

Con-

Confirmatur. Nam Clem. VIII. quendam cadentem à fabrica S. Petri, refertur, nullo signo doloris præstito, absolvisse. Et Greg. XV. dum esset Archiepiscopus Bononiensis in memoriali Confess. edito Bonon. anno 1623. non solum approbat hanc sententiam, sed etiam vult deduci in praxim, cap. 1. de forma Pœnit. n. 16. Ita etiam habetur in Sacerdot. Rom. ex doctrina Divi Antonini Ord. Prædic.

Resp. ad argumentum negando paritatem inter Sacramentum Pœnit. & extremæ Uctionis. Disparitas est, quia pro Sacramento extremæ Uctionis dispositio recipientis, & desiderium non sunt de essentiali constitutivo ipsius Sacramenti, sed de requisitis ad fructuosè suscipiendum; cum aliàs Sacramentum habeat suam materiam, & formam, ex quibus validum confurgit: ac proinde possunt illa requisita præsumi; quia non exponitur Sacramentum periculo nullitatis; sed si non adessent fructus non reciperetur Sacramenti.

At in Sacramento Pœnitentiæ dolor, & confessio, quæ sunt dispositio recipientis, sunt etiam materia Sacramenti; quæ si absit, nullum conficitur Sacramentum; & materia non debet esse præsumpta, sed formalis, & vera. Hæc est evidens disparitas.

Quodd si petas: si de tali sensibus destituto mihi revelaretur per Angelum habere internum dolorem, ac petere interiùs absolutionem, deberem nè illum absolvere?

Sic olim mihi quidam in publica disputatione objecit, intendens interre, posse aliquem absolvi confessione non præmissa: at respondeo, sicut tunc respondi; non debere absolvi: Ratio est, quia licet Christus aliter potuerit instituere Sacramenta: supposita tamen præsentì institutione, cum instituerit ipsa in signis sensibilibus, materiamque Sacramentorum voluerit esse aliquid sensibile; cum in eo casu non esset ille dolor, ac confessio sensibilis, & hæc sint materia Sacramenti Pœnit. neutriquam possem super illam proferre formam: nisi speciali, & extraordinaria Christi dispensatione, qua pro tunc uteretur me, tanquam ministro suæ potestatis excellentiæ.

Ad Confirmationem. In primis dico, ibi adducta, non habere majorem auctoritatem, quàm puri Doctoris; unde non.

de non. posset deduci, nisi extrinseca probabilitas hujus opinionis.

Iterum dico factum Clem. VIII. à pluribus existimari fabulosum; & præcipuè à Card. de Lugo, qui fuit propè tempora ipsius Clem. & ut de hoc certior fieret, peculiarem fecit inquisitionem.

Id quòd adducitur ex memoriali confess. & Sacerdotali Rom. si debet intelligi juxtà sensum D. Anton. qui ibi allegatur (nè solum quidè pro hac opinione ex Dominicana reperies familia) intelligi debet de absolutione à censuris, vel generali; non de absolutione sacramentali, ut patet ex contextu, quem optimè ponderat Alvar. lococit. in præc. dub. in responsione ad 15. si autem in Sacerdot. Rom. de absolutione sacramentali sit sermo, longè est à sensu S. Anton. nec habet majorem auctoritatem, quàm Doctoris, à quo compositum est. Quapropter, nec à Greg. XV. postmodum Summo Pontifice, quòd fuerat pro particulari Ecclesia permissum, fuit pro universali Ecclesia extensum.

PROPOSITIO II.

Probabiliter existimò Judicem posse judicare juxta opinionem minus probabilem.

HÆc, & sequentes propositiones latam requirerent discussionem; at quia nonnisi breviter eas examinare, ut ad ulteriora progrediar, mihi permittitur, lectorem remitto ad Reverendissimum Julium Mercorum Mantuæ Inquisitorem in libro de praxi opinionum, Magistros Ludovicum Minutolo, Joannem Baptistam Gonet in dissertatione de opinione probabilis, & in manuali tom. 3. tract. 3. cap. 16. Vincentium Baronium in sua Theologia morali, p. 1. & Vincentium Contempson, tom. 3. Theologiæ mentis, & cordis, qui vendicat aliquos Thomistas ab Adversariis adductos dissert. 6. de novello probabilitatum commento; Qui omnes ex Ordine Prædicatorum, post Justum Alexandri VII. Generali Magistro factum, ut suos adversus Juniorum la-

has opiniones juxta S. Thomę doctrinam ad scribendum commoneret, fusè, subtiliter, & solidè hanc materiam pertractarunt. Pro hujus tamen impugnatione.

2. Præmitto Doctores distinguere probabilitatem ex parte Juris, & ex parte facti, & materiam Judicii in civilem, & criminalem. Probabilior ex parte Juris est, quando Jura clariùs loquuntur pro ipsa, quàm pro contraria opinione, & habet plures, & graviore Doctores pro se: major verò probabilitas ex parte facti est, quando clariora sunt instrumenta, & graviores testes, vel probabiliores conjecturę, quę meliùs factum probant, quàm opposita. Hoc præmissis.

3. Dico. 1. Prædicta damnata propositio, si loquatur de minori probabilitate ex parte facti, in materia civili, communis DD. opinioni adversatur; ut refert Bardi *discept. 4. de conscientia probabili, cap. 27. num. 2.* quam etiam sequitur Tambur. *lib. r. in Decal. cap. 36. §. 4. n. 5.* Minutolo *p. 2. brevis notitię ar. primo conclus. 6.* & consentit etiam Diana *p. 1. tract. 13. resol. 3.* qui tamen in dubiis Juris tenet oppositum.

Prob. ratione: quia, Judicis officium est ferre sententiam juxta merita causę, ac proinde infavorem illius partis, pro qua sunt majora merita causę; immò ex legibus, & pacto inito cum bono publico debet ferre sententiam pro meliùs probante causam suam; sed majora merita causę sunt, & meliùs probat causam suam ille, qui adducit efficaciores probationes ex parte facti, ac proinde pro quo stat opinio probabilior er- go &c.

4. Dico 2. Si prædicta Propositio loquatur de minori probabilitate ex parte Juris, etiam est falsa. Hęc conclusio est contra Dianam *loco cit.* Sancium *in selectis disp. 44. num. 50.* & alios: eam tamen docent Sotus *lib. 3. de just. & jure q. 6. ar. 5. ad 4.* Valent., Malderus, Tannerus, Sanch. Layman, Villalobos, Filiuc. & Portel. citati à Diana, quibus adde Minutolum, *loco cit.* Tambur. *loco cit. num. 7.* & alios ab ipso citatos, estque sine dubio de mente S. Thomę. Breslerus fusè probat ex utroque Jure, & rationibus, *lib. 3. de conscientia cap. 14. num. 140.*

Prob. ex S. Th. 2. 2. q. 60. ar. 2. ubi habet. *Ad hoc, ut judicium sit actus Justitię, tria requiruntur. Primum, ut procedat ex inclina-*

clinatione Justitiæ. Secundo ut procedat ex auctoritate. Tertiò, quòd proferatur secundum rectam rationem Prudentiæ, & tunc deest hæc tertia conditio, quando deest certitudo rationis, puta, cum aliquis judicat de his, quæ sunt dubia. Sed in casu, quo judicaret juxta minùs probabilem opinionem, deesset prima, & tertia conditio: ergo tunc illud judicium non esset actus Justitiæ, & consequenter illicitè ageret Judex, qui Justitiæ minister est. Minor prob. quòd ad primam; quia relinquare opinionem probabiliorem, & sequi minùs probabilem, vel oritur ex affectu ad Personam, pro qua stat opinio minus probabilis; vel ex aversione ad illum, pro quo stat opinio probabilior; vel à proprio libito, & aliquo commodo, nam non potest determinari ab aliqua ratione, cum sint minoris efficacix illæ rationes minùs probabilis opinionis; sed hæc omnia sunt contra Justitiam, & inclinationem ejus, ergo &c. Probatur minor, nam primum est acceptio Personarum; secundum est contra æquitatem, quæ omnem passionem excludit, ultimum, scilicet proprium commodum, cum sit interesse, est contra Judicis officium: si verò sit libitum, est contra inclinationem Justitiæ: quia Justitia inclinat ad tribuendum unicuique, quod suum est; & quando deest certitudo, cujus res sit, probabilius est spectare ad eum pro quo est probabilior opinio; & cum probabilitas succedat loco certitudinis, quando hæc haberi nequit, certius est ad eum spectare; ergo illam tribuere alteri, pro quo est opinio minùs probabilis, est auferre rem ab eo, cui certius debetur, & consequenter habet majus jus ad illam: nam uterque habet jus ad rem ratione probabilitatis: ergo ille, pro quo stat opinio probabilior, habet majus jus ad illam. Hoc autem, quis non videt esse iniquum, & irrationabile?

Confirmatur hæc pars: Ad hoc, ut Judex sequatur opinionem minùs probabilem, vel vincitur à ratione; vel ducitur alio motivo; non primum; quia ratio opinionis minùs probabilis habet minorem vim convincendi, quàm ratio probabilioris: ergo si illa convinceret, magis convinceret oppositum: si secundum: ergo irrationabiliter agit, eò quòd ad minùs rationem relinqueret, & rationem relinquare, irrationabile est, & esset de numero illorum, quos proverbiare sole-

folemus : sit pro ratione voluntas : quod in omnium sensu est malum.

Prob. quò ad tertiam conditionem , scilicèt , quòd deest re-
cta ratio Prudentiæ , quia iudicat de his , quæ sunt dubia : quan-
do pro utraque parte sunt rationes æquè probabiles , tunc In-
tellectus est dubius : ergo multò magis est dubius de opinione
minus probabili : cum pro opposita parte sint rationes probabi-
liores , quæ urgent . Conseq. sequitur ; quia si æqua probabili-
tas oppositi reddit dubiam aliquam opinionem , multò magis
major probabilitas oppositi : ergo iudicando secundum opinio-
nem minùs probabilem , iudicaret de re dubia .

5. Nec valet dicere ; in tali casu dubium esse speculativum ,
quod Iudex potest deponere in praxi , dum alteri parti ad-
hæret .

Non , inquam , valet : quia iudicium speculativum semper
Inducit iudicium practicum , ut patet hoc exemplo . Probabi-
lius est , & juri magis consentaneum , testamentum factum si-
ne hac , vel illa solemnitate esse invalidum : sed huic testamen-
to deest talis , vel talis solemnitas : ergo est invalidum . Hæc
est consequentia iudicii practici : posita enim majori , per legi-
timam consequentiam deducitur conclusio pro casu particula-
ri , quæ est iudicium practicum rationis . Quomodo potest re-
linquere hoc dictamen rationis dictantis esse invalidum , & pro-
ferre sententiam , quòd sit validum ? An fortè , quia ex alio
discursu inferret contrariam ? Sic : probabile est , & aliqua ju-
ra id videntur disponere non esse de substantia , & validitate te-
stamenti talem solemnitatem : ergo probabile est tale testamen-
tum esse validum . Sed quis non videt hanc consequentiam esse
dubiam practicè , sicuti dubia est præmissa , ex qua infertur ,
cum ejus opposita sit firmior ?

At dices discurrere tunc ex alio principio . Ita : non convin-
cor evidenter in neutra opinione : licèt una sit altera probabi-
lior : at hoc stante , licèt possim sequi quamlibet opinionem
probabilem : ergo possum juxta hanc minùs probabilem iudica-
re . Sed quis non videt minorem illius discursus esse maximè du-
biam , & consequenter etiam conclusionem practicam ex illa
deductam ?

Et ac-

Et accipiam illam minorem ante damnationem (nam nunc jam est falsa) ne videamur uti eo, quod impugnare debemus, In tali casu sic deberet discurrere *Judex*, & si hunc discursum omitteret, non sequeretur *Prudentiæ* regulas, quæ omnia pro, & contra examinanda dictant. Me posse sequi opinionem minùs probabilem aliqui asserunt; alii tamen negant: posse sequi opinionem probabiliorem omnes concedunt; nam *Doctores* oppositi, non dicunt debere sequi opinionem minùs probabilem, sed posse, & etiam posse probabiliorem: at tamen alii dicunt, debere sequi probabiliorem: ergo sequendo probabiliorem juxta omnium sensum benè facio, & nullum est periculum malè faciendi: sequendo verò minùs probabilem, in aliquorum sententia malè facio. Sed *Prudentia* dictat potius eligendum id, quod à nemine reprobatur, & omnium sensu est rectum, quàm id quod non omnium sensu probatur, & censura dignum est: ergo *Prudentia* dictat me judicare secundum opinionem probabiliorem. Hic est discursus rationis practicæ, & à *Prudentia* dictatus, cujus contrarium *Judex* si fecerit, non solum erit dubius speculativè, sed practicè, & contra regulas *Prudentiæ* faciet; vel si hunc discursum omittet facere, deerit recta ratio *Prudentiæ*, quæ est tertia conditio à *S. Thoma* requisita, & consequenter illud *Judicium* non erit actus *Justitiæ*, si cuti deberet esse.

6 Hic nota, quod probabilior opinio *Juris* in praxi est illa, quæ magis diuturna consuetudine in aliquo Regno recepta est; licet contraria habeat in jure comuni solidiora fundamenta. Ratio est: quia consuetudo habet vim *Legis*, & *Jura* municipalia magis, quàm communia servari debent in unoquoque Regno: illa autem quæ diuturna consuetudine recepta est, cum non possit præsumi ex ignorantia *Juris* communis invaluisse, quando in nullo casu contrarium factum est; debet præsumi abrogatum *Jus* comune per *Jus* municipale.

Hinc sequitur, quando æqualiter in materia civili, probabiles sunt opiniones, & factum nulli litigantium favet, debere *Judicem* consulere supremum Tribunal, in quo ob majorem causarum discussionem; major supponitur *Juris* peritia: vel si illud adire non potest, debet res inter litigantes dividi: vel si
fit in-

fit individua, debet Judex componere partes. Si verò factum alteri magis faveret, vel alter est in possessione, debet judicare in favorem possidentis: cum in dubiis melior sit conditio possidentis. Similiter, si alter litigantium est persona privilegiata, ut pupillus, vidua, peregrinus, locupia, causa Dotis, Matrimonii, libertatis, existente æquali probabilitate, tenetur Judex ferre sententiam in favorem causæ privilegiatæ, vel personæ privilegiatæ: quia Lex, quam servare tenentur Judices, decrevit, ut in pari casu his faverent, ita Tambur. *loc. cit. n. 4. vide cap. fin. de sentent. & rejudicata. Mascard. de probat. v. opinio n. 14. conclus. 1143. 10.*

Excipiendum tamen est, si Judex non sit ordinarius, sed arbiter, & eligatur à collitigantibus sub conditione, quòd debeat juxta suam opinionem, & non juxta aliorum judicare; tunc enim non poterit alienam opinionem sequi, ut docet Diana, *loc. cit. ex Montelino in p. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 213.* Quòd si arbiter utramque opinionem probabiliter sustineat; non poterit juxta alteram judicare, ut vult Diana: quia non judicaret juxta proprium judicium adequatè; cum judicaret etiam contra proprium judicium inadequatè: sed debet sequi regulam supra traditam de Judice ordinario, versante æquali opinionum probabilitate, cum in simili casu reperiatur.

7 Probatur. 2. Conclusio. Ex prædicta opinione sequeretur, ferè nunquam Judicem injustè judicare: quia vix dabitur casus, in quo alter collitigans non habeat aliquam probabilitatem; dato namque, quòd una pars non est evidens; ut sæpè accedit in materia contingenti; sed in linea probabili, contraria semper est probabilis, ut docet Caramuel in *Hercule logicopart. 3. art. 3.* sed hoc est contra omnium sensum, qui sæpè de Judice judicante juxta rationem minùs fortem conqueruntur injustè egisse: ergo prædicta opinio est contra communem sensum.

Conf. ex illo principio lumine naturali cognito. Quod tibi non vis, alteri nè feceris; sed Judex si litigaret, nollet sibi in contrarium ferri sententiam; si probabiliores haberet pro sua parte rationes, & jura magis ei faverent: unde comuniter non alia causa adduci solet Injustitiæ, vel Justitiæ Judicis, nisi quia favit.

faviti habenti minorem, vel majorem rationem: ergo nec ipse debet alteri hoc facere, nempe judicare in favorem habentis pro se opinionem minus probabilem, & contra habentem opinionem probabiliorē.

Confirmatur iterum. Quia data prædicta opinione frustraneus esset labor Advocatorum in allegandis rationibus, Juribus, & Doctoribus pro parte, quam patrocinantur; quod certè non faciunt, nisi ad ostendendam majorem probabilitatem, sed vel totus eorum conatus esse deberet in probanda evidentia suæ causæ, ut excludant alteram à linea probabili; quod nunquam, aut vix aliquando probare poterunt, vel in probando esse Jura, & Doctores pro utraque parte, & expectare à libertate Judicis, quam maluerit eligere. Frustraneum quoque esset allegare decisiones pro eadem materia factas; quia sicuti ille voluit eligere hanc partem, ita iste potest, in sententia, quam impugnamus, eligere aliam, quamvis sit minus probabilis: sed hæc sunt absurda, & contra ordinariam, & communem praxim: ergo &c.

8 Dico tertio. Si sermo sit de causis criminalibus; & probabilitas sit ex parte Juris: si non potest Judex adire supremum Tribunal, debet judicare juxta probabiliorē opinionem. Patet ex rationibus jam allatis; in hoc enim non habet aliquid peculiare materia criminalis. Si verò est æquè probabilis opinio Juris; debet Judex sequi opinionem favorabilem reo: quia in dubiis standum est pro reo: dicitur enim *de Reg. Juris in 6. reg. 11. Cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potius, quam Actori*; non sunt autem jura obscura quando probabilius sunt pro Actore; quia in his materiis, in quibus nequit haberi evidentia, major probabilitas succedit loco certitudinis, & claritatis.

Et licet aliquando possit contingere, ut probabilius sit falsum in se: tamen quodad nos est verius, cum non habeamus aliud medium cognoscendi veritatem. Unde non admittendum cum Tambur. n. 10. debere Judicem parvifacere probabiliores rationes circa Jus contra Reum.

6 Dico 4 Sin in causis criminalibus probabilitas versetur circa factum; etiā si sint probabiliores rationes contra Reum; debet Judex judicare in favorem Rei. Ita communiter Doctores;

nec in tali casu judicaret juxta opinionem minus probabilem ; sed juxta certam dispositionem Juris , quod statuit , ad hoc , ut Reus condemnatur , non solum probabiliter , sed certò debere esse convictum : sancitur enim probationes contra Reum debere esse luce meridiana clariores . Et ratio est : quia unusquisque præsumitur probus , nisi evidenter constet oppositum ; ut docuit Abbas *in c. Ad nostras de probationibus & in cap. Forus de verb. significatione* idem docuit Menoch. *lib. 1. de Presumpt. q. 90. n. 12. & lib. 1. q. 50. n. 21.*

10 Hinc sequitur 1. Confessarium , vel Parochum , qui est Judex animarum teneri consulere pœnitentibus in praxi probabiliorem opinionem : tum quia , tenetur vitare graves remorsus , qui possunt oriri ex opinionibus minus probabilibus ; Undè Clem. V. *in Conc. Vienn.* dixit : *In dubiis tutiorem partem esse eligendam ad tollendos graves remorsus à mentibus sinceris* ubi adverte , *ly, sinceris* ut contradistinctum à scrupulosis.

11 Sequitur 2. Medicum in curandis infirmis teneri uti medicamentis , quæ probabilius cognoscit posse infirmis prodesse ; & abstinere : ab illis , quæ probabilius existimat afferre nocumentum : quia debet , quantum potest , cavere à periculo nocendi : & magis noceret ipse , qui nocet saluti , & vitæ quod præstantius bonum est rebus exterioribus ; quàm Judex in materia civili , qui tantum bonis exterioribus nocet . Tum etiam , quia si ipse Medicus esset infirmus , potiùs vellet sibi applicari medicamenta , quæ probabilius afferunt sanitatem , quàm illa , quæ probabilius nocere possunt ; licet probabiliter existimentur prodesse : primum principium autem est Juris naturæ , quod tibi non vis , alteri nè feceris .

PROPOSITIO III

Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeat, confisi, aliquid agimus, semper prudenter agimus.

1 **P**Ræmitto 1. tanquam certum, voluntatem agentem contra conscientiam erroneam semper peccare, dum eam non deponit. Ita expressè S. Th. *quodlib.* 9. ar. 5. ubi ait: *error, quo creditur esse mortale, quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale, & rationem assignat idem S. Doct.* 1. 2. q. 19. ar. 5. dicens: *In bonum non fertur voluntas, nisi secundum, quod à ratione proponitur, unde si à ratione proponatur ut malum, voluntas fertur in hoc, ut malum, non quia illud sit malum secundum se; sed quia est malum per accidens, ex apprehensione rationis.* Et idem habetur *can. Omnes* 28. q. 1. ubi dicitur: *omnes quod contra conscientiam sit, ædificat ad gebennam.* Idem expressè docet Ambrosius, vel Ambrosiaster super illa verba Apostoli: *omne quod non est ex fide, peccatum est, & D. Bernardus lib. de præcep. & dispens. cap. 14.*

2 Præmitto 2. Non licere operari ex conscientia practicè dubitante de bonitate, vel malitia actus, ut docet S. Th. *quodlib.* 8 ar. 3. dicens: *Ille, qui in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, si manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit; & sic procul dubio peccat, utpotè magis amans beneficium temporale, quàm propriam salutem: ubi etiam rationem assignat. Idemque ait Caiet. tom. 1. opusc. tract. ult. resp. 13. dub. ult.*

3 Præmitto 3. Eum, qui post adhibitam sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem in rebus moralibus, & solum ei occurrit opinio probabilis, nec alia probabilior apparet, licetè operari. Ita cum S. Th. *quodlib.* 8. art. 13. in argumento, *sed contra*, omnes Theologi; licetè contrarium sentiat Fagnanus super caput: *Nè inmitaris.* Verba S. Th. sunt hæc: *Si aliquis adhibet diligentiam inquirens, an habere plures præbendas sit licitum, nec invenit aliquod, quod ipsum moveat ad hoc, quod sit illicitum, videtur quod sine peccato plures possit habere præbendas.* Ratione con-

stat; quia Deus non exigit ab homine, plusquam ejus conditio habeat; sed conditio hominis non potest omnium rerum claram, & certam notitiam habere, nec ad hoc potest obligari: ergo ad hoc, ut licetè operetur, sufficit opinio probabilis, quando facta sufficienti diligentia, alia probabilior non apparet.

4 Præmitto 4. Falsum esse, quodd si quis in materia morali uteretur opinione probabili; vel quia alia probabilior non apparet post sufficientem diligentiam; vel quia eligit in conflictu duarum probabiliorum; si in re hæc discordaret à lege æterna, etiam si ipse invincibiliter ignoraret, peccare mortaliter. Pro cuius claritate.

5 Suppono 1. *ex tract. de vitiis, & peccatis*, quem præfati anno Discipulis dicto; ignorantiam invincibilem, si dari potest, excusare à peccato, ut cum Magistro sent. in 2. dist. 22. & cum S. Th. p. 2. q. 76. art. 3. docent omnes Scholastici contra Janfenium lib. 2. *de statu naturæ lapsæ cap. 2.* & sequentibus, ubi docet ignorantiam juris naturalis non excusare à peccato; licet excuset ignorantia juris positivi. Contra quem SS. PP. Auctoritates, & rationes adducit sapientissimus Gonet, tam in clypeo, quam in manuali Theologiæ Thomisticæ. Ratio fundamentalis est; quia illa actio facta cum ignorantia invincibili de ejus malitia, est involuntariè mala; ergo non potest esse peccatum.

Antec. constat ex verbis S. Th. n. 1. allatis; quibus sic probatur; voluntas non fertur in objectum, nisi, ut propositum ab Intellectu; unde eo modo in ipsum fertur, quomodo proponitur ab ipso: ergo si non proponitur ut malum, hoc modo in ipsum fertur voluntas: ergo illa actio est involuntariè mala. Tum etiam, quia, voluntarium debet esse à principio intrinseco cum cognitione finis, sed tunc deest cognitio malitiæ: ergo non est voluntariè mala. Nec potest dici mala in causa, quia supponimus ignorantiam jam esse invincibilem. Consequentia probatur, quia de ratione peccati est, quodd sit voluntarium, ut docet S. Th. p. 2. q. 74. art. 1. & aliis locis. D. Aug. pluribus etiam locis. Constat etiam ex eo, quodd Pius V. Greg. XIII. & Urbanus VIII. damnaverunt illam propositionem Baii dicentis. *Ad rationem definitionis peccati non pertinet voluntarium.* Et ratione etiam constat, quia peccatum debet esse actus liber, non esset autem actus liber nisi esset volun-

voluntarius. Undè à prædictis Pontificibus damnata est alia propositio Michaelis Baii, dicentis: *homo peccat damnabiliter in eo, quod necessario facit*: ergo &c.

6 Suppono 2. quodd licet dari non possit ignorantia invincibilis primorum principiorum, vel præceptorum, quæ per evidentem consequentiam inferuntur ex ipsis facili discursu, ut sunt præcepta Decalogi, attamen dari posse, ignorantiam invincibilem eorum, quæ valdè remota sunt, & per longum discursum ex principiis Juris naturalis deducuntur; ut sunt illa, quæ adhuc inter Theologos controvertuntur; an aliqui contractus particulares sint illiciti, & usurarii, & similes. Ratio est; quia, aliqui rudis ingenii non possunt pervenire ad ea, quæ difficili discursu Doctores acquirunt; nec eos interdum possunt consulere: imò ab ipsismet interdum ignorantur. Adde quodd ex opposita sententia sequerentur duo absurda, quæ adducit Gonet in *manuali tract. 6. tom. 4. cap. 354*. Primum est, quodd aliquis necessario peccaret; sit exemplum.

Est infirmus in extrema constitutus necessitate obindigentiam, ego non habeo, unde illi subveniam, cum habeam meæ sustentationi necessaria; nec alius modus suppetit, nisi ab alio accipiendo furtivè quantum illi necessarium est: hoc stante occurrit mihi opinio, me ex Charitate erga proximum teneri ad furandum, cum ille infirmus per seipsum nequeat id facere, taliter quodd, hoc prætermittere non possim sine peccato; nec facta diligenti inquisitione, aliud in contrarium mihi occurrit: ponamus quodd non sit alius, nisi ille, qui solùm habet necessaria statui, & ab hoc debeam accipere, & hoc facere in re sit malum, & dissonum Juri naturali; in tali casu quocumque me verterem, necessario peccarem: peccarem, inquam, furando; quia in re discordat à regula, ut docent contrarii: peccarem non furando; quia conscientia mihi dictat teneri ad id faciendum; & non faciens, contra conscientiam operarer: ergo sequitur mihi dura, & inevitabilis peccandi necessitas, contra illud axioma: *Nemo peccat in eo, quod vitare non potest* quod D. Augu. lib. de duabus animabus cap. 11. lumine naturali notum existimat. Secundum absurdum est; quia plerùmque esset fortunæ, & non voluntatis, quodd homines peccent; quia fortunæ adscribitur, quodd

id sit, vel non sit in se conforme Juri naturali, dum ignoratur, quod est absurdum; cum causa peccati sit sola voluntas operans difformiter ad regulas moris.

7 Ex his suppositis, evidenter deducitur falsitas illius dicti recensiti. Nam potest dari ignorantia invincibilis Juris naturalis, & hæc excusat à peccato; sed sequens opinionem probabilem post sufficientem diligentiam, nihil in contrarium apparente; vel in concursu duarum eligens probabiliorem, haberet ignorantiam invincibilem de pravitate actus: ergo etiam si id in se esset dissonum Juri naturali, non peccaret. Minor quò ad primam partem constat; quia omnem adhibuit diligentiam: quò ad secundam etiam; quia non potest plùs facere, qui sequitur probabiliorem.

8 Hoc tamen secundum limitandum puto: si ex utraque parte extent duo præcepta; ut in exemplo adducto; vel si nulla sit certitudo existentiae præcepti, & probabilius sit ipsum non esse; in quo casu nullo pacto videtur obligandus ad faciendum id, de quo dubitatur an sit præceptum: ut est in casu, an teneamur post peccatum statim conteri, aut confiteri, ubi controversia est de præcepti existentia; & probabilius est, & communius ipsum non esse; vel in casu, quo major probabilitas favet præcepto. Si verò certò constet de existentia præcepti, nec cum alio præcepto concurrat, & solùm dubitetur, an hæc sit causa legitimè excusans à præcepti observantia; ob solam probabilitatem, etiam si sit major, nisi sit certitudo, ad minùs moralis: ut si sit de communi consensu Doctorum, vel alio capite, non posset quis adhærere opinioni probabiliori relaxanti præceptum; sed peccaret; jam enim in tali casu non esset ignorantia invincibilis, cum potuerit tutiorem sequi. Tùm etiam, quia certum non est postponendum incerto; certum autem est instare præceptum, incertum, an excuset ab illo; cum probabilitas non causet certitudinem: ergo &c. Tùm etiam, quia non ageret prudenter in hoc casu sequendo opinionem probabiliorem, relicta tutiore; quod potest colligi ex illo discursu, *propos. præc.* allato pro Judice, n. 5. in fine.

9 Igitur sensus prædictæ Propositionis damnatæ est, quando quis operatur innixus opinioni tenuiter probabili, vel intrinsicè, scilicet.

scilicet, ob rationes parvi ponderis; vel extrinsecè ob auctoritatem paucorum; omittendo exàmen de opposita opinione, & diligentem inquisitionem veritatis; nonnisi enim imprudenter ageret, ut patet ex supradictis: non enim faceret quantum in se est; unde non ex ignorantia invincibili operaretur: nec illa tenuis probabilitas sufficeret ad tollendam dubitationem de opposito: unde parùm distaret ab operante cum conscientia practicè dubitante. Vel intelligenda est, quando illa opinio tenuiter probabilis, est in concursu alterius probabilioris, imprudenter enim tunc quis juxtà eam operaretur; ut mox dicemus. Eam in terminis positis docuit Pasqual. *dec. 20.* Bræsserus, Franc. de Amico, Bardi apud Tambur. *in Decal. lib. 1. c. 3. §. 3. n. 3.* qui eam ita approbat, ut sit ei ratio ad probandum omnia antèdicta in eodem numero. Præter hos, plures alii probabilistæ id asserunt; licèt non sub eisdem terminis; & alii aliquas limitationes subdiciant quos videre potes apud Dianam *p. p. tract. 1. 3. resol. 1.* qui audet asserere hanc sententiam communiter amplexatos esse Theologos. Pro resolutione tamen.

10 Dicendum est: nullatenùs licet sequi opinionem probabilem tenuiter; non facta sufficienti diligentia de opposito; nec in concursu duarum opinionum licitum est sequi minùs probabilem; sed debemus sequi probabiliorē. Ita omnes antiqui Theologi, & Canonistæ; (contraria enim à 60. fere annis incēpit) amplectitur ab antiquis SS. PP. & eam à tempore Apostolorum deductam probat Minutolo. S. Th. Scotus in 3. *dist. 25. q. 1. num. 8.* dicens: *Cum habens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculose se determinaret ad unam, nisi re diligenter inspecta, illam probabiliorē eligeret*, & loquitur in materia morali, ut patet ex verbis præcedentibus S. Antoninus *p. p. tit. 3. §. 10. regul. 4.* Gabriel in 4. *dist. 15. q. 8. art. 3. dub. 2. in 3.* probat. 1. conclus. Sylv. v. *Dubium q. 2.* Conradus de contract. *tract. 7. q. 110. conclus. 1.* Sotus, & alii antiqui numero viginti citati à Mercoro. Præter hos sunt illi quinque Ord. Prædic. *propos. præc.* citati & Anton. Perez citatus à Diana, & Comitulus.

Item ex Societate Jesu Bellarm. Michael Elizarda, & Candidatus Philaletus, seu Andreas Blancus; licèt ipsum impugnet ex eadem societ. Bardi; ex Canonistis verò novissimè hanc sen-

tentiam eruditè docuit Fagn. referens pro ea plures celebres Canonistas ; quibus addendus est Joannes Cabassutius Congreg. Oratorii Presbyter. citatus à Gonet in manuali loco cit.

In primis posset probari eisdem rationibus quibus probata est præcedens, & innumeris auctoritatibus S. Script. SS. PP. & Sac. Can. quas expendit Minut. *in add.* scribens contra Caramuelis Apologema ; & Gonet locis cit. & pluribus rationibus ab eisdem adductis, cum solus Fagnanus 26. rationes afferat ; unica ego contentus ero ad probandam secundam partem conclusionis (nam prima jam patet ex dictis) sub hac forma.

11 Recta regula operationum moralium est conformitas rectæ rationi, quæ est principium operationis unde dissonantia rationi rectæ, quæ est participatio legis æternæ, est id, in quo consistit malitia peccati: sed quotiescumque aliquis minùs probabili adhæret opinioni, relicta probabiliore, relinquit rectam rationem: ergo peccat. Major patet. Minor probatur; primò: probabilior opinio inferit ex præmissis efficacibus, licet ineventibus, & per legitimam consequentiam actum esse faciendum ; & in concursu alterius syllogismi ex debilibus præmissis deducti, convincunt Intellectum illæ efficaciores, & illæ debiles non possunt Intellectum distrahere, nè illis efficacibus rationibus assentiatur ; quin efficaciores prævalent, nè assentiatur minùs efficacibus ; ac proindè sentit, ita esse faciendum: ergo si defacto probabiliozem relinquit, & minùs probabili adhæret, relinquit dictamen rationis rectæ, & operatur contra id, quod revera sentit, quod est operari contra conscientiam.

Secundò, quia saltem adhærendo minùs probabili opinioni ; quodd actus sit licitus, ille efficaciores rationes probabilioris opinionis nequeunt ad minùs causare dubium de opposito, & illum relinquere in mala fide de honestate illius actus : ergo tunc operaretur mala fide, & consequenter peccaret. Prob. conseq. hæc, 1. ex Apost. dicente : *quod non est ex fide peccatum est* : idest, ut exponunt plures SS. PP. quod non est juxta conscientiam. 2. Quia ut supra probavi, & communiter DD. asserunt, qui dubitat, an actus sit illicitus ; etiam si hoc dubium proveniat ex conscientia scrupulosa, aut erronea, dummodò non sit leve dubium, si stante illo dubio, non omittit patrare illum actum, peccaret : ergo multò

multò magis peccat, quando haberet dubium ortum ex ratione probabiliori, quæ causat majus dubium, quam scrupulum.

Tertiò. In casu posito, ad relinquendam probabilio-rem, & sequendam minùs probabilem, non potest moveri voluntas à ratione; nec Intellectus potest ei practicè hoc proponere à rationibus ductus; cum ex illis non convincatur, ut eliciat hoc judicium practicum, hoc est faciendum; cum potiùs deberet convinci ab efficacioribus rationibus opinionis probabilioris: ergo Intellectus practicus tunc, vel discurrit ex principiis deductis ab utili, vel commodo, vel delectatione, quam percipit ex minùs probabili: non enim potest discurrere ex hoc principio, quia magis accedit ad veritatem, vel quia est remotior à periculo peccandi, & honestior; cum hæc conveniant probabiliori, non verò minus probabili: ergo procedit contra rectam rationem dictantem proponendum esse honestum utili, & delectabili; dùm ipse plurius facit utile, & delectabile, quàm id, de quo probabilius constat esse honestum, quàm oppositum. Nec opinio probabilis versatur circa bonum, vel melius, sed circa licitum, vel illicitum, bonitatem, vel malitiam actus; undè non potest dici, quòd tunc minùs benè faceret, non verò malè.

12 Confirm. Ex prædicta opinione sequeretur 1. frustra laborare Doctores ad probandas opiniones, ut eas probabiliores reddant, in materia morali; quod etiàm ipsi Adversarii facere conantur; cum pronunciant ex probabilibus rationibus has consequentias: ergo non est licitum: ergo hoc non potest fieri: ergo ad hoc tenetur; cum etiàm oppositum sit licitum, & possit fieri; & ad illud determinatè non teneatur in ipsorum sententia; dum potest oppositum quisque facere, & licitè, etiàm si sit minùs probabile. 2. Frustraneum esse recursum ad libros, ad Doctores, ad Consultores pro dirigendis conscientis; nam, vel res est evidens, & consultatione non indiget, vel dubia, & merè probabilis, ut frequenter accidit in moralibus: nam exceptis paucis quæ per evidentem consequentiam ex primis principiis inferuntur, materia moralis talis est, cum sit circa contingentia, ut non sit ei conveniens certitudo, ut ait S. Th. in lib. 1. Ethic. cap. 1. & ex alio capite, ut dixi supra ex Caramuele; data una opinione merè pro-

probabili; etiam opposita est probabilis: ergo posset quælibet indifferenter eligi; indifferenter consuli; quod etiam nec consultos fecisse arbitror adversarios ipsos. Hoc innuit Fagnanus loco cit. ubi habet. *Nullum est dubium, quin omnis regula morum possit everti ex libertate opinandi*, non modò in præceptis humanis, sed etiam in Divinis, & naturalibus, dùm de ipsis interdum non occurrant rationes demonstrativæ. Undè bis temporibus eò res perducta est, ut nullus ferè sit articulus in moralibus, in quo non sit varietas, vel contrarietas opinionum; adèò ut in solo opere, non ita pridem impresso resolutionum moralium Antonini Dianæ numerentur in unum collectæ quæstiones suprà ter mille cum opinionibus, & Auctioribus pro utraque parte plerumque affirmantibus, aut ambas esse probabiles, aut unam probabilem, & alteram probabiliorē; in quibus ferè omnibus agitur de peccato mortali: &c. & Crispinus à Borgia in selectis moralibus q. 9. relatus à Gonet in manuali loc. cit. *In rebus moralibus vix datur casus in quo non sint due opiniones contradictoriæ, & probabiles*. Et hoc punctum ita ad punctum reduxit Caramuel; ut vix sit aliquod præceptum Ecclesiasticum, quod eludi non possit, se ejus doctrine, quam probabilem putat adbereamus: Nam duas opiniones contradictorias sequi quemlibet posse probabile esse contendit. Ex quo fit, ut nemo teneri videatur præcepto jejunandi, audiendi sacrum, recitandi horas canonicas, & alia hujusmodi.

13 Argumenta contrariæ sententiæ apud Gonet, Minutolo, cæterosque recentiores recensitos Thomistas sæliciter expugnata videantur. Adducam solùm illud Caramuelis, quod ipse putat demonstrationem; & est hoc: Vel possum sequi opinionem probabilem, vel teneor sequi probabiliorē: si primum habeo intentum, si secundum; ergo possum sequi opinionem minùs probabilem. Probat hanc consequentiam quia, probabilior est opinio asserens me posse sequi opinionem minùs probabilem quàm illa, quæ asserit debere sequi probabiliorē: ergò &c.

Hujus Auctoris ingenium argutum, & subtile semper sum demiratus. Si in opinionum delectu solidiora quæsisset, eum veneraretur Orbis universus.

Ad argumentum resp. negando hoc ultimum assumptum, quod

quod ipse non probat, sed supponit. Et certè, si loquatur de probabilitate extrinseca, falsum est, ut patet ex numero Doctorum pro nostra; quorum unus sufficit pro mille, cum sint Doctores classici, pietate, & sapientia pares, cujusmodi sunt S. Thomas, Scotus, S. Antoninus, Cajet. & alii, & SS. PP. auctoritas atque sacrorum Canonum nostræ favet, ut videre est apud Minutolo *in addit. q. 1. art. 11.* si verò loquatur de probabilitate intrinseca, ad trutinam revocentur rationes pro nostra, præcipuè à Gonet adductæ, & non solùm efficacissimas, verùm etiàm plerasque evidentes, aut methaphysicè, aut moraliter experiemur. At ad præscriptionem recurrit Caramuel, & quia communiter amplectebatur. Sed eo tempore, quo hæc scripsit Caramuel, nondùm 40. annis obtinuerat, & nunquam fuit in pacifica, ut ipse ait, possessione; ex quo enim exorta est, semper habuit validos impugnatores, ut patet ex recentioribus pro nostra allatis. Restigere plures Parochi, Doctores, Episcopi, plures Universitates, præcipuè Pictaviensis, plures Ordines regulares in suis constitutionibus hoc sancientes, ut Ordo Sanctissimæ Trinitatis, Ordo præclarus Theatinorum, Ordo Prædicatorum, aliique, ut videre est apud Gonet *in dissert. de opin. prob.*

Auctoritates verò Scripturæ, & pleræque rationes, quas adducit Caramuel in Apologemate contra Fagnanum, non impugnant nostram sententiàm; sed illam à nobis relatam n. 4. quæ est Jansenii; quam confundunt cum nostra, ut etiàm aliqui fecerunt in Gallia, qui tamen liber damnatus est à Sorbonensi, & Parisiensi Universitate, & à pluribus Galliæ Episcopis in synodalibus epistolis, teste Gonet & à sæl. rec. Alexandro VII. 1659. die 26. Augusti. *Simul etiam Apologia Caram. prohibita, & damnata fuit annò 1664. die 15. Januarii ab Eminentiſſimis Cardinalibus Sacre Congr. Indicis Præfectis.*

14 Demùm advertere debent omnes ad casum relatũ à Minutolo, Mercoro, & Gonet, quem tradunt Auctores maxime auctoritatis, cujusmodi est Dion. Cartusianus, Malvenda, Spondanus, & Thomas Cantipatranus Ord. Præd. vir integerrimæ fidei, & singularis pietatis. Reserunt hi, Philippum quendam Parisiensem Cancellarium apparuisse Guillelmo Episcopo

scopo orant, & dixisse ei se esse damnatum, & inter cæteras causas hanc assignavit, quia noluit cedere opinioni de pluralitate Beneficiorum, contra probabiliorem, quæ ei consulebatur & in morte dixit, se velle experiri, an esset damnabile sequi opinionem probabilem.

15 Petes, quid debeat facere, consultus, vel confessarius, versante opinione æquè probabili, quam debet consulenti in praxi proponere sequendam?

Hoc dubium à me resolutum fuit, dùm Castroveterani Lector Theologiæ moralis existerem, *in tract. de reslit.* unde eadem hic transcribam.

Respondeo juxta dicta anno præterito, dum loquerer de opinione probabili, impugnando propositiones à Sanctissimo damnatas (vix ad aliquos pervenerant in Sicilia, cum hoc præstiti.) Certum esse, consuli debere tutiorem faventem præcepto; ut patet ex illa regula. In dubiis tutior pars est eligenda; licet autem opinio probabilis differat à dubio: anceps tamen, & dubius remanet Intellectus in conflictu duarum opinionum æquè probabilium, quamnam eligere debeat, cum non magis determinari possit à pondere rationum: rationum, inquam, unius, quam alterius; hoc enim importat æqualis probabilitas: si enim magis à rationibus unius convinceretur, probabilior sibi esset. Et præter rationes ibi adductas, & loca Scripturæ videnda apud Gonet; maximè consonat illud Ps. 118. *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis*; idest, quantum scimus, & possumus: non facimus autem quantum scimus, & possumus, cum ob solam probabilem opinionem in concursu æquè probabilis magis faventis præcepto, actus contrarius præcepto admittitur, vel actus præceptus omittitur; nulla impotentia, vel physica, vel morali excusante: verùm pro majori claritate in praxi, sequentem regulam subjungo.

In primis, præter alias circumstantias, quæ pro casu particulari occurrere possunt, quæ determinationem potius ad unam partem, quam ad aliam exposcunt; habere debet respectum prudens Confessarius ad personas, quæ consilium petunt: si enim ille, qui consilium petit est conscientie nimis scrupulose, anxie, & timide, & variis in suis actionibus angitur dubiis, casu quo

utra-

utraque opinio est æquè probabilis, debet ipsi consuli laxior potius, quàm tutior favens præcepto. Sit exemplum: est aliquis nimis scrupulosus in recitatione Horarum Canonicarum, ad singula verba hæret, sæpè replicat, semper dubitat, an rectè illa protulerit: huic potest consuli opinio laxior verè probabilis, scilicet, quodd sufficiat recta prolatio moraliter, non physicè. Hujus ratio est, quia, Charitas exigit, ut sublevetur ille proximus, cuss consulti rigorosior, præbetur occasio, propter conscientiam scrupulosam, labendi in plura peccata: & dum scrupuli augentur, à pluribus bonis operibus exercendis retrahitur, & impeditur, dum totum tempus in recitatione officii consumet, humor melancholicus crescens, eum in animæ, & corporis salute damnificat, & in dementia sæpè inducere potest: ex alia parte, illa opinione laxiori, non tam laxè utetur, ut non attendat ad rectam prolationem, sed rigorem illum forsan temperabit, ex quo non relaxatur præceptum nec Divino cultui aliquid detrahitur, & aliàs sublevandæ illius miseræ consulitur.

Si verò ille, qui petit consilium, est nimis laxæ conscientiæ ut si negligens circa lectionem horarum, soleat verba dimidia ta proferre, parùm sit attentus &c. isti consulenda est opinio severior æquè probabilis. Ratio est quia, iste talis laxitati pronus, opinione laxa magis debito utetur, & ex illa sumet paulatim ampliorem negligentie occasionem, unde ipsi ob tale periculum non debet consuli laxior opinio, sed severior, ut saltem ab illa incuria, & negligentia aliquatenus abstineat, & non ad majorem declinet.

16 Sed quid facere deberet Confessarius, vel Consultus in materia æquè probabili pro ~~utraq~~ parte, sed tamen prævidet ex tutiori favente præcepto, consulenti parari viam ad plura peccata, quia scilicet illi non est se conformaturus: ut petens consilium, an contractus sit licitus necnè, vel de validitate matrimonii, dummodò utramque sit æquè probabile sed tamen prævidetur, si consulatur pars negativa, non fore, ut abstineat ab illo contractu, nec à concubitu cum uxore. Quam debet in tali casu consulere opinionem?

Petrus

Petrus Marchant Ord. S. Francisci, quem olim legi licet aliàs à me in magno pretio habitus, respondet, quòd, vel debet tacere, vel illi consulere opinionem laxiorem, nè illum exponat periculo peccandi.

Mihi tamen primum placet, si commodè servari potest, aliudque non obstat; vel ipsum remittendo ad Doctiores, vel ad Patrochos, vel ad libros, si est talis capacitatis.

Secundùm verò placere non potest 1. Propter autoritatem Clem. V. in Conc. Vienn. asserentis in dubiis tutiorem partem esse eligendam. 2. Quia sic essent melioris conditionis viri parùm timorata conscientia, quàm viri probi: liceret enim illis sine peccato, quod istis non consuleretur, & consequenter non liceret. 3. Quia, isti tales accedentes ad petendum consilium, de quibus prævídetur, quod si datur consilium juxta eorum inclinationem, sunt accepturi, non verò si contra eorum inclinationem, non tam quærunt consilium, quàm suæ cupiditatis fautores, ac patronos: unde consulere id, quod eorum genio arridet, non tam est dare consilium, quàm eorum cupiditati favere, eorumque concupiscentias fovere. 4. Quia ex hoc sequeretur, semper in praxi consulendas esse opiniones laxiores; quia cum in istis amplectendis semper magis propendat hominum natura corrupta, semper ad malum prona ab adolescentia sua, semper esset minus periculum peccandi sicque coincideret cum illo dicto Caram. *opiniones benigniores semper esse tutiores*. 5. Quia iste Auctor teneretur concedere, debere consuli laxiorem, etiam in concursu probabilioris; per ipsum namque potest quisque sequi minùs probabilem, & in tali casu, supposito, quod laxior sit minùs probabilis esset minùs periculosa, quia secundùm ipsam faciliùs operaretur consilium petens: ergo deberet consuli: quod parùm distare videtur à propositione jam damnata.

Hactenus ibi, quantùm ad præsentem spectat materiam: in quibus verò casibus stante æquali probabilitate debeat in favorem possidentis judicari, dictum est ibi; & forsan tractatus ille in lucem prodibit.

PROPOSITIO IV.

*Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus
opinione minus probabili.*

1 **I**Nfidelitas duplex est, ut docet S. Th. 2. 2. q. 10. ar. 1. alia dicitur Infidelitas negativa, quæ consistit in pura negatione fidei, scilicet, in non habere fidem, in eo, qui nunquam aliquid audivit de fide; & hæc non est culpa, sed potius pœna dicit enim Apost. ad Rom. 10. *quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* & Joann. 15. Dominus dicit: *si non venissem; & loquutus eis non fuisset peccatum non haberent.* Super quem locum S. Aug. tract. 89. in Joan. tom. 9. dicit, quodd loquitur de illo peccato, quo non crediderunt in Christum.

Alia dicitur Infidelitas positiva seu contraria, & est illa, qua quis repugnat rebus fidei auditis, vel auditui fidei: secundum illud Isajæ 54. *Domine quis credidit auditui nostro?* & hæc Infidelitas est peccatum: ut probat S. Th. loco cit. in arg. *sed contra*. Virtuti contrariatur vitium, sed fides est Virtus, & ipsi contrariatur Infidelitas: ergo Infidelitas est peccatum. Et Joann. 16. dicitur de Spiritu Sancto: *cum autem venerit, &c. arguet mundum de peccato, de peccato quidem, quia non crediderunt in me.*

2 Hæc propositio sequitur ex præcedenti, & illam inferebat Basanomenus Lutheranus arguens contra P. Valerianum Magnum Cappucinum, ut refert Caramuel in Theologia fundament. qui videtur tacite illationem approbasse ibi, & est intelligenda de Infidelitate positiva, eam tenent expressè Diana, uterque Sanc. Erardus, Billius. Excobar. Sed sicut confectariè ad præcedentem eam inferunt Adversarii: ita ex dictis contra præc. ejus impugnatio colligitur: nam si non licet sequi opinionem minus probabilem in materia morum; ita multò magis in materia Fidei: Fides enim, quæ dirigit circa finem; majorem securitatem exigit, quàm morales operationes, quæ sunt circa

circa media; cum à cognitione finis dependeat tota operandi regula. Immo, ut rectè discurret Bann. 2. 2. 9. 10. etiamsi in materia morum liceret sequi opinionem minùs probabilem; non tamen in materia Fidei; quia operationes nostræ cum honestatem proximè partiepent à rationis conformitate; rectè agit, qui huic se conformat, licèt in re, ab illa regula æterna discor- det: attamen in materia Fidei requiritur conformitas in re cum fine: & vera Fides ad salutem, non verò opinata, cum sit neces- saria necessitate mediï, ut infrà dicemus, ergo imprudenter ageret, qui sciens rem certam sibi necessariam esse, nec prodes- se existimatam; non adhibet omnem diligentiam, ut certitu- dinem assequatur, sed potiùs quiescit in eo, quod minùs ad cer- titudinem accedit; cujusmodi est opinio minùs probabilis. Tum etiam quia si hæc admitteretur opinio, sequeretur nullum esse culpabiliter Infidelem; quia nemo est, qui non habeat pro sua secta rationes probabiles; consequens est falsum, aliàs etiam Judæi, culpabiles immeritò dicerentur à Christo, quia etiam pro se probabiles rationes habebant ex Scriptura, licèt malè in- tellecta, arguentes ipsum non esse Messiam. Est etiam contra S. Th. qui loc. cit. ad Infidelitatem positivam, & culpabilem, ait sufficere, quòd quis repugnet auditui Fidei. Vide Minut. in addit. art. 4. & 7. & infrà in Appendice latiùs redibit sermo.

Circa præceptum Charitatis in Deum sunt tres Propositio- nes damnatæ: quas hic simul apponemus, & impugnabi- mus.

P R O P O S I T O I V.

An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

PROPOSITIO VI.

Probabile est, ne singulis quidem rigore quinquenniis per se obligare præceptum Charitatis erga Deum.

PROPOSITIO VII.

Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.

Varia tempora à variis Doctoribus, assignantur pro quando obliget Charitatis præceptum: aliqui, quorum opinio damnata est à theol. rec. Alexandro VII. asseruerunt; nullo unquam vitæ suæ tempore hominem teneri elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum ad eas virtutes pertinentium, quam docuit Tambur. *lib. 2. explicat. Decal. cap. 1. §. 2. n. 9. & 10.* quæ in re coincidit cum hac. 7. propositione; quam docuit idem Tambur. *lib. cit. cap. 3. §. 2. n. 2.* & Azor. licet non sub his verbis, *tom. 1. lib. 9. cap. 4.* Quod autem in re coincident hæc propositiones, quantum ad id, quod pertinet ad Charitatem, patet, quia in illa priori non negatur absolute, non teneri elicere actum Charitatis, sed ex vi præcepti Charitatis; sed si tunc solum obligaret quando tenemur justificari, non obligaret ex vi præcepti Charitatis, sed ex vi præcepti alterius virtutis; ut ipsemet Tambur. concedit de Fide *loco prius cit. & loco posterius cit.* ibi se referens, ait, idem dicendum esse de Charitate.

Alii assignant 1. Finem vitæ. 2. Initium usus rationis. 3. Totam vitam inde terminatè sumptam, ut saltem semel in ea ametur: ut asseritur prop. 5. 4. Omnes dies festivos, in quibus debemus Deo specialiter vacare. 5. Tempus, quo adultus suscipit Baptismum. 6. Tempus, quo quis suscipit Eucharistiam. 7. Quando suscipitur martyrium. 8. Quando magnum à Deo accipitur beneficium. 9. Quando auditur aliquis contra Deum blasphemans.

D

10. Quan-

10. Quando, quis gravi urgetur tentatione, præsertim odii Dei, nec aliter possit superari tentatio, nisi actum Charitatis erga Deum eliciendo. Nos igitur ad damnatas jam impugnandas accedentes, quodnam sit tempus, quo probabilius obligat, explicabimus; & à 7 posteriori loco posita incipiendo.

2 Dico primò. Falsum est, & contra rationem Charitatis, tunc solum obligare, quando tenemur justificari, nec habemus aliam viam, qua justificari possumus.

Prob. 1. Contra rationem Charitatis est obligare non per se, sed per aliud, & ut medium in defectu alterius medii; sed hæc Propositio docet præceptum Charitatis tunc solum obligare, quando tenemur justificari, quod est non obligare per se, sed ut medium ad justificationem; & quando non habemus aliam viam qua justificari possumus, quod est esse medium solum in defectu alterius medii: ergo falsa est, & destruens rationem Charitatis. Prob. major. de ratione Charitatis est, ut sit finis aliarum Virtutum, & præceptorum; ut dicit Apost. 1. ad Timot. 1. & S. T. id probat 2. 2. 9. 44. art. 1. quia finis spiritualis vitæ est: ut homo uniatur Deo, quod fit per Charitatem; ut dicitur 1. Ioann. 4. *Qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo.* Unde omnes aliæ virtutes ordinantur ad ipsam, ut optimè ibid. explicat Sanctus Doctor: sed de ratione finis est, quod sit per se intentus, quia finis propter se appetitur, ac proinde non ut medium: ergo contra rationem Charitatis est non obligare per se, sed per aliud.

Ubi adverte, me non negare aliquando assumi posse, ut medium ad justificationem, immò & aliquando assumi debere, quando instat præceptum justificationis: nec alia suppetit via: sed id, quod negatur, est id, quod asseritur in prædicta Propositione, quod, scilicet, solum ad hoc deserviat, & propter hoc tantum obligationem inducat: hæc enim exclusiva tollit à Charitate veram rationem essendi propter se, & ob quam præcipitur. Quod autem aliquando ipsa possit, vel debeat assumi ut medium, per accidens ei convenit, dummodò ei non negetur præcipua ejus ratio, ut scilicet, sit finis, & per se intenta; per se autem ei conveniret esse medium, & non finis, si solum illud munus deserviendi, & obligandi pro justificatione, haberet; quod est contra ejus rationem.

3 Dices: finis præcepti non cadit sub præcepto; sed Charitas est finis præcepti, ut dicit Apost. ergo non cadit sub præcepto.

Resp. Ex doctrina S. Th. ibid. ad 1. disting. maiorem. Finis præcepti non cadit sub præcepto aliarum Virtutum; quarum est finis conc. sub præcepto speciali, & peculiari nego. Nam in præceptis, quæ dantur de aliis Virtutibus, licet ordinentur ad Charitatem; non cadit sub præcepto Charitas, itaut si sine Charitate impleantur illa præcepta, peccatum contra Charitatem committatur: sed cadit sub præcepto sibi peculiari: quod habetur Deuter. 5. 10. *Diliges Dominum Deum tuum &c.* & Matt. 22. & Luc. 10. Marc. 12. & epist. 1. Joann. 4. dicitur: *hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit fratrem suum.*

4 Prob. 2. Ex inconvenientibus: nam ex ipsa sequeretur præceptum Charitatis non obligare Iustos; qui nunquam peccaverunt: immò, nec etiam injustos toto tempore vitæ; quia potest esse, quod quoties peccator debet justificari, numquam ei desit alia via, ut justificari possit, scilicet, Sacramentum Pœnitentiæ; & consequenter toto tempore vitæ, nunquam præcepto Charitatis obstringeretur, quod coincidit cum illa, quam damnavit Academia Lovaniensis ad requisitionem Episcopi Gandaven-
sis, quæ asseretur, *In rigore loquendo videtur, quod homo non teneatur unquam per totam vitam suam elicere actum amoris Dei.* Unde licet appareat minùs laxa, quàm duæ præcedentes, est tamen laxior illis: & hinc apparet, quantum fuerit Azorij inadvertentia, ut fuerit scrupulosus in admittenda opinione relata in quinta Propositione, & deindè laxiorem docuerit. Quod si dicat frequenter contingere hanc necessitatem justificationis: hoc licet sit verum, in iis, qui administrare debent Sacramenta, non tamen in omnibus: & hoc etiam per accidens est; & potest nunquam hæc necessitas contingere; minùs autem laxa est illa, quæ semel saltem admittit per se obligare.

5. Dico 2. Falsum est semel tantum obligare in vita; præcipue loquendo de vita diuturna post usum rationis: & maximè si dicatur obligare in fine vitæ tantum.

Prob. Prima pars; quoniam, ut docet S. Th. p. 2. q. 89. art. 2. & communiter omnes Thomistæ, præcipue Carmelitæ Salmant. Joan. à S. Th. Gonet. &c. tenetur puer in instanti morali usus

rationis elicere actum dilectionis Dei: quod licet impugnent plures Neoterici, efficacissimis, nè dicam evidentibus rationibus à Thomistis propugnatur: videtur autem valdè dissonum, ut sequentibus rationibus constabit, nunquam amplius toto vitæ decursu ad id teneri: & si diuturna vita non sit, saltem ad id tenebitur in fine vitæ, ut plures docent; & quia passim hoc asseritur de actu Contritionis, qui saltem concomitanter est cum actu Charitatis: ergo quilibet adminùs bis teneretur actum Charitatis elicere:

Prob. secunda Pars. Præceptum diligendi Deum est maximum, & primum mandatum, ex quo universa lex pendet, & Prophetæ. Quod non solum verificatur propter dignitatem ipsius; sed etiam, quia est primum absolute; nam ut dicit S. Th. 2. 2. q. 44. art. 1. in quolibet genere id, quod est per se, potius est eo, quod est per aliud; sed indignum videtur maximum præceptum semel tantum in vita obligare, cum cætera præcepta pluries obligent: ergo dicendum est pluries, quàm semel obligare.

Quò ad tertiam partem, scilicet, si semel dicatur in fine vitæ, improbat a Dominico Soto his verbis lib. 2. de Just. & Jure q. 3. art. 10. *Si dixeris satis esse semel in vita, idque in articulo mortis, præceptum dilectionis Dei implere, profectò longè à natura hujus præcepti aberras: cum enim præceptum hoc cæterorum omnium sit præambulum, Et ut ait Paulus, finis (nam finis præcepti est Charitas) ridiculum esset dicere, quòd liceat transgredi totam vitam antequàm nos obliget.*

6. Dico 3. Præceptum Charitatis minùs, quàm singulis quinquenniis obligat.

Probatur. Cætera præcepta minoris dignitatis, & præstantiæ, & quæ ordinatur ad Charitatem, tanquam ad finem frequentius obligant: ergo multò magis Præceptum Charitatis, quod est cæteris præstantius, frequentius debet obligare, quàm singulis quinquenniis.

Confirmatur. Præceptum sumendi Eucharistiam obligat semel in anno: ergo saltem, ita obligabit præceptum Charitatis. Probatur consequentia; quia hoc præceptum correspondet Virtuti Charitatis, cum hoc sit Sacramentum Amoris, ut passim loquuntur SS. PP. & sit institutum, ut maxime uniamur Deo, quod fit per vinculum Charitatis; unde ad augendam Charitatem

tatem ordinatur: ergo multò magis saltem semel in anno debet obligare præceptum Charitatis.

Quod si dicas. Obligare præceptum sumendi Eucharistiam semel in anno ex præcepto Ecclesiæ; hoc autem non habetur de dilectione Dei.

Contra est; quia præceptum sumendi Eucharistiam est Divinum, sed quia non fuit tempus à Christo determinatum, Ecclesia solum taxavit, & determinavit tempus, ut, scilicet, hoc fiat in Paschate; ut dicemus in præpositione 55. ex S. Th. & colligitur ex cap. *Omnis utriusque sexus*.

Confirmatur ampliùs (& roboratur doctrina Scoti) nam factis probabilis est doctrina Scoti in 3. dist. 27. q. 3. hoc præceptum obligare singulis Dominicis diebus; & licet omnes recentiores existiment, nulla efficaci ratione probari: attamen ego existimo efficaciter probari posse, saltem, si non pro determinato die Dominico, pro aliquo cujuslibet hebdomadæ die: nam Virtus Religionis obligat ad aliquem cultum Deo exhibendum pro aliquo die cujuslibet hebdomadæ: ergo multò magis præceptum Charitatis erga Deum. Probatur consequentia. Id quod est propter se, seu finis, magis debet queri, quàm id, quod est propter aliud, seu medium; sicut sanitas, quæ est finis ægroti magis, & sæpius queritur ab ægrotò, quàm medicina: sed Charitas est per se intentæ, & finis aliarum Virtutum, & Virtus Religionis, & cultus Divinus est medium ad illam ordinatum, cum ordinetur ad uniendum hominem cum Deo, ut probat S. Th. loco cit. ergo magis debet queri, & frequentius actus Charitatis debet exerceri, magisque ejus præceptum obligare, quàm præceptum colendi festa: & consequenter, si illud obligat pro cujuslibet hebdomadæ die, potiori jure istud. Eò, vel magis, quia Deus à nobis multò magis exigit cultum internum, quàm externum.

Quòd si dicas ex Tambur. Idèd illud obligare pro qualibet hebdomada, quia expressè præcipitur, non autem istud: illa autem, quæ non habent tempus determinatum, non obligant per se, sed per accidens, ex vi aliorum præceptorum. Ità colligitur ex ejus doctrina lib. 2. Decal. cap. 1. §. 1. num. 9.

Sed contra est 1. Quia ex hoc sequeretur, nunquàm obliga-

re: nam etiam alia tempora assignata à variis Doctoribus, non reperiuntur expressè præcepta; & sic in iis non obligaret, neque post quinquennium, quod concedit Tambur. cum Azorio: tempus, quo tenemur justificari, assignatum ab ipso, præterquamquod jam refutatum est; etiam non esset respectu omnium, & contingere potest, ut nunquam reperitur talis necessitas; vel saltem respectu Justorum. Et sic non omnes obligaret hoc præceptum; & saltem respectu aliquorum esset supervacaneum hoc maximum, & primum mandatum. 2. Quia licet non sit expressè tempus determinatum: tamen certum est ipsum aliquando obligare: ergo ex natura ipsius Virtutis, & à paritate aliorum convenientissimè potest deduci tempus, quoties obliget; hoc enim non est novum præceptum inducere, sed tempus præcepti indagare. 3. Quia hoc modo in pluribus aliis casibus procedunt non ignobiles Doctores; alii assignantes tempus Sacerdoti, quando teneatur, & quoties in anno celebrare, alii assignantes tempus, quo obligat præceptum Contritionis. Ita etiam antiqui Patres ante determinationem Ecclesiæ de confessionis, & communionis annuæ determinatione: ergo non est cur hic pariter philosophari non possimus, & licet hoc non demonstrativè probetur, satis congruenter ostenditur, quod in his materiis, piis fidelium animis satis deberet esse.

7 Vel si hæc nimis rigida videatur opinio, dicerem cum Soto, obligare quando aliquod speciale, & insigne beneficium à Deo accipimus: limitando tamen, ut nomine beneficii, non intelligatur temporale; sed spirituale, & generale, universo generi humano exhibitum: ut quando recoluntur mysteria præcipua nostræ Redemptionis: videlicet, Incarnationis, Nativitatis, Passionis, Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi, ejusdem Ascensionis in Cælum, Pentecostes, Corporis Christi; in quibus maxima beneficia nobis collata recoluntur. Et contra hunc modum dicendi, sic explicatum, non militat ratio, quam contra Sotum adducunt Adversarii; scilicet, quod si beneficium ad aliquem actum impellit, satis est, si sit gratiarum actio; & non oportere, ut sit actus dilectionis: nam hæc recensita beneficia, non tam sunt Divinæ largitatis beneficia, quàm Divini Amoris expressa testimonia; ut Sacra Scriptura, & PP. passim loquuntur, & Divinæ Cha-

ne Charitatis opera: ergo ipsis debetur non minus gratiarum actio, quam actus dilectionis. Probatur conseq. quia sicuti beneficiis correspondet gratiarum actio: ita amor correspondere debet amor; amor enim amore compensatur, in commune proloquium transit. Igitur, non nisi beneficiis ingrati, & Divini amoris immemor est illa vox: *Probabile est, ne singulis quidem rigoro se quinquenniis, per se obligare præceptum Charitatis erga Deum.*

Hæc tamen temporis præfixio, probabiliter, & quidem fortiter à me suasa sustinetur; tempus enim determinare præceptorum observantiæ, non tam meum, quam Ecclesiæ munus est: nec enim in re tanti momenti, mea tam perexigua sufficit auctoritas.

PROPOSITIO VII.

Come dere, & bibere ob solam voluptatem usque ad satietatem, nullum est peccatum, dummodò non obsit valetudini; quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

Hanc Propositionem docuit Escobar. *tract. 2. examin. 2. num. 102.* citans pro ea Joann. Sanc. eam tamen impugnavit, ac rejecit S. Th. 2. 2. q. 148. art. 1. & 2. unde patet, quam veridicum sit illud Innocentii VI. de doctrina Sancti Doctoris encomium, quod alter hodie feliciter Ecclesiam regens Innocentius, verè Sanctissimus, moribus, & vita Innocēs, illud factò commendat; plurimo, quo pollet zelo hanc S. Th. doctrinæ adversam Propositionem, tanquàm de veritate suspectam damnans: hujus igitur damnationi obsequens, illiusque vestigiis inhærens.

2. Dico: Falsam esse Propositionem prædictam. Et primò, quidem falsa est ex eo capite, quo asserit opus illud factum ob solam voluptatem nullum esse peccatum. Quod patet ex hoc, quia in homine ratione prædito, à ratione debent regulari ejus actus, & non à sensuali delectatione; unde ipsæ delectationes non sunt finis, à quibus homo debet moveri, sed medium ad actiones honestas; unde ad facilitandas actiones honestas inseruit natura provida actionibus delectationem; qua propter solius bruti est delectationem sensualem per se primò appetere, ut ait Aug.

D 4 de pec-

de peccato orig. cap. 4. *Tantæ excellentiæ est in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis, natura sit pecoris.* Ubi Sanctus Doctor asserit esse vitium hominis, quod est natura brutorum, sed prædicta Propositio asserit, ipsam voluptatem sensualem posse per se appeti, dum ait, nullum esse peccatum; ac proinde actum illum non regulatum à ratione, sed à sensuali delectatione, non esse malum: hominem non altiore finem quærentem, quam brutum, in actibus suis, relicto rationis ductu, vel prætermisso, evadentem in operando similem jumentis insipientibus, nec plusquam brutalem vitam agentem: pervertentem ordinem rerum utendo mediis, tanquam fine, in quo peccatum consistit, dicente Augustino in lib. 83. *quest. cap. 30. tom. 4. Omnis humana perversitas est uti fruendis, & frui utendis.* Licitè agere. Quod quàm sit humanæ naturæ rationali, & supra bruta usque ad Angelicam naturam evectæ, indignum, non nisi, qui brutalitate ducuntur, percipere nequeunt.

Hinc S. Th. qui bene dignitatem humanæ naturæ præ brutis agnovit. 1. 2. q. 4. ar. 2. ad 2. hoc statuit discrimen inter homines & bruta; dicens. *Apprehensio sensitiva non attingit ad communem rationem boni, sed ad aliquod bonum particulare, quod est delectabile: & idè secundum appetitum sensitivum, qui est in animalibus, operationes quærentur propter delectationem; sed Intellectus apprehendit universalem rationem boni, ad cujus consequutionem sequitur delectatio; unde principalius intendit bonum, quàm delectationem, & idè est quod Divinus Intellectus, qui est institutor naturæ, delectationes apposuit propter operationes.* Observa ergo, quantum sit contra instituta Auctoris naturæ operationes ad delectationem ordinare, cum potius è converso, propter operationes ab ipsa institutæ sint delectationes, ut, scilicet, facilius actiones honestæ, vel individui, vel speciei conservationi necessariæ, delectationibus affectæ, ab homine peragerentur.

3 Prob. 2. ratione ejusdem S. Th. 2. 2. q. cit. ar. 1. in corpore. Quod contrariatur Virtuti est peccatum. Virtuti enim morali non opponitur nisi vitium; sed comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, opponitur virtuti Temperantiæ quæ est virtus moralis: ergo est peccatum. Probo minorem, ex communi sententia assignante quatuor virtutes morales, seu

com-

communi vocabulo, Cardinales, inter quas est Temperantia, & quod ei opponatur comedere, & bibere ob solam voluptatem, probatur ex S. Th. 2. 2. q. 141. ar. 6: in corpore. Temperantia consistit in hoc, quod ponat regulam delectationibus, & in ea imponenda utatur mensura necessitatis, ita ut tantum delectabilibus utatur, quantum necessitas hujus vite requirit; sed comedere, & bibere, &c. ob solam voluptatem, non mensuratur à necessitate; sed est contra regulas necessitatis, & non est medium ad necessitatem ducens, sed usurpatur tanquam finis: ergo opponitur Virtuti Morali Temperantiæ.

4 Hic tantisper herere mihi fas sit. Miror quidem homines doctos, intellectu perspicaci præditos, ac professione Deo mancipatos, minus, quam Gentiles in hac materia moderatos fuisse; & docuisse, quod ab eorum praxi longè fuisse arbitror. Seneca namque lib. de vita beata c. 10 quendam Epicureum redarguens, sic ait. *Tu voluptatem complecteris, ego comesco; tu voluptatem frueris, ego utor*; cui occidit quoddam memorabile dictum nobilis cujusdam Siculi, crapulonem ita exprobrantis: *ego comedo, ut vivam, tu vivis, ut comedas*. Ubi adverte differentiam inter frui, & uti: frui enim pertinet ad eum, qui voluptatem habet pro fine: uti verò, ad illum, qui eam assumit, ut medium. Unde idem Ethnicus epist. 88. sic inquit. *Temperantia voluptatibus imperat, alias odit, atque abigit, alias dispensat, & ad sanum modum redigit, nec unquam ad illas propter ipsas venit*: tam egregiè Ethnicus loquutus est, ut S. P. Aug. hoc ipsum à scripturis, tam veteris, quam novi testamenti doceri asserat, dicit enim lib. de moribus Ecclesiæ cap. 21. tom. 1. *Habet vir temperatus in rebus hujus vite regulam utroque testamento firmatam, ut eorum nil diligat, nil (nota) per se appetendum putet, sed ad vite hujus, atque officiorum necessitatem, quantum satis est, usurpet, utentis modestia, non amantis affectu*, & S. Th. ar. 6 cit. sic concludit. *Temperantia accipit necessitatem hujus vite, sicut regulam delectabilium, quibus utitur, ut scilicet, tantum eis utatur, quantum necessitas hujus vite requirit*.

5 Prob. tertid. Certum est Gulam secundum se esse peccatum, immò vitium capitale, sed non esset secundum se peccatum, si solum, quia obest valetudini, malum esset comedere, & bibere, quia in tali casu, non esset peccatum gulæ secundum se, sed
quia

quia reducitur ad homicidium; ergo absque eo, quodd obsit valetudini est peccatum. Remanet ergo videndum, in quo consistat peccatum gulæ, & quidem si dicatur in edendis cibis vetitis; sic non esset peccatum secundum se; sed ratione inobedientiz: ergo est secundum se peccatum, ratione immoderate sumptionis ciborum; sed nulla major immoderatio, quam comedere, & bibere ob solam voluptatem; nam reliquæ immoderationes gulæ solum excedunt limites necessitatis: hæc autem pervertit; cum voluptate utatur, tanquam fine, qui tamen deberet constitui in necessitate, ut patet ex supradictis: ergo est peccatum gulæ. Vide infra in Appendice.

6. Remaneret inquirendum, quandò nam gula sit peccatum veniale, quando verò mortale ex genere suo, absque aliquo adjuncto, cui respondendum breviter, (nè fines mei instituti excedam) cum S. Th. q. 148. cit. ar. 2. quodd tunc est peccatum veniale, quando est inordinatus appetitus, & concupiscentia cibi, taliter quodd, ita concupiscatur, ut non avertat hominem à fine debito, sed tantum sit inordinatus quo ad media: ut scilicet, inordinate appetantur delectationes cibi, & non sint commensurate fini debito: tunc autem est peccatum mortale, quando ita inordinate appetuntur huiusmodi cibi delectationes, ut avertant hominem à fine debito, & in eis sistat homo, tanquam in fine; in quo sensu de gulosis dixit Apost. *quorum Deus venter est*. Quomodo autem cognoscendum est, an aliquis in delectationibus cibi constituat suum ultimum finem, subjungitur à S. Th. cognosci posse ex hoc, quodd aliquis taliter gulæ inhæreat, ut Deum contemnat, ejus præcepta non curet, & sit paratus, propter suæ gulæ satisfaciendum, contra Dei legem facere. Non quodd in hoc formaliter peccatum mortale gulæ consistat; sed quia ex hoc tanquam à signo cognosci potest inordinatus affectus, & inhærentia gulæ, tanquam fini. Quando verò non ita adheret gulæ, ut sit paratus contra legem Dei facere, imò potius è contra, licet nimis inordinate cibos appetat; tamen ipse tunc dicitur esse inordinatus circa media, quia, scilicet, sine debita mensura, & proportionem ad finem, utitur mediis, species verò gulæ hoc versu continentur.

Præproperè, lautè, nimir, ardentem, studiosè.

Tres.

Tres pertinent ad ipsum cibum: lautè, pertinet ad substantiam, & pretiositatem cibi; studiosè, pertinet ad qualitatem; ut, scilicet, sint nimis diligenter, & accuratè præparati: nimis, pertinet ad quantitatem, ut, scilicet, sit superfluitas: reliquæ verò duæ ad sumptionem cibi spectant; præproperè, significat præventionem debiti temporis; ardentè, verò, significat inordinatum modum edendi, quadam nempe ingluvie, & ardore nimis sollicito, & inordinato.

PROPOSITIO IX.

Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

Hanc Propositionem docuit Joan. Sanc. *disp. 23. num. 25.* at eisdem rationibus, qua præcedens improbat: delectationes namque non debent esse finis creaturæ rationalis, sed medium ad actiones honestas, & necessarias pro individui, vel speciei conservatione. Nec minùs opponitur Temperantiæ venereorum usus, unde ab ea secundum mensuram necessitatis cohiberi, & regulari debeat, si est inordinatus; quàm cibi, & potus immoderata sumptio ut docet S. Th. 2. 2. q. 141. art. 4. & Philosophus 3. *Et hic. cap. 10.* ait: *Temperantia propriè est circa concupiscentias, & delectationes tactus;* Undè ut docet ibidem Sanctus Doctor q. 143. art. 1. castitas, & pudicitia, quæ pertinent ad venereorum moderationem, sunt species Temperantiæ, sicut abstinencia, & sobrietas, quæ cibi, & potus moderantur inordinatum usum. Igitur eadem rationes pro utraque pugnant.

2 Addo solum hinc SS. PP. auctoritates, quibus prædicta Propositio adversatur, & primò se offert S. Aug. *lib. de bono conjugali cap. 6.* ubi ait: *Conjugalis concubitus generandi gratia non habet culpam; concupiscentiæ verò satianda, sed tamen cum conjugè, prepter fidem thori, venialem habet culpam.* Et *cap. 7.* inquit; *reddere debitum conjugale nullius est criminis, exigere autem ultra generandi necessitatem est culpa venialis.* Item docet S. Greg.

S. Greg. lib. 12. Mor. cap. 17. vel 20. ubi ait : *tunc solum conjuges in admixtione sine culpa sunt ; cum non pro explenda libidine , sed pro suscipienda prole miscentur , & expressius lib. de cura Pastoralis p. 3. ac monit. 28. Idem docuit S. Th. in 4. dist. 31. q. 2. art. 2. in corpore , ubi inquit : Duobus solum modis conjuges absque omni peccato conveniunt , scilicet , causa prolis procreanda , & debiti reddendi , alias semper ibi est peccatum , ad minus veniale .*

3 Ex his tamen non sequitur usum conjugii cum grvida , vel decrepita semper esse peccatum veniale , quia absolute non est impossibile supersterari , nec decrepitam concipere , licet sit rarum . Unde etiam in his casibus possunt habere conjuges intentionem procreandi prolem , per accidens enim est , quod non sequatur . Insuper ad hoc sufficit quod absolute non ducantur motivo voluptatis , ut à peccato excusentur ; quantum est ex vi damnationis presentis Propositionis .

PROPOSITIO X.

Non tenemur proximum diligere actu interno , & formali .

PROPOSITIO XI.

Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos .

A M bæ istæ Propositiones in idem coincidunt ; nam id , quod una docet de positivo , quæ est secunda in ordine , alia de negativo ; & secunda infertur ex prima , ideoque simul impugnandas apposui .

Primo autem loco est examinanda quedam propositio Tambur. lib. 5. in Decal. cap. 1. num. 1. quam tribuit S. Th. ut appareat differentia inter ipsius , & D. Th. doctrinam . Tambur. itaque sic ait : *Sicuti autem certum est nos obligari ad proximum diligendum , juxta illud Matt. 22. Diliges proximum tuum , sicut te ipsum , ita mihi certum videtur ; (vide , quam certitudinem sibi arrogat)*

non adesse obligationem cum diligendi per aliquem actum internum, expressè tendentem in ipsum proximum. Ita D. Th. 2. 2. q. 26. ar. 8. in corp. Suar. de Charit. d. 1. sect. 4. n. 4. Coninch. de Charit. d. 24. dub. 4. satis enim; superque est si ames Deum, ejusque voluntatem velis exequi; ut sic enim jam involvitur amor proximi, qui est de Dei voluntate. Hactenus Tamb. S. Th. verò non q. 26. ut citatur à Tambur. ibi enim nihil de hoc agit, ut videre potes; sed q. 25. ar. 8. loquens de dilectione inimici, sic ait. *Alio modo potest accipi dilectio inimicorum, quantum ad naturam, sed in universalis, & sic dilectio inimicorum est de necessitate Charitatis, ut, scilicet aliquis diligens Deum, & proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi, inimicos suos non excludat. Tertiò potest considerari dilectio inimicorum in speciali, ut scilicet aliquis in speciali moveatur motu dilectionis ad inimicum, & istud non est de necessitate Charitatis absolute; quia, nec etiam moveri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulariter, est de necessitate Charitatis, quia hoc est impossibile. Est tamen de necessitate Charitatis secundum preparationem animi, ut scilicet, homo habeat animum paratum ad hoc, quòd in singulari inimicum diligeret, si necessitas occurreret, hæc S. Th.*

Ponderentur quæso, & conferantur hæc verba: Primò namque Tambur. ait, non adesse obligationem diligendi proximum per aliquem actum internum; S. Th. verò admittit actum internum dum dicit; *Et sic dilectio inimicorum est de necessitate Charitatis; quia scilicet, est proximus; dilectio autem est actus internus; ad differentiam beneficentiae. Quòd si dicas Tambur. non non negare actum internum, sed solum, hunc actum non debere expressè tendere in proximum, fateor quidem hunc sensum verbis ejus aptari; sed contrarium hujus docuit S. Th. cum verbis citatis, tum alibi; eadem q. art. 1. & q. 44. art. 3. nam S. Th. ait: *diligens Deum, & proximum*. Ecce actum dilectionis expressè tendentem ad proximum; non involutum in dilectione Dei, ut vult Tambur. sed distinctum, quod expressius dixit q. 44. art. 3. *Convenienter de Charitate duo præcepta sufficiunt: unum quidem, quo inducimur ad Deum diligendum, sicut finem: aliud autem, quo inducimur ad diligendum proximum propter Deum, sicut propter finem* & art. 1. q. 25. cit. supponit distinctionem actus amoris Dei ab actu amoris proximi, & solum determinat non distin-*

distingui specie, sed procedere ab eodem habitu Charitatis. Id ergo, quod asserit S. Th. est, supposita dilectione proximi expressè tendente in proximum, sed in communi, & in universali, non teneri diligere quemlibet hominem in singulari, actu expressè terminato ad singulos homines, vel ad hunc determinatè; nisi in præparatione animi, & quando necessitas occurrit: cujus rationem assignat Eminentiss. Cajet. Quia præcepta affirmativa, cujusmodi est illud dilectionis proximi, quantum est ex Iure nature, non obligant, nisi in articulo necessitatis. Hæc autem doctrina longè abest ab illa Tambur. qui negat actum directè tendentem in proximum in communi, & solum admittit actum implicitum; seu virtuales contentum in actu dilectionis Dei, ejusque voluntatem exequendi, ut patet ex ejus verbis.

2. Pro explicatione igitur 10. Propos. Est sciendum: quod actus interni possunt esse in duplici differentia; vel enim sunt actus formales, & expliciti; ut sunt illi, qui directè tendunt ad aliquod objectum; ut cum quis vult audire sacrum, & similes: alii dicuntur actus virtuales, seu impliciti, qui quidem non ejiciuntur à voluntate in seipsis, sed virtualiter continentur in alio actu à voluntate elicitò, ut cum quis tempore, quo instat præceptum audiendi sacrum, voluntariè, & advertenter, vacat ludo, virtualiter, & implicitè censetur elicere actum nolendi audire sacrum: vel qui habet intentionem formalem celebrandi, virtualiter, habet etiam intentionem consecrandi.

Hæc igitur Propositio negat proximum debere diligere actu interno, & formali: in quo potest esse dubium, an damnetur, quia negat actum internum: an quia amisso actu interno, negat illum debere esse formalem, sed sufficere virtuales, ita ut hoc secundum qui assereret, incurreret pœnas, & censuras in Brevi contentas. Ad quod resp. etiam comprehenditur in prædicta Propositione damnatum; ita ut conjunctim sumatur actus internus, & formalis. Quod patet ex eo, quia si damnetur negans actum internum omnino, non oportuisset, addere, & formalem. Tum etiam quia, dum damnatur negans actum formalem, & supponamus, actum formalem negantem; admit-

mittere actum virtualem, non idem damnatur, quia omnem actum internum negat, sed quia admissio actus aliquo interno, negat illum debere esse formalem. Unde patet opinionem relata Tambur. esse damnatam; & si, ut ipse citat, idem sentiant Suar. & Coninch.

3 Præmitto quoque ex eodem D. Th. loco postremo cit. Quod ratio diligendi proximum ex Charitate est Deus; Deus enim est, quem debemus in proximo diligere; unde hoc debemus in proximo diligere; ut sit in Deo: Charitas namque fundatur super communicatione Beatitudinis, ex quo deinde cetera pietatis opera, quæ debemus proximo impendere, sive spiritualia, sive corporalia, originantur, unde, ut ex Charitate sint, ad ipsum Deum debent ordinari: & illa signa externa, non sunt immediate actus Charitatis, sed beneficentiz, qui tamen procedunt ex interiori actu dilectionis, & ad ipsum consequuntur, ut docuit idem Sanctus Doctor 2. 2. q. 31. ar. 1. His præmissis.

4 Dico 1. Si prædictæ Propositiones excludant omnem actum internum tam formalem, quam virtualem, sunt manifestè falsæ.

Prob. 1. Ablato omni actu interno dilectionis, frustraneum remanet præceptum Charitatis erga proximum, quod pluries, tam in veteri, quam in novo testamento repetitur: ergo prædictæ Propositiones, ut sacris litteris adversæ, sunt rejiciendæ, Probant, quia illi actus externi consequuntur ad actum interiorum dilectionis; ergo ablato actu interiori dilectionis, illi non sunt actus Charitatis, sed merè civiles, quales etiam in Ethnicis reperiuntur: alias etiam actus interni excluduntur: ergo frustraneum remaneret præceptum Charitatis erga proximum. Tum etiam quia id, quod in prædicto præcepto injungitur, est dilectio, quæ consistit in optione boni spiritualis, & salutis æternæ, quæ est actus internus; ergo ablato omni actu interno, tollitur præcipuus, & potior actus, qui præcipitur: ergo remaneret frustraneum.

Quod si dicas cum Tambur. non esse frustraneum: Quia impleretur per hoc, quod quis abstineat ab actu odii erga proximum, & per opera externa benevolentie.

Contra

Contra est. Quia, licet impleatur per abstinentioniam ab actu odii, quod ad præceptum negativum inclusum in affirmativo; non tamen impleretur, quod ad ipsum præceptum affirmativum quod est principalis: sicut non satis impleretur præceptum affirmativum honorandi parentes, per hoc quod non dehonorentur; nisi etiam ea, quæ ad positivum honorem spectant præstentur. Et certe ad quid deservirent præcepta affirmativa? ut quid non omnia sunt negativa, si nihil affirmativi faciendo, per hoc, quod non sit oppositum eorum, implentur? Quare ad implendum præceptum Charitatis erga Deum non sufficit abstinere ab odio Dei? Præterquamquod, licet in præcepto affirmativo includatur virtualiter negativum; tamen Scriptura, ut clarius exprimeret, quid erga proximum debeamus; non contenta eo, quod dixit Levit. 19. *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo*: quod est negativum; expressè adjecit positivum, dicens: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, ex quo patet, ut quid distinctum præcipi dilectionem, & abstinere ab odio proximi.

Quod autem dicitur de operibus externis benevolentie, jam dictum est non sufficere, nec esse actus Charitatis; nisi ex interiori dilectione procedant.

5 Prob. 2. conclusio. Illi actus externi, non procedentes ab interiori dilectione, vel sunt ficti, & simulati, & sic potius sunt iniqui, quam actus Charitatis contra id, quod dicitur 1. Joann. 3. *Non diligamus verbo, neque lingua; sed opere, & veritate*, & contra id quod dicit Apost. ad Rom. 12. *Dilectio sine simulatione*, vel ab aliquo actu interiori procedunt: & sic, vel ille actus, à quo procedunt est dilectio; & sic habetur actus internus dilectionis; vel alterius Virtutis, & sic non erunt actus Charitatis, sed illius Virtutis à qua procedunt: cum actus exterior non differat specie ab actu interiori, à quo procedit, & sic per ipsos non impletur præceptum Charitatis. Quis enim diceret per actum Temperantiæ impleri præceptum Fortitudinis vel Justitiæ?

Præf. Levit. 19. & Matth. 22. non solum dilectio proximi præcipitur, sed modus, ut scilicet, instar nostri diligamus, sed nos metipsums actu interno ex Charitate diligimus; nempe salutem

lutem æternam nobis optando: ergo ita, & proximum diligere debemus ei confociationem in æterna Beatitudine optando.

6 Dico 2. Exclusio actus interni formalis, etsi virtualis inclusus in actu dilectionis Dei admittatur, non est admittenda.

Prob. 1. ex S. Th. (ut clariùs pateat ejus doctrine veritas.) Clarissimè namque hoc docet 2. 2. q. 44. cit. art. 1. & præcipuè ad 1. ubi sic ait. *Ad primum ergo dicendum, quòd licet Charitas sit una Virtus, habet tamen duos actus, quorum unus ordinatur ad alium, sicut ad finem: præcepta autem dantur de actibus virtutum, & ideo oportuit esse plura præcepta Charitatis:* quid clariùs? Nam unus actus formalis alium virtualem involvens non sunt duo actus; nec potest dici unum ordinari ad alium: nec duo præcepta requirit. Ex qua doctrina.

Prob. 2. ratione. Si ad dilectionem proximi non requiratur actus formalis expressè tendens in ipsum, sed sufficeret actus virtualis implicite involutus in dilectione Dei, non essent necessaria duo præcepta Charitatis, alterum de dilectione Dei, alterumvè de dilectione proximi; sed hoc est contra S. Scripturam; nam *Levit.* separatim ponuntur duo præcepta; & *Matt.* 22. postquam ambo recensentur, subditur: *In his duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ,* & 1. Jo. 4. habetur: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat fratrem suum.* Ergo ad dilectionem proximi requiritur actus formalis. Prob. sequela; quoniam per illud unicum præceptum habetur actus virtualis involutus in observantia ipsius; & consequenter satis, superque esset solum, aliudque addere, dum nil aliud præcipit, nisi actum illum virtualem involutum, supervacaneum esset, & redundans; idem enim bis præciperetur: nec præcepta sunt de meliori bono, sed de simpliciter, & necessario.

Quòd si dicas addi præceptum dilectionis proximi, ut innotescat non esse odio habendum. Præterquam quòd hoc jam explosum est: etiam hoc ipsum virtualiter in dilectione Dei, & proposito voluntatem ejus exequendi continetur.

PROPOSITIO XII.

Vix in secularibus invenies, etiam Regibus, superfluum statui; & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

Hanc Propositionem aliqui forsan deduxerunt ex malè intellecta doctrina S. Th. 2. 2. q. 32. art. 5. & 6. ubi art. 5. docet tunc obligare præceptum eleemosynæ, quando occurrit extrema necessitas ejus, cui debetur, & superfluitas ex parte ejus, qui debet dare. Malè autem intellexerunt doctrinam S. D. quia existimant utrumque simul requiri ad hoc, ut obliget præceptum eleemosynæ, quod est contra ejus intentionem, ut in speciali tract. de eleemosyna probat Eminent. Cajet. & advertit in Comment. super hunc art. & constat ex modo loquendi D. Th. nam ipse ponit illa duo, non ut requisita conjunctim ad præceptum eleemosynæ, sed ut utrumque illorum seorsim ab alio, inducat obligationem dandi eleemosynam; vel scilicet extrema, vel quasi extrema necessitas; & in tali casu tenetur quisque subvenire proximo, non de superfluo statui, sed etiam de necessariis statui, si sint superflua persone, ut docet S. Doctor in art. 6. ubi inquit: *Tertio, quando occurreret extrema necessitas alicujus privatae personae, vel etiam aliqua magna necessitas Reipublicae; his enim casibus laudabiliter prætermitteret aliquis id, quod ad decentiam sui status pertinere videtur, ut majori necessitati subveniret.* Ubi, ut observat Cajet. illa particula, *laudabiliter*, non sumitur, ut distinguitur à debito ex præcepto, sed ut contra distinguitur à, *vituperabiliter*. Constat ex eodem S. D. ordinem esse in Charitate: & necessariò servari debere; ita ut ob bonum commune sit in præcepto bonum proprium postponere; contrarium autem doceret hic, si ly, *laudabiliter*, sumeretur, prout opponitur debito ex præcepto.

Vel quando quis habet superfluum statui; & tunc tenetur de superfluo dare eleemosynam, non solum in extrema, vel quasi extrema necessitate; sed etiam in gravi, quando ei occurrunt circum-

circumstantiæ personæ indigentis, loci, & temporis hujusmodi eleemosynam faciendi. Quænam autem sit gravis, quænam verò extrema necessitas, explicabitur infra Propositione 36. n. 1.

2. Ex quibus patet falsitas illius secundæ partis Propositionis, in qua dicitur: *Quando tenetur tantum ex superfluo statui*. Supponit namque ex hoc tantum capite oriri obligationem largiendi eleemosynam ex parte dantis, etiâ quando ex parte accipientis, adest extrema necessitas. Quod quidem falsum esse constat ex illo Matt. 25. ubi Dominus noster minatur, & infligit pœnam æternam pro omissione eleemosynæ: & cum hoc generaliter dicat, non debet restringi, ut loquatur solum habentibus superfluum statui; sed pœna æterna non infligitur, nisi pro peccato mortali: ergo præceptum eleemosynæ obligat sub mortali etiam eos, qui non habent superfluum statui, saltem pro extrema proximi necessitate, quod etiam videtur innui 1. Joan. 3. ubi dicitur: *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo Charitas Dei manet in illo?*

Et ratione falsitas hujus suppositionis probatur. Quia recta ratio, & ordo Charitatis. requirere videtur, ut plûs amemus nosmetipsos, quàm proximum in pari causa; ut si mihi non superest vestis, & ille sit nudus, non tenear dare vestem illi: attamen in notabili disparitate, si id quod est mihi necessarium ad decentiam status, proximo sit omninò necessarium ad sustentationem personæ, deberet illius necessitas meæ commoditati præferri; sicut pro salute spirituali proximi, debeo corpus proprium postponere; quia est minoris conditionis. Undè S. Ambr. lib. de offic. & refertur cap. Pasce; dist. 86. ait *Pasce fame morientem, si non paveris, occidisti*. Ergo in casu extremæ necessitatis, debet quisque privari iis, quæ pertinent ad convenientiam sui status, & dare eleemosynam extremè indigenti, quando non adest in promptu, qui ei subveniat; & consequenter non solum tenetur de superfluo statui.

3. Deindè falsa etiam est illa Propositionis pars, qua dicitur: *Vix in secularibus invenies, etiam Regibus, superfluum statui*: nam superfluum statui non est id, quod ad nihilum deservit, aut deservire potest: semper enim excogitari possunt casus, in quibus deservire possit; & semper numerus famulorum, & vani-

tas vestium, & plura alia possunt ad maiorem ornatum, & decentiam status, applicari: superfluum enim status, ut docet S. Th. *art. 5. cit. ad 3.* est id, quod secundum statum præsentem non est necessarium, ut probabiliter existimari potest. Nec oportet, quod considerentur omnes casus, qui possunt contingere in futurum, vetuit enim Dominus *Matt. 6.* cogitare in crastinum; sed debet judicari superfluum, secundum ea, quæ probabiliter, & ut in pluribus occurrunt: de huiusmodi autem superfluis multi habent, cum annuos redditus, ultra id, quod decenti statui suæ familiæ, est necessarium, & pro occurrentibus probabilibus necessitatibus, habeant: ex qua S. Th. doctrina etiam colligitur superfluum statui esse id, quod ad meliorandum statum pertineret; ut etiam docet Lorca 2. 2. *sect. 3. d. 39. memb. 1. n. 7.* & alii contra Granado, & alios.

4 Præceptum igitur Eleemosynæ in primis pro extrema necessitate cognita proximi, quando alius non est in promptu, qui ei subveniat, obligat quoscunque habentes necessitati personæ superflua, etiam si sint necessaria statui; ut patet ex jam dictis. Secundò obligat etiam de necessariis personæ sustentationi, ad subveniendum necessitati Reipublicæ, & bono communi; natura dictante partem cum sui detrimento bono totius incumbere. Tertiò obligat habentes superfluum statui pro quocumque occurrunt indigentes gravi laborantes necessitate. Quod expressè docuit Angelicus *art. 5. cit. in fine corporis* dicens: *Sic ergo dare eleemosynam de superfluo est in præcepto.* Et deindè ut quid distinctum subdit: *Et dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate,* patet etiam ex illo *Luc. 11. Quod superest date eleemosynam.* Quod optimè probasse videtur S. Basiliius *serm. ad divites avaros super illud Luc. 12. Destruam borrea mea.* Ubi eleganter sic ait: *Si fateris ea divinitus tibi provenisse (scilicet temporalia bona) an injustus est Deus inæqualitèr res nobis distribuens? Cur tu abundas, ille verò mendicat? Nisi, ut tu bonæ dispensationis merita consequaris: ille patientiæ braviis decoretur? Est panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quam in conclavi conservas, discalceati calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentum, quod possides humatum. Quocirca, tot injuriaris, quot dare valens es.* Idem docet S. Ambr. *in serm. 81. 10. 3.* ut testatur S. Th. *1. 2. ad 2.* & habetur in *Decr. dist. 47. cap.*

cap. sicut si, Sed quia unus non sufficit ad subveniendum omnibus indigentibus relinquitur arbitrio prudentis, & juxta Charitatis ordinem, & majoris necessitatis, superfluatorum distributio. Unde vides quam immerito hanc obligationem negent aliqui cit. à Tambur. *lib. 5. cap. 1. §. 1. num. 15.* inter quos immerito ponit Bonac. nam oppositum docet, & nobiscum sentit.

Quartò obligat præceptum eleemosinæ habentes superfluum statui ad subveniendum iis, quibus necessaria statui desunt: & quandoque existentibus in communi necessitate: ut docet Azor. *p. 3. lib. 12. cap. 7.* esse communem opinionem tam Theologorum quam Summistarum. Vide Doctores relatos à Bonac. *de legibus disp. 3. q. 4. punc. 6. n. 8.* Addit tamen Azor. quòd si hæc indigentia sit levis, sub levi obligat; si autem sit gravis sub lethali obligat. Vid. Capisucchi. latè differentem *controv. 29. & 30.*

PROPOSITIO XIII.

Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus trislarì, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectum appetere, & desiderare; non quidem ex dispendentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

HÆc Propositio in terminis asseritur à Castrop. *tom. 1. trac. 6. d. 4. de Charitate p. 1. n. 11.* quam probabilem censet Tambur. T adducit verba Bonac. quibus videtur opinionem prædictam docere: quàmvis ipse, licet subdubitando dixerit, quòd non videtur culpa vacare. Ità *lib. 5. cap. 1. §. 3. à n. 31. & infra*, pro qua enucleanda.

Præmitto ex S. Th. 2. 2. q. 36. art. 2. Tristitiam quadrupliciter posse contingere: uno modo, quando aliquis dolet de bono alterius, in quantum ex eo timetur aliquod nocumentum, vel sibi ipsi, vel aliis viris probis & hæc species tristitiæ est timor: alia est tristitia, qua quis dolet de bono alterius, non quia ille habet; sed quia ipse illo caret; & hæc est æmulatio: altera

est, qua quis dolet de prosperitate indigni; & ista dicitur indignatio, quam Aristoteles appellat Nemefim. 2. *Rhetor. cap. 9.* quarta denique species est Invidia, qua quis tristatur de bono æqualis, vel similis; in quantum ejus prosperitas existimatur diminutiva propriæ excellentiæ; non quia tollat aliquid; sed quia excedendo, mutatur relatio similitudinis, in relationem excedentis, & excessi: & sic non quia nocumentum infert, dimittit, sed per proprium augmentum, de quo videndus est Caiet. *loc. cit. art. 1.* subtilissimè suo more differens. Hæ autem species tristitiæ sunt modificatæ ex parte objecti; si enim tristitia sit de bono proximi, ut bonum ejus est, ad odium pertinet; quia ejusdem moris est velle alicui malum, & dolere de bono opposito: velle autem malum absolute alicui, ad odium pertinet.

2. Enumeratur autem tristitiæ species, ita se habent circa malitiam, vel bonitatem moralem; Prima enim species potest esse cum peccato, & sine peccato; sine peccato quidem, ut ait S. Gregor. 22. *Moralit. cap. 11.* sic inquit: *Evenire plerumque solet, ut non omissa Charitate, & inimici nos ruina lætificet, & rursus ejus gloria sine invidiæ culpa contristet, cum, & ruente eo, quosdam bene erigi, credimus, & proficiente illo, plerosque injuste opprimi formidamus.* Cui addendum est ex Caiet. quoddam adhuc, ut licitè quis tristetur de bono alterius, putà potentia, vel divitiis, &c. debet esse clara malorum sequela; si autem ambiguum sit, an aliquis potentia, vel divitiis abutetur in alterius damnum; quamvis licitè, quis timeat, & caveat; non tamen licitè tristatur absolute de illius potentia, vel divitiis. Potest autem esse cum peccato quando quis tristatur de bono alterius sibi justè, vel saltem non injustè nocivo; quia hujusmodi timor non debet in tantum progredi, ut nolit bonum alterius; sed sat est, quoddam licitè timeat malum proprium. Regula autem generalis est, tunc esse licitum tritari de bono alicujus, quando si ipse haberet potestatem, licitè privaret illo bono, vel vita, si est publicus latro, & homicida, Reipublicæ perturbator, & bono communi valdè noxius, vel potentia, aut divitiis; si adeo in perniciem bonorum utitur, & injustè; ut ab habente potestatem, illis licitè privaretur: si autem licitè illo bono privari nequit, nec licitè de eo tritari possumus. Ratio est quia actus interior, & exterior ipse cor-
ref.

respondens eadem ratione est bonus, vel malus: unde in casu, quo actus exterior esset licitus, vel illicitus, eadem ratione actus interior tristitiæ: unde concludit Cajet. huiusmodi timoris effectum, scilicet tristitiam de bono alterius, ut nocivo, indigere fræno rectæ rationis conferentis qualitatem mali suæ causæ, & præponentis præponenda, ut tristitia de bono ex sancta, seu recta detestatione mali, excusanda sit.

3 Secunda species quæ est Zelus, si sit circa bona honesta, est laudabilis, ut dicit Apost. 1. Cor. 12. *Æmulamini charismata meliora*. Si autem sit de bonis temporalibus, potest esse cum peccato, & sine peccato: putà si recta ratione reguletur, vel non; ut scilicet bonum temporale congruum sibi quis æmuletur, non ambitiosè supra se extollens se; ut si plebejus tristaretur, quia non est Rex: & indignus, quia non est Prælati &c.

Tertia species, quæ est Indignatio, mala est, & prohibita in Sacra Scriptura dicitur enim Ps. 36. *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem* & Ps. 22. *Pæne effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns*. Ratio est, quia prosperitas indigni non habet rationem mali culpæ, nec mali pænæ; sed est ibi ratio boni Misericordiæ, & Providentiæ Divinæ, sic temporalia distribuentis; ac proindè non habet, undè licitè sit objectum tristitiæ, quod est malum: undè Aug. super Ps 36. ad illud verbum *desine ab ira* &c. ait; *Iudè irasci, & dedignari, est contra Deum murmurare* videatur Cajet. loc. cit. & Eminentiss. Capisucchi, *controv.* 10. §. 5.

Quarta species, quæ est Invidia, semper est mala, ut dicit Arist. 2. *Rhetor. cap.* 11. quia dolet de eo, de quo est gaudendum, scilicet de bono proximi, æqualis, & similis. Immo ex genere suo est peccatum mortale, ut probat S. Th. loc. cit. art. 3. quia Invidia ex genere suo contrariatur Charitati: quia utriusque objectum est bonum proximi: quod contrario motu prosequuntur, Charitas gaudendo, Invidia de eo tristando: undè patet improbabilem esse opinionem Tambur. loc. cit. asserentis Invidiam, ex genere suo, non esse peccatum mortale à n. 35. usque ad 42.

4 Eodem modo philosophandum est de gaudio de malo proximi, scilicet quadrariam dividi, & posse esse bonum, vel malum, secundum regulas supradictas: quia ejusdem moris est tristiari

de bono, & gaudere de malo. Nunc autem videndum est, ad quam speciem pertinet tristitia, & gaudium, de quibus est sermo in prædicta Propositione, ut à fundamentis eam, non superficie tenus evellamus. Et quidem certum est ad odium non spectare, quia non est tristitia de bono proximi, vel gaudium de ejus malo; ut absolute malum, vel bonum ejus est; cum addatur, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum: similiter nec ad invidiam, quia non ideo tristatur, quia est diminutivum propriæ excellentiæ, eo modo, quo pertinet ad Invidiam, quia est tristitia de bono: ut est nocivum; quia tollit aliquod: unde potius pertinet reductivè ad timorem; dolet enim de illo bono, in quantum est sibi nocivum, licet non positivè damnum inferendo, sed negativè, in quantum privat, & impedit bonum aliquod, scilicet temporale emolumentum; & similiter gaudium ob bonum inde sequutum: unde.

5 Dico. Tristari de vita naturali alicujus, & de illius morte naturali gaudere; ob aliquod temporale emolumentum: etiam adhibita moderatione, ut non fiat ex displicentia personæ, vel ut sistat in mero actu interno; & similiter desiderium, semper est cum peccato mortali, si ex deliberatione procedat.

Probatur 1. Tristitia de vita naturali proximi, vel gaudium de ejus morte, quia inde ei resultat aliquod temporale emolumentum, puta hæreditas, Beneficium, Prælatura, vel cessatio ab onere, & pensione, hisque similia; non est de aliquo bono sibi injustè, vel non justè, nocivo; nec posse licitè ob hoc ab habere potestatem vita privari: ergo non potest esse sine peccato mortali. Antecedens supponimus, quia est solum ob aliquod temporale emolumentum, solum proveniens impeditivè ex ejus vita, quod autem ille vivat nullam alteri injustitiam, vel non justitiam inferit. Consequentia sequitur ex dictis 7.2. Nec differentia assignata à Tambur. quia actus externus sumit speciem ab opere exteriori, actus verò inefficax à motivo, prodest: quia actus internus, etiam si sit inefficax, sumit speciem ab eodem, à quo actus externus ei correspondens: & ratio ulterius est, quia ab objecto, seu fine voluto, non à motivo, propter quod volumus, omnes actus voluntatis, præter intentionem finis, sumunt speciem, ut cum S. Th. p. 2. sentit sanior Theologorum pars:

ergo

ergo, cum in presenti objectum tristitiæ sit bonum proximi, & gaudii sit malum ejus: sicut, & desiderium; ab hoc sumunt specificationem actus illi, non à motivo, ut docet Tambur. & consequenter illæ moderationes, ut non sit ex displicentia persone, & ut listat in mero actu interno, & inefficaci, non remouent peccatum mortale, licet remoueat peccatum odii. H.

6 Dices si hæc ratio esset vera, sequeretur etiam tristitiam de potentia, & diuitiis alicujus, vel etiam de vita publici latronis; vel similis, esse peccatum mortale, quod est contra S. Th. Greg. & ipsum Caiet. admittentes in his casibus posse esse sine peccato. Seq. probatur, quia objectum, seu finis volitus, in his casibus, est malum proximi, licet motivum sit bonum.

Respondeo negando seq. & ad probat. dico, quod objectum in illis casibus est bonum namque justè infligi possunt illa mala, siue privatio potentiæ, & diuitiarum: siue mors malefactoribus debita; bonum autem est punitio malefactorum, ut etiam ipse Tambur. agnovit, & rectè loquutus est n. 29. malum namque pœnæ est bonum Reipublicæ, & salutis spirituali proximi, quo à malo culpæ prohibetur: unde observa, quod actus exterior cor respondens tristitiæ, desiderio inefficaci, & gaudio, non est mors, vel privatio potentiæ &c. ut inferenda ab optante, seu tristante, sed ab habente potestatem: si enim vellet ipse illa mala inferre, esset actus efficax, & ad externum opus tendens: in quo jam concedit Tambur. sumere speciem ab opere externo, et correspondente; ita nos dicimus illum actum desiderii, tristitiæ, & gaudii sumere speciem ab actu externo, ei correspondente; qui quidem non est actus inferendus à tristante, seu optante, nisi ipsemet habeat publicam potestatem, sed ab habente potestatem inferendus; seu ut à Deo, quem solum Ministri, & Judicis optamus: unde si justè illud malum esset inferendum, ita ut licitè posset fieri ab optante, si haberet potestatem: licitè quoque actus tristitiæ, gaudii, vel desiderii elicitur, quia opus externum, à quo specificatur, & actus exterior ipsi correspondens, licitus est: secus verò si injustè interrentur illa mala, etiam ab habente potestatem, cuiusmodi est in casu Propositionis, quam impugnamus: unde patet regulam à Caiet. traditam, & S. Th. & Greg. doctrinam, optimè, solidè que subsistere: & illa ratio Castropalai exclusa remanet,

net, nempe quoddam in casu posito desiderium, & gaudium, non tam est de malo proximi, quam de bono inde sequuturo; quia, ut dixi, primum objectum, & finis operis, est malum proximi, licet motivum, seu finis operantis sit bonum proprium; vid. in Append.

7 Hinc patet inconsequentia laborasse Castropal. & deceptione: dum probare nititur suam phantasiam ex verbis Emanuel Sæ; immò audet dicere, idem ab illo doceri: dum subdit: *Sic docere videtur Emanuel Sæ, ubi absolute dicit te posse Proximo optare malum corporale, ad salutem animæ; & mortem, ob Reipublicæ bonum, & bonestum, & hosti tibi alioquin valde nocituro mortem, non odio, sed ad vitandum damnum tuum: item de morte ejus gaudere ob bonum inde sequutum.* Hæc inquam à Sæ dicta vera sunt si rectè intelligantur, quia in istis casibus servatur regula à nobis tradita ex Cajet. nec sunt ejusdem rationis cum casu adducto à Castropal. quæ tamen ipse confundit ob illius regulæ incuriam.

Falsa quoque veris comminiscitur Bonac. eodem motivo ductus: quia scilicet actus inefficax sumit speciem à motivo: unde lib. de leg. disp. 3. q. 4. punc. ult. n. 7. intert primò sequentia, dicens: *Ob id à mortali excusatur, qui de sanitate alicujus triflatur, aut gaudet de illius infirmitate, eo quod ille ex recta corporis valetudine, peccandi occasionem arripit.* Idem dicendum est de eo, qui triflatur, dignitates indignis conferri, aut qui mortem hæresiaribus concupiscit, ne reliquos execranda Hæresis peste inficiant. Ita Tolet. &c. Quæ quidem consentanea sunt præcedenti doctrinæ; tamen deinde falsa docuit paulò post inquiring. Ita dicendum videtur de matre, quæ mortem filiarum optat, eo quod ob deformitatem, aut inopiam, nequeat eas juxta animi sui desiderium nuptui tradere, Ita Azor. &c. Falsa, inquam, & regulæ traditæ dissona: immò sibi met contradicentia, ut rectè observavit Tambur. loco cit. nam suam regulam non servavit disp. 4. q. unica punc. 3. n. 3. cum dixit: *Secundo sequitur illum graviter peccare, qui grave aliquod malum corporis exoptat: Ex. Gr. cupiendo illis mortem, ut quam primum in hæresitatem succedat.* Cum tamen ipse putet, loco antea cit. id dicere, si fiat ex bono motivo.

8 Probatur secundò Conclusio. Vita Proximi innocentis (nam malefactoris, ut talis, non, quando meretur mortem in poenam, dummodo non sit ex pravo affectu ad personam) est diligenda præcepto Charitatis erga proximum; sed dilectio opponitur tristitiæ, cum ex ea oriatur gaudium: ergo tristitia de vita proximi Innocentis opponitur Charitati; sed operari contra Charitatem est peccatum mortale; cum vita animæ sit ex Charitate, secundum illud 1. Joan. 13. *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam; quoniam diligimus fratres*: ergo tristari de vita alicujus Innocentis, sicut est ille, de quo loquimur in præsentī, non potest esse sine peccato mortali.

Similiter discurrendum est de gaudio mortis naturalis illius: nam mors est malum ejus, contra Charitatem verò est gaudere de malo proximi, ut ait Apostolus: *Charitas letatur in bono, tristatur in malo*. Pariterque dicendum est de actu desiderii, quamquàm inefficacis; actus enim desiderii ulterius progreditur; quàm gaudium, vel tristitia. Nec illa limitatio, quòd non sit ex displicentia personæ, habet locum, ut hæc reddat licita, ut vidimus.

Præterea (magis exploditur prædicta limitatio) dato quòd motivum bonum excusaret à peccato mortali; tamen debet servari ordo Charitatis, ut scilicet, præponantur præponenda, ut ait Cajet. unde minus bonum nostrum præferri debet majori bono proximi; ut diximus in præc. Propos. de Eleemosyna, ut scilicet debeat quisque privari eo, quod pertinet ad sui status decentiam, ut extreme necessitati proximi subveniat, ut etiam adversarii concedunt, sed in casu præsentī non servaretur hæc debitus ordo Charitatis, cum vita proximi potiorē locum obtineat quocumque emolumento temporali, & tamen hoc illi præferatur; ergo illud motivum non excusat tristitiam, gaudium, & desiderium, à peccato mortali.

9 Ex his sequitur contra Tambur. loco cit. n. 34. illicitè quempiam sibi ipsi mortem optare ad erumnas vitæ hujus evitandas, quia non servatur debitus ordo, nam majus malum est mors, quæ est ultimum terribilium, quàm erumne vitæ præsentis, & etiam propter alias rationes superius allatas. Unde non audiendus est Tambur. qui loco citat. irridet quosdam Idiotas,

Idiotas, qui tanquam de mortali se accusant sibi mortem optasse; ut incommoda vite hujus effugiant: quapropter invehitur in Confessarios, quia non docent de opposito rudes, liberando eos ab ignorantia, ob quam detinentur conscientia erronea; cum potius ex hoc, quod ipse dicit, hujusmodi esse non paucos, nec in uno loco tantum, puto eum hujusmodi reperisse, sicut, & ego reperi, argumentum sumere debebat ad probandum hoc esse malum, cum sit communis animi conceptio; & de qua non sunt edocti, sed lumine naturali imbuti.

Similiter patet falsitas eorum, quæ loco cit. refert Castropal. ex Joanne Sanc. sic dicens: *Consentit Joann. Sanc. qui sic inquit: licitum est optare tibi, vel proximo mortem, obviamdam molestiam, infirmitatem, mendicitatem, vitam poenalem à marito inflictam, & alia hujus generis, dummodò desideres, ut à Deo infligenda, non ab homine injustè, vel à Dæmone.*

Ex quibus omnibus colligere potes, qui casus sint similes damnatæ Propositioni, quique absimiles, ut scias, ad quos extendenda sit præsentis Propositionis damnatio; ad quos vero non.

PROPOSITIO XIV.

Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum est obvolutura est pinguis hereditas.

HÆc Propositio non est à præc. diversa, nisi solum materialiter, est enim casus singularis, sub illa universali contentus, & revera Tambur. loc. cit. ea utitur tamquam exemplo, quam denique resolvit, approbando doctrinam Castropal. relata in præc. Propositione. Tres autem status affert prædictæ Propositionis; quorum primus est; si quis exciperet cum gaudio effectum sequutum, nempe hereditatem, vel carentiam molestiæ; quod licitum est; non enim esset gaudium de malo alterius, sed de proprio bono. Secundus est, si poneretur
sub

sub conditione, hoc modo: si moreretur meus Pater, ego hæreditate potirer; quo casu dicit, licitum esse, quia gauderet non Patris morte, sed hæreditate; Ego autem puto circa hanc conditionalem, non posse versari actus voluntatis, sed Intellectus; solumque actus voluntatis versari posse circa aliquos actus consequentes ad suppositionem conditionis purificatæ, ex. gr. Si haberem alas, volarem; supra hanc connexionem non cadit actus voluntatis, nisi cupiendo purificationem conditionis, ut volem; vel supponendo conditionem purificatam, optarem facere hoc, vel illuc, ire illuc, vel aliud, &c. & ratio est; quia inter antecedens, & consequens conditionalis, est necessaria connexio, consequenter non subditur actui libero; sed solum actus liber potest ferri ad antecedens; vel ad consequens; vel ad aliqua consequentia ad conditionalem. Loquutus sum autem de conditionalibus necessariis, in toto hoc discursu; quia necessariae sunt conditionales adductæ à Tambur. licet non necessitate orta ex intrinsecis rei, sed legali, vel morali; quæ tamen afferunt infallibilitatem consequentiæ, cuiusmodi esset ista, si essem Episcopus possem Chrisma conficere; quarum connexio saltem est independens ab actu libero, quod sufficit ad intentum; igitur vel voluntas in illa conditionalibus: *si Pater meus moreretur, potirer hæreditate*, fertur ad antecedens, quod est mors Patris, vel ad consequens, quod est effectus sequutus: primum est prævum; etiam si non ob malum Patris appetatur; ut ex superius dictis patet; secundum verò licitum, & coincidit cum primo statu Propositionis. Tertius status est propositionis absolutæ; ut si quis sine aliqua conditionalibus cuperet mortem Patris, & hoc significatur in hac Propositione, cum dicitur, *Licitum est absoluto desiderio*; sumitur enim absolutum, ut distinctum à conditionato jam explicato; & damnatur hæc Propositio in hoc sensu.

2 Non est autem opus eam impugnare, remanet enim profligata ex dictis in præc. à fortiori: nam si non licet desiderare mortem alterius ob aliquod temporale emolumentum; multò minùs licebit cupere mortem Patris: quia ex parte objecti, nempe Patris, involvitur alia malitia, cum præter præceptum Charitatis quatenemur quemcumque proximum diligere, teneamur ex pietate, & quarto Decalogi præcepto honorare Parentes.

tes. Et certè quis, naturali distante lumine, non abhorret à tali homine, qui divitias præfert vitæ Parentis? Quis non horret in filio; hujusmodi desiderium? Quis talem non execratur impietatem? Non dampnat ingratitudinem?

PROPOSITIO XV.

Licitum est filio gaudere de parricidio parentis, à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias, inde ex hereditate consequutas.

1. **H**Æc est præcedentibus abominabilior, ac intolerabilior; nam procedit ex eodem affectu Avaritiæ, cum præferantur divitiæ vitæ parentis, & insuper mors tam amara, & inopinata, ut à cæteris lacrymas extorquere valeat, à filio gaudium obtinebit, qui mortem intulit suis manibus Patri?

Porro ex præcedentibus ipsam inferri, non est mirum, si namque est licitum (ut illi malè docuerunt), desiderare mortem Patris, licitum quoque erit de ipsa gaudere; impletio enim desiderii affert gaudium, & si desiderium est licitum, licitum quoque erit gaudium de eodem objecto, & ex eodem fine: nec vitari potest ex illo capite, quia fuit à filio illata mors; nam sine ejus culpa, ab hac enim excusatur, propter ebrietatem: unde hæc sequitur ex præcedenti à Tambur: & Castropal. admissa, licet ab ipsis expressè non doceatur. Hinc evidentiùs patet falsitas præcedentis, quæ tam horrible monstrum parit.

2. Restat igitur præcedentibus rationibus expugnata, sicut ex præcedentibus Propositionibus est deducta. Solum addo aliud inconveniens, quod ex ipsa sequeretur, nempe posse filium gaudere de homicidio Parentis, voluntariè ab alio perpetrato quia in eo non haberet culpam, sicut in parricidio à se in ebrietate perpetrato: & quamvis alterius culpa intercedat, objectum tamen sui gaudii non esset illius culpa, sed effectus sequutus, de quo licet lætari quis potest, ut ait Tambur. videlicet mors sequuta, ex motivo hereditatis adeptæ: sed ab his viscera.

viscera abhorrent humana: ergo & ab eo, unde sequitur. Vereor quidem referre, quod alii non erubuerunt docere.

PROPOSITIO XVI.

Fides non censetur cadere sub præcepto speciali, & secundum se.

PRæmitto 1. Fidem à D. Paulo *ad bebr.* 1. sic definiri: *Est sperandarum substantiarum, argumentum non apparentium*, quam esse veram definitionem Fidei probat, & explicat S. Th. 2. 2. q. 4. ar. 1. unde erroneum reputatur à Mag. Bannes id quod ait Erasmus, ibi Apostolum non de Fide, qua credimus, sed de quadam fiducia loqui: cum hoc adversetur omnibus Doctoribus, SS. PP. perpetuoque Ecclesiæ consensui; ut patet in Conc. Arauxic. 2. cap. 25. & in Trid. sess. 6. cap. 6. & 8. in decr. de justificatione, idemque constat ex contextu Apostoli.

Valdè temerarium quoque reputatur ab eodem aliud Erasmi dictum, asserentis: ibi Apostolum, non definiisse Fidem, sed celebrasse encomium illius, cum hoc sit contra omnes Scholasticos, & plures ex SS. PP. De hac igitur Fide, quæ est substantia rerum sperandarum, scilicet inchoatio eorum, quæ intueri speramus in æterna Beatitudine, ut contradistinguitur à Fide communiter sumpta operosius est agendum, cum sit initium, & fundamentum vitæ supernaturalis, & omnium virtutum: & licet, ut dubiorum series exposcere videbitur, ordinem Propositionum prætermittam, non tamen aliquam omittam.

2. Præmitto 2. Pro intelligentia verborum prædictæ Propositionis, *ly speciale*, sumi posse dupliciter; uno modo prout opponitur communi, ut si præciperetur alicui adhibere omnia media necessaria ad salutem; in hoc præcepto includeretur præceptum Fidei, quæ est unum ex mediis necessariis, non tamen esset præceptum speciale ipsius, sed commune, ipsamque comprehenderet, tanquam quid particulare contentum sub communi, ratione medii necessarij ad salutem.

Si ali-

Si aliquis hoc modo negaret præceptum speciale Fidei, si aliundè hoc falsum non esset, nihil derogaret dignitati Fidei, ejusque necessitati, non minùs enim esset præcepta, ac si specialiter esset præceptum de ipsa: quemadmodum ex hoc, quòd in communi præcipitur festorum sanctificatio, non minùs est præceptum, ex.gr. Festum Apostolorum Petri, & Pauli, ac si specialiter hujus festi observantia præciperetur.

Alio modo, ly *speciale*, sumi potest, prout opponitur ad ly *per aliud*; itaut sensus sit: aliquid esse speciale, idest ratione sui, & non ratione alterius: non esse verò speciale, idem, ac non ratione sui, sed ratione alterius, quia scilicet cum alio connectitur: & hoc esse potest dupliciter; vel enim aliquid per se, & inseparabiliter connectitur cum alio, vel separabiliter, & per accidens: si primo modo cum alio connectitur, quamvis secundùm se non sit præceptum; tamen semper erit in præcepto, quia semper cum eo, quod est per se præceptum, connectitur: si verò secundo modo, quandoque potest cadere sub præcepto; quandoque verò non: allata autem Propositio videtur facere sensum, pro ut ly, *speciale*, opponitur ad ly, *per aliud*, non autem ad ly, *commune*, additur enim, & *secundùm se*, taliter quòd sensus esset: de Fide non datur aliquod præceptum directè ipsam præcipient, & seclusa connexionem, quam habet cum alio, putà cum Charitate, vel alio hujusmodi, itaut etiam excludat præceptum generale, comprehendens sub se Fidem directè, tanquam per se contentam sub illo.

3 Rursus, ly, *secundùm se*, bifariam sumi potest; vel prout opponitur ad ly, *propter aliud*, & sic illud est secundùm se tale, quod non ordinatur ad aliud: vel prout opponitur ad ly, *cum alio*, & sic illud est secundùm se tale, quòd est tale sine conjunctione cum alio. In priori sensu idem esset dicere. Fides non est præcepta secundùm se; ac dicere; quòd ordinatur ad aliud, quod est verum, cum Fides sit medium ad justificationem, & glorificationem: attamen hunc sensum non facit præfata Propositio, propter conjunctionem cum præcedenti particula, *speciali*, cum qua facit eundem sensum; itaut sequens sit major explicatio prioris, esse enim propter aliud, non excludit præceptum speciale. Remanet ergo, ut sensus præfate Propositionis

nis sit excludere præceptum speciale, prout opponitur ad ly *per aliud*; & secundum se, prout dicit exclusionem conjunctionis cum alio, v. gr. ratione præcepti Charitatis, vel alterius præcepti, non ratione sui.

4 Præmitto tertid; quodd nomine Fidei potest intelligi tam habitus, quàm actus; pro utroque enim indiscriminatim, tam in S. Scriptura, quàm apud SS. PP. & Scholasticos sæpè sumitur: unde prædicta Propositio de utroque posset accipi, vel pro altero; & item nomine præcepti, sub quo cadit Fides, vel intelligitur de præcepto, quo tam habitus, quàm actus in se præcipitur, videlicet dari præceptum de ipsa Fide, ratione sui, & directè præcipiens ipsam Fidem: & hoc puto neminem Catholicorum negasse. Alio modo, ut intelligatur de tempore, quo est in præcepto elicere actum Fidei; itaut supposita Fide, negent adesse præceptum speciale, obligans aliquando ad eliciendum actum Fidei ratione sui, sed aliquando obligari ad eliciendum actum Fidei ratione alterius præcepti obligantis ad actum alicujus Virtutis, ad quem exigitur conjunctio actus Fidei; & sic Fides, idest actus fidei, non caderet, pro aliquo tempore eliciendus, sub præcepto speciali, & secundum se, sed ratione alterius præcepti, & ratione conjunctionis cum alio; in quo sensu pariter dixerunt de Charitate, tunc solùm obligare, quando tenemur justificari &c. in hoc sensu docuit eam Tambur. lib. 2. Decal. cap. 1. §. 1. n. 9. sic dicens. *Puto per se, & directè nunquàm obligari fideles ad credenda prædicta mysteria, nec implicitè, nec explicitè, ex vi necessitatis præcepti Fidei: sæpissimè verò obligari per accidens, ex vi aliorum præceptorum.* Ut autem nullum ex prædictis falsis sensibus, quos habere potest præfata Propositio, inexpugnatum relinquamus, singulos sigillatim impugnabimus; pro quo.

5 Dico 1. Etiam si ly, *speciale*, sumatur prout opponitur ad ly, *commune*, si sermo sit de præcepto, quo ipse habitus, vel ejus actus præcipitur, falsa est prædicta Propositio asserens Fidem non cadere sub præcepto speciali, & secundum se.

Prob. ex pluribus locis S. Scripturæ: Nam specialiter, & expressè de Fide loquens Apost. ad Hebr. 11. ait: *Sine Fide impossibile est placere Deo*, quæ verba satis indicant præceptum ipsius Fidei, ubi sermo est de actu, ut patet ex contextu: nam ex eo,

F quod

quod Joan. 3. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*; & Joann. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* & Luc. 13. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*: colligunt omnes Doctores dari præcepta de Baptismo, Eucharistia, & Pœnitentia; ergo ex eodem modo loquendi, quo utitur Apost. apertè colligitur præceptum speciale Fidei; prout generali opponitur, & communi cum loquatur expressè de ipsa Fide.

6 Dico 2. Si ly, *speciale*, & *secundum se*, sumatur prout opponitur ad ly, *per aliud*, etiam falsa est prædicta Propositio: itaut verum sit dari præceptum de ipsa Fide, & ejus actum secundum se, non ratione alterius, vel conjunctionis cum alio.

Prob. 1. ex adducto testimonio D. Pauli, ubi de Fidei secundum se, & non ex conjunctione cum alio, ait: *Sine Fide &c.* Ex quibus verbis, ut vidimus, colligitur præceptum Fidei: ergo speciale, non ratione alterius. Item idem Apost. ad Hebr. 11. ait: *Accedentem ad Deum oportet credere*. Item Joann. 14. expressè dedit Christus præceptum speciale Fidei, dicens: *Creditis in Deum, & in me credite*. Item Eccl. 2. dicitur: *Qui timetis Dominum, credite illi*, ubi, ut constat, sermo est tam de actu, quàm de habitu Fidei specialiter, & secundum se, non ratione alterius: ergo Fides secundum se, & non ex conjunctione cum alio cadit sub præcepto.

7 Dico 3. Si præceptum sumatur, ut respicit tempus, pro quo est obligatio eliciendi actum Fidei, sic specialiter, & secundum se obligat; non solum ratione alterius.

Probatur primò. Nam certum est, ut constat ex supradictis, dari præceptum eliciendi actum Fidei; & Tambur. fatetur, dum solum negat inveniri tempus determinatum, pro quo obligat; sed hoc præceptum esset otiosum, si nunquam per se obligaret, sed solum ratione alterius; ergo dicendum est aliquando secundum se, & absque conjunctione cum alio obligare. Prob. minor, quia si solum teneremur elicere actum Fidei ratione actuum aliarum Virtutum, qui sine eo non possunt esse, obligatio non proveniret à præcepto Fidei, sed ab aliis præceptis, quibus connectitur; & sic otiosum, & frustraneum esset præceptum hoc eliciendi actum Fidei. Neque ratio Tambur. quia scilicet non reperitur

tem.

tempus determinatum, pro quo obliget, est sufficiens ad inferendum, nunquam per se obligare hoc præceptum, ut probavimus loquendo de præcepto Charitatis, supra Prop. 7. n. 6.

Prob. 2. Quod est necessarium necessitate mediæ ad salutem, si est actus liber, & in potestate nostra, est etiam necessarium necessitate præcepti, sed Fides, & actus ejus, secundum se, & ex sua speciali ratione est necessaria necessitate mediæ ad salutem: ergo ex se, & ex sua speciali ratione cadit sub præcepto: sed actus necessarij necessitate mediæ ad finem, sunt tamdiu necessarij usque quod acquiratur finis: ergo præceptum de eliciendo actu Fidei secundum se, & specialiter obligat pro toto tempore vitæ; tunc enim acquiritur finis: ergo non solum obligat ratione alterius, quod esset nunquam obligare hoc præceptum, ut probavimus. Major docetur communiter à Theologis, & patet ex eo, quia ad prudentem Legislatorem spectat dare præcepta de medijs necessarijs ad finem: Minor aperte videtur insinuata Marci ultimo, ubi Christus ait: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit, qui verò non crediderit condemnabitur*: ubi & necessitas Fidei ad salutem ponitur, & exclusio à salute aeterna in non credente, cujus majus signum haberi non potest de necessitate mediæ. Minor sublimpta constat ex differentia mediæ permanentis, & transeuntis; medium enim permanens semel necesse est apponi, quia semel appositum perseverat, & operatur, & hujusmodi est Baptismus, qui semel receptus sufficit, quia imprimit characterem indelebilem: actus autem nostri, cujusmodi sunt actus Fidei, sunt transeuntes, & ideo toto tempore vitæ, quod durat eorum necessitas, oportet durare præceptum ad eos obligans, specialiter, & secundum se, non ratione alterius, sicuti specialiter, & secundum se sunt media.

Ut autem melius percipiatur, quando obligat, sequentem Propositionem oportet examinare.

PROPOSITIO XVII.

Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

Predictam rationem prosequendo, probamus non sufficere actum Fidei semel in vita elicere: ubi in primis adverte, quoddam Tambur. ait loc. cit. n. 8. sufficere semel in vita actum Fidei elicere, loquendo de necessitate medii; nam loquendo de necessitate præcepti, præcisè, docet id, quod retulimus prop. præc. de necessitate autem medii agemus infra prop. 22. coroll. 2. n. 14. hic autem solum agemus de necessitate præcepti, licet hæc ex illa colligi debeat.

² Sic ergo prosequendo predictam rationem, præsentem Propositionem improbamus. De ratione medii ad aliquem finem necessarij, si est res transiens, oportet, ut pluries repetatur usque ad assecutionem finis: & de medio necessario ad finem oportet dari præceptum; imò potius implicitè datur præceptum ad naturam ipsius consequens, sed Fides, non solum pro habitu, cujusmodi est res permanens, sed etiam pro actu est necessaria necessitate medii, non solum ad primam Gratiam, sed etiam ad vitam æternam consequendam; ut patet ex verbis rel. Marci ult. ubi sermo est de actu: ergo de actu Fidei datur præceptum ut pluries repetatur. Major quò ad primam partem patet exemplis, tum in naturalibus, tum in moralibus: in naturalibus quidem: quia namque cibus est necessarius ad sustentandam vitam, & est res transiens, non sufficit semel cibum sumere: ex quo etiam patet secunda pars: nam quia ita necessarius est, præceptum sumptionis involvitur in ejus necessitate: patet etiam in moralibus: nam Baptismus licet sit necessarius necessitate medii ad salutem, tamen quia est permanens in suo effectù, nempe charactere; non est repetendus; quam rationem affert tertio loco S. Th. 3 p. 9. 66. art. 9. & adducit Aug. ad probandum Sacramentum Baptismi non debere reiterari, è converso verò Sacramentum Pœnitentiæ est reiterabile, imò præceptum Divinum multoties urget ad illud reiterandũ, ut dicemus Propos. 59.

ergo

ergo similiter dicendum est de quocumque necessario necessitate medii; dum urget eadem ratio.

Quodd si dicas in casibus adductis, ideò replicari debere illa media, quia nova necessitas urget, non præcisè, quia sunt aliquid transiens; quod non evenit in casu nostro, cum semel illa credere sufficiat.

Annuo quidem adæquatam rationem illam esse; at nego ita non evenire in casu nostro: nam ut infrà Prop. 22. examinabo, pluries actus Fidei repetere necesse est, & etiam quia cum Fides sit directiva circa finem, & intentio finis interrumpatur aliquoties, ut iterum assumatur iter gratia finis, oportet ad finem iterum respicere, quod fit per repetitionem actuum Fidei; in quo sensu videtur dixisse Apost. *Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino, per Fidem enim ambulamus*; longa enim hæc peregrinatio, & sæpè interrupta, à prima intentione, & cognitione finis, continuè nequit regulari; sicut non semel navigationis tabulam, quæ dirigit nautam, ut ad ignotum perveniat portum, respicere oportet, sed sæpè, & frequenter, nè aberret à fine: unde ex parte Fidei, sic loquitur Guilielmus Parisiensis lib. de moribus cap. 1. *Ego sum stella Cardinalis, navigantibus per mare mundi bujus, Portum ostendens, & Patriam.*

3 Sed quia hucusque de necessitate medii simul, & præcepti sermonem fecimus, meritò quæris, an necessitate præcepti tantum aliquando teneamur actum Fidei elicere? Ad hoc varia tempora assignantes, respondent Doctores; sed quia plura illorum sunt in ordine ad aliud; solum assignabimus tempus, quo per se obligat: & primò assignatur communiter pueris pervenientibus ad usum rationis, si sint inter fideles nutriti, & Fidei mysteriis imbuti, ipsum usum rationis initium, quemadmodum ex doctrina S. Th. tenentur se convertere in Deum: similiter tenetur adultus quamprimùm ei sufficienter proponantur mysteria Fidei, si antea ea invincibiliter ignorabat: aliàs ex infideli negativè evadet infidelis positivè; & hoc est necessarium non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate medii; & in hoc omnes Doctores conveniunt.

Scotus, & Aragon. asserunt omnibus diebus Festis: sed mihi videtur illis diebus Festis, quibus celebrantur mysteria Fidei:

nam si præcepta positiva obligant pro loco, & tempore, quodnam congruentius tempus assignari potest? Tum quia approximato potentiæ objecto, si est necessaria, necessariò fertur in illud, nisi debilitas potentiæ obstat; si verò est libera, liberè, nisi voluntatis efficacia, & affectus desit: cum ergo his temporibus proponatur objectum Fidei menti fidelis, si non prorumpit in actum, vel in modicam voluntatis erga Fidem affectionem, vel in torporem referri debet, quod quàm longè sit à præparatione animi, ad quam tenemur, apertè constat: quinam quæso, dùm de sua professione audit loquentes, tacet? Quinam oblata sui officii occasione non excitatur? Quem nisi infirmum oblatus cibus esurientem non allicit? Solus ergo fidelis, oblata Fidei, quam proficitur, materia, torpescet? Oblata festivitatis memoria, dormiet tanquam potens crapulatus à vino? Oblato suavissimo cibo, non properabit? Non nisi infirmam Fidem suadere mihi possum.

PROPOSITIO XXIII.

Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit.

UT sciamus citò quinam actus Fidei sit in præcepto, oportuit, (quamvis ordinem aliquàlter immutemus) statim hanc Propositionem ad examen vocare, qua disseremus, quinam Fides sit necessaria ad justificationem: pro quo.

I Præmitto primò, duplex necessarium à Theologis distingui, aliud dicitur necessarium necessitate medii, aliud necessitate præcepti; necessarium necessitate medii est illud, sine quo finis nullo modo obtineri potest, etiam si inculpabiliter illud non apponatur, cujusmodi est Baptismus respectu infantis, si vè invincibiliter ignoretur, cujusmodi est Fides respectu invincibiliter eam ignorantis: necessarium verò necessitate præcepti, est illud, quod ad finem obtinendum requiritur, sed impotentia, vel ignorantia invincibilis, quæ excusant ab impletionem præcepti, non impediunt consequutionem finis, præcepto inculpabiliter non impleto.

2 Præ-

2 Præmitto secundò: circa necessitatem Fidei fuisse plures errores: Pelagiani namque ajebant, cognitionem supernaturalem esse quidem utilem, minimè necessariam; de quo vide D. Aug. lib. 1. de gratia Christi cap. 14. & lib. 2. cap. 26. Manichæi verò pollicebantur demonstrationem omnium rerum, quas docebant; unde necessitatem Fidei explodebant: quem errorem deindè sequutus est Petrus Abailardus, contra quem scribit D. Bern. quem deindè suscitavit Raymundus Lullius: qui error videtur derivatus à Gentilibus qui promittebant suis sequacibus felicitatem, absque ulla cognitione supernaturali. Fuerunt etiam Semipelagiani, qui licèt necessitatem Fidei ponerent; tamen initium Fidei esse ex nobis assererebant, taliter quoddam auxilio Gratia credere possemus, licèt aliqui eorum internam illustrationem, & excitationem admiserint, ut constat ex D. Aug. lib. de bono persever. cap. 17. ex D. Hylar. Epist. ad Aug. unde Innoc. X. œcl. rec. damnavit hanc Propositionem: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratia necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei.*

3 Fuit etiam quorundam Catholicorum opinio, asserentium, requiri ex parte voluntatis auxilium supernaturale ad justificationem, in quo differebant à Pelagio: attamen ex parte Intellectus sufficere habitum infusum Fidei super naturalis, simul cum Charitate, sine actu Fidei supernaturalis; & hoc omni tempore sufficere homini ad justificationem, cui non est vel prædicatum Evangelium, vel annunciatum aliquod supernaturale. Hanc sententiam, quamvis sequutus fuerit Magister Soto lib. 2. de natura, & gratia cap. 11. in impressione facta Venerabiliis, postea tamen illam retractavit, ut patet in impressione facta Salmant. in fine quarti sent.

Deindè Andreas Vega lib. 6. in Trid. cap. 17. & 20. asseruit, quoddam licèt omni tempore fuerit præceptum de Fide supernaturali, nunquàm tamen fuisse necessariam necessitate medii, sine quo nullus consequatur salutem: sed etiam modò, qui laboraret ignorantia invincibili Fidei Christianæ, poterit justificari, & salvari absque actu Fidei supernaturalis; sed sufficere naturalem cognitionem, quam de Deo habemus per creaturas. Hæc opinio differt à Pelagio: quia Vega requirit ad justifica-

tionem auxilium supernaturale, quo homo eliciat actum Charitatis, qui in voto, & implicite continet Fidem, quo (preſuppoſita illa naturali cognitione de Deo) iuſtificaretur. Secundò differt ab illo, quia Pelagius in omnibus negabat neceſſitatem Fidei: Vega in iis tantùm, qui ignorantia invincibili myſteriorum Fidei laborarent; verùm, quantùm ad iſtos, cum Pelagio convenit: & etiam quantùm ad excluſionem auxilii ex parte Intellectus ad credendum. Cum hac coincidit opinio, quam conatus eſt promovere P. Jeann. Martinez de Ripalda, de qua vide de Lugo.

Eſt denique alia opinio modò damnata, aſſerens, ſufficere ad juſtificationem Fidem latè dictam, ex teſtimonio creaturarum, ſimilivè motivo. Hæc differt à præcedenti, quantùm ad hoc, quòd illa cognitio naturalis poſita à Vega ex nullo capite poteſt eſſe ſupernaturalis, ſcilicèt neque ex parte objecti, cum cognitio naturalis non poſſit perſtingere ad objectum ſupernaturale, cum ſit lumen ordinis inferioris, & myſteria ſupernaturalia Fidei ſint indemonſtrabilia, ut docet S. Th. 2. 2. q. 1. art. 5. *an calce corporis*, & ibidem proſequitur Bann. cæterique Comm. D. T. & oppoſitum attinet ad hæreſim Manicheorum, & cæterorum quos n. 2. retulimus: Item neque ex parte modi, quia habetur per lumen naturale Intellectus: cæterùm hæc poſterior poteſt eſſe ſupernaturalis quātū ad objectum, quia fide acquiſita, vel humana, poteſt quis ferri ad objectum ſupernaturale, ut patet in hæretico, qui reſpectu articulorum, quos non negat, habet fidem acquiſitam, quæ tamen terminatur ad objectum ſupernaturale: hæc tamen quò ad modum eſſet naturalis, quia innititur teſtimonio creaturarum, non Divine revelationi. Quantùm verò ad auxilium requiſitum tam ex parte voluntatis, quàm ex parte Intellectus convenit cum Pelagio; quia ad eliciendum actum fidei humanæ, ſeu ex motivo humano, non requiritur auxilium ſupernaturale; his præmiſſis.

4 Dico. Tàm opinionem Vegæ, quàm præfatam, S. Scripturæ teſtimoniis, & rationibus Theologicis convinci eſſe falſas. Fortè opinio Vegæ continetur in hac Propoſitione damnata, illis verbis, *ſimilivè motivo*, quod eſt ratio naturalis ex creaturis deſumpta: & expreſſè deſumpta eſt ex P. Joan. Martinez cit.

Prob.

Prob. 1. Discursu, quo utitur S. Th. p. q. 1. art. 1. Necessarium est, ut agens liberum, ad hoc, ut eliciat aliquos actus in ordine ad finem, ipsum præcognoscat: sed ad hoc ut homo iustificetur (sermo est de adultis) debet per Vegam elicere actum Charitatis: ergo oportet ut præcognoscat Deum, qui est finis actus Charitatis: sed Deus, ut est finis actus Charitatis, nequit cognosci cognitione naturali, sed lumine Fidei, seu cognitione ab ipso met Deo revelata: ergo ad justificationem hominis requiritur Fides propriè dicta, seu cognitio per Divinam revelationem. Major patet, tùm ex ratione actus liberi, qui cum sit voluntarius, debet esse à principio intrinseco cum cognitione finis, quæ est communis definitio voluntarii; tùm ex communi proloquio ab Arist. desumpto: nil volitum, quin præcognitum; tùm ex differentia agentis liberi, & agentis secundum naturam. Minor docetur à Vega, & à nemine Catholicorum negabitur; & consequentia sequitur. Minor subsumpta probatur, & primò quò ad primam partem, quæ militat contra Vegam. Deus est finis actus Charitatis, ut Auctor supernaturalis, ut bonum supernaturale, idem namque est objectum Charitatis in via, & in Patria, licèt diverso lumine cognitum, unde ait Apostol. *Charitas numquàm excidit*; & insuper hæc est differentia inter actum Charitatis, & dilectionis Dei naturalis: sed Deus, ut Auctor supernaturalis, non potest cognosci cognitione naturali, quæ habetur lumine naturali Intellectus, ut dicitur. *Is. 64. Oculus nō vidit, Deus absque te quæ præparasti expectantibus te, & etiā* ratione patet, quia lumen naturale nō potest extendi ultrà limites veri cognoscibilis ordinis naturalis, cum requiratur proportio inter potentiam, & objectum, & nè extendatur extra sphaeram suæ activitatis: ergo Deus, ut est finis actus charitatis, nequit cognosci naturali lumine. Totum hunc discursum compēdiavit Ap. ad Rom. 10. *Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt?*

Nec sufficit cognosci Deum, ut Auctorem naturæ, ut possit diligī, ut Auctor supernaturalis; nam sic actus voluntatis ferretur in objectum incognitum, quia ex ratione, qua in ipsum ferretur, & formaliter, est incognitum; & sic non esset cum cognitione finis formalis: undè illa cognitio Dei, ut Auctoris naturæ, perindè est, ac si non esset: aliam namque rationem diligeret, aliam verò

verò cognosceret. Insuper : de ratione agentis liberi non solum est cognoscere ipsum finem materialiter, nempe rem, quæ est finis, hoc enim etiam brutis competit : sed cognoscere ipsum finem formaliter, scilicet ut habet rationem finis, & dicit ordinem ad media : sed Deus, ut finis actus Charitatis, est Auctor supernaturalis, & assequibilis per media supernaturalia : ergo oportet præcognosci saltem ipsum esse finem supernaturalem, quod nequit cognosci lumine naturali.

Prob. deindè quò ad secundam partem minor subsumpta, & directè impugnatur Propositio damnata; scilicet huiusmodi cognitionem debere esse per Divinam revelationem, & consequenter non sufficere, ut sit ex testimonio creaturarum. Nam ad hoc ut Voluntas actu efficaci exeat in actum Charitatis, diligendo super omnia Deum, ut finem supernaturalem, debet ipsum certò cognitum præsupponere; ut finem supernaturalem, sicut nec sperare potest Beatitudinem supernaturalem, nisi certò constet illam dari; sed hæc certitudo non potest haberi, nisi per Divinam revelationem, quæ est infallibilis, non verò per fidem acquisitam, seu ex testimonio creaturarum, quæ est fallibilis, & potius causat incertitudinem : ergo Deus ut est finis actus Charitatis debet cognosci lumine Fidei, propriè, non latè dictè, per Divinam revelationem, non fide acquisita, vel testimonio creaturarum. Major patet, quia circa objectum incertum, & de cuius existentia dubitatur, non possunt versari, nisi actus inefficaces, conditionati, & timidi, & cum cognitio sit fundamentum volitionis, si cognitio non excludit omnem dubietatem, nec volitio potest undequaque habere stabilitatem.

5 Prob. 2. Conclusio. Ex utraque opinione sequitur, initium nostræ salutis esse ex nobis, quia esset, vel ex illa naturali cognitione, quæ est ex nobis, vel à fide acquisita, & motivo humano, ad quam neque requiritur auxilium supernaturale : quod esset Pelagianum, & quamquam justificatio ipsa haberetur per auxilium supernaturale, tamen initium huius justificationis esset ex illa cognitione, sine auxilio supernaturali : quod tamen majus est eo, quod asseriebant Semipelagiani, scilicet initium Fidei esse ex nobis, qui tamen necessitatem Fidei fate-

tatebantur: nam per istos, non solum initium Fidei esset ex nobis, sed neque necessitas Fidei Divinæ ponitur. Error tamen Semipelag. proscribitur in Conc. Araux. *can. 9.* his verbis. *Si quis sicut augmentum, ita & initium Fidei, ipsumque credulitatis affectum, non per gratiæ donum, sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius probatur &c.* Unde Apost. 1. ad Thessalonic. 2. ait: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis à nobis verbum Dei, non accepistis illud ut verbum hominum, quod est credere fide humana; sed sicut verè est verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis: quod pertinet ad Fidem Divinam, propter Divinam revelationem, & ex auxilio Dei.* Insuper, sicut D. Aug. *lib. de Prædest. Sanctorum cap. 3.* arguit contra Pelag. asserentes posse homines sine speciali gratia intrinseca credere mysteria Fidei, ex verbis Apost. 1. ad Cor. 4. *Quid habes; quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Sic etiam contra utramque sententiam, quam impugnamus, eisdem verbis arguere possemus; cum isti cognitionem, per quam justificantur, sine auxilio Dei accipiant. Et magis eos urgere sequentibus verbis Apost. *Quis enim te discernit?* Nam istorum aliqui possent aliis non credentibus dicere, se discerni virtute proprii Intellectus pertinentis ad illam cognitionem de Deo: alii verò discerni per fidem, quàm testimoniis creaturarum præstiterunt, quorum neutrum est ex Dei auxilio, & licet admittant auxilium supernaturale Dei, per quod justificantur, & completè à non justificatis discernuntur; attamen radicaliter, & initiativè discernerentur per illam naturalem cognitionem, & Fidem habitam ex testimonio creaturarum, & consequenter ex viribus naturalibus: quod neque admittendum est, etiam enim radicalis discretio ordinis supernaturalis, & initium salutis, in Deum Auctorem supernaturalem, ut in bonorum omnium Largitorem referri debet, ut à Semipelagianorum errore discedamus.

6 Probatur tandem locis S. Script. in quibus necessitas Fidei supernaturalis ad justificationem exigitur. Et in primis ex illo ad Hebr. 11. ubi habetur. *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Ubi Apost. loquitur de illa Fide, quam paulò ante definierat.

Est spe.

Est sperandarum substantia rerum Argumentum non apparentium : quæ est Fides supernaturalis. Et ex hoc, quodd Enoch placuit Deo, infert hanc consequentiam: ergo habuit Fidem, quem probat per illa verba allata; *Sine Fide impossibile est &c.* Quæ quidem consequentia non valeret, si Fides non esset omnibus necessaria necessitate medii: nam sic posset aliquis placere Deo sine Fide: unde ex hoc quodd aliquis placet Deo, non posset necessariò inferri habuisse Fidem. Et insuper est notandum, Apost. non loqui de necessitate Fidei in ordine tantum ad consequendam æternam salutem; sed etiam in ordine ad justificationem; nam dicit. *Impossibile est placere Deo:* quicumque autem justificatur placet Deo.

Item ad Rom. 10. dicitur: *Corde creditur ad justitiam, & ad Gal. 3. Ex Fide justificat gentes Deus,* non quia sola Fides justificet; sed quia sine Fide impossibile est quempiam justificari. Ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum, oportet credere.* Ubi illa particula, oportet, necessitatem Fidei satis indicat. Et ad Eph. 2. *Gratia estis salvati per Fidem; & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Dei autem donum, ut importat auxilium Gratiæ specialis (quo pacto intelligendus est Apostolus, cum dicat, *Gratia estis salvati*) non est, neque naturalis cognitio; neque Fides latè dicta, ex testimonio creaturarum. Item ad Rom. 4. *Ei verò, qui non operatur; credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur Fides ejus ad justitiam.* Ubi apparet requiri Fidem in Deum, ut justificatorem impij, qui est sextus articulus de pertinentibus ad Divinitatem, & excedens naturalem cognitionem. Et denique expressissimè, Marci ultimo dicitur. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.*

Ex quibus eluditur quorundam responsio, asserentium; sufficere habitum infusum Fidei, non requiri tamen actum Fidei: nam in præfatis autoritatibus, plerumque, expressè ponitur credere, qui est actus Fidei.

7. Probatur ex Conc. Trid. nam sess. 6. cap. 7. dicitur. *Sine Fide nulli unquam contigit justificatio, & cap. 8. habetur: Fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis.* Et sess. 6. can. 3. definitur: *Si quis dixerit absque præ-*
venien-

veniente Spiritus Sancti inspiratione, & adjutorio, hominem posse credere, sperare, diligere, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit. Ubi observandum est, credere, sicut oportet ad justificationem, debere esse ex præveniente Spiritus Sancti inspiratione, quia credere aliter, ac ex Spiritus Sancti inspiratione non est credere eo modo, quo oportet, ad hoc, ut aliquis justificetur; ergo cum illa naturalis cognitio, & Fides ex testimonio creaturarum, non sint ex præveniente Spiritus Sancti inspiratione, & adjutorio, non sunt eo modo, quo oportet, ut quis justificationis gratiam assequatur, quapropter asserere ipsas ad justificationem sufficere, existimo, prædicto canonici aperte repugnare. Insuper adverte Conc. loqui de credere, qui est actus Fidei, non autem de habitu.

Idem docuit S. Aug. *serm. 38. de tempore*, dicens. *Fides est humane salutis initium, sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire; quia sine ipsa, nec in hoc seculo quisquam consequitur justificationis gratiam, neque in futuro vitam possidebit eternam.* Ubi loquitur de Fide infusa, & supernaturali.

8 Respondet Vega, ex omnibus prædictis testimoniis colligi Fidei necessitatem, sed vel in re, vel in voto; sicut enim Apost. ait: *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Ita Ioan. 3. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Et tamen, hoc non obstante asserunt Theologi, Baptismum in voto sufficere interdum, vel quando ejus copia non habetur, vel si invincibiliter ignoretur. Ita dicendum est de Fide; unde si aliquis homo legem naturalem perfectè servaret, & Deum, ut Auctorem supernaturalem invincibiliter ignoraret, haberet Fidem in voto; quia sic esset paratus, & dispositus, ut si illi Evangelium annuntiaretur, statim re ipsa crederet.

Sed contra est. Licet Baptismus in voto interdum sufficiat ad justificationem, & salutem; non tamen dari potest hæc Fides in voto; Baptismus enim cum supponat Fidem & Charitatem, potest ab illis oriri ejus votum, & desiderium, quod potest supplere vices Sacramenti, si adsit impedimentum ad illud in re suscipiendum: respectu Fidei verò non datur aliquid, in quo ejus votum fundetur, & in quo Fides contineatur; nam
cum

quoniam ipsa sit primum fundamentum justificationis, & salutis, nihil præsupponitur ad ipsam Fidem in quo possit contineri: non enim potest contineri in ipsa cognitione naturali, cum hæc nullam connexionem habeat cum Fide, sitque inferioris ordinis: neque in dilectione Dei naturali, propter eandem rationem. Neque in actu Charitatis, & dilectionis supernaturalis: quia cum Fides ex Trid. sit initium, & radix justificationis, repugnat infundi Charitatem, nisi præsupponatur Fides: quod etiam ex prima ratione, quam adduximus patet: ergo impossibile est eum, qui legem naturæ servaret, & Deum, ut Auctorem supernaturalem invincibiliter ignoraret habere Fidem in voto. Hinc optime D. Bern. *Epist. 77.* ponderans illa verba Christi Marci ult. ait; *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur. Cautè igitur, & vigilanter non repetivit: qui verò baptizatus non fuerit, sed tantum: qui verò non crediderit, condemnabitur: innuens solam interdum sufficere Fidem ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil.* Ubi apertè constat differentia inter supplebilitatem Baptismi, & insupplebilitatem Fidei.

9 Objicies 1. cum Vega *Apost. 1. ad Rom. 2.* docet, per observantiam solius legis naturæ posse homines justificari: ergo Fides, quæ est de supernaturalibus, non est necessaria necessitate mediæ ad salutem. Probat. ant. ex duabus Propositionibus, quæ loc. cit. continentur, quarum Prima ait: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt.* Secunda dicit: *Factores legis justificabuntur: juxta quod congruit id, quod dicitur Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi serva mandata.* Ubi loquitur de mandatis cognitæ lumine naturali: ergo ad justificationem, & ad salutem æternam sufficit sola cognitio naturalis, cum observantia mandatorum.

Resp. Quod illa verba *Apost. non* excludunt (si intelligantur de omnibus præceptis legis naturæ) neque Gratiâ requisitam ad operandum; neque necessitatem Fidei: Unde ly, *naturaliter*, intelligitur de natura reparata per gratiam, in quantum sine lege scripta implebant ea, quæ sunt legis: ut exponit S. Aug. *lib. de spiritu, & litera cap. 26. & 27.* ubi ait. *Fiunt, quæ legis sunt naturaliter, non quod per naturam negata sit gratia,*

tia; sed potius per gratiam reparata natura. Et eam sequitur S. Th. 1. 2. q. 109. art. 4. ad 1. nec excluditur Fides: sed sensus est: Gentes, quæ legem non habent (idest scriptam) naturaliter (idest in statu legis naturæ, qui pro reliquis; præter Judæos, duravit usque ad Christum) ea quæ legis sunt faciunt (idest præcepta moralia legis naturæ) in quibus juxta sententiam S. Th. & Cajet. 1. 2. q. 100. art. 1. includuntur etiam præcepta Fidei, Spei, & Charitatis: ex quo optimè potest inferri: factores legis justificabuntur. Unde ad id, quod dicitur *Matt. 19.* respondetur, quodd servantibus legis naturæ mandata conceditur ingressus ad vitam æternam; non tamen, quatenus servantur illa mandata cum naturali cognitione tantum; sed quia Deus hujusmodi hominibus Fidem, & gratiam confert, non solum ad servanda præcepta supernaturalia; sed etiam naturalia. Ita Bann. 2. 2. q. 2. dub. 1.

Ob. 2. duo testimonia D. Pauli, quorum unum est ad *Rom. 1.* ubi loquens de gentilibus Philosophis, qui solam naturalem cognitionem habuerunt de Deo, ait, aliquos damnari; quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum gloriificaverunt: ergo si glorificassent, ut Deum, quod pertinet ad operationem, cum sola illa cognitione naturali, salvi fuissent. Alterum est ad *Hebr. 2.* ubi ait: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* Sed hæc duo possunt lumine naturali cognosci de Deo: ergo ad justificationem sufficit naturalis cognitio.

Resp. ad primum, negando consequentiam: nam affirmatio damnationis potest cadere supra inobservantiam legis naturæ; quia quodlibet peccatum ad damnationem sufficit: non tamen è converso ex sola observantia legis naturæ sine Fide, interri potest negatio damnationis: nam ad hoc plùs requiritur; idest, observantia legis naturalis, & præceptorum supernaturalium. Illud primum asserit Apost. ex quo non bene infertur secundum. Vel dico qui in sensu causali, idest, quia si observassent legem naturæ, Deus eos illuminasset per Fidem; ut dicemus in resp. ad 3. non autem in sensu formali; quia sufficisset observantia Juris naturalis sine Fide.

Ad 2. dico ibi Apost. loqui de Deo, ut Auctore supernaturali,

rali, & Remuneratore in ordine supernaturali: unde signanter dixit, oportet credere, credere inquam, non cognoscere. Tùm quia, verba antecedentia intelligenda sunt de accessu, per gratiam, & Charitatem: ut patet ex contextu: ubi ait: *Juxta Fidem defuncti sunt omnes isti: & pauld post: Fide Moyſes grandis effectus, &c.* Et etiam constat loqui de remuneratione supernaturali.

Ob. 3. Homo educatus in sylvis, vel apud barbaras nationes qui nihil unquam audivit de Fide, nec audire potuit, ac proinde est infidelis negativè, si sequatur ductum rationis in prosecutione boni, & fuga mali (idem dicendum est de puero perveniente ad usum rationis, & se convertente in Deum, ut auctorem naturæ) justificabitur, & salvabitur, ut docet S. Th. q. 14. de veritate art. 11. ad 1. ergo in aliquo casu Fides non requiritur ad justificationem, & salutem.

Resp. ex eodem D. Th. in 3. sent. dist. 28. q. 1. art. 3. ad 5. & dist. 42. q. 1. ar. 5. ad 7. quodd in tali casu Deus, vel per Angelum, vel per internam illustrationem, vel mittens ei aliquem Prædicatorem, instrueret de mysteriis Fidei: sicut misit Philippum ad Eunuchum Reginæ Candacis. Act. 8. Et colligitur ex Dionis. cap. 9. Cæl. Hier. cit. à D. Th. 2. 2. q. 2. art. 7. ad 3. ubi ait, multos gentiliū fuisse assequutos salutem per ministerium Angelorum. Et colligi potest ex D. Aug. lib. 4. ad Simplic. q. 2. ubi dicit Cornelium, antequam de Fide Christi doceretur à Petro, jam justificatum fuisse, & instructum de Fide Dei, modis quibusdam latentibus.

Nec valet, quod dicit Vega, hunc modum esse miraculosum, ac proindè ad eum non esse recurrendum. Non, inquam, valet; nam licèt possit dici extraordinarius; non tamen miraculosus, ut ait Gonet: quia est connaturalis statui Gratia, & pertinet ad universalem Dei Providentiam, ut est Auctor Gratia: quod pluribus confirmat Bannes.

10 Pro alia parte asserente, sufficere Fidem ex testimonio creaturarum, similivè motivo, ad justificationem, possunt objici aliqua Scripturæ loca, in quibus probatur aliquorum Fides ex testimonio creaturarum; nam Apost. ad Rom. 10. concludit. *Quomodo autem audient sine prædicante? Ubi ad Prædicato-*

catorem reducit Fidem . Petrus *Act.* 1. ait : *Oportet ex viris , qui nobiscum sunt congregati , &c. Testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis .* Joan. 1. dicitur de Joanne Baptista : *Hic venit in testimonium , ut testimonium perbiberet de lumine , ut omnes crederent per illum .* Item Joan. 4. *Multi Samaritanorum crediderunt in Christum propter verba mulieris .* Et plura alia hujusmodi reperiuntur in S. Scriptura : quę probant , Fidem , ordinarię , ex testimonio creaturarum .

Resp. Tām ad hæc , quām ad similia , quę adduci possent ; ex iis , tantum probari , quod , ut in plurimum , & ordinarię loquendo (potest enim aliquis immediatę à Deo instrui) homines reducuntur ad Fidem per Prędicatores , qui se habent , tanquam conditio , ut ipsis mediantibus , ea quę sunt Fidei explicantur , & proponantur : sicut etiam Ecclesię propositio de credendis se habet , ut medium infallibile : non verò se habent , ut motivum formale credendi , itaut credatur propter hujusmodi dictum ; sed debet credi , quia sunt à Deo dicta , & revelata , tanquām per motivum formale , & Deum revelasse creditur per ipsammet revelationem Divinam , non distinctam ab ea , per quam mysterium revelat ; sed per ipsammet , qua revelat credenda , quę exercitę seipsam revelat , ut optimę exponunt Commentatores D. Th. 2. 2. q. 1. art. 1. Unde Paulus *ad Thessalonic.* 2. gratias agit Deo sine intermissione , quoniam eum acceperunt ab Apostolis verbum Dei , non acceperunt illud , ut verbum hominum , sed sicut verę est Verbum Dei , qui operatur in iis , qui crediderunt .

P R O P O S I T I O XXI.

Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat. simul cum notitia solùm probabili revelationis: immò cum formidine quæ quis formidat, nè non sit loquutus Deus.

Hanc Propositionem hîc posuimus, quia ex mox dictis, ejus impugnatio colligitur: nam ex eisdem authoritatibus, quibus probavimus ad justificationem necessariam esse Fidem supernaturalem, probatur, non posse esse utilem assensum illum, quo quis solùm habet notitiam probabilem Divinæ revelationis, vel formidet, nè non sit loquutus Deus: nam talis assensus, licet foret supernaturalis ex parte objecti, seu rei creditæ, non tamen ex parte modi, seu rationis formalis credendi, ac proinde non esset adequatè Fides supernaturalis, nec Fides Divina, & Theologica, quæ debet esse undèquaque, tam ex parte objecti, quàm ex parte rationis formalis sub qua Divina, & de qua Scriptura asserit, esse ad salutem necessariam.

Tum etiam ratione ibi adducta, quia, scilicet, voluntas non potest elicere actus efficaces Spei, & Charitatis, ut justificetur, nisi præsupponatur objectum certò cognitum: Deus autem non cognoscitur per Fidem, nisi mediante revelatione, quæ est ratio formalis sub qua, proxima: unde si dubium, vel probabilitas, non verò certitudo ad sit Divinæ revelationis, nullatenus objecto revelato, sine formidine assentiri potest.

Conf. Certitudo Fidei non desumitur ab evidentia objecti convincentis Intellectum; cum sit inevidens, & obscurum; sed ex veracitate dicentis; non quia ille verax dicere potuit; sed quia verax dixit; ut etiam patet in Fide humana; nam quantumcumque sciamus aliquem esse Fide dignum; si non constet talem Fide dignum dixisse, dubium remanet de veritate dicti: unde proxima resolutio Fidei fit in revelationem, & ipsa est fundamentum firmitatis ex parte credentis. Quare si de hoc probabilis notitia tantùm, vel etiam formido habeatur, certitudo, & fir-

& firmitas Fidei fluctuat; sicut imbecille est ædificium supra debile fundamentum ædificatum.

PROPOSITIO XXII.

Nonnisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ ad salutem, non autem explicita Remuneratoris.

NOtandum est, Fidem de aliquo mysterio, aliam esse explicitam, aliam implicitam. Fides explicita est, quando directè terminatur ad illud mysterium, putà, quis credit Deum, ut Trinum. Fides implicita est, quando non directè terminatur ad illud, sed ad aliud, in quo implicitè continetur: ut ex.gr. in hoc, quòd Deus sit Remunerator implicitè continetur Fides Christi, quo mediante præmia æterna acquirimus. Adverte tamen differentiam inter Fidem implicitam & Fidem in confuso: nam Fides implicita, non expressè terminatur ad aliquod mysterium. Fides verò in confuso alicujus mysterii expressè terminatur ad illud, non ad aliud, in quo continetur, sed tamen non cognoscitur distinctè: ut ex.gr. in veteri lege apud Doctores habebatur Fides Christi venturi, & & humanum genus reparaturi, non tamen dignitas personæ ejus, & modus, quo esset ipsum reparaturus.

Hoc notato: rectè progredimur post probatam jam Fidei supernaturalis necessitatem, ad explicandum, de quibus mysteriis sit necessaria Fides, sive implicita, sive explicita, necessitate mediæ, tam tempore legis naturæ, quam scriptæ, quàm evangelicæ, & aliquid etiam transeunter attingemus de necessitate præcepti, antequam ad impugnationem deveniamus.

1 Præmitto 1. Falsam esse aliquorum sententiam asserentium, necessitate præcepti sufficere hoc tempore legis gratiæ credere totum id, quod credit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, absque eo quòd, aliquid explicitè credatur de articulis Fidei; quam novissimè tenuit Emanuel Sà, verbo Fides, qui, ait, olim hanc sententiam improbasse, nunc non ausim, quam

benigniore vocat Tambur. *lib. 2. Decal. cap. 1. §. 1. n. 4.* Falsa, inquam est, opponitur namque communi Theologorum consensui, & SS. PP. doctrine, ut infra patebit. Insuper in Direct. Inquisitorum 2. p. q. 10. refertur Gregorium XI post Concilium pluriès habitum per Magistros, coram duobus Cardinalibus, Avenione in Palatio Apost. mandasse per suas patentes litteras Inquisitori Aragoniæ & Cataloniæ Fratri Nicolao Eymerico Ord. Prædic. ut libellum quendam, & ejus articulos, ut hereticos, & verè erroneos, simul cum Archiep. Tarraconensi, publicè condemnaret. Octavus autem erat hic: *Laicus non tenetur ad aliquem Fidei articulum explicitè credendum; sed sufficit sibi ista conclusio in genere, quòd credat omne illud, quòd credit Sancta Mater Ecclesia Dei: Et idèd, quòd si Laicus teneat, vel credat oppositum alicujus articuli, ex ignorantia, vel tentatione Diaboli, non peccat.* Videat quam opinionem, benignam appellavit Tambur. quam non audet impugnare Emanuel Sà.

3 Præmitto 2. ex S. Th. 2. q. 2. art. 5. Omnes fideles in lege gratiæ, teneri sub præcepto ad credendum omnes articulos Fidei positos in symbolo, explicitè: & implicitè totum id, quod continetur in S. Scriptura, cujus rationem assignat. Nam, determinatio virtuosi actus ad proprium, & per se objectum virtutis, est sub necessitate præcepti, sicut, & ipse virtutis actus: actus namque ad objectum dicit relationem: respectu verò eorum, quæ accidentaliter, & secundariò se habent ad objectum virtutis, non est sub præcepto determinatio virtuosi actus, nisi pro loco, & tempore; sed objectum proprium, & per se Fidei est id, per quod homo Beatus efficitur, sive tanquàm per objectum beatificans, cujusmodi sunt articuli pertinentes ad Divinitatem; sive tanquàm per medium, quo perducitur ad Beatitudinem, cujusmodi sunt articuli pertinentes ad humanitatem Christi: cætera verò, quæ gesta narrantur in S. Scriptura, accidentaliter se habent ad objectum primum: ergo de necessitate præcepti, tenentur fideles credere articulo Fidei, qui sunt illi in Symbolo contenti; implicitè verò, & in præparatione animi cætera, quæ continentur in S. Scriptura.

Insuper probatur ex illo Athan. in symbolo: *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam Fidem, quam*

quam nifi quisque, &c. & deindè subdit: *Fides autem catholica hæc est &c.* Ubi ponit omnes articulos Fidei. Et confirmatur ex eo, quodd Apost. *ad Hebr.* 5. vocat articulos Fidei, elementa exordii sermonis Dei: sed turpissimum est in omni Republica ignorare ea, quæ sunt prima rudimenta: ergo & in Republica Christiana non debent ignorari ea, quæ sunt prima rudimenta: & consequenter omnes discipuli Christi tenentur ea credere.

De singulis autem in particulari probat fusè Bann. 2. 2. q. 2. *dub.* 2. ubi etiam probat præter præceptum Divinum, extare præceptum Ecclesiasticum: ut constat ex *cap. Pluribus de consecr. dist.* 4. & ex Conc. Laodic. & Brachar. quorum testimonia citantur in *cap. Ante viginti dies, & cap. Baptizati, & cap. Non liceat.* Et insuper in Catechismo Rom. jussu Pii V. edito: ad hoc ut Christi fideles instruatur de iis, quæ eos scire, profiteri, & servare oportet; ut patet ex Privilegio Pont. Catechismi initio inserto: primo loco traditur doctrina de articulis Fidei, ut continetur in Symb. Apost. deindè traditur doctrina de Sacramentis: postremò de præceptis Decal. & Oratione Dominicali.

4. Præmitto tertio ex D. Th. *loco cit. art.* 6. Majores, cujusmodi sunt Episcopi, Parochi, Confessarii, Prædicatores & alij, teneri habere pleniorē notitiā de credendis, & cum majori explicatione, quā minores; quia ad ipsos pertinet alios instruere. Unde communiter docetur à Scholasticis, & Summistis. Expressè habetur in *tit. de etate, & ordine præficiendorum.* Et apud Grat. *dist.* 23. & 38. in quibus locis colliguntur plura testimonia S. S. & Conciliorum.

Ex his sequitur in peccato mortali versari fideles, articulos Fidei ignorantes; nisi ob ignorantiam invincibilem excusentur: hæc autem rarè admitti potest, præcipuè de illis mysteriis, quæ solemniter celebrantur. Et maxime, quia saltem tenentur inquirere, & interrogare suos majores, ut ab ipsis doceantur: magis autem peccant ii, ad quos pertinet eos instruere.

Nec obstat huic corollario, & etiam supradictis id, quod ait S. Th. in 3. *dist.* 25. q. 2. *art.* 1. *quæstiuncula* 2. non esse de necessitate salutis, ut homo explicite omnes articulos Fidei cognoscat; quia sine aliquorum explicatione, potest homo habere rectam intentionem in finem.

Non, inquam, obstat; quia loquitur de necessitate medii, non de necessitate præcepti; constabit autem infra non omnium articuloꝝ Fidei notitiam esse necessariam necessitate medii ad salutem.

5 Quæres hic: an teneantur fideles memoriter retinere omnes articulos Fidei?

Resp. quòd si sermo sit de art. Fidei, quòd ad substantiam, tenetur sub præcepto peccati mortalis illos memoriter retinere: ut scilicet, interrogati saltem sciant respondere: quòd ad ordinem verò, quo ponuntur in Symbolo, & singula verba, sub peccato veniali.

Prima pars magis patebit infra num. 12. & ratio est; quia facile peccat in legem, qui legis non recordatur: in his autem peccare est à recto tramite deviare. Tum etiam; quia, qui memoriz non retinet, perindè est; ac si eos ignoret: ac proindè eodem modo se habet pro tunc, ac ille, qui numquam scivit: & est ejusdem conditionis, ac ille, de quo dicemus infra n. 13. unde potest probari assertio eisdem rationibus adductis num. 3.

Secunda pars patet ex Conc. Foro-Julienſi sub Carolo, & Pino; ubi præter præceptum de retinendis memoriæ articulis Fidei, præcipitur, ut sciatur memoriter symbolum, & Oratio Dominica. Idem habetur in Conc. Moguntiacò sub Leone III. & Carolo Magno. Buchardus de hac re refert duo Decreta, lib. 2. *Decret. cap. 62. & 63.* Idemque docet D. Aug. lib. 1. *de Symb. ad Cathecumenos cap. 1.* Ex quibus omnibus liquet, quòd licet intentum sit de articulis Fidei sciendis, quòd ad substantiam: ad minus, quòd ad ordinem, erit præceptum obligans sub veniali: quamquàm pro Sacerdotibus, & aliis Ecclesiasticis putem esse præceptum obligans sub mortali: nisi, non acceptatio, excuset: dicitur enim pro ipsis in Conc. Foro-Jul. *Ita ut ne unus quidem apex intermittatur, vel augeatur, distinctè, & sensatim discendo, memoria retinere.* Ex quo patet vim præcepti, specialiter ad modum tendere. His præmissis.

6 Dico primò. In omni statu, etiam legis naturæ, saltem necessaria est necessitate medii ad salutem Fides explicita unius Dei Auctoris supernaturalis, & Remuneratoris, remuneratione supernaturali. Est S. Th. pluribus in locis, ut constabit, & com-

communis Thomistarum: est tamen contra Arriagam *dispc*
12. *sect.* 5.

Probatur ex illo Apost. ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator est.* Ubi loquitur de Fide supernaturali, ut vidimus Propos. 23: supra impugnata; & insuper patet ex contextu; immediatè enim ante protulerat: *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Ubi ex connexionè sermonis, & quia protulit sequentia verba ad probandum præcedentia, hoc innuente particula (enim) inquit namque: *Accedentem enim ad Deum, &c.* Apparet eandem necessitatè instruere respectu Fidei absolute, & respectu illorum duorum, quæ deindè enumerat.

Probatur etiam ratione adducta à S. Th. super ipsum locum Apost. Qui accedit ad Deum per Fidem, quæ est lumen Intellectus; oportet, ut duo intendat, scilicet, certum terminum, & certam causam, ut etiam apparet in motu naturali; ubi mobile duo intendit, nè motus sit frustrà, scilicet, certum terminum, & causam, quare moveatur: sed terminus est ipse Deus, & causa, propter quam moveatur est merces, seu remuneratio, quæ speratur ab ipso, juxta quod agebat Psaltes: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas, propter retributionem.* Ergo, & fidelis non solum debet credere Deum esse, sed etiam Remuneratorem esse. Nec sufficit implicitè credere remuneratorem esse, quia causa finalis movens debet explicitè cognosci.

Confirmatur. Fides saltem implicita Christi, ut mediatoris, omni tempore fuit necessaria ad salutem; ut probabimus conclusionè sequenti; sed hæc Fides implicita nequit in alio contineri explicito, nisi in hoc, quod Deus sit Salvator; & remunerator: ergo omni tempore fuit necessarium necessitate mediæ, credere explicitè, Deum esse remuneratorem.

7 Dico secundò. In omni statu, etià legis naturæ, fuit necessaria post Adæ peccatum Fides implicita Christi necessitate mediæ, tam ad justificationem, quàm ad æternam salutem.

Conveniunt Doctores in hoc, quod fuerit semper necessaria Fides Christi mediatoris post Adæ peccatum, necessitate mediæ. Colligitur ex illo ad Gal. 2. ubi dicitur: *Non justificatur homo, nisi per Fidem Christi:* quod intelligunt SS. PP. de

omni homine, & omni tempore post peccatum. Et *Apo. 13*. Christus appellatur agnus occisus ab origine mundi; quia propter merita Christi salvi fiebant olim homines, quæ merita non applicantur hominibus, nisi per Fidem. Et omissis aliis S. Scripturæ locis, & egregius est locus ille *ad Rom. 3*. ubi dicitur: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei* id est ut Deus velit glorificari in salute hominum. *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit propitiorem per Fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.* Unde D. Aug. *epist. 157*. sic ait: *Illæ Fides sana est, quæ credimus nullum hominem liberari à contagione mortis: nisi per unum mediatorem Dei, & hominum, Jesum Christum, cujus hominis ejusdem Dei saluberrima Fide, etiam illi justii salvi facti sunt, qui priusquam veniret in carne, crediderunt in carne venturum; eadem enim est Fides illorum, & nostra.*

Difficultas tamen est: an ante adventum Christi suffecisset ipsius Fides implicita. Et aliqui, inter quos est Lorca, asserunt fuisse necessariam Fidem explicitam, & præsertim ob adductam auctoritatem D. Aug. At S. Aug. rectè explicatur de Fide implicita, ut ipsemet se explicat *lib. 19. contra Faustum cap. 14*. Vel dici potest cum Hugone à S. Victore, relato à Gonet, id est loqui de expressa revelatione facta corpori Ecclesiæ, in lege naturæ, vel scripta: non verò de revelatione singulis personis facta. Unde; sufficiebat pro illo statu, ut Majores explicitam Christi Fidem haberent: Minores verò implicitam: in quo sensu etiam explicandus est S. Th. ajens, omni tempore oportuisse credi aliquo modo explicitè mysterium Incarnationis (ut etiam ipse se explicat) scilicet tempore legis naturæ, & scriptæ à Majoribus, sive Doctores; non verò à rudioribus. Unde *2.2.q.2.ar. 6. ad 3*. ait: *Si qui tamen salvati fuerint; quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque Fide Mediatoris; quia, et si non habuerunt Fidem explicitam, habuerunt tamen implicitam in Divina Providentia, credentes Deum esse liberatorem hominum secundum modos sibi placitos.*

Probari potest etiam ex eo; quia hæc explicita cognitio, non est ex natura rei necessaria ad salutem; cum ad hanc sufficiat conversio in Deum, ut finem ultimum supernaturalem & quod

quod fit per Charitatem, ad quod sufficit cognitio ipsius Dei & remunerationis supernaturalis, ut supra probavi. Nec requiritur Fides explicita Christi; licet enim Fides Christi dilectionem præcipuè inflammet; absque ipsa tamen cum supradicta cognitione sufficienter potest flamma Charitatis accendi, ac perseverare. Neque hæc Fides explicita est necessaria ex institutione Divina, cum hoc non constet; neque ex traditione, neque ex Scriptura: quia ad Deum pertinuisse ubique prædicari, & tamen non ita factum est: immò etiam ex Judeis pauci Messiam, ut futurum Redemptorem, & Salvatorem expectabant: ergo ex nullo capite colligitur pro tunc tempore necessitas hujusmodi Fidei explicitæ.

8 Dico 3. Post Christi adventum, & Evangelii promulgationem Fides explicita Trinitatis, & Incarnationis, tam ad justificationem, quam ad æternam salutem obtinendam necessaria est necessitate mediæ. Hæc conclusio est contra Suarez & De Lugo, ut citat Gonet in *man. to. 5.* Est etiam contra Calstr. *to. 1. tr. 4. disp. 1. par. 1. n. 5. & 7.* qui ait: mysteria necessitate mediæ credenda, sufficere implicite credere, credendo Deum potentem remittere peccata, gratiam, gloriamque dare. Et contra alios cit. à Diana *par. 3. tr. 5. resol. 46.* inter quos Sotus, quem ipse citat: in *4. dist. 5. quæ unica ar. 2. concl. 5.* castigatius loquitur, ut patet in solut. ad 1. loquitur enim de illis Regionibus, in quibus nullatenus est Euangelium promulgatum: qui censeri possunt, ac ii, qui fuerunt ante Evangelii promulgationem. Est etiam contra Magistros Ban. & Cano, afferentes prædictam Fidem explicitam, non esse necessariam necessitate mediæ ad justificationem, bene tamen ad vitam æternam consequendam: quam opinionem fuse, & efficacissime impugnat Sot. *loc. cit.* in dubit. quam excitat post 3. concl.

Colligitur tamen expressè ex D. Th. loco nuper cit. *art. 7. & 8. & in 3. sent. dist. 25. q. 2. ar. 2. quæstion. 2.* ubi postquam distinguit triplicem statum: loquendo de statu post adventum Christi, & prædicatum Evangelium, sic ait; *In tertio autem statu post adventum Christi, quia jam mysterium Incarnationis impletum est, & corporaliter, & visibiliter, & prædicatum, omnes tenentur ad explicitè credendum, & si aliquis instructorem non haberet; Deus ei revelaret; nisi ex sua culpa remaneret.*

Nec

Nec valet dicere D. Th. loqui de necessitate præcepti. Non inquam, valet. Primò quia D. Th. loquitur de illa necessitate, de qua loquutus fuerat in duobus prioribus statibus: nec conveniens fuisset divertere sermonem à necessitate medii, ad necessitatem præcepti; sed in prioribus sermo est de necessitate medii: solum enim numerat necessaria hujus generis: unde pro secundo statu ante adventum Christi; solum Fidem implicitam pro minoribus astruit; ergo, & de necessitate medii loquitur in tertio statu.

Secundò, quia dum subdit: *Et si aliquis instructorem non haberet, Deus ei revelaret*; satis ostendit, loqui de necessitate medii; quod patet ex eo, quia si solum necessitate præcepti esset necessaria Fides explicita Christi, non oporteret Deum revelare ei, qui non habet instructorem; quia sine his (si invincibiliter ignoretur) potest homo justificari, & salvari: ergo D. Th. supponit, ita necessariam illam Fidem explicitam, ut sine ipsa salvari nequeat homo; adeoque, Deum revelare oportere ignorantem, & instructorem non habentem (qui propterea invincibiliter ignoraret); nisi ex sua culpa remaneret. Tum etiam: quia respectu eorum, quæ non sunt necessaria necessitate medii, non desiderat S. D. dari debere instructorem, ut patet ex eo, quod ait *loco cit. 2. 2. art. 7. ad 3.* ubi ex eo, quod ante adventum Christi sufficiebat Fides implicita, non exposcit revelationem à Deo iis, qui explicitam Fidem non habebant: ergo si pro hoc statu id exposcit, signum est Fidem explicitam Christi esse necessariam necessitate medii. Tum denique patet ex diverso modo loquendi, tam in titulo, quam in corpore *art. 5.* ubi loquitur de necessitate præcepti, & *art. 7. & 8.* ubi loquitur de necessitate medii.

Potest etiam probari quod ad Incarnationem, autoritatibus S. Scripturæ. Et primò ex illo Joann. 3. ubi dicitur: *Qui non credit, jam judicatus est; quia non credit in nomine Unigeniti filii Dei.* Qui locus, licet possit explicari de necessitate præcepti: tamen convenientius explicatur de necessitate medii. Secundò ex illo Marci ultimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ex quo loco probavimus suprà Fidem esse necessariam necessitate me-

te medii. Quid autem crediderit, aut non crediderit, nisi Evangelium? de quo præmissum fuerat: *Euntes in mundum universum prædicare Evangelium omni creaturæ*. Quid verò aliud est Evangelium Christi, nisi Fides explicita Christi?

Patet etiam ex Trid. *sess. 4. de cr. 1.* ubi decernitur sine Fide nostra catholica impossibile esse placere Deo; qui modus loquendi satis indicat necessitatem medii; sunt enim eadem verba Apostoli supra relata, quæ omnes explicant de necessitate medii. Quænam autem est Fides nostra catholica, nisi illa, de qua dicit Athan. *Fides autem catholica hæc est*: ubi Trinitatis mysterium, & Incarnationis explicitè traditur.

Secundò probari potest ex hoc, quod sequeretur Judæum posse his temporibus cum lege Mosaica salvari. Quod est contra Conc. Flor. *sess. ult. in Decreto unionis*. Seq. probatur, quia dari potest Judæus, vel puer, vel rudis, invincibiliter ignorans Fidem explicitam Christi: per legem autem veterem haberet Fidem implicitam ejusdem, ut Mediatoris, vel in Divina Providentia: ergo &c.

Probatur denique optima congruentia, quam affert D. Th. *loc. cit. art. 7.* In statu legis gratiæ debet haberi perfectior cognitio Christi, quàm in lege naturæ, vel Mosaica, sed tunc erat necessaria necessitate medii Fides implicita Christi; ut probavi Concluf. præc. Ergo modò exigitur necessitate medii Fides explicita ejusdem. Major patet ex eo, quod lex euangelica dicitur lex gratiæ revelatæ. Tùm etiam ratione D. Th. quia lex gratiæ, & perfectior ejus status videtur exigere, ut sicut in lege veteri, quò propinquior fuit Christo, explicatio de eo habita est cognitio, ita in ea, quæ est lex ipsius Christi, plenè explicita de eo habeatur cognitio, & sicut in ipsa velamen, quod positum est super caput Judæorum, sublatum dicitur ab Apost. *ad Gal. 3.* ita non jam implicitè, sed explicitè credatur Christus. Tùm etiam, quia nunc mysterium Incarnationis corporaliter, & visibiliter impletum est; tunc autem solum sub figuris adumbratum; & nunc non est expectanda major explicatio, quod ad præcipua mysteria nostræ Fidei: ergo nunc perfectior debet esse Christi cognitio, quàm tunc. Et hoc indicavit Apost. *ad Gal. 3.* dicens: *Prius autem quàm veniret Fides*, nempe, Evangelica,
sub

sub lege custodiebamur, conclusio in eam fidem, quæ revelanda erat; ergo sicut necessitate medii necessaria erat in lege veteri Fides velata, seu implicita Christi: ita nunc Fides revelata, seu explicita ejusdem.

9 Quantum verò ad opinionem Bann. & Cano, sic impugnatur. Primò, quia Fides non est necessaria ad Visionem Beatificam, ut actualiter perseverans, immò, teste Apostolo, evacuabitur in Patria: unde necessaria est in via, ut dum sumus in hac vita, per ipsam tendamus ad finem supernaturalem consequendum in Patria: possumus autem tendere ad illum finem, vel per primum actum Contritionis, Charitatis, Conversionis in Deum finem supernaturalem, quo justificamur; vel per actus sequentes, quibus justificati, actiones meritorias elicimus; sed non magis requiritur, ut semel justificati (supposito auxilio supernaturali) actiones meritorias elicimus, quàm ad eliciendum eas, quibus justificamur: ergo quod est necessarium ad unum istorum, est necessarium ad reliquum, & quod ad unum eorum non est necessarium, ad neutrum erit necessarium: ergo perperam assignatur illa distinctio.

Confirmatur. Licet aliquid plus requiratur ad intensiores actus Charitatis, & majus meritum cumulandum: tamen ad perseverandum in sanctitate accepta (supposito Dei dono) non magis requiritur, quàm ad adipiscendam sanctitatem, & gratiam, qua justificamur (maximè ex parte Intellectus, ex parte cujus se tenet Fides) ergo illam et Fides, quæ sufficit ad justificationem, sufficit etiam ad æternam salutem consequendam. Patet consequentia; quia si quis post adeptam justificationem, in ea perseveraverit usque in finem, salvus erit. Et confirmatur, quia per gratiam sanctificantem homo fit hæres vitæ æternæ, & filius Dei: unde supposito, quod ille justificatus statim moriatur absque Fide explicita Christi, non posset in horum sententia assignari locus, in quo deputabitur: non Paradisus; quia sine Fide explicita Christi, per ipsos, non potest ad vitam æternam pervenire: non Infernus, neque Purgatorii locus: cum supponamus decessisse in gratia, & sine reatu poenæ.

Neque

Neque valet cum Bann. asserere impossibilitatem casus, quia pertinet ad Divinam Providentiam, ut homo ille non moriatur, antequàm habeat Fidem explicitam. Non, inquam, hoc valet; quia voluntariè asseritur; & impossibilitas casuum, tunc solùm debet admitti, quando ex positione casus sequitur aliquod inconueniens, quod aliter salvari non potest: quod tamen sequitur ex aliqua sententia, quam de Fide tenemus; ut quoddam Prædestinatus non moriatur in peccato mortali; non enim est admittendus casus. Attamen quando aliter salvari potest: vel inconueniens sequitur ex sententia aliqua non aded certa, potiùs deferenda est sententia, quàm recurri ad impossibilitatem casus.

Tùm denique ex illo Apost. ad Rom. 8. dicente: *Quos autem vocavit, hos, & justificavit; quos autem justificavit, hos, & glorificavit.* Ubi, ut idem Bann. advertit 2. 2. q. 2. art. 8. dub. 1. conclus. 1. innuitur necessarius ordo inter vocationem, quæ fit per Fidem, & justificationem; & inter justificationem, & æternam salutem: ergo hæc connexio exigit, ut justificatus glorificetur, nec justificato deneganda sit gloria, nec aliquid aliud requiratur; nisi quoddam sit justificatus actualiter, ut ei pateat ingressus ad gloriam. Idem enim ordo debet fervari pro negativo, scilicet, ut non vocatus per Fidem non justificetur, & non justificatus non glorificetur; quem admittit Bann. ac pro positivo, ut scilicet, justificetur vocatus, & justificatus glorificetur, qui est planior in verbis Apost.

Neque obstat id, quod ait Bann. de Cornelio, qui justificatus est, antequàm haberet Fidem explicitam Christi, & deinde ad eum instruendum missus est Petrus. Non inquam obstat; nam præter alias responsiones, quæ optimè à pluribus adhibentur; respondetur cum D. Th. 2. 2. q. 10. art. 4. ad 3. quoddam justificatus est cum sola Fide implicita; quia tunc non erat sufficienter promulgatum Euangelium: undè Petrus ad eum missus est, ut plenius ille instrueretur in Fide. Sed dices quare mittitur Petrus, ut plenius eum instrueret, si Fides implicita tunc erat sufficiens ad justificationem, & cum fuerit jam justificatus, nec ad gloriam obtinendam erat necessaria Fides explicita? Nec potest dici fuisse necessariam Fidem explicitam necessitate præcepti; cum non posset obligare lex non sufficienter promulgata.

gata. Respondeo, idèd ad eum missum fuisse Petrum, ut plenius instrueret; quia postmodum per Apostolos erat promulgandum Euangelium, & incèpisset obligare; immò esse necessariam necessitate medii Fidem explicitam: at si Cornelius ante hanc promulgationem decessisset absque Fide explicita, salvus fuisset. Vide Sot. loco cit.

10 Quòd ad mysterium Trinitatis, probatur ratione S. Th. loco cit. art. 8. Mysterium Incarnationis Christi explicitè credi non potest sine Fide Trinitatis; quia in mysterio Incarnationis continetur, quòd filius Dei carnem assumpsit; quòd per gratiam Spiritus Sancti mundum renovavit, & quòd de Spiritu Sancto conceptus fuerit: & idèd eodem modo, quo ante adventum Christi, mysterium Incarnationis fuit explicitè creditum à Majoribus, implicitè autem, & quasi adumbratè à minoribus: ita etiam mysterium Trinitatis. Ergo nunc tempore gratiæ divulgatæ, sicut est necessaria Fides explicita Christi apud omnes; ita etiam apud omnes necessaria est Fides explicita Trinitatis: quapropter Christus *Marci ult.* dixit: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti.* Est tamen advertendum ex D. Th. loco sæpè cit. art. 6. ad 2. Simples non esse examinandos de subtilitatibus Fidei: unde benè Gonet in manuali tom. 5. tract. 8 cap. 7. §. 2. ad 5. sufficere Adultis, ut apprehendant mysteria Incarnationis, & Trinitatis quòd ad substantiam; nempe, quòd Divinum Verbum sit unitum humanitati: non verò an hæc unio sit facta in supposito, vel natura. Et similiter quòd sit unus Deus, & tres Personæ, quarum una vocatur Pater, alia Filius, alia Spiritus Sanctus: non verò quòd Filius sit Verbum, & procedat per cognitionem, & Spiritus Sanctus sit Amor, & procedat per voluntatem, &c. Hoc autem non est difficile, maximè ex auxilio supernaturali, quod Deus non denegat. Si autem dentur aliqui adèd rudes, ut neque, quòd ad substantiā hæc mysteria apprehendere valeant; quod non est tam facile admittendum, ut aliqui nimis laxè; sed solum de aliquibus omninò stupidis, & fatuis; hi comparandi sunt pueris, & amentibus & sicut illi salvantur cum Baptismo, & in Fide parentum; ita & isti: & sic non coarctatur salus, nec Dei Misericordia restringitur: non enim debemus existimare

Deum

Deum exigere ab homine, plusquàm ejus conditio valet.

11. Dico ultimò. Fides explicita Christi, quæ est necessaria necessitate mediæ, debet esse de ejus Incarnatione, morte, & resurrectione. Ita communiter Thomistæ cum D. Th. loco cit. Ratio est; quia Incarnatio est initium, & fundamentum eorum, quæ credi possunt de Christo: per mortem autem & resurrectionem ejus consumatur nostra salus, juxtà illud, quod dicitur ad Rom. 4. *Traditus est propter delicta nostra, resurrexit propter resurrectionem nostram*, & iterum ad Rom. 10. *Hoc est verbum Fidei; quod prædicamus; quia si confitearis ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus suscitavit illum à mortuis, salvus eris.*

12. Est dictis colligitur primò falsitas Propositionis 64. quæ dicitur; *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia invincibili mysteriorum Fidei: etiam si per negligentiam culpabilem nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi.*

Falsa inquam est; quia per absolutionem confertur gratia; sed Fides horum mysteriorum, ut probavi, est necessaria necessitate mediæ ad justificationem; ac proindè, ut sit capax gratiæ, & indispensabiliter requiritur; hoc enim distat inter: necessarium necessitate præcepti, & necessitate mediæ: ergò omnindè est incapax absolutionis, qui laborat ignorantia (etiam si illa sit invincibilis) mysteriorum Fidei: inter hæc enim sunt ea, quæ sunt necessaria necessitate mediæ. Tum etiam, quia sine Fide actuali impossibile est quemquam justificari, & esse capacem gratiæ, ut probavi Propos. præc. ignorans autem mysteria Fidei, nequit habere eisdem actualem: ergò &c. Tum denique, quia ad Sacramentum Pœnitentiæ requiruntur actus pœnitentis, scilicet, dolor de peccatis, quæ licet sit Attritio: tamen ut docet Trid. & communiter Doctores, & probabo Propos. 57. debet esse supernaturalis; sed actus supernaturales nequeunt elici à voluntate sine cognitione finis supernaturalis: ergò nequit elicere hujusmodi actus, qui laborat ignorantia mysteriorum Fidei, per quæ habetur cognitio supernaturalis: & certè quomodo consequetur absolutionis effectum, qui non credit Deum esse Justificatorem, & peccata remitti per merita Christi?

sti? Nesciens enim quid facit, & propter quid facit Confessionem, nonnisi videtur historiam narrare.

Quantum verò attinet ad postrema verba, quibus dicitur. *Etiā si per negligentiam culpabilem &c.* major additur supra falsitatem temeritas; dūm etiā negligentia culpabilis apponitur, quæ nullatenus excusare potest à peccato. Unde præterquam quodd horum cognitio est necessaria necessitate mediū, ut modò vidimus, ac proindè sine ipsa obtineri nequit Justificatio; etiā si tantū necessaria esset necessitate præcepti, absolutionis incapax esset homo, qui per negligentiam culpabilem ea ignoraret: licet enim præceptum credendi sit positivum, quod non ad semper obligat ad eliciendos actus Fidei; tamen obligat tunc, quando debet confiteri, saltem ratione præcepti Confessionis ritè faciendæ; & cum sit ob prærequisita ad Confessionem, non sufficit in posterū emendationem proponere, & dolere de præterito; sed prærequiritur positio ipsius antecedenter; unde nequit absolvi, qui hac cognitione caret, sicut absolvendus non est, qui prævium dolorem non habet; licet proponat in posterū dolere.

13 Colligitur secundò falsitas Propos. 65. qua dicitur. *Sufficit illa mysteria semel credidisse.* Ubi primò adverte, in quo hæc differat ab illa posita num. 17. in ordine Propositionum, qua dicitur. *Satis est actum Fidei in vita elicere*, illa enim supponit scientiam, & actualem recordationem mysteriorum Fidei; sed negat necessitatem repetendi actus Fidei, & pluries illos eliciendi: hæc verò sensum facit, quodd satis sit semel credidisse; itaut etiā si deindè mysteriorum Fidei oblitus fuerit, hoc sufficiat, quantum ad effectum obtinendi absolutionem, sicut loquitur Propositio 64. Dupliciter autem potest intelligi, vel de sufficientia necessitate præcepti requisita: vel necessitate mediū. In priori sensu constat esse falsam ex dictis Propos. 22. num. 5. Ubi probavimus præceptum memoriter retinendi, quod ad substantiam mysteria Fidei. Nec debet Confessarius taliter oblitum absolvere, ob rationem num. præc. adductam. Unde Mag. Bann. 2. 2. q. 2. dub. 2. §. *Est aliud argumentum*, in fine sic ait. *Ex hoc quinto sequitur, quodd debent Confessarii ratione Sacramenti Pœnitentiæ interrogare pœnitentes, an sciant articulos Fidei; nisi*

nisi probabiliter possit putari, quod illos seiant: etsi invenirent penitentes ignorantes, tenentur illos docere explicitè, aut certe non audire confessionem eorum. Quod si postquam Confessor illos docuerit, adhuc penitentes rudes nihil percipiunt de doctrina, differatur absolutio, quando est ignorantia, maxime circa ea, quæ diximus citra opinionem esse necessaria ex præcepto, ut mysterium Trinitatis &c. Hinc in Dicecesi Messanenſi, optimè, in facultate, quæ scripto datur Confessariis ad audiendas confessiones, apponitur inter cetera præceptum non absolvendi nescientes rudimenta Fidei.

14 Quantum verò ad necessitatem medii, asserit Tambur. in *Metb. Confess. lib. 3. cap. 5. §. 1.* Sufficere semel illa credidisse; itaut per hoc sit capax absolutionis: sic enim ait: *Tria insuper hic adverto. Primum in bonè moratis, vel confiteri solitis, supponi posse semel hæc mysteria credidisse; semel inquam; nam ex necessitate medii semel sufficit.* Ubi loquitur de prærequisitis antequàm conferatur absolutio. Eadem verba repetit *lib. 2. in Decal. cap. 1. §. 1. n. 3.* pro cujus impugnatione.

Suppono aliquid, quod est necessarium ad finem intermedium: ut medium, si est per se, & necessariò connexum eum illo, etiam erit necessarium ad ulteriorem finem, ad quem ordinatur finis intermedius, ut patet ex. gr. cum mihi degenti in Sicilia eundum esset Romam, qui esset finis ordinatus ad ulteriorem finem, videlicet, obtinendi causa aliquam dispensationem: tunc quia ad eundum Romam, est mihi necessarium mare transire, hoc erit etiam necessarium ad dispensationem obtinendam: & eodem modo necessitatis erit necessarium ad hoc ultimum, illud primum quo modo secundum est ad ultimum necessarium, cum enim illud sit per se connexum eum secundo, si hoc per se etiam connectitur cum ultimo, etiam illud primum per se, licet mediatè, connectitur cum ultimo: secus verò si secundum non per se connectitur cū ultimo. Quo supposito.

15 Dico primò. Si loquamur in ordine ad confessionem ritè faciendam, ut homo sit capax absolutionis, non sufficit necessitate medii semel credidisse illa mysteria, quæ diximus esse necessaria necessitate medii ad justificationem sed necessitate medii requiritur mediante illorum recordatio. Est directè contra Tambur.

Probatur: hæc recordatio est per se, & necessariò necessitate mediæ requisita ad actum attritionis supernaturalis, vel contritionis eliciendum; sed actus attritionis supernaturalis, vel contritionis, non solum necessitate præcepti, sed necessitate mediæ (non quidem ex natura rei, sed ex institutione Divina) requiritur ad confessionem ritè faciendam, ut homo sit capax absolutionis; ergo, & recordatio mysteriorum Fidei, eodem modo, scilicet, necessitate mediæ erit necessaria &c. Major, præterquam constat ex pluribus supradictis, tam in præsentì, quàm in præc. Propos. adhuc probatur. Ad hoc, ut aliquis actualiter ordinet suos actus in finem, debet necessariò actu cogitare de fine, propter quem actualiter operatur; sed actus attritionis supernaturalis, vel contritionis, actu elicitus, actualiter debet esse ordinatus in finem supernaturalem; ergo actu eliciens talem actum, actualiter debet cogitare de fine supernaturali; quod non potest fieri sine actuali recordatione aliquorum, saltem mysteriorum Fidei. Major hujus syllogismi docetur à Theologis p. 2. q. 1. Hoc enim est discrimen inter operantem propter finem actualiter, & operantem propter illum virtualiter, vel interpretativè. Minor constat ex ratione ipsius attritionis, quæ debet esse dolor de peccatis propter aliquod motivum supernaturale explicitum, quod includit actualem ordinem in Deum finem supernaturalem; vel punientem gehenna, vel præmiantem Beatitudine &c. Contritio verò in ipsum Deum finem supernaturalem immediatè refertur, & ad ipsum explicitè terminatur. Minor primi discursus est nota; quia materia Sacramentorum à Christo instituta est indispensabiliter, & necessitate mediæ necessaria ad conficiendum Sacramentum: materia autem proxima Sacramenti Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, scilicet, dolor de peccatis, qui debet esse, vel attritio supernaturalis, vel contritio.

Nec valet, si dicas: Sufficere ad attritionem, ut cognitio finis præcesserit, non autem ut actu, quis illius recordetur.

Non, inquam, valet; tum propter rationem adductam; quia iste actus debet esse actualiter, non interpretativè ordinatus in finem supernaturalem. Tum etiam, quia tunc sufficit, quòd præcesserit cognitio finis; & actus interpretativè ordinantur ad il-

ad il-

ad illum; etiam si non cogitetur de illo: quando prima intentio finis virtualiter durat in sequentibus actibus, & nunquam fuit interrupta per contrarium actum; tunc enim non amplius perseverat virtualiter prima intentio finis; sed in casu posito de accedente ad Confessionem cum peccato mortali, non potest perseverare prima intentio finis, quo conversus est in Deum; quando illa mysteria credidit: fuit enim interrupta per actum peccati, quo averfus est à Deo: ergo neque interpretativè potest elicere actus, qui virtute illius primæ intentionis ordinentur in finem supernaturalem. Tum denique, quia licet non requiratur actualis cogitatio de fine, ut virtualiter quis agat propter finem; tamen oblivio finis interruptit virtutalem influxum in actus subsequentes; cum non possit influere id, quod ad minus præstò non est memoriæ, ut possit quis recordari propter quem finem agit.

Nec valet, si dicas. Cognitionem finis non interrupti per actus oppositos aliis virtutibus, sicuti est, cum quis peccat contra alias virtutes, & non contra Fidem. Non inquam valet; quia satis interruptitur per oblivionem, quæ ei opponitur privativè, sicut ignorantia; est enim species ignorantia, licet non interruptatur per actum positivè oppositum, cuiusmodi esset infidelitas positiva: & ex alio capite, nec virtualiter remanet in actibus sequentibus ordinatis ad finem; cum isti per aversionem à fine fuerint interrupti. Et in hoc duplici capite fundatur ratio: nempe, quod ad actus sequentes eliciendos ab eo, qui peccavit, non sufficit prima cognitio; quia hæc, nec in se perseverat ratione oblivionis; neque in suis effectibus; cum sint iam interrupti per contrarios actus: admissio quod sufficeret virtualiter agere propter finem.

16 Dico secundò. Respectu Iusti, qui nunquam peccavit, sufficit necessitate mediæ, illa mysteria semel credidisse, ad vitam æternam consequendam; non tamen necessitate præcepti.

Probatur: Iustus non tenetur necessitate mediæ elicere actus Charitatis, Contritionis, vel accedere ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed tantum necessitate præcepti: sed id, quod est necessarium ad eliciendos hos actus, eodem modo est necessarium ad ulteriorem finem, ad quem ipsi ordinantur, sicut & ipsi

H 2 actus:

actus: ergo non est necessarium necessitate medi; sed necessitate præcepti: atqui cognitio mysteriorum Fidei est necessaria ad vitam æternam consequendam, & qui semel illa credidit, propter eliciendos illos actus, & similes (nota ly *propter*, non enim ajo: obligare non per se, sed ipsum præceptum speciale fidei ordinatur, tanquam medium ad actus aliarum virtutum supernaturalium) ergo non est necessaria necessitate medi ad vitam æternam consequendam respectu hominis justificati; sed solum necessitate præcepti. Major patet; quia semel justificatus non indiget illis actibus, ut justificetur, dum perseverat in adepta justitia, ad quod necessitate medi requirerentur; sed solum propter implenda præcepta, quæ ad illos eliciendos obligant. Minor constat ex dictis in notabili posito n. 14. & Consequentia sequitur. Minor subsumpta est nota, quia semel justificatus, qui semel credidit illa mysteria, & perseverat in adepta gratia, jam virtute illius primi actus remanet virtualiter ordinatus ad finem supernaturalem, quod sufficit necessitate medi ad vitam æternam consequendam, & ut virtualiter tendat ad finem supernaturalem, & propter illum agat. Unde solum est ei necessaria cognitio mysteriorum Fidei propter implendum præceptum eliciendi actus Fidei; tùm speciale, & secundum se, tùm propter implenda præcepta aliarum Virtutum, quarum actus nequeunt sine cognitione expressa mysteriorum Fidei elici: & consequenter solum necessitate præcepti.

Hi nequitur, quodd si hujusmodi Justus inculpabiliter obli-
visceretur mysteriorum Fidei; vel ob aliquam infirmitatem
eum omninò stupidum reddentem, vel ob amentiam: non
ideò à consequutione vitæ æternæ excluderetur: Si verò culpa-
biliter ea obliviscitur; tunc quia peccat contra præceptum de
memoriter retinendis illis mysteriis: & jam non perseverat in
gratia jam adepta, erit necessaria necessitate medi illorum re-
cordatio, ut se justificet, vel per actum Contritionis; vel per
Sacramentum Pœnitentiæ: & quia justificatio est ei necessaria
necessitate medi ad vitam æternam consequendam; etiam
mediatè, ad vitam æternam consequendam erit ei necessaria
necessitate medi illorum recordatio.

P R O.

PROPOSITIO XVIII.

Si à potestate publica quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri, ut Deo; & Fidei gloriosum consulo, tacere ut peccaminosum per se non damno..

I Exterior Fidei confessio ab habitu Fidei elicitive procedit; licet ab aliis virtutibus imperari possit, ut colligitur ex D. Th. 2. 2. q. 3. art. 1. in corpore, ubi ait. *Sicut conceptus interior eorum, quæ sunt Fidei, est propriè Fidei actus; ita, & exterior Confessio.* Et expressius idem docet ad 3. dum inquit: *Fides interior mediante dilectione causat omnes exteriores actus virtutum, mediantibus aliis virtutibus, imperando non eliciendo, sed confessionem producit, tamquam proprium actum, nulla alia virtute mediante.* Unde 2. ad Cor. 4. dicit Apost. *Habentes eundem spiritum Fidei credimus, propter quod & loquimur.* Per quod innuitur ad finem Fidei ordinari externam confessionem; sed actus elicitur per se ab illa virtute, ad cuius finem ordinatur, ut patet in jejuniis, qui est actus abstinentiæ, quia ad macerationem carnis, qui est finis abstinentiæ tendit: & aliis exemplis potest ostendi: ergo actus Fidei elicitur ab ipsa Fide. Unde Chrysostomus hom. 25. super Matt. ait: *Radix confessionis Fides est cordis: confessio autem fructus est Fidei:* Et Glos. super illud 2. ad Thessal. 1. *Et opus Fidei in virtute,* ait: *Idest in Confessione, quæ propriè est opus Fidei.* Videantur Commentatores D. Th. loco cit.

2 Duplex præceptum externæ Confessionis Fidei agnoscunt Theologi; alterum positivum de Fide exteriori profitenda: quod colligitur ex illo ad Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem Confessio fit ad salutem,* quæ autem sunt necessaria ad salutem cadunt sub præcepto Divinæ legis. Aliud negativum de fide exteriori non neganda. Quod colligitur, tum in prædicto loco, quia præceptum affirmativum includit negativum de actu contrario, Tum ex illo Christi Matt. 10. ubi ait: *Omnis ergo, qui me confitebitur coram hominibus, confitebor, & ego eum coram Patre meo, qui in Cælis est; qui autem negaverit me coram hominibus, negabo*

Et eum coram Patre meo. Ex quo patet falsitas quorundam hæreticorum, qui vocabantur Elchēsaitæ, asserentium, quodd si quis voce tenens negaret Christum in persecutione, & cruciatibus; dum tamen corde eum confiteretur, non peccaret. Quo deterius fuit illud Priscillianistarum, ut refert D. Aug. *lib. contra mendacium cap. 3.* asserentium: etiam citrà persecutionem licere conversanti cum homine alterius sectæ fingere, & simulare, & verbo affirmare, se ad illam sectam pertinere. Patet inquam falsitas, quia præceptum negativum obligat semper, & ad semper, & in nullo casu licet contra præceptum negativum operari: Unde, nec licet veram religionem dissimulare; nec simulare falsam; quia omnis simulatio in re gravi, peccatum mortale est, solumque differt à mendacio; quia mentiens verbis significat, quod non est: simulans verò, idem factis, vel rebus designat.

Hinc communiter Theologi asserunt, non licere uti signis infidelium; vel ut Fidem nostram occultemus; vel ut eorum sectam profiteri videamur, etiam ad evadendum mortis periculum, quandò illa signa ex natura sua, & primaria institutione ad quandam ceremoniam religiosam ordinantur, nec alium usum habent; ut thus adolere coràm Idolo; aut illi genuflectere; cœnam Calvinisticam sumere; vestem, in qua depictum est, Idolum gestare; & alia hujusmodi; hoc enim est virtualis idololatriæ, aut hæresis professio; licet verò eorum vestibus uti, quandò non sunt ex primaria institutione ordinatæ ad religionem profitendam; sed habent alium usum licitum, & humanum; quamvis lege aliqua politica sint destinata ad distinguendos fideles ab infidelibus, ut esset more Turcarum vestimenta gerere, & turbantem gestare; vel in Anglia anglicanis vestibus uti; quod etiam Sacerdotibus, & Religiosis occultis rectè permittitur. Ad rem igitur nostram devenientes.

3 Dicendum: Si à potestate publica quis interrogetur Fidem ingenuè confiteri, non solùm ex consilio, sed ex præcepto tenetur non tacere: undè sic tacens mortaliter peccat. Est contra utrumque Hurt. Palaum, Ovied. Lorc. & alios relatos à Leandro p. 1. *Decal. tr. 2. disp. 2. q. 8.*

Hanc conclusionem communiter docent Commentatores D. Th. loco cit. & passim omnes Doctores: undè ob recessum à comu-

communi sententia, esset oppositum temeritatis nota inurendum. Colligunt eam ex D. T. qui docet quod licet præcepta affirmativa non obligent ad semper, sed pro determinato tempore; subdit hæc verba. *Sic ergo confiteri Fidem non semper, nec in omni loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco, & tempore, quando, scilicet, per dimissionem hujus confessionis subtraheretur bonor debitus Deo, & etiam utilitas Proximis impendenda: putà si aliquis interrogatus de Fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet Fidem; vel quod Fides non esset vera; vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à Fide: in hujusmodi enim casibus Confessio Fidei est de necessitate salutis.* Ex quorum primo, scilicet, re Deo subtrahatur debitus honor, colligunt necessitatem confessionis Fidei, quando, quis interrogatur à publica potestate; in hoc enim casu maximè locum habet; nam cum ille habeat auctoritatem interrogandi, & fidelis ei teneatur respondere: si taceat, non potest hoc tribui interrogationis parvipendio, quasi ejus interrogationi non teneatur satisfacere; sed potiùs crederetur ipsum erubescere Fidem, quam profiteretur; & per hoc subtraheretur Deo debitus honor. Tum etiam, quia si hoc tempore non obligat præceptum confitendæ Fidei, vix superest tempus, quo obliget ex hoc capite. Unde S. Hieron. cit. in c. *Exsistimant* ait: Deum negare eum, qui in persequutione captus Deum confiteri renuit. Idem probat rationibus, & exemplis Chrylost. *bom. 25. in Mat. & D. Th. ad Rom. 10. lect. 2.* Ubi expressè asserit obligare hoc præceptum, quando exposcitur Fides alicujus à persecutore Fidei.

Probatur etiam autoritatibus S. Scripturæ. Et primò ex loco jam cit. *Matt. 10.* ubi dicitur. *Qui me confessus fuerit &c. & deindè subditur: Qui autem me negaverit:* quod, ut observat Bann. idem valet, ac si diceret: qui me non confessus fuerit; quia hoc, quod subditur est quasi contradictorium ejus, quod dictum est. *Qui me confessus fuerit:* sicut *Joann. 20.* dicitur: *Quorum remiseritis peccata &c. & deindè dicitur: & quorum retinueritis* quod idem est, ac si diceretur: quorum non remiseritis.

Secundò patet ex illo *Luc. 9.* ubi dicitur: *Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua.* Erubescit autem Christum professò, qui ab habente potestatem interrogatus, tacet Fidem Christi: ergo, si hunc

erubescet Filius hominis cum venerit in maiestate sua (quod sanè nil aliud est, nisi condemnabit eum) mortaliter peccare certum est.

4 Ex his patet, quòd si quis à non habente publicam potestatem interrogaretur, non peccat si taceat, quia cum non teneatur huic respondere, taciturnitas non vergit contra honorem Dei, quia per eam non existimatur, quòd non habeat Fidem, vel quòd Fides non sit vera, sed quòd interrogationem illius parvipendat, & nihil curet de interrogantis auctoritate. Unde posset etiam respondere, quid ad te? quid tua interest? Et hæc eadem censetur tacendo respondisse: nisi tortè ex alio capite, quia, scilicet, subtraheretur Proximis impendenda utilitas, teneretur.

PROPOSITIO XIX.

Voluntas non potest facere, ut assensus Fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

1 **A**ssensus Fidei circa duplex objectum ferri potest, vel circa objectum per se, vel circa objectum per accidens. Objectum per se Fidei est illud, quod ita pertinet ad Fidem, ut nonnisi lumine Fidei, & per Divinam revelationem cognosci possit, & huiusmodi sunt veritates ordinis supernaturalis, quæ ita necessariò petunt lumine Fidei cognosci, ut nequeant ratione naturali cognosci, nec demonstrativè probari, nec intueri. Et ratio est, quia veritates supernaturales omninò excedunt naturale lumen, nec habent cum effectibus naturalibus connexionem. Et huiusmodi sunt omnes articuli Fidei, qui per D. Th. pluribus in locis sunt indemonstrabiles, sæpè enim ex hoc, quòd aliquid est articulus Fidei infert, non esse demonstrabile. Et ex hoc, quòd aliquid demonstratur, infert, non esse articulum Fidei, sed præambulum ad illam. Et 2. 2. q. 1. art. 5. ait: *Id tamen, quod communiter omnibus proponitur hominibus, ut credendum, est communi-*

*muniter non scitum ; & ista sunt , quæ simpliciter Fidei sub-
sunt .*

Objectum Fidei per accidens, seu secundum quid est illud , quod potest lumine naturali cognosci ; cum sit de veritatibus naturalibus Dei ; de quibus dictum est ab Apost. ad Rom. 1. *Quod enim notum est Dei, manifestum est in illis*, idest Gentilibus, ut exponit S. Th. *ibid. lect. 6.* sed tamen potest cadere sub Fide, in quantum aliquis, qui demonstrationem naturalem non habet de illa veritate, Fide credit ; quia aliàs est à Deo revelata : cujusmodi est Deum esse ; quod non est articulus Fidei, sed præambulum ad Fidem, ut sæpè docet Angelicus : quod potest ratione naturali demonstrari, & à Philosophis demonstratur : attamen Fide creditur à non habentibus demonstrationem.

2 Colligitur ex hoc : rationes ad assensum impellentes circa ea, quæ sunt Fidei simpliciter, vel per se, non posse esse rationes demonstrativas ; sed tantum probabiles, & probantes non esse impossibilia ea, quæ credenda proponuntur ; vel sunt rationes probantes mysteria Fidei esse credibilia ; potest namque credibilitas eorum evidenter probari, ut communiter docent Thomistæ 2. 2. q. 1. *super art. 4.* quod expressè docuit S. Th. *ibid. ad 2.* dicens. *Ea quæ subsunt Fidei dupliciter considerari possunt ; uno modo in speciali, & sic non possunt esse simul visa, & credita, sicut dictum est : alio modo in generali, scilicet, sub communi ratione credibilis, & sic sunt visa ab eo, qui credit ; non enim crederet, nisi videret ea esse credenda ; vel propter evidentiam signorum, vel propter aliud hujusmodi.* Hæc autem motiva credibilitatis non faciunt mysteria ipsa evidentia ; sed ea relinquunt in seipsis obscura : sicut evidens est rem aliquam argumento topic o probatam, esse probabilem, non tamen idem ipsa veritas probabilis, est evidens, sed in linea opinabili remanet.

Colligitur etiam : quòd licet ad ea, quæ sunt Fidei secundum quid, sive per accidens possint rationes demonstrativæ adduci ; hæc tamen non impellunt ad assensum Fidei ; sed ad assensum scientificum : quamquam enim sub lite sit : an circa eandem veritatem possit esse actus scientiæ, & actus Fidei in eodem homine attamen extrà controversiam est, assensum Fidei non

cau-

causari ab eodem, sed ab alio medio, ab eo, à quo causatur assensus scientificus. Undè, nec respectu harum veritatum, ut attinguntur per Fidem, dantur rationes demonstrativæ ad assensum Fidei impellentes.

3 Hinc optimè colligunt Thomistæ, & ferè omnes Theologi, paucis exceptis, ad assensum Fidei eliciendum, requiripi affectionem voluntatis, & motionem ejusdem: quoniam Intellectus non potest sufficienter moveri; & determinari ab objecto, cum sit inevidens, & obscurum; non in se visum, ut sunt prima principia; nec in alio, ut sunt conclusiones deductæ ex principiis evidenter, unde non remanet, à quo determinetur, nisi à voluntate; quia, scilicet, (verbis D. Th. utor) per quandam electionem voluntariè declinat in unam partem potius, quàm in aliam.

Et hoc etiam constat ex S. Script. Conc. & SS. PP. nam ad Rom. 10. dicitur: *Corde creditur ad justitiam*, idest voluntate, ut exponit S. Th. *ibid.* Joann. 22. redditur ratio, quare cum Christus tot signa fecisset, non convertebantur ad Fidem, & dicitur: *Quia iterum dixit Isaias: excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & intelligant corde, & convertantur.* Ubi redditur pro causa, cordis induratio. Unde D. Aug. super idem caput, paulò ante, ait: *Credere non poterant, quia nolebant.* Et *tract.* 26. in Joann. ait: *Credere non potest, nisi volens.* Ambr. in cap. 4. ad Rom. ait: *Credere voluntatis est*; constat etiam ex eo, quòd Christo, & Apostolis prædicantibus, & signa facientibus, aliqui convertebantur, alii verò non. Unde *Act.* 28. dicitur: *Cum audissent resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant; quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum: quidam verò viri adherentes ei crediderunt.* Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. asserit duo; nempe requiri Divinam gratiam ex parte voluntatis ad credendum, & liberè moveri ad credendum: non requireretur autem gratia ex parte voluntatis, si non requireretur motio voluntatis, ad quam excitandam datur gratia: nec esset liber actus credendi, nisi esset à motione Voluntatis: omnis namque actus Intellectus, qui est liber formaliter, quà liber, dependet à voluntate, quæ est primum liberum formali libertate in homine. Verba Conc.

ba Conc. sunt hæc. *Disponuntur autem ad ipsam Iustitiam, dum excitati Divina gratia, & adjuti, Fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ Divinitus revelata, & promissa sunt.* Idem habetur in Conc. Arauxic. cap. 5. can. 9. ubi dicitur: *Initium Fidei, ipsumque credulitatis affectum &c. haberi per inspirationem Spiritus Sancti, & per gratiæ donum corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad Fidem &c.* His præhabitis.

3 Dicendum, Voluntas facit, ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. Hæc conclusio docetur à D. Th. 2. 2. q. 1. art. 4. in corpore, ubi postquam dixit. *Quod alicui objecto, quod non sufficienter movet Intellectum, assentit per quandam electionem voluntariè declinans magis in unam partem, quàm in aliam.* Subdit: *Et si quidem hæc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis erit opinio: si autem sit cum certitudine, absque tali formidine erit Fides.* Ubi jam patet, quodd loquendo in calu, quo objectum non potest sufficienter movere Intellectum; sed determinatur ad alteram partem ex motione voluntatis: ac proindè ex se, & ex rationum pondere, non potest Intellectus habere assensum firmum; potest hunc tribuere voluntas, faciendo; ut cum certitudine, & sine formidine adhæreat: & tunc est Fides. Vndè Cajet. p. 2. q. 65. art. 4. ait, quodd aliquis ex sola voluntate potest induci ad credendum omnes stellas esse pares.

Probatur ratione conclusio est præactis fundamentis. Assensus Fidei, vel est firmus, & sine formidine alterius partis, vel non: non potest dici secundum, aliàs esset opinio: tùm quia credere definitur à D. Aug. quodd sit *cum assensione cogitare*. Ubi per ly, *cogitare*, convenit cum opinione, suspitione, & dubio, quæ non habent evidentiam; per assensionem verò ab istis differt: quia hæc non habent firmam adhæssionem; hanc tamen habet Fidei actus, & per hoc convenit cum sciente, & intelligente. Unde peccaminosum, & nefas existimatur, nedùm positivè credere contrarium Fidei, sed etiàm negativè, scilicet, sentiendo, quodd aliquis articulus Fidei non constet teneri à Fide. Et hoc dupliciter, vel simpliciter non credendo:

do : vel sub dubio vacillando . Et hoc adhuc tripliciter potest contingere secundum triplicem modum dubii, scilicet, opinionis, suspicionis, & neutralitatis . Et quicumque horum modorum cum consensu voluntatis est peccatum Infidelitatis ; ut optimè ait Cajet. 2. 2. q. 10. art. 2. ergo aded firmus debet esse, ut nullam patiatur vacillationem.

Si dicatur primum: ergo voluntas potest efficere, ut assensus Fidei sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. Probatur hæc consequentia: quia illa firmitas non potest aliundè haberi, nisi à voluntate imperante Intellectui firmam adhæSIONem. Probatur hoc assumptum: non enim potest haberi à rationibus; cum non sint evidentes, & consequenter non possint determinare Intellectum, sed relinquunt ipsum liberum, nedùm quò ad exercitium, sed etiam quò ad specificationem; ergo non potest aliundè haberi, nisi à voluntate &c. Unde D. Th. loc. cit. q. 2. art. 1. ad 3. ait: *Intellectus credentis determinatur ad unum non per rationem, sed per voluntatem, & ided assensus hic accipitur pro actu intellectus secundum quod à voluntate determinatur ad unum.* Super quem locum vide Porrectam.

Confirmatur: si aliquis fidelis credens dogmata Fidei, taliter esset dispositus, ut nihil esset crediturus, nisi haberet rationes probabiles, & humana testimonia; hic esset infidelis; quia censetur habere errorem in intellectu, quòd non esset credendum, nisi propter tales rationes, & non propter Divinam revelationem; sed in prædicta Propositione, quam impugnamus, virtualiter continetur hoc iudicium; ergo ea practicè utens esset infidelis. Probatur minor; quia sicut ille non crederet, nisi &c. ita iste non firmiter adhæret, nisi &c. sed firmitas assensus est ita essentialis actui credendi, ut non sit credere, si desit firma adhæSio: ergo qui non firmiter adhereret, nisi propter rationes humanas, idem est, ac si non crederet, nisi propter easdem.

Similiter, qui doceret non esse credendum, nisi propter rationes humanas, vel nisi rationes humanæ convincerent Intellectum ad assentiendum, hæresim doceret, vel doctrinam hæreticalem; cum doceat implicitè non esse credendum ob so-
lam

lam Divinam revelationem; sed qui docet non esse firmiter adherendum, & assentiendum, nisi propter rationes humanas doceret implicite non esse credendum, nisi propter easdem; nam de essentiali conceptu actus credendi est firma adhesio, & assensus; ergo etiam iste doctrinam hæreticalem doceret: At in prædicta Propositione docetur hoc, nam idem est non posse esse firmum assensum, nisi quantum meretur pondus rationum ac dicere non esse firmiter adherendum, nisi &c. immò majus, cum in illo negetur posse, hic verò actus, & ex negatione potentie optime arguitur ad negationem actus, & ad negationem debiti: nemo enim tenetur ad id, quod non potest.

§ Probatur ratione secundò directè posita conclusio. Adherere, vel non adherere alicui veritati, quæ non est evidens in se, neque in præmissis, à quibus deducitur, sed tantum probabilis, vel obscura, est liberum Intellectui, cum non necessitetur ad assensum quò ad specificationem, nisi ab evidentia objecti, sed actus liberi possunt imperari à voluntate, cui omnes hominis potentie in hujusmodi actibus subijciuntur, tanquam primo libero: ergo potest voluntas imperare Intellectui, ut adhaereat, vel non adhaereat veritatibus Fidei, cum sint obscuræ & consequenter ipsum non necessitent ad assensum. Immo necessario debent à voluntate imperari, ut ad alteram partem determinetur Intellectus, cum indifferentia, quæ non potest tolli ab objecto, non possit ab alio tolli, nisi ab ipsa: sed non minus liberum est Intellectui adherere, & assentire hujusmodi veritatibus, quàm firmiter assentire: cum firmitas sit modus consequens ad illum actum: ergo voluntas non minus potest imperare assensum, quàm assensum firmum, & consequenter potest facere, ut assensus, qui ex rationum pondere non obtrinet firmitatem, evadat firmus. Et hoc est, quod agebat Apostolus: *Captivantes Intellectum in obsequium Fidei*.

Confirmatur: si prædicta Propositio esset vera, quilibet excusaretur à non præstando assensu firmo mysteriis Fidei, & à dubitatione, & vacillatione in credendo: atqui hoc est absurdum: ergo &c. Probatur seq. quia peccatum non est, nisi sit voluntarium: sed illa dubitatio, & vacillatio non esset voluntaria, quia voluntas non potest illam tollere: non aliter namque posset illam

illam tollere, nisi faciendo, quodd assensus sit firmus: & ex alio capite excusaretur: quia rationes, utpotè probabiles, neque valent Intellectum determinare ad firmum assensum, ergo &c.

6 Dices prædictam Propositionem, quam impugnamus, posse sic qualificari: scilicet, quodd loquitur non de rationibus impellentibus ad assensum, in quantum probant veritates Fidei in seipsis, seù ita esse, sed de rationibus probantibus veritates revelatas esse credendas, seù eis debere assensum præberi per Fidem; & cum mysteria Fidei sint evidenter credibilia, ut supra dictum est nu. 2. ex hoc evidenter deducitur Intellectum debere eis assentire per Fidem; ac proindè eis firmiter adhærere. Unde idem D. Th. loco cit. num. 2. ait: *Non enim crederet, nisi videret ea esse credenda.* Licet enim non moveatur ad præbendum assensum absolute ex illa evidentiâ; sufficienter tamen movetur Intellectus ad præbendum assensum Fidei; unde illa particula (ad assensum impellentium) intelligitur de assensu Fidei: sicut ex hoc, quodd Intellectus cognoscit aliquam opinionem esse probabilem; licet non convincatur, ut illi adhæreat absolute, convincitur tamen ad præstandum assensum opinativum.

Attamen licet in hoc sensu minùs falsè sit præfata Proposition non tamen est vera. Nam ex evidentiâ credibilitatis non convincitur Intellectus ad præstandum assensum veritati revelatæ in seipsa; neque per Fidem, sed remanet indifferens; unde exigitur motio voluntatis, ut ejus indifferentiam determinet, & firmitatem assensus imperet Intellectui.

Quod ut clariùs fiat: notandum est, aliud esse dicere ex gr. Deum esse trinum, evidenter est credibile: & aliud est dicere: Deus est Trinus. In hac enim importatur connexio extremorum inter Deum, & Trinitatem: in illa verò tota hæc propositio se habet, ut subjectum, & evidentiâ credibilitatis, ut prædicatum. Unde per hoc, quodd evidenter cognoscatur illa prima propositio, non cognoscitur evidenter, nisi illud prædicatum credibilitatis convenire illi propositioni; non verò ipsa propositio: unde ad assentiendum illi primæ propositioni, potest convinci Intellectus; non autem ad assentiendum secundæ:

cundę: quondò verò elicit actum Fidei circa mysterium revelatum, non prestat assensum illi primę, sed huic secundę. Pre-
requiritur autem illa prior cognitio ad hoc, ut prudenter, &
virtuosę prebeat assensum mysteriis ipsis revelatis, nè ex levi-
tate cordis credat, quia qui citò credit levis est corde. Unde S.
Th. ait: non enim crederet, id est, virtuosę, & prudenter,
nisi videret ea esse credenda, id est nisi cognoscebat evidentem
eorum credibilitatem.

An autem hæc evidentia credibilitatis sufficiat, ut convin-
cat Intellectum ad assentiendum per Fidem veritatibus revela-
tis: dicendum est non sufficere. Quia, ut supra probavi num.
3. ad assentiendum per Fidem requiritur motio voluntatis: un-
de idem D. Th. qui ait: mysteria Fidei esse visa sub communi
ratione credibilis, asserit deinde q. 2. art. 9. quod credere est me-
ritorium, quia licet sit actus Intellectus, subjacet tamen li-
bero arbitrio, & est ex imperio voluntatis à Deo motę per gra-
tiam. Et in resp. ad 2. se explicat, in Fide subjacere libero ar-
bitrio, non solum actum credendi quod ad exercitium, sed etiam
quantum ad assensum, sed quod ad specificationem, in quo dif-
fert ab assensu scientifico: si autem ex evidentia credibilitatis
convinceretur ad credendum, sed ad assentiendum per Fidem
non requireretur ad hoc motio voluntatis, sed tantum require-
retur ad imperandum assensum absolutę.

Immo falsissimum est dicere Intellectum convinci ad pre-
standum assensum per Fidem, non verò absolutę: falsum,
inquam, quia assensus per Fidem est quid inferius ad assensum
in communi, valet autem arguere ab inferiori ad superius. affir-
mative, ut omnes Dialectici docent: ergo valet dicere: con-
vincitur ad assentiendum per Fidem: ergo convincitur ad as-
sentiendum absolutę: vel è contra: non convincitur ad pre-
bendum assensum absolutę: ergo neque per Fidem: quia valet
arguere à superiori ad inferius negative. Et certę assensus per
Fidem est judicium quod illud ita sit, sicut judicat assensus ab-
solutę. Immo contradictio involvitur in prædicta asserctione,
nam assensus est per Fidem, vel opinionem, ex motivo, quo
inducitur ad assentiendum Intellectus: si autem convincitur
ad assentiendum, est actus scientię: unde contradictorium est
dice-

dicere: quòd convincitur ad assentiendum, & quòd per Fidem. Idem dico de opinione probabili: nam licet sit evidens mihi, quòd hæc propositio: materia prima habet propriam existentiam: sit probabilis; non tamen vincor ad assentiendum de facto, neque opinativè, prædictæ propositioni; sed ad oppositum, assensum præbeo. Et ratio est; quia iudicium illud evidens reflexum de probabilitate (idem est de credibilitate) non facit evidentiam connexionis terminorum illius propositionis, sed solùm, quòd ita esse sit probabile: cum quo stat, quòd oppositum possit esse verum: & consequenter non convincitur Intellectus ad assentiendum alterutré parti, sed ex motione voluntatis inclinabitur potius ad unam, quàm ad alteram partem, ut supra dictum est.

7 Neque valet dicere, posse Intellectum formare hunc discursum: omne quod evidenter constat esse credibile, debet credi; sed evidenter constat mysteria Fidei esse credibilia: ergo debent credi: quæ conclusio continet iudicium imperans assensum Fidei, ex solo discursu Intellectus, absque motione voluntatis.

Non, inquam, valet. Nam prædictus discursus non est demonstrativus: major enim, ut includit debitum est falsa; quia aliundè Intellectus habet inevidentiam objecti, cui debet assentiri, & vacillare an id, quod constat evidenter esse credibile, ita sit. Sed solùm potest hanc propositionem formare: omne quod evidenter constat esse credibile, potest credi, & prudenter, ac rectè operatur, qui illud credit: ex quo non determinatur Intellectus ad credendum; sed ad proponendum voluntati, ut eligat quid faciendum: quæ ex illo discursu sibi ab Intellectu proposito eligit alteram partem: nempe quod sit credendum; & hoc imperat Intellectui: ac proinde ex imperio voluntatis dependet, quòd Intellectus determinetur ad credendum, & quòd eliciat firmum assensum Fidei, quem non meruit rationum pondus extorquere. Undè voluntas potest efficere, ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium; sive fuerint rationes ad probanda ipsa Fidei mysteria; sive ex ipsa mysteriorum credibilitate procedentia, ad probandum debere Intellectum credere.

PROPOSITIO XX.

Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

HÆc Propositio, si loquatur de iis, quæ sunt Fidei per se, seu simpliciter, falsum supponit, nempe posse eosdem articulos aliundè cognosci, quàm per lumen supernaturale, ut in præc. diximus: unde inter centum errores Raymundi Lulli damnatos à Greg. XI. de consilio fratrum, ut refertur in 2. p. *Directorii inquis. q. 9. 96.* est hic. *Omnes articuli Fidei, & Ecclesie Sacramenta, ac potestas Papæ possunt probari, & probantur per rationes necessarias, & demonstrativas, & evidentes, & 97. est. Fides est necessaria hominibus insciis, rusticis, ministrabilibus, & non habentibus Intellectum elevatum, qui nesciunt cognoscere per rationem, & diligunt cognoscere per Fidem: & quod homines grossi ingenii, & illiterati, & inscii diligunt cognoscere articulos Fidei per Fidem, & non per rationem: & facilius trahuntur ad veritatem Christianam per Fidem, quàm per rationem: sed homo subtilis facilius trahitur per rationem, quàm per Fidem.*

Suppositum ergo hujus Propositionis locum habere potest in iis, quæ sunt Fidei secundum quid; quæ ratione naturali probari possunt: an scilicet ille, qui hæc credebatur, quia eorum rationem non habebat, prudenter relinquat assensum supernaturalem Fidei, ob demonstrationem, qua illos probat, & ita asserit prædicta Propositio.

2. Dicendum. Nimis imprudenter se gerit, qui repudiat assensum, quem habebat supernaturalem, propter naturalem demonstrationem circa aliquam veritatem revelatam.

Probatur primò. Majorem certitudinem, licet obscuram, habet assensus ille supernaturalis, quàm habeat assensus causatus ex demonstratione naturali, licet sit evidens; sed imprudenter agit, qui majorem certitudinem repudiat propter minorem: ergo &c. Major docetur à D. Th. p. p. q. 1. art. 1. ubi loquens de veritatibus de Deo cognoscibilibus lumine naturali, asserit:

I de his

de his, quoque necessarium fuisse (licet necessitate secundum quid, & ad melius esse) hominem instrui per Divinam revelationem, & rationem assignat dicens: *Quia veritas de Deo per rationem investigata à paucis, & per longum tempus, & cum admissione multorum errorum homini proveniret.* Et inde concludit. *Ut igitur salus hominibus convenientius, & certius proveniat, necessarium fuit quod de Divinis per Divinam revelationem instruantur;* in prima, notaly, *cum admissione multorum errorum,* in secunda ly, *certius,* & etiam ratione patet; quia assensus supernaturalis innititur testimonio Dei, quod est omnino infallibile, & omnem certitudinem superat: ratio verò naturalis subest defectibilitati. Minor cum consequentia constant.

Probatur secundò; quia per assensum supernaturalem meretur, non verò per assensum naturalem; sed imprudens existimandum est, qui repudiat actum meritorium propter non meritorium: ergo &c.

Prob. tertio. Ideo inferebant hanc Propositionem ex precedenti, quia per ipsos, assensus supernaturalis haberet minorem firmitatem; cum hæc non habeatur à rationibus, nec à voluntate ad illum assensum impellente: naturalis verò haberet majorem firmitatem propter rationes ad illum impellentes: sed hoc esse falsum jam probatum est, ergo, & consequentia inde illata.

3 Dices: per Thomistas non potest esse simul Fides, & scientia de eadem veritate: ergo cum quis acquirit demonstrationem, V. G. de Dei existentia, quam ante credebat, non solum potest, sed cogitur repudiare assensum supernaturalem, quem habebat.

Respondebis 1. Quòd illa Propositio damnata intelligitur de voluntaria repudiatione assensus supernaturalis; quod non contingit in doctrina Thomistarum, cum hoc per ipsos proveniat ex naturali impossibilitate Fidei, & scientiæ.

Sed contra est. Licet effectus non sit voluntarius, tamen est voluntaria causa, quia voluntariè quis addiscit scientiam, ex quo provenit impossibilitas Fidei circa illam veritatem; sed velle causam mali effectus, est malum in causa; & voluntarium in causa sufficit ad meritum, & demeritum, ut docent Thomistæ in tract. de vitiis, & peccatis: ergo addiscere scientiam esset

malum; & imprudenter taliter addiscens ageret, volens id, ex quo sequitur repudiatio assensus supernaturalis.

Respondebis 2: quod per aliquos Thomistas, habitus scientiæ potest esse cum actu Fidei, & habitus Fidei cum actu scientiæ: undè, quamvis habens scientiam, non possit simul elicere actum Fidei; potest tamen pro alio tempore, cum non recordatur demonstrationis, elicere actum Fidei: unde per hoc quod addiscit scientiam, non repudiat absolute assensum supernaturalem.

Sed contra est. Sicut est malum repudiare absolute assensum supernaturalem; ita est malum, licet minus, illum repudiare ad tempus; sed iste ad tempus repudiaret, nec tam facile est demonstrationis oblivisci: quamvis non semper actu recorderetur, ergo &c.

Respondebis 3: per Thomistas habens scientiam, habet Fidem illius veritatis in præparatione animi, & hoc sufficit, nè dicatur repudiare assensum supernaturalem; quia repudiatio importat etiam animi aversionem.

Sed contra est. In præfata Propositione damnatur prudenter agere, qui repudiaret assensum supernaturalem, & nomine assensus venit actus supernaturalis; sed cum tota illa animi præparatione non remanet actualis assensus: ergo non sufficit illa animi præparatio, nè dicatur imprudenter agere.

Respondebis denique. Thomistas asserere in Philosopho Christiano remanere circa illam veritatem scitam, Fidem incomplete, utpotè influentem certitudinem, licet non evidentiam: undè haberet maiorem certitudinem, quàm Philosophus Gentilis, quia ex pluribus motivis eam haberet. In præfata autem Propositione damnata assereretur, prudenter posse aliquem repudiare assensum supernaturalem; quia hic esset minus certus, quàm si haberetur per demonstrationem naturalem.

Sed contra est. In præfata Propositione damnatur, posse repudiare assensum supernaturalem; sed licet in eo casu Fides influeret certitudinem, non tamen idè assensus ille esset supernaturalis: ac proindè jam iste repudiaret assensum supernaturalem: ergo per hoc non salvatur, doctrinam Thomistarum non coincidere cum damnata Propositione.

Respondetur ergo melius, explicando magis prædictas responsiones. Illam Propositionem non damnari in se præcisè, sed prout est consequentia illata ex præcedenti, scilicet, quia voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum: ac proindè assensus per demonstrationem esset magis firmus assensu supernaturali, & idèd prudenter posset quis illum repudiare: ex doctrina autem Thomistarum non idèd quis repudiaret, sed hoc proveniret ex impossibilitate actus Fidei, & actus scientiæ: nec ex doctrina Thomistarum sequitur scientem repudiare assensum supernaturalem; quia repudiatio est, cum quis, vel propter majus bonum deferit voluntariè aliud, vel propter animi aversionem quod videtur asserere damnata Propositio: per Thomistas autem non deferitur propter majus bonum, cum asserant assensum Fidei esse certiores quocumque assensu naturali: nec propter animi aversionem, cum asserant Fidem remanere in præparatione animi; nec esset directè volita in causa illa cessatio actus supernaturalis, cum non sit per se intenta: nec sequitur ex aliquo illicito, cum licitum sit operam dare scientiis, sed sequitur ex natura rei præter intentionem scientis; nec certitudo Fidei desineret influere in illum actum, ut dictum est in ultima responsione. Undè etiam perseveraret in Philosopho Christiano meritum Fidei, propter animi præparationem, ad credendum ob solam Divinam revelationem, si quæcumque demonstratio circa illam veritatem deficeret. Ex quo patet, quam longè sit à damnata Propositione Thomistarum doctrina ad quàm nemo usquemodò animadvertit posse calumniari, ut coincidens cum ea.

PROPOSITIO XXIV.

Vocare Deum in testem mendacii; non est tanta irreverentia; propter quam velit, aut possit damnare hominem.

PRæmitto primò . Mendacium communiter definiri , quòd sit falsa vocis significatio , cum voluntate fallendi . Pro cuius explicatione ; advertendum est ex S. Th. 2. 2. q. 110. art. 1. quòd ad mendacium concurrit actus Intellectus , qui est enunciatio , habens pro objecto verum , vel falsum : hæc autem Intellectus enunciatio manifestatur per exteriora signa , vel per voces , vel nutus &c. undè ad mendacium requiritur falsa vocis significatio , idest voce significare falsum , aut contrarium ejus , quod mente concipitur : hinc mendacium nominatur ex eo , quòd contrà mentem dicitur , & mentiri idem est , ac contra mentem ire , & hoc est objectum mendacii . Præter hoc autem concurrit actus voluntatis , cum quilibet actus *moralis* debeat esse voluntarius . & ex parte hujus habet pro fine , seu objecto (idem enim est objectum , & finis respectu voluntatis) voluntatem fallendi , & in prædicta definitione ponitur utrumque . Intentio autem fallendi dupliciter sumi potest ; vel scilicet pro intentione falsum enunciandi ; vel pro intentione falsitatem imprimendi in alio : horum primum pertinet ad essentiam mendacii , & est formale constitutivum illius in ratione actus moralis : secundum autem est effectus ipsius mendacii : undè non pertinet ad essentiam mendacii , sed ad perfectionem ipsius ; ac proinde si illa definitio accipitur , ut tantum explicat essentialia , illa verba (cum voluntate fallendi) accipienda sunt pro voluntate falsum dicendi .

Hinc sequitur , quòd si quis dicat falsum , credens dicere verum , non mentitur formaliter ; nec est mendacium , ob defectum voluntatis dicendi falsum : è contra verò si quis dicat verum , existimans illud esse falsum , & intentione dicendi falsum mentitur ; ut dicit D. Aug. *lib. de mendacio cap. 3.* & D. Th. *loc. cit.* quia hujusmodi actus , in quantum voluntarius , & moralis

habet per se falsitatem, quia eam intendit, & per accidens veritatem, quia est præter intentionem ipsius.

2 Præmitto 2. ex D. Th. *loc. cit. art. 2.* quodd mendacium, licet aliter dividi possit, vel secundum ipsam rationem mendacii, in quantum deficit à veritate, transcendendo in magis, per exaggerationem; vel deficiendo in minus; vel per ordinem ad finem, quo pacto à D. Aug. *lib. de mendacio cap. 14.* octupliciter dividitur: tamen loquendo de ipso, in quantum est actus moralis, & per ordinem ad gravitatem, vel diminutionem culpæ, tripliciter dividitur; scilicet in mendacium jocosum, quod est illud, quod dicitur causa delectandi, & placendi; in mendacium officiosum, quod dicitur causa utilitatis alterius, vel ipsi juvando, vel nocumentum removendo; & in mendacium perniciosum, quod dicitur causa nocendi. Hoc ultimum est gravius, quam duo priora; semper enim mendacium malum est ex genere, & natura sua, quod probat D. Th. *loc. cit. art. 3.* tum ex Philosopho 4. *Ethic.* dicente: *Mendacium est per se prævum, & fugiendum.* Tum ex D. Aug. *lib. cit. cap. 1.* tum ex illo Eccl. 7. *Noli velle mentiri omne mendacium.* Tum ratione, quia est actus cadens supra indebitam materiam; voces enim naturaliter sunt signa intellectuum, seu conceptuum in mente existentium: ergo uti vocibus ad significandum id, quod non habetur in mente, seu oppositum ejus, quod in mente habetur, est indebitum, & innaturale, seu est eis uti contra earum naturale institutum, quod ex natura sua malum est, pervertit enim naturas rerum.

3 His igitur præmissis: controversia est de Juramento asseritorio, ut patet ex ipsa Propositione: in quo tribus prædictis modis potest esse mendacium: & de pernicioso existimo neminem id asserere, cum ex se materia sit gravis, & importet Proximi nocumentum; sed de aliis duabus mendacii speciebus, ob levitatem materiz, an scilicet juramentum additum mendacio levi, sive jocosum, sive officioso, sit peccatum mortale: hæc enim est just a causa, ob quam Deus vult, & potest damnare hominem.

Circa hoc fuit error aliquorum hæreticorum, qui Apostolici vocabantur, asserentium: omnia alia, exceptis articulis Fidei, & Dei præceptis, posse celari, quantumcumque quis juret dicere veritatem; ut refert Prateol. & ejus meminit D. Bern.

serm.

serm. 65. in Cant. Idem sensere Priscillianistæ asserentes: licere juramentum ad occultandum secretum suæ doctrinæ; propterea dicere soliti: *Jura, perjura, secretum prodere noli*, ut refert D. Aug. *hæc. 70.* & alibi: qui errores fuerunt damnati ab Honor. Papa in *extrav. Olim sæcl. record.* ut refert Card. Turrecrem. *lib. 4. cap. 37. p. 2. de Ecclesia.*

Est etiam opinio cujusdam Godofredi, quam refert Angelus, verbo Perjurium, asserentis: mendacio jocosæ, & officioso adhibitum juramentum, non esse peccatum mortale; quia materia levis est, contra quam puto damnationem prædictæ Propositionis procedere, pro cujus impugnatione.

4 Dicendum. Juramentum, seu invocatio Dei, in testem cujuscumque mendacii, quantumvis levissimi, dummodò non sit ex inadvertentia, vel surreptione, semper est peccatum mortale: ac proinde est tanta irreverentia, propter quam Deus potest damnare hominem.

Hæc conclusio docetur à S. Th. 2. 2. q. 98. art. 3. in corpore, & ad 2. estque communis Theologorum, Canonistarum, & Summistarum. Probatur primò ex argumento: *sed contra.* Omne peccatum, quod contrariatur præcepto Divino, est peccatum mortale; sed perjurium contrariatur præcepto Divino, quo dicitur Levit. 19. *Non perjurabis in nomine meo*: ergo est peccatum mortale.

Dices: multotiès ratione parvitatis materiæ, licèt faciat quis contrà præceptum Divinum, non peccat mortaliter, ut patet in furto, in fæstorum sanctificatione &c.

Sed contra hoc est probatio adducta in corpore articuli à D. Th. qua prædicta responsio rejicitur; & secundò probatur conclusio. Parvitas materiæ tunc excusat à mortali, quandò pravitas operis ab ipsa dependet, sicuti est in furto, ubi pravitas dependet ex nocumento, quod infertur Proximo ex re accepta: at quandò pravitas actus oritur ex ipso actu, talitèr quòd ipse actus in se, & ex propria ratione habet gravem pravitatem, cuicumque materiæ applicetur, tunc ejus gravitas non minuitur ex parvitate materiæ; sed perjurium ex se, & præscindendo à materia, suprà quam cadit, habet gravem pravitatem, sufficientem ad peccatum mortale: ergo parvitas materiæ non potest à

ratione peccati mortalis ipsū eximere. Major patet. Minor probatur : perjurium ex sua ratione importat contemptum Dei ; sed contemptus Dei est de se sufficiens ad peccatum mortale , præcisa materia , supra quam cadit ; quod patet ex hoc , nam aliquid , quod est genere suo veniale , vel etiam bonum , si fiat in contemptum Dei , est peccatum mortale : ergo perjurium de se , præscindendo à materia supra quam cadit , habet gravem pravitatem , sufficientem ad peccatum mortale . Major probatur , quia in perjurio invocatur Deus in testem falsitatis , quæ est maxima irreverentia ; per hoc enim dat intelligere ; vel quodd Deus veritatem non cognoscat , quod est contra ejus summam Sapientiam ; vel quodd falsitatem testificari velit , quod est contra ejus veracitatem , quorum utrumque est maxima imperfectio in Deo : ergo ingentem illi injuriam , & irreverentiam irrogat sic jurans : ac proinde contemptum Dei ex se importat perjurium .

5 Sed in gratiam Scholasticorum , & ut subtilius expendatur ratio D. Th. firmitusque roboretur ejus doctrina : Dices : cum dicitur , quodd perjurium ex sua ratione importat contemptum Dei ; vel intelligitur de contemptu generali , qui concomitanter se habet in transgressione cujuscumque præcepti , nam contemnitur Divina Lex , irrogatur Deo irreverentia cum ratio ultimi finis ab eo tollatur &c. quo pacto dicit D. Aug. 14. de Civit. cap. 28. *Sicut amor Dei usque ad contemptum sui ædificat Jerusalem ; sic amor sui usque ad contemptum Dei ædificat Babylonem* , idest peccatum : & sic committitur æquivocatio ; nam fit transitus à contemptu speciali ad contemptum generalem : qui enim veniale faceret ob contemptum Dei , esset contemptus specialis : Si verd intelligatur de contemptu speciali , sic falsum est , perjurium esse contemptum Dei ; nam contemptus specialis est cum animo , & intentione contemnendi Deum ; quæ intentio non necessario connectitur cum perjurio : immò regulariter longè est à pejerante : ergo malè colligitur ex prædicta ratione , perjurium ex genere suo esse peccatum mortale .

6 Respondetur , quodd ratio D. T. procedit de contemptu speciali , qui est in perjurio , & non de generali , qui reperitur in omni peccato : ad probationem , quæ contra hoc inducitur : dico quodd

quodd contemptus specialis est duplex; vel quia fit aliquid , quod in se est indifferens, sed fit ex animo, & intentione contemnendi aliquem, & in hoc requiritur expressa intentio contemnendi; vel quia fit aliquid, quod de se, & ex natura sua est contemptus alterius, & hoc dicitur contemptus ex ipso facto, ex.gr. aliquis spueret potest in præsentia Regis, animo ipsum contemnendi, & hic est primus modus contemptus: alio modo quis advertenter ipsi terga vertit, & sic in præsentia ejus stat: & hic dicitur facto ipsum contemnere, etiam si desit expressa intentio ipsum contemnendi: contemptus enim in irreverentia, quæ est præcipua ejus species, maximè relucet, & sufficit virtualis intentio contemnendi; quia ad hoc, factum ipsum ordinatur.

In præsentia igitur; perjurium est contemptus Dei hoc secundo modo, quia facto ipso, dum invocatur Deus in testem mendacii, & in ejus confirmationem, directè, vel ejus scientia, vel ejus veracitas negatur, & ponitur maxima imperfectio in ipso Deo, & hoc non est commune cuicumque peccato: nam in cæteris peccatis, ut plurimum intentio fertur in creaturam, quæ est objectum actus peccaminosi, in quo concomitanter reperitur contemptus Dei, in quantum Divina Lex non servatur, & tollitur ab eo practicè ratio ultimi finis, quantum est ex affectu peccantis: actus autem perjurii directè consistit, & physicè in illa invocatione Divini testimonii, in confirmationem falsi, quod est factum ex se irreverens, & Deo injuriosum: ex consequenti deinde se habet, & quod ad effectum, quodd fiat causa joci, vel decipiendi alium, vel nocendi &c.

Hinc patet rationem D. Th. non esse æquivocam, sed de contemptu speciali semper loqui, & licet transeat à contemptu, primo modo sumpto, ad ipsum secundo modo acceptum est tamen legitima argumentatio à minori ad majus.

6 Hinc plura dubia ad materiam perjurii concernentia resolvuntur. Et primò: non solum jurantem rem ita esse, quando non est, peccare mortaliter: verum etiam jurantem rem ita esse, vel non esse, quæ revera ita est, vel non est, si tamen ipse existimat falsum esse, quod dicit: quia in tali casu ex intentione dicentis mendacium est, ut patet ex jam notatis, & consequen-

ter

ter ab ipso invocatur Deus in testem mendacii, quantum est ex intentione jurantis. E contra verò, non peccare, qui juramento confirmat falsum, quod ipse putat verum; ita S. Th. q. 89. art. 1. ad 3.

Petes : quænam certitudo requiritur ad hoc ut ipse prudenter existimet rem esse veram?

Respondeo, non sufficere solum probabilem notitiam, quia hæc non facit certitudinem, nisi in hoc casu juret non absolute; sed ita sibi videri: requiritur autem interdum certitudo moralis; interdum certitudo evidens, pro diversitate materiæ, & circumstantiarum: nam in Judicio, ubi quis interrogatur à Judice, cum debeat respondere juxta intentionem interrogantis, qui de certa scientia interrogat, non potest jurare, nisi certam scientiam habeat: extra judicium sufficit plerumque certitudo moralis, nisi aliter exigit discursus; si enim inter simul discurrentes sermo sit de certitudine omnimoda alicujus facti, non potest aliquis jurare ex morali certitudine; quia debet jurare juxta sensum, in quo quæritur certitudo: si autem materia, de qua quis quæritur, aut interrogatur, non potest habere metaphysicam certitudinem, etiam de hac, coram Judice potest ratione moralis certitudinis juramentum adhibere: ut cum quis de vita, & fama alicujus interrogatur.

Ad veritatem etiam dicti sufficit, ut more humano verum sit, ut contingit in hyperbolicis loquutionibus: ubi solet dici infinitas divitias habere Petrum: millies hoc dixi: hæc mulier lacteo candore pollet, & similibus, in quibus verum est dictum more humano, & consueto loquendi modo.

Idem accidit si Parochus testificetur Clericum toto anno frequentasse Ecclesiam: ludimagister, discipulum toto anno frequentasse scholam &c. quia more humano vera est loquutio, etiam si aliquoties abfuerit.

8 Colligitur secundò: Jurantem falsum per inadvertentiam, quæ potest cadere tam suprà rem, quam jurat, dum ex subreptione, illam esse falsam non advertit; quam suprà juramentum, dum non advertit se jurare; sed lapsu linguæ juramentum profert, non peccare: inadvertentia enim excusat à peccato, cum peccatum debeat esse voluntarium, & deliberatum. Ita D. T. loc.

cit.

cit. ad 2. Raphael de la Torre ibid. Graffius lib. 2. decis cap. 16. n. 7. & alii.

9 Sed quæres hic, an iste, qui ex inadvertentia sic jurat falsum, si hoc ortum duxit ex quadam consuetudine continuè jurandi, peccet mortaliter.

Circa hoc est triplex sententia. Prima est Cajet. *in comment. super art. nuper cit.* S. Th. asserentis, semper esse peccatum mortale, si ortum duxit ex prava consuetudine jurandi, sive verum, sive falsum: quia ista inadvertentia non esset antecedens sed concomitans perjurium, ac proinde non excusat à peccato, sicut nec ignorantia concomitans.

Secunda sententia est Suar. *tom. 2. de Relig lib. 3. de juramento cap. 7. & Joan. Major. in 3. dist. 39. q. 4.* asserentium non esse novum, & speciale peccatum, propter solam pejerandi consuetudinem, non retractatam.

Tertia est Raph. de Torre *loc. cit. disp. 3.* quæ explicatur per sequentes Propositiones. Quando perjurium provenit à consuetudine non retractata jurandi, sive verum, sive falsum, & talis consuetudo est causa inadvertentiæ, sive advertat se jurare, sed non jurare falsum; sive etiam non advertat se jurare, dum tamen habet attentionem ad verba adjutoria, semper peccat mortaliter.

Discrimen tamen est, si inadvertentia est circa juramentum, & si est circa veritatem, vel falsitatem, cum advertentia tamen juramenti. Primò namque modo est peccatum in causa, & in ipsa voluntarium: secundo modo est peccatum in se, & formaliter; quia licet desit advertentia ad veritatem, & falsitatem; hæc tamen erat debita, cum actus jurandi fuerit in se voluntarius; ac proinde omissio illius fuit in se, & formaliter voluntaria.

Si verò perjurium inadvertenter prolatum, & ipsa præcipitatio jurandi, non provenit ex ipsa prava consuetudine, sed ex alio capite, putà ex ira, vel alio, non est adscribendum consuetudini, sed illi motivo: & si illud motivum est peccaminosum, etiam ipsum perjurium, juxta qualitatem motivi: si verò proveniat ex impetu naturali, aut oblivione invincibili rapiente linguam, ut juret: tunc non est peccatum adscribendum consue-

fuetudini : & patet ex hoc , quòd consuetudo in his casibus de materiali se habet , cum non sit formale motivum perjurii .

Consuetudo igitur , ferè semper facit , quòd perjurium sit peccatum mortale : posset tamen aliquando contingere ut non sit peccatum , quia non adscribitur consuetudini : vel quòd sit peccatum , non tamen consuetudini adscribatur . Vide Raph. de la Torre , qui dissertè hæc probat , & contrariæ sententiæ argumenta solvit loc. cit.

Ex quibus infertur : versantem in consuetudine jurandi falsum , vel indiscriminatim jurandi , sive verum , sive falsum , esse in statu peccati mortalis , quia semper versatur in morali periculo pejerandi : versari autem in periculo est status peccati mortalis ; sicut periculo se exponere , est peccatum mortale , ut ferè communiter docent DD. De aliis dubiis videantur DD. ex professo de juramento , & perjurio agentes .

PROPOSITIO XXV.

Cum causa licitum est jurare , sine animo jurandi , sive res sit levis , sive gravis .

1 **H**Æc Propositio potest intelligi tam de juramento cadente suprà mendacium , quàm de juramento cadente suprà veritatem : nam utrumque potest juramento confirmari , & animus jurandi deesse , & hoc potest evenire , tam in juramento assertorio ; quàm in promissorio . Puto tamen intelligendam esse de juramento cadente suprà mendacium , ut loquebatur præcedens Propositio : tùm quia qui jurat verum , nullam causam habere potest jurandi , sine animo jurandi , in juramento assertorio : & in hoc sensu absolutè esse damnatam ; in quo sensu eam docuit Tambur. lib. 3. Decal. cap. 3. de jurament. §. 2. num. 1. & Lessius citatus à Minutolo : pro quo .

2 Dico primò . Jurare falsum sine animo jurandi , in quacumque materia , sive gravi , sive levi , peccatum est mortale :

tale : ac proinde nulla ex causa licitum est . Ita Cajet. 2. 2. q. 89. art. 7. §. *ad hoc dicitur*. Soto lib. 8. de *Justitia*, & *Jure q.* 1. art. 7. Astens. lib. 1. de *Juramento* art. 7. Graff. lib. 2. *decis. cap.* 17. n. 10. & 12. & alii.

Probatur, Actus ille exterior invocationis Divini testimonii applicatur mendacio; sed hoc de se, etiam præciso actu interiori confirmante actum exteriorem est malum, & per hoc irrogatur Deo magna irreverentia: ergo &c. Major supponitur in casu: Minor probatur: per actum exteriorem applicatur Divinum testimonium mendacio, quæ est materia contraria omnino etiam ipsi actui exteriori juramenti: quod est de se malum, sicut malum esset nomen Dei blasphemare solo actu exteriori, etiam cum intentione non blasphemandi, Idolo thus adolere, etiam solo actu exteriori, sine animo colendi Idola, sicut fecit Marcellinus qui nunquam à peccato excusatus est: ergo &c. Patet consequentia à pari, idè ille cultus exterior Idoli est peccatum, quia applicatur ei, cui non debetur: sed pariter actus exterior juramenti, qui est actus patriæ applicaretur materiæ contrariæ, quæ est mendacium; & hoc de se importat contemptum, ut præc. Propos. probavi: ergo &c.

Probatur iterum Minor, & explicatur, probando irreverentiam Dei, quæ in hoc intervenit. Irreverentia irrogata Deo in perjurio, oritur ex hoc præcisè, quòd Deus adducatur in testem mendacii: & si tam actu exteriori, quàm interiori adducatur in testem, utroque actu irrogatur ei irreverentia; ergo quoties unus istorum actuum potest sine alio subsistere, per alterum tantum irrogatur irreverentia: undè in ratione irreverentiæ nulla est diversitas, sed solùm ex parte unius, vel duplicis actus: sed re vera actus exterior potest subsistere sine actu interiori, nam facit totum id, quod ad irreverentiam pertinet; & ut supponimus, procedit à voluntate deliberata; ridiculum autem esset dicere, habere animum non irrogandi injuriam, seu irreverentiam per illum actum exteriorem: sicut ridiculum esset dicere, dùm actu aliquem fustibus cedo, licèt desit interior actus odii; me ipsum non lædere, nec dehonorare, quia habeo animum ipsum non dehonorandi: & ita etiam dicere posset qui exterius colit Idola

3 Dico secundò: Etiam jurare verum sine animo jurandi est de se peccatum mortale; ac proindè ex nulla causa licet. Ita Cajet. loco cit. §. *ad evidentiam primi dubii*. Jacobus de Graff. loco supra cit. cum loquatur indiscriminatim de vero, ac falso. Eman. Rodriguez p. 1. *summæ cap. 192. concl. 4.* Sotus verò loco cit. circa *responsionem ad 4.* Aragon. 2. 2. q. 89. art. 7. *concl. 6.* & alii cit. à Clave Reg. to. 1. lib. 5. cap. 6. n. 11. quos ipse sequitur; distinguunt inter eum, qui tenetur jurare, ut si ab habente potestatem, vel à privato rationabiliter exigitur juramentum; & de isto asserunt peccare mortaliter, jurando verum sine animo jurandi; & inter eum, qui cogitur per injustitiam jurare: & de isto dicunt non peccare mortaliter, jurando verum, sine animo jurandi. Bonac. disp. 4. circa 2. *Decal. præc. q. 1. punc. 7. n. 6.* idem docet, licèt non satis clarè; nostra tamen conclusio absolute oppositum docet.

Probatur primò ratione Cajet. In Juramento adedè requiritur veritas, ut si materia juramenti sit mendacium, jurans peccaret mortaliter: ergo à fortiori peccaret mortaliter si mendacium est in ipsa forma juramenti, scilicèt in ipso jurandi actu. Consequentia videtur legitima, quia forma principalius se habet, quàm materia; sed quando quis jurat sine animo jurandi, mentitur in ipso actu jurandi: ergo &c.

At re vera Cajet. hac ratione non usus est in probatione sui asserti, sed in proponendo rationem dubitandi: quare non est tam efficax; posset enim responderi assignando disparitatem: nam mendacium circa materiam juramenti, idedè est peccatum mortale; quia mendacium juramento firmatur: at jurare sine animo jurandi, quod est mendacium, in ipso actu juramenti, non firmatur juramento, non enim tunc jurat se jurare; ac proindè est simplex mendacium, quod ex genere suo non est mortale, sed potest esse veniale.

Sed contra hoc, potest instari ratione adducta à Cajet. in resp. dubii. Sicut per mendacium juramento firmatum irrogatur Deo irreverentia, dùm in ejus confirmationem adducitur ut testis: ita per mendacium in ipso actu juramenti irrogatur Deo irreverentia, quia exterius invocatur in testem, & interius dissentit animus illi invocationi, quod est illudere Divino testi.

testimonio: nam sic fingere invocare, cum animo non invocandi est illusio Divini testimonii, directè ipsi Deo illata: ac proinde sicut illa prior irreverentia est peccatum mortale ita, & posterior.

Probatur secundò conclusio. Hoc mendacium in ipso actu jurandi est mendacium perniciosum: ergo est peccatum mortale: prob. antec. tùm quia directè contrariatur fini juramenti, qui est confirmatio veritatis, idèd enim adhibetur juramentum, ut veritas confirmetur: tùm quia iste actus est ita perversus, ut sibi ipsi sit contrarius: nam quantum est ex specie actus firmat veritatem exterius; quia verò mente non jurat, non confirmat veritatem: tùm etiam quia actus iste est perniciosus toti generi humano, utpotè tollens à juramento exteriori finem quare fit, & enervans fidem dandam exteriori juramento. Et profectò, si hoc in praxi poneretur, jam non magis credere possemus juranti quàm simpliciter dicenti; semper enim dubitare possemus, an jurans habuerit animum jurandi.

Nec valet distinctio Bonacine desumpta ex Raph. de Torre 2. 2. q. 96. art. 7. *dispositio* 2. asserentis, non esse licitum jurare sine animo jurandi, si rationabiliter exigitur juramentum; secus verò, si quis irrationabiliter ipsum extorqueat. Nam licèt, si irrationabiliter exigatur, possit rationabiliter non præstare juramentum, dùm tamen illud præstat, debet eo modo, quo licèt potest præstare, & non illudere Divino testimonio.

4 Excusarem tamen à peccato mortali eum, qui cum sit nimis scrupulosus, quamquàm sciat se verum dicere, tamen ob scrupulos, quibus angitur, dubitat: an possit esse falsum id, quod jurat, & nè se exponat periculo jurandi falsum, invincibiliter ignorans illicitum esse sic jurare, jurat sine animo jurandi.

Ex hoc tamen juramento sine animo jurandi, si juramentum sit promissorium, quantum est ex vi juramenti, non obligatur ad promissa servanda: benè tamen obligatur ratione scandalii vitandi, quod verè oriretur, si juramentum non servaret: & hoc in foro conscientie. Ita Graff. *loco. cit.* Covarruvias *tit. de pactis* 1. p. §. 5. *num.* 2. & alii. At in foro exteriori cogi potest, quia

quia Ecclesia potius præsumit jurandi animum, nè præsumat mortale peccatum; ut habetur *cap. veniem de jure jurando*.

5 Falsum tamen est id, quod ait Tambur. loco cit. num. 4. scilicet, quod si quis juret animo expresso nullo modo promittendi, vel se obligandi; non peccaret mortaliter: falsum inquam est, nam iste talis exterius promittit, interius à promissione dissentit, ac proinde mendacem promissionem profert, & huic adhibet juramentum, ac proinde invocatur Deus in testem falsæ promissionis, sicut qui invocatur in testem falsi asserti; ergo peccat mortaliter.

Quod si dicas hunc taliter jurantem, non jurare interius; quia, ut ait Tambur. non potest intelligi juramentum promissorium, nisi ut productivum obligationis: cum ergo aliquis positivè hanc obligationem excludit, & non vult juramentum illam producere, convincitur non jurare (interius intellige; jam enim exterius jurare supponitur) hoc tamen non obstante, peccaret mortaliter ex eo capite, quia jurat sine intentione jurandi, ut probatum est.

6 An autem jurans hoc modo teneatur ad promissa servanda? Raph. de la Torre, Cajet. Soto, & alii locis cit. affirmant. Bonac. Sylv. Armilla, Tambur. & alii negant.

Sed quia hæc quæstio dependet ex illa, an hoc sit verum juramentum; & quidè si est verum juramentum, ex eo nascitur obligatio ex vi juramenti, quantumcumque habuerit animum non se obligandi, cum obligatio naturaliter oriatur ex juramento, ita ut ipso posito, non sit in potestate jurantis ipsam excludere: unde incohærenter loquuntur, qui ex eo capite negant oriri obligationem, quia ille habuit intentionem non se obligandi; sic enim etiam posset dici non teneri ad implendum, qui habuit animum se obligandi, sed non implendi. Si verò dicatur non esse verum juramentum, ut vult Tambur. sic consequenter ex vi juramenti non oritur obligatio, sed ex alio capite, ut diximus: jurante sine animo jurandi. An autem sit verum juramentum, pendet ex intentione jurantis, supponimus namque habuisse animum verè jurandi, sed non se obligandi. Nec ex eo, quia habuit expressè voluntatem non se obligandi, debet dici non fuisse verum juramentum; quia hæc est quid con-

consequens, prius autem potest subsistere sine suo posteriori. Tum quia; quare voluntas non se obligandi annullat veritatem juramenti, & non potius voluntas jurandi annullat voluntatem non se obligandi, ac proinde potius inducat obligationem, quam hujus exclusio annullat illud, maximè cum illud sit prius prioritate saltem naturæ.

Potest tamen contingere, quodd aliquis rusticus pro eodem accipiat nolle se obligare per juramentum, ac nolle jurare, licet non habeat voluntatem explicitam non jurandi, at si positivè explicitam voluntatem habet jurandi, juramentum est verum, & voluntas sequens non se obligandi, est nulla.

7ª Tandem hic, pro complemento, & in gratiam casuistarum, explicandæ sunt quædam jurandi formulæ: pro quo.

Sciendum est primò: aliquoties assumi creaturas in testes ad confirmandum aliquod dictum: quod licetè, & illicitè fieri potest, ut docet S. Th. 2. 2. q. 89. ar. 6. Licetè quidem fit, quando creaturæ assumuntur, ut in Deum relatæ, quatenus scilicet in eis relucet Divina veritas, & sic idem est, ac invocare Deum in testem, quod positis comitibus juramenti, nempe, Veritate, Justitia, & Judicio, licitum est. Alio modo illas assumendo per se & non relatè ad Deum, & hoc dupliciter, vel enim assumuntur ut testes fallibiles veritatis, & sic non est illicitum per creaturas jurare, sed juramentum non erit: vel assumuntur ut testes infallibiles veritatis, & hoc modo illicitum est, exhibetur enim eis Divina reverentia, quod est blasphemum, & ad Idololatriam pertinens: & hoc modo *Matt. 5.* vetuit Christus jurare per creaturas, & in *cap. Clericum 2. 2. q. 1.* & *cap. si quis* acriter reprehenduntur clerici per creaturas jurantes. Similiter illicitum, & blasphemum est jurare per membra Christi, & Sanctorum inhonestæ; videntur enim irreverenter assumi, & tanquam probrosa, & ignominiosa eis objici. Vide D. D. de juramento ex professo agentes.

Similiter, invocare Dæmones in testes, vel animas damnatorum, ut Mahometi, Lutheri, &c. illicitum est, esset enim error in Fide, vel superstitio gravis, dum putatur eos omnia nosse, & metiri non posse, & etiam si in ordine ad Deum assumantur, illicitum est; quia licet in eis, in esse naturæ reluceat veritas Divina, tamen

nomine invocetur Deus in testem veritatis; & ideò blasphemiz-
judicatur *cap. movet 22. q. 1.* nisi fortè juramento execratorio in-
vocetur Dæmon, hoc modo, Diabolus me apprehendat, me
torqueat, vel quid simile; in hoc enim non adhibetur ei reve-
rentia, sed assumitur ut instrumentum Divinæ Justitiæ ad tor-
quendos, & cruciandos homines, quod ei convenit, & in op-
probrium ejus cedit.

Sed quæris: quomodo cognoscendum est an invocentur crea-
turæ cum ordine ad Deum?

Dico quodd creaturæ aliquæ habent aliquam insignem digni-
tatem à Deo, per quam excitatur nobis peculiaris aliqua me-
moriam Dei, ut sunt Sancti Angeli, Beatorum nomina, Beatif-
sima Virgo, Sacramenta, Evangelium, Sancta Crux, & aliæ
res sacræ: & per hæc si juretur, intelligitur ordo ad Deum,
seù Deum in illis invocari. Idem etiam docent plures, si per
Animam juretur, in qua relucet specialiter Deus; cùm sit res
spiritualis, capax gratiæ, & Beatitudinis. Cæteræ verò crea-
turæ si assumantur, quæ specialem non habent dignitatem,
quantum est de se, non intelliguntur referri ad Deum, nisi ali-
quod additum apponatur, ut si dicatur, per Cælum Dei, per
hunc ignem Dei. Et aliqui in Sicilia solent jurare aliquando per
aliqua comestibilia, dicendo lingua vernacula: *per cbiſta gratia
di Diu*: Potest enim gratia latè dici, quia est donum Dei. Vel
aliquoties si juramento execratorio adducantur res dilectæ, ut
dicendo: videam occisum filium meum: quod interpretandum
est relatè ad Deum, idest Deus me punit in occisione filii mei:
quo modo legitur *Gen. 42.* Joseph jurasse per salutem Pharaonis.

8 Quædam autem sunt formulæ dubiæ, an sint verba jura-
mentum continentia; & sunt istæ; per fidem meam, in fide
hominis Christiani, in bona fide, & quidem si sine alio addito
proferantur, & nisi intentio proferentis determinet ipsa ad Fi-
dem supernaturalem, ex se non sunt verba juratoria. Ita Cajet.
super art. nuper cit. D. Th. Sotus, Covarr. Finelus, & alii cit. à
Raph. Torre *q. 89. art. 6. disp. 3.* qui ait esse communem Theolo-
gorum, & Summistarum, quamvis multi Jurisperiti contra-
rium asserant. Ratio est, quia ex communi usu loquendi usar-
pantur pro fide humana, idest hominis fidelitate, quæ etiam esse
potest

potest fides hominis Christiani : secùs verò, si dicatur in fide Christi, vel Christiana. Multò minùs juramentum erit dicendo: in fide boni viri, in fide Equitis; sicut Sacerdos, sicut Religiosus, sicut Christianus, nisi aliter intentio dicentis illa verba determinet.

Similiter in ipsa Divini nominis invocatione contingere potest aliquando non esse juramenta, scilicet, si simpliciter enunciando, non verò invocando in testem proferatur; ut cum dicitur: ò Fides Dei; Deus scit; hoc quod dico est Euangelium; coram Deo ita est, & similia. Pariter in aliquibus nationibus solet invocari Deus, itaut videatur esse juramentum, sed tamen, ob usum usurpari consueverunt, ut emphases loquutionis, undè nisi intentio jurandi adsit, non sunt censenda juramenta: sicut in Sicilia ad omne ferè verbum plebei addere solent: *per Dio*; quod est dicere: per Deum: sicut etiam in Calabria contingere solet, & alia in aliis nationibus.

PROPOSITIO XXVI.

Si quis vel solus, vel coram aliis, sit interrogatus, sit propria sponte; sit recreationis causa, sit quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verbum, revera non mentitur, nec est perjurus.

1 **T**Ota hæc Propositio ex hoc dependet; an licitum sit uti restrictione mentali: nam si licita esset ex se, quocumque fine adhibito: qui ex se non vergeret in detrimentum Proximi, semper esset licita: vel si ex se non esset illicita, nunquàm, nisi ex aliquo illicito fine adjuncto esset illicita. Potest autem multipliciter usurpari, vel subintelligendo mentaliter alium locum, ut si dicat, se non comedisse, subintelligendo in Ecclesia; vel tempus, ut si dicat se non lusisse, intelligendo, nocte; vel subintelligendo in promissionibus aliquam conditionem: *pu-dabo tibi centum aureos, subintelligendo, si dabis mihi*

prædium ; si Judex me condemnabit ad solvendum ; & similia.

Doctores Thomistæ, ut Cajet. Soto, Raph. Torre, Minutolo in *addit. g. 2. art. 4.* novissimè Gonet in *manuali tpm. 5. tract. 8. cap. 2. §. 3.* & alii semper tenuerunt restrictionem purè mentalem illicitam esse, & juramentum adhibitum non minus esse perjurium, ac si mendacio sine illa restrictione adhiberetur, vide Baron. *p. 1. dis. 1. sect. 5. art. 3.*

Contrarium tamen docuere Navarr. Tabiena, Bonac. Sanch. Suar. Valent. Lessius, Azor. Clavis Reg. & alii quos novissimè sequutus est Tambur. intolerabiliter tamen excedens, nam *cap. 2. de juram. §. 2. n. 4.* ait: licere uti hac mentali restrictione, quando verba illam non patiuntur, sed pro libera voluntate, proferendo unum, & intelligendo aliud, putà (verba sunt ejus) *Juro me non dormivisse, intelligendo me non comedisse*, & adeò contagiosus hic morbus inoleverat, ut ferè omnes homines eo essent corrupti: immò & Doctis tam altè infederat, tam profundè radices fixerat: ut hodie de hujus damnatione Propositionis, conqueri plures viderim, se valdè implicatos in quibusdam occasionibus reperiri asseverantes: dùm veritatem dicere non expedit, eamque restrictionibus mentalibus tegere non licet.

2 Pro falsitate igitur impugnanda, horumque scrupulis medendis; est sciendum, restrictionem mentalem dupliciter usurpari posse: primò ita ut mente solùm concipiatur additio, quæ ex nullo exteriori indicio, & circumstantia possit deprehendi: & juxtà illam loqui, qui ea utitur, nullo exteriori signo possit cognosci: & hæc appellatur restrictio purè mentalis: alio modo potest restrictio mentalis ita usurpari, ut ex aliqua exteriori circumstantia possit cognosci in eo sensu loquutum fuisse; licèt ad illam circumstantiam non advertant audientes: ut si sermo esset in congressu de aliquibus, qui simul vineam ingressi, uvam indè excerpserint, & ego cum eis fuerim, sed causa transeundi, nec uvæ recemum tetigerim, si in discursus progressu interrogarer; an cum eis fuerim, & respondeam me non interfuisse: quod secundùm circumstantiam discursus intelligi debet non interfuisse ad furandum. Hoc secundo genere restrictionis mentalis licèt quemlibet uti posse asserendū videtur cum Gonet *lococit.*

nec

nec in hoc sensu mentalem restrictionem damnatam esse. Hoc secundum patet ex Propositione adducta, ubi dicitur: *intelligendo intra se &c. vel quodvis additum verum*, ubi sermo est de restrictione primo modo sumpta, ut est purè mentalis; sed illa Propositio damnatur juxta suum sensum: ergo non se extendit damnatio ad hoc secundum genus restrictionis mentalis. Tùm quia, re vera hæc non est restrictio mentalis; unde etiam si restrictio non adesset, benè consideranti perspicua foret responsio, ut patet in exemplo allato: sed potius dicenda est loquutio formalis, respondens ad id, quod de formali importatur in interrogatione.

Quòd verò hoc genus mentalis restrictionis sit licitum, patet primò, quia hoc non est contra id, quod convictus humanus exposcat; utpotè finì loquutionis non contrarium, cum verba ipsa in illa circumstantia ex se ipsis faciant sensum verum, & satis perspicuum audientibus. Secundò constat ex hoc, quòd Christus Dominus hoc genere loquutionis usus est *Joan. 7.* cum dixit. *Ego non ascendam* cum tamen postea ascenderit; quia scilicet ex circumstantia petitionis eorum, quæ consistebat in hoc ut palam ascenderet, verum responsum dedit, *non ascendam*, quia postea occultè ascendit. Et etiam *Marc. 13.* cum dixit: *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque filius hominis*: ubi glos. interlinearis superscribit, *nobis*, idest non scit, ad nobis dicendum: quod ex circumstantia colligi poterat: non enim discipuli interrogabant, an ipse pro se sciret, sed petebant, ut ipsis manifestaret, & ad hunc finem petitionis exhibitæ verum est ipsum nescisse.

3 Ex quibus patet, quòd si aliquis interrogetur de aliquo, quod sub naturali sigillo, vel confessionis scit, potest sine mendacio respondere, se nescire; quia interrogatio eò tendit, ut pandat, & manifestet interroganti: qui autem taliter scit, revera nescit, ut manifestet alteri, & si importuniùs interrogaretur, an in confessione tale quid audierit, etiam sine mendacio respondere poterit non audivisse: quia eò tendit interrogationis sensus, ut manifestet, quod revera, ut manifestet, non audivit si enim hoc modo restrictionis non esset licitum uti, nullus esset modus licitè celandi secretum, quod sine gravi damno, vel inco-

modo manifestari nequit: nam sæpè dicendo, non possum tibi dicere, & vel quid ad te? videtur consentire se scire, sed nolle dicere, & interrogans, hoc ipso certioraretur de eo, quod cupit scire: hoc autem humano convictui non minùs esset perniciosum, quàm ipsum mendacium: pro impugnatione tamen prædictæ Propositionis.

4 Dicendum. Uti restrictione purè mentali est illicitum; ita ut ipsa non excuset à mendacio, ac proindè nec à perjurio.

Probatur primò. Idèd mendacium est malum, quia cadit suprà materiam indebitam, scilicèt, quia voces, quæ debent explicare id, quod est in mente, cum sint signa conceptuum; ad hoc non assumuntur, ac proindè est contra finem loquutionis, & humano convictui nocivum; sed non minùs hæc sequuntur ex falsis vocibus, si nulla mentalis restrictio addatur, quàm illa addita: ergo uti restrictione mentali est æquè illicitum, ac mendacium. Probatur Minor, quia etiam addita illa restrictione mentali, voces externæ non significant id, quod est in mente, quia cum illa restrictio non sit nota, idem explicant audientibus, ac si illa non esset, sed si illa non esset, jam explicarent contrarium ejus, quod est in mente: ergo &c. ac proindè est contra finem loquutionis, qui est ut homines, per voces, & signa externa, mentis conceptus explicent, seu significant audientibus, qui non explicantur, illa restrictione addita, & consequenter humano convictui est valdè nociva, cum societas humana subsistere nequeat, si unus alterius non percipiat voces, quæ debent mentem patefacere.

Confirmatur. Hominibus non loquimur per signa mentalia, neque per signa mista ex vocalibus, & mentalibus, sed per sola signa vocalia: ergo quando signa vocalia falsum significant etiam quacumque restrictione mentali, falsum significabunt hominibus, ac proindè erit falsa vocis significatio, quod est mendacium, & consequenter, & si juramento firmetur, erit perjurium: prima consequentia probatur, quia si per sola signa externa loquimur hominibus, illa restrictio mentalis non est significativa hominibus, undè perindè est, ac si non esset; nihil enim ampliùs significatur hominibus ea apposita, quàm non apposita: ergo sicuti signa vocalia falsum si-

gnifi.

gnificant , nulla appolita reſtrictione mentali ; ita ea appolita .

Hinc Caramuel licèt aliàs laxitatum promotor , optimè in hoc puncto diſcurrit : unde *Tbeol. fundament. num. 1282.* nervoſè reſtrictiones mentales refellit , & ita ait : *Quòd ſi tales dicantur ut etiam ibi admittendæ ſint , ubi deſunt circumſtantiæ ſignificantes (ignoſcant mihi eorundem Authores , & propugnatores) tollunt humanam ſocietatem , & tanquàm peſſimæ damnandæ ſunt , quoniam ſemel admiſſe aperiunt omni mendacio , & omni perjurio viam : & tota differentia in eo erit , ut quod veri vocabatur mendacium , naturam , & malitiam non mutet , ſed nomen , itaut bodie jubeatur reſtrictio mentalis nominari , quod eſt virus condire ſaccharo , & ſcelus ſpecie virtutis.*

Probatur ſecundo ex inconvenientibus . Si hæc ſententia eſſet vera , innumera enormia juramenta deberent admitti , & hæreſes excuſari , ex.gr. ſi quis juraret Chriſtum non fuiſſe natum : & mente conciperet in Aegypto ; non fuiſſe in Jeruſalem , mente ſubintelligendo , eo tempore quo fuit in terra Aegypti ; ipſum non reſurrexiſſe à mortuis ; ideſt ante noctem Dominicæ præcedentem , & ſimilia .

5 Nec valet id , quod ait Tambur. nullum pactum extare , nè homines utantur vocibus materialiter , & non ſignificativè . Non inquam valet , quia quando quis loquitur homini , ut manifeſtet conceptus ſuos , debet illas ſignificativè proferre , hoc exigente fine loquutionis . Tùm etiam quia , etſi licitum foret illas materialiter , & non ſignificativè aſſerre ; attamen non eſſet licitum illis uti ad aliud diverſum ſignificatum eo , quod habent : non quia ſit aliquod pactum Reipublicæ , ſed quia naturale , & proprium munus vocum eſt , ut conceptus explicant , ad hoc enim ſunt inſtitutæ ; non explicarent autem conceptus noſtros , ſed alios , ſi aſſumantur ad ſignificandum aliud ab eo quod ſignificare conſueverunt , ut vult Tambur. dicendo ſe non dormiviſſe , ad ſignificandum ſe non comediſſe . Cui hoc quæſo ſignificaret , niſi ſibi ipſi ? Quomodo poſſent homines amplius convivere , ſi cuique liceat ſignificare , quacumque voce , quodcumque ei libuerit ?

PROPOSITIO XXVII.

Causa justa utendi bis amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, bonorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet virtutis actum, itaut occultatio veritatis censeatur tunc expediens, & studiosa.

1 **D**Octores citati in præc. Proposit. qui tuebantur illam ferè communiter asserunt jurantem cum illa restrictio-
ne mentali, sine causa, peccare venialiter: quia deesset illi
juramento discretio, quæ est tertius comes juramenti: si ve-
rò aliqua subesset causa justa, neque venialiter peccare: &
tunc solùm admitterebant peccare mortaliter, cum in judicio
justè interrogatus à Judice, ea uteretur, vel in materia præ-
judiciali Proximo, & gratia ipsum decipiendi, quod intelli-
git Tambur. de deceptione in re gravi, nam si in re levi, ait
esse veniale. Deindè assignantes quænam sit justa causa excu-
sandi etiam à veniali, subdunt ea, quæ continentur in præ-
senti Propositione: aliqui eorum sparsim, nunc unam, nunc
aliam assignantes: quam ferè totam simul, & paucis mutatis
verbis tradit Bonac. *disp. 4. in Decal. q. 1. punct. 12. num. 2. in
fine.*

2 Ad ejus impugnationem sufficiunt, quæ præc. Proposit. di-
cta sunt: nam si illa non licet uti restrictione, cum præceptum
non pejerandi sit negativum, nulla potest esse causa justa ea
utendi, excusans à peccato perjurii; cui aliam rationem addo.
Significatio conceptuum humanorum pertinet solùm ad voces,
vel externa signa; itaut veritas sit in mente, tanquàm in subje-
cto, in vocibus autem tanquàm in signo; unde enunciatio vo-
calis definitur ab Arist. est oratio verum, vel falsum significans
ergo quando verba ex se ipsis non significant id, quod est in
mente, tunc est falsa vocis significatio, & consequenter men-
dacium. Nec pura mentalis restrictio, ad quam non pertinet
significare, potest ad verum significandum illas voces determi-
nare; quod enim non est significativum, non potest alterius signi-
fica-

ficativi significationem coarctare, vel simul cum illo consignificare; veritas autem illius dicti cum mentali restrictione, coalesceret ex utroque tanquam ex duplici consignificativo; quod non convenit ipsi mentali restrictioni: ipsa aut potest facere, ut veritas objectiva sit in mente dicentis, ita ut ipse veritatem intelligat: & in hoc consistit mendacium, dum id, quod habet in mente non exprimit verbis, sed aliud longè diversum. Et ad hoc facit quod Aquilinus obtutus S. P. Aug. qui ita differtè de mendacio scripsit in libro contra mendacium, ita nullam justam causam mentiendi agnoscit, ut contra præfigentes regulas: & fines mentiendi *cap. 18.* exclamet: *ò ubi esis fontes lacrymarum?* &c. ita omnem causam excludit, ut neque pro vitanda certa morte Proximi, neque pro Animæ salute, & ad baptizandum hominem, asserat licere, ut ad eum perveniatur, mentiendo decipere custodes. Caligaverunt nè in reperiendo hoc tam pervio remedio recurrendi ad restrictiones mentales, quo, & mendacium vitaretur, & salutem temporali, vel spiritali Proximi consuleretur? Attendant hi DD. verba Domini Matt. 5. *Sit in ore vestro, est, est, non, non*; & in insalicia tempora illa, possemus dicere cum istis Doctoribus, in quibus homines recursum ad mentales restrictiones non cognoverunt; unde, ut refert & pro exemplo ad imitandum adducit S. Aug. *lib. cit.* Firmus Episcopus Tagastensis, cum ab eo quæreretur homo, jussu Imperatoris tunc Gentilis, quem ad se confugientem quanta poterat diligentia occultabat, respondit quærentibus: nec mentiri se posse, nec hominem prodere: passusque multa corporis tormenta permansit in sententia.

3 Hic tamen est advertendum, quòd præter restrictionem mentalem alia deceptio potest reperiri in ipsa verborum significatione, nempe si verba secundum se, & quacumque restrictione mentali præcisa, sint ambigua, & plures sensus habeant, malè enim utrumque genus confundunt aliqui. Hoc autem dupliciter contingere potest, ut notat Cajet. vel quia verba sunt æquivoca, & habent plura significata, ut si quis diceret Petrum esse suspensum, quia ejus imago suspensa est: vel dicat: se tangere manibus animam suam, quia tangit idolum quoddam lignèum quod anima nuncupatur, & similia. Siculo idiomate plures esse.

effertur hujus generis enunciationes. Alio modo contingit, quando verba ipsa unum significatum habent, sed ita artificiosè componuntur, ut plures sensus faciant, ut est illud vulgatum: *Ajo te Acacida Romanos vincere posse*: & illud responsum Idoli: *Ibis, redibis, non, morieris in bello*; prior æquivocatio: secunda amphibologia appellatur.

De his quæri potest: an etiam juramentum super has cadens enunciationes, dùm in uno sensu est vera, sed in alio falsa, sed à jurante accipitur in sensu vero, ab audiente autem in sensu falso, sit perjurium; & an hoc comprehendatur etiam in præfatis damnatis Propositionibus.

4 Circa hoc secundum dubium existimo, probabile esse, damnationem præfatæ Propositionis non extendi ad has enunciationes, sivè æquivocas, sivè amphibologicas: nam hæc est quædam limitatio præcedentis, in qua solum de restrictione mentali fuit sermo, & non de verborum æquivocatione, undè cum hic dicitur; *Causa justa utendi bis amphibologiis*, quia pronomèn, *bis*, designat eas, de quibus erat sermo præsens, contrahit, & determinat sequentem vocem *amphibologiis* non ad quascumque, sed ad illas, de quibus dictum erat Propos. præc. undè ad solas restrictiones mentales videtur extendenda, sed tamen probabile est etiam ad æquivocationem extendi, cum loquantur isti DD. quorum est Propositio damnata, indiscriminatim de æquivocatione, & restrictione mentali: undè juxta eorum sensum dùm condemnatur Propositio, etiam ad has enunciationes videtur extendi.

Quid autem sentiendum sit in rei veritate; etiam inter DD. impugnantur mentales restrictiones est controversia; nam aliqui eorum licere in uno sensu accipere, & in eo jurare asserunt; pro ejus tamen explicatione.

5 Dico primò: si Propositiones æquivocæ sumantur juxta principalius significatum, & communiter accipi consuetum, vel frequentius, nullum est mendacium, nec perjurium illas asserere cum Juramento, si in tali sensu sint veræ.

Probatur, pro principaliori significato acceptæ; sumuntur, ut revera accipi debent, nam proprium est earum pro principaliori significato supponere, & nullus locus deceptioni patet; cum

cum juxtà illud audientes intelligant: aliàs in hoc sensu supponimus esse veras: ergo ex nullo capite reputanda sunt mendacia &c.

6 Dico secundò: pro minùs principali significato, & improprio, & non consueto, non licet illas enunciationes accipere: undè si in hoc sensu asserantur cum juramento, si in principali significato sunt falsæ, perjurium erit. Patet ab opposito: quia licèt illud significatum habeant; tamen absolute, & sine addito prolatae, pro principali supponunt, in quo sunt falsæ, ac proindè erit falsa vocis significatio, & consequenter mendacium &c. Undè non solum non licet eis uti in judicio, & in contractibus, ut vult Cajet. sed etiam in quacumque occasione.

7 Dico tertid: possunt asseri hæ enunciationes in sensu minùs consueto, & improprio, si adsint aliquæ exteriores circumstantiæ, ex quibus constet, in illo sensu accipi à loquente. Patet, tùm ex dictis Propos. præc. de restrictione mentali, tùm etiam, quia tunc non est æquivocatio formalis, cum jam per illas exteriores circumstantias determinantur ad unum sensum. Nec requiritur, ut omnes intelligant in eo sensu de facto accipi à loquente; sed satis est, ut vir prudens facilè hoc agnoscere possit; licèt aliàs per inconsiderationem circumstantiæ, aliquis aliter intelligat: hoc enim non est mendacium, sed veritas aliquialiter occultata, quod non est illicitum, nisi quotiès tenemur apertè veritatem confiteri: undè in Judicio Juridicè interrogatus de eo, quod teneretur confiteri, non potest hoc loquendi modo uti.

Hinc est, quodd si aliqua verba sint adedò æquivoca, ut non habeant aliquod significatum principalis, & magis consuetum: sed utrumque sit consuetum, at pro diversitate sermonis in alio & in alio accipi solet; non licet eis uti in alio sensu, quàm discursus, vel interrogans exposcat; nam pro illa circumstantia sermonis, non significant, nisi illud determinatè, de quo est sermo, & in alio sensu illa asserere est falsum. E. G. in Sicilia hoc nomen, Sanus, solet accipi pro eo, qui benè valet, & pro eo qui est Eunuchus; & solum pro qualitate discursus aliter, & aliter accipitur. Si interrogetur quis: an Titius benè valeat, & ipse sit infirmus, sed Eunuchus, mendax erit respondens sanum esse, & si Jura-

fi Juramento confirmet, perjurus. Similiter si latina lingua interrogantibus aliquibus, an habeant in facie sordes, respondetur: vos mundi estis, quia videlicet in mundo sunt, cum revera sordes habeant, mendacium erit, & perjurium, si juramentum addatur. Undè Iſid. ait, quodd si quis aliter juret, vel respondeat, quàm cui juratur, intelligit, dupliciter reus est, quia, & Dei nomen in vanum assumit, & dolo proximum capit.

De verbis amphibologicis, quæ nullum habent principalius significatum, eodem modo dicendum est. Quodd si nec à discursu coarctari possunt ad aliquem determinatum sensum, in utroque sensu possunt asseri, si uterque est verus, vel in altero vero.

8 Collige ex dictis, quodd si in aliquo hominum congressu, ubi recreationis causa, & ingenii acuendi, ad hoc tendit discursus, ut ænigmata proponantur, verba æquivoca, & metaphoræ, quas spiritus, & sales appellant Itali: hujusmodi verbis quis utatur æquivocis, in sensu improprio, etsi in proprio essent falsa, nullum mendacium erit; tum quia figurata loquutio mendacium non est; ut ait D. Aug. in lib. contra mendacium: tum etiam quia ex illa circumstantia discursus, jam satis determinantur, ut sint accipienda in sensu improprio, & quasi inter colloquentes pactum implicitum intervenit, ut hoc modo intelligantur; esset tamen veniale, Juramentum adhibere; quia deesset discretio, ut ait Cajet. non enim debet Divinum testimonium hujusmodi duplicitatibus immisceri.

Si autem aliqui inter se convenerunt de aliquo modo loquendi sub Cifra, ut ajunt, nè ab aliis intelligantur, & coram aliis unus alteri loquatur verba, quæ præferunt alium sensum falsum; sed juxta eorum pactum continent verum: tunc non est mendacium, nec perjurium, etiamsi alii decipiantur; sed est occultatio veritatis, iis, quibus scire non expedit.

PROPOSITIO XXVIII.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel ad officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali prestare Juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Suppono tanquam certum ex D. Th. 2. 2. q. 69. art. 1. & 2. & Cajet. *ibid.* & communiter receptum; quod si reus secundum Juris formam legitime interrogetur à Judice, teneatur ei veritatem fateri. Tunc autem secundum Juris formam interrogari, cum in tamia præcessit delicti, & tunc procedit per Inquisitionem, ut habetur. *Extra de accusat. Cap. Inquisitionis*, vel quando manifesta habentur indicia propriè sumpta; eo modo, quo à Juristis accipiuntur: vel cum præcessit semi-plena probatio. In his casibus tenetur veritatem fateri, quando reo constat Judicem legitime interrogare: unde ipsi debet Judex manifestare, ut sciat se esse in tali articulo constitutum, ut teneatur obedire Judici; alioquin, cum ipse se putet occultum; potest enim ignorare probationem, & indicia, quæ est ignorantia facti; non Juris: excusatur ab obligatione confitendi.

Si verò Judex non legitime interrogat, puta si prædictæ conditiones non concurrant, non tenetur veritatem fateri; ac proinde crimen occultum fateri non tenetur, ut idem *art. 1. & 2. cit.* asserit. Observat tamen S. D. tam veritatis amator, ut in hoc casu non liceat mentiri, quamquam liceat veritatem tacere; vel non respondendo ad id, ad quod non tenetur respondere, vel aliter licitè subterfugere.

Verum quomodo excusatur à perjurio, non solum si neget se fecisse, quod re vera fecit, vel etiam si ad talem interrogationem non respondeat, cum in principio Judex ab ipso Juramentum exegit de respondendo ad interrogata, & veritate dicen-

cen-

cenda? Sive enim neget, sive taceat, semper contra præstitum Juramentum operatur.

Sed circa hoc recolenda sunt, quæ suprà diximus; nempe non esse illicitum uti restrictione mentali, cum ex aliqua exteriori circumstantia cognosci potest in eo sensu aliquem loqui. Potest igitur in tali casu, imò, & de facto, in hoc sensu præstatur Juramentum dicendi veritatem, & respondendi ad ea, quæ tenetur; cum enim ipse judicii locus, & auctoritas Judicis, & cæteræ circumstantiæ non faciant sensum, nisi in iis, quæ ad Judicium spectant, & ad quæ habet Judex legitimam potestatem: illud enim Juramentum ad hoc tantum ex prædictis circumstantiis coarctatur, & etiam ex interrogatione Judicis, qui cum putetur juxta mentem boni viri, non interrogare, nisi de iis, quæ legitime potest, implicite, cum interrogat, an tale quid fecerit, intelligitur, quod fateri teneatur vel quod ipse præcipere potest, ut sibi dicat. Et in hoc sensu, qui revera crimen commisit, sed est occultum, verè respondet, non fecisse, nempe tale, quale tenetur confiteri, quale ipse potest præcipere, ut sibi dicat: eo modo, quo Christus Apostolis dixit. *Neque filius hominis scit*. Et etiam si Judex hanc intentionem non haberet; sed extorquendi secretum, tunc non procedit, ut Judex, & ille Juramento non se obligavit ad respondendum personæ, sed Judicis officium exequenti.

Hoc igitur supposito damnata Propositionio similem doctrinam videtur continere: nam Juramentum cum illa restrictione mentali de respondendo ad ea, quæ fateri tenetur, quæ ut licita admittitur, & aliàs ex communi sententia reus non teneatur fateri crimen occultum; Cur igitur hoc erit illicitum in casu præsentis Propositionis? Vel cur non erit similiter illicitum reo negare crimen occultum coram Judice? An igitur etiam ad hoc extendenda est damnatio prædictæ Propositionis? An verò in solo casu in ipsa expresso debeamus sistere? Pro resolutione.

2. Dico primò: prædictæ Propositionis damnatio non est extendenda ad alios casus, quibus reus interrogatur de crimine occulto. Patet primò, quia hæc est communis DD. sententia; & est

& est quid naturam iudicii concomitans, & habetur. *Cap. Qualiter, & quando de Accusationibus*. Secundò, quia specialis assumitur, & damnatur Propositio, non generalis, quæ omnes casus particulares comprehendere posset: & aliàs si intentio damnandi cæteras fuisset, non defuissent similes Propositiones apud Bonac. *disp. 10. in Decal. q. 3. punc. 2.* licet ipse de Juramento taceat. Apud Tambur. *lib. 3. Decal. cap. 4. §. 3.* clarè loquentem de adhibito Juramento ipsius rei cum æquivocatione; & alios. Constat etiam ex serie prædictarum Propositionum, in quibus, etiàm si aliqui casus comprehendendi potuissent in aliqua Propositione; tamen magis explicite damnati sunt in sequenti: ut patet in Proposit. 32. & 33. ergo cum non in quadam forma generali tradita sit præfata Propositio, sed de casu speciali loquatur, ad alios casus non est extendenda.

3 Dico secundò: taliter promotum ad Magistratum, non possit licite Juramentum præstare; etiam si crimen sit occultum.

Probatur. In tali casu restrictio mentalis pura posset intervenire, & non posset ex exterioribus circumstantiis determinari ad alium sensum intentum à Jurante; sed ea uti illicitum est, & perjurii culpam non tollit, ut ex superioribus satis constat: ergo illicitum est tale juramentum præstitum à tali promotò. Major probatur. Circumstantia exterior ea esset, ut Judicis recta intentio, & forma Judicii inquirat de crimine, quod sit semiplenè probatum, & non omninò occultum, ut in aliis criminibus: sed in hoc casu locum non habet prædicta circumstantia; ergo non posset ex exterioribus circumstantiis determinari, sed esset restrictio purè mentalis. Minor probatur: quia in prædicto casu Judex exigit Juramentum de occulta munerum donatione, & leges super hoc latæ, vel mandatum Regis de occulta traditione loquuntur, quod patet ex eo, quia non proceditur per denunciationem, aut accusationem, & per testes, sed statutum est, ut quisque præstet Juramentum, & in eo sistitur. Tum quia, hæc non est actio rigorosè judicialis, quæ tendit ad punitionem rei; sed ad correctionem, & emendationem abusuum, ut forsan timore non pejerandi, dum sciunt

sciunt se juraturos, à procuratione officiorum, mediantibus muneribus abstineant; quod ad bonum commune, Reipublicæ conservationem, & rectam gubernationem maximopere conducit; dum indignorum promotio vitaretur. Frustraretur autem, & Reipublicæ finis, & communis utilitas, si occultam munerum largitionem non teneretur confiteri; cum semper hæc occulta sint. Tum denique, quia, cum promotio ad Magistratum, vel officium publicum sit materia gratuita, potest ei aliquod onus, ut conditio apponi, quod non apponitur in Judiciopunitivo: unde potest imponi hoc onus jurandi, & manifestandi occultam munerum largitionem, tanquam conditio: quod si alicui grave hoc onus videtur, est in ejus libertate ab eo se eximere, Magistratum non quærendo. Ex quibus patet disparitas ad rationem dubitandi.

4 Ex dictis inferes contra de Lugo de *Just. tom. 2. dis. 39. sect. 3. num. 15.* & Joann. Sanc. in *selectis disp. 43. num. 23.* & alios ab ipso cit. falsum esse reum legitimè interrogatum à Judice, ut cum præcessit semiplena probatio, indicia gravia, infamia, ad effugiendam mortem excusari à peccato mortali, si non confiteatur crimen suum; & posse cum æquivocatione, & restrictione mentali Juramentum præstare. Quod Tambur. *lib. 3. Decal. cap. 4. §. 3.* extendit etiam si nulla spes effugiendi mortem ex tali negatione criminis eluceat. *num. 7. & num. 9.* extendit ad quodeunque malum grave effugiendum, scilicet exilium, amissionem bonorum, triremes, gravem infamiam, citatque de Lugo. Immo intolerabiliter ampliat *num. 10.* ad malum leve effugiendum; nisi bonum commune Reipublicæ, vel damnum tertii aliter exigit. Contrarium tamen docuit S. Th. 2. 2. *q. 69. art. 1.* Sor. Navar. Silv. Sanchez. & alii, fuitque communis opinio per sæcula præcedentia hoc Ævum, in quo laxitas caprit obtinere.

Falsum inquam est: & præscindendo à malitia, quam habet ratione præcepti obedientiæ, dum ei præcipitur ab habente potestatem, & in eo, in quo obedire tenetur, ut discurret S. I. loco cit. Nec ille concurreret ad se occidendum, vel malum sibi inferendum; quia licet illa confessio ad hoc concurrat; tamen eum ipsa non sit voluntaria, sed necessaria, dum ei neces-

sitas

fitas respondendi imponitur à justè interrogante, cui obedire tenetur, consequenter non ipse sibi malum infert; sed ille, qui ei necessitatem imponit, ut ex eodem D. Th. *lococit. ad 1. colligitur*. Preſcindendo inquam ab hoc: nullo modo cohonestari potest Juramentum; nam ex illo capite *Æquivocationis*, & restrictionis mentalis non tollitur fœditas perjurii, ut ex supradictis constat. Neque circumstantia exterior illud honeſtans adest, dùm Judex interrogat de eo, quod fateri tenetur. Unde effeſt purè mentalis; quæ non eſt admittenda. Nec mortis evaſio, aut pœnarum poteſt licitum reddere perjurium, cum S. P. Aug. sæpè cit. simplex mendacium neget licitum eſſe ad mortem Proximi, vel ſuam vitandam; etiam ſi injuſtè mors eſſet inferenda; vel ad animæ ſaluti ſubveniendum; illud inculcans. Non ſunt facienda mala, ut mala vitentur: ergo nullo pacto licebit reo in caſu poſito, ut mortem, vel aliud malum effugiat, mentiri coram Judice; multò magis Juramento mendacium confirmare. O ſæcula! O mores! Trepidarunt Sancti Patres ad mendacii aſpectum, integris linteis deglutire, non erubeſcunt perjuria moderni! O Divina Lex, ubi obſervantiam invenies, ſi in his, quæ ſunt primæ tabulæ, & negativa præcepta, tot reperiuntur effugia.

PROPOSITIO XXIX.

*Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum
adminiſtrationem ſimulandi.*

Simulatio definitur à S. Th. 2. 2. q. 111. art. 1. quoddam ſignum rerum, ſeu factorum ſignificare contrarium ejus, quod in ſe quiſque habet: Seu, ut ait Cajet. ibidem. Eſt falſa facti ſignificatio, ſicut mendacium eſt falſa vocis ſignificatio. Unde hujusmodi ſimulatio, ut concludit idem S. D. Eſt mendacium quoddam in exteriorum ſignis factorum conſiſtens. Et ut advertit Cajet. ſimulatio materialiter, non formaliter differt à Mendacio. Idem docet S. Ambr. in quodam ſermone relatus à D. Th. 2. 2. q. 184. art. 5. quod etiam refertur in Decr. 22. q. 1.

Cap. Cavete, & Cap. Extimant. 11. q. 3. & c. Cum Dilecti 1. entra de Appellat. dicitur. Et factis appellamus, & Cap. sit Reitor d. 43. & operibus etiam prædicamus.

Hanc doctrinam præsentis Propositionis amplexus est Joann. Sanc. in selectis *disp.* 35. num. 6. loquens de Sacerdote consecraturum omnem panem, qui est in Foro, & de impendente absolutionem; licet num. 3. id neget de ministraturo Eucharistiam occulto peccatori, porrigendo illi Hostiam non consecratam; quia tunc non supponit incuti metum. Pro resolutione tamen.

2 Dicendum est ob nullam causam, aut metum excusari à peccato simulantem administrationem Sacramentorum.

Probatur ratione fundamentali. Simulatio est mendacium in factis; sed nulla datur causa excusans à peccato mentientem, neque bonum Proximi, neque timor vitæ ut docet D. T. & Aug. & patet ex locis suprà cit. in præcedentibus Propositionibus: tum etiam, quia præceptum de non mentiendo est negativum, & consequenter in nullo casu cessat ejus obligatio. Tum etiam, quia est de se, & intrinsecè malum; & consequenter in nullo casu est licitum: ergo ob nullam causam, aut metum excusatur a peccato simulans administrationem Sacramentorum.

Quod autem ait Sancius, in casu gravis metus non esse mendacium illam simulationem, cum adsit justa causa utendi Æquivocatione, jam explosum est, Æquivocationem, vel mentalem restrictionem excusare à mendacio.

Probatur etiam ex S. Scriptura. Sap. 1. dicitur: *Spiritus Sanctus discipline effugiet fictum*, idest. Spiritus Sanctus disciplinæ Author, & doctrinæ effugiet hominem aliud efficientem, quàm apparentem efficere, ut explicant Glos. interlin. & Lir. ibidem: ergo simulator administrationis Sacramentorum, cum fictè agat in re tam gravi, non potest à peccato excusari.

3 Sed quæres: an sit peccatum mortale ex se, vel ratione materiæ possit esse aliquando veniale, aliquando mortale, sicut mendacium?

Respondetur semper esse mortale. Ratio est, quia est mendacium in materia gravi, qualis est materia Sacramentorum. Tum etiam quia, ut dictum est, qui jurat sine animo jurandi committit peccatum mortale; quia illudit Divino testimonio, sed

sed iste illud Divinis signis; Sacramenta enim sunt signa rei factæ à Deo instituta, & in maxima veneratione à fidelibus, multò magis ab eorum Ministris habenda.

4 Hinc sequitur primò: Confessarium loquentem cum muliere de turpibus in confessionario, etiam extrà confessionem, peccare peccato sacrilegii, si fingit se Confessionem audire, & Sacramentum ministrare: unde optimè meritò inter sollicitantes computatur in Bulla Greg. XV. & ex Decr. Rom. Inquisit. & poenis sollicitantibus debitis punitur: si verò non fingat Sacramenti administrationem, sed de turpibus, vel de aliquo flagitio perpetrando confabuletur, peccatum quidè sacrilegii erit; non quia fit injuria Sacramento, cujus administratio non simulatur, dum non fit aliquis actus exterior directè id ostendēs, sed quia fit injuria illi loco ad hoc Sacramentum peragendum, specialiter deputato. Quapropter si de rebus licitis loquantur, dum non adhibetur aliquis exterior actus fictionis indicans Sacramenti administrationem, non erit peccatum mortale; quia neque Sacramento fit injuria, nec loco, nisi venialiter, quia usurpatur ad alium finem ab eo, ad quem institutus est: & ab hoc etiam excusabitur, siurgens causa adsit; vel si de animarum pertinentibus loquatur.

5 Sequitur secundò; nullo pacto licere Sacerdotem proferre verba absolutionis, non intendendo absolvere eum, qui sibi mortem minatus est, ob rationem allatam. Est contra Sanc. & alios ab ipso citatos *loc. cit. n. 7.* multò minus licitum est id, quod asserit *n. 7.* posse ob solatium scrupulosi, verba absolutionis sine intentione proferre, si desit materia, vel ille careat usu rationis.

An autem liceat mulierem fictè absolvere, quæ tamen non debet absolvi, quia est indisposita: sed tamen infamia ei oritur propter astantes; immodò, & periculum si maritus sit præsens: quinimodò ex ejus recessu sine absolutione sigillum Confessionis aperitur.

Ad hoc dicendum absolutè, non licere proferre absolutionis verba sine intentione absolvendi; cum enim hoc sit per se malum, & mendacium in nullo casu licet: unde D. Aug. super Gen. q. 42. citat à D. Th. 3. p. de Sacramentis q. 21. art. 6. ad 2. dicit. *Periculosissime admittitur hæc compensatio, ut nos faciamus aliquid*

mali, nè alius gravius malum faciat. Posset tamen, si alio modo non potest scandalum vitare (tamen difficile puto, astantes posse deprehendere mulierem absolutam non fuisse, si prudenter se gerat confessorius) proferre aliquas preces, puta orationem Dominicam voce submissa. Nec hoc esset simulatio admissionis Sacramenti, sed occultatio veritatis, & repulsæ, & quamvis ex illa prolotione fallentur astantes putantes absolutionem proferri, hoc tamen non est intentum à dicente, nec per se ab illa prolotione causatum, sicut stratagemmata sunt licita, quibus veritas occultatur: nec illicitum est aliquid agere, nè alteri, cui non debeo, veritas patefiat, & ex hoc periculo fractionis sigilli satis consulitur.

5 Sequitur tertio: majus peccatum committere Sacerdotem fingentem celebrare, sed non consecrando, quam si in mortali celebraret, ut definitur ab Innoc. III. scribente Rectoribus Rom. Fraternitatis. *De Celebrat. Missarum, Cap. De homine*, ratio est, quia in secundo casu soli Deo est obnoxius, in primo vero, Deo, cui per simulationem illudit, ut cit. loco asserit Pontifex, ac etiam Populum decipit, cum expectet fructum Sacrificii, non tamen recipit, & tandem creaturam proponit adorandam, tanquam Creatorem, quod est Idololatriæ scelus.

7 Sequitur 4. contra Joan. Sanc. nullo pacto licere Sacerdoti ad vitandam mortem fingere consecrare totum panem, qui est in foro, proferendo verba consecrationis sine intentione, ratio est, quia nullà ex causa licet malum agere, nè malum patiatur, vel nè alius malum faciat. Nec ex duobus malis, scilicet, si verè consecraret perirent multæ particulæ consecratæ, si autem non consecraret exponeretur adorationi. Creatura, quorum primum existimat majus Sanc. debet eligere secundum quod est minus. Hoc enim licet, ut dixi Prop. 1. n. 6 quando minus includitur in majori, tanquam pars in toto, non autem quando sunt duo mala disparata, neutrum enim ex his debet Sacerdos admittere, sed potius mortem sustinere, etiam si hoc ei non præcipiatur in contemptum Fidei. Nam mors non solum pro Fide est sustinenda, sed etiam pro quocumque malo non faciendo: sicut potius mortem subire, quam contra Castitatem agere, deberemus eligere, vel aliud malum, quod est intrinsecè tale
face.

facere; ut docet S. Aug. lib. de mendacio, & Dominus dixit Matt. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ubi subdit Aug. Illa enim mori, quam stulti timent homines, qui peccare non timent, non animam, sed corpus occidit.*

8 Sequitur quintò: non licere Sacerdoti Particulam non consecratam porrigere peccatori occulto, qui est indispositus, nè committat sacrilegium; dùm tamen grave periculum, vel fame, vel mortis ei imminet, nisi communicaverit. Non inquam hoc licet, ut docet S. Th. 3. p. de Sacram. q. 21. a. 1. 80. ar. 6. ad 2. & ibid. Cajet. & in hoc consentit Sanc. alique multi ab eo cit. præter rationem supra adductam ex parte Simulationis, aliam insinuat S. D. loc. cit. quia Sacerdos quantum in se est facit idololatrare illos, qui credunt hostiam consecratam. Et etiam si ipse peccator sciret hostiam non esse consecratam, & petisset ita sibi dari, astantes indistinctè adorarent, vel adorare possent quamlibet hostiam: supponitur namque in prædicto casu aliquos esse præsentés, ut optimè ait Cajet. nam si nullus esset præsens, non fingeret ille se communicare, sed abstineret à communione. Nec valet dicere, posse simul cum aliis particulis consecratis misceri; immò à tergo alterius consecratæ: nam astantes possunt adorare quamlibet hostiam, quæ porrigitur: immò ab ipso suscipiente sciente, dum ei porrigitur, adest exteriori, licet non interiori latræ, adoratur, dum flexis genibus, gestuque cultum religionis indicante suscipitur: quod intrinsecè malum est, hoc enim est mendacium facti, & æquivalet juranti exteriori sine animo jurandi, de quo supra diximus, mortaliter peccare.

Similiter, nec licitum est Sacerdoti, fingere in os peccatoris occulti Particulam injicere, revera tamen non injicere; hoc enim est mendacium facti, quod in nullo casu licere sæpè dictum est.

9 Denique sequitur Matrimonium contrahentes exterioribus factis, & verbis, sine animo contrahendi, mortaliter peccare. Tùm quia ipsi contrahentes sunt Ministri hujus Sacramenti; ac proindè simularent administrationem Sacramenti. Tùm quia mentiendo illuderent Sacramento, quod fingunt.

PROPOSITIO XXX.

*Fas est viro bonorato occidere invasorem , qui natus calum-
niam inferre , si aliter hæc ignominia vitari nequit . Idem
quoque dicendum , si quis impingat alapam , vel fuste per-
cutiat , & post impactam alapam , vel ictum fustis fu-
giat .*

PRemitto, licere in aliquibus casibus occidere invasorem præcipuè ad se defendendum, ut docet S. Th. 2.2.q.64. art. 7. si enim aliquis sit invasus ab alio, & non possit aliter suam vitam defendere, nisi invasorem occidendo licitè potest ipsum occidere: quia secundùm Jura vim repellere licet cum moderamine inculpate tutelæ. Unde si adhibeat majorem violentiam quàm ad se defendendum oporteat, illicitè agit: si potest minus se defendere, non debet ad facta progredi: si sufficit verberibus, hic sistendum, si mutilatione, non ultra progrediendum, si hæc non sufficiant, potes licitè occidere. Similiter si potes fugere, & hac via mortem evadere, debes fugere. An autem si fuga redundet in magnum dedecus viri nobilis, fugere teneatur, negant plures apud Tambur. lib. 6. in Decal. cap. 1. n. 6. ego verò, nec affirmare audeo, nec negare; sed quia non est presentis instituti, hanc questionem examinare prætermitto.

Aliam conditionem requirit S. Th. ut licitum sit invasorem occidere: ut scilicet invasus non intendat alterius occisionem; sed suam defensionem. Quod negat Tambur. loco cit. n. 1. di- cens, licere, etiam intendendo illius mortem, ut medium mee vite. Ratio, quam adducit S. D. est, quia non licet occidere aliquem propria auctoritate privata, sed publica, & propter bonum commune: ergo illicitum est, quidd homo intendat alium occidere, nisi habeat publicam auctoritatem, ut est miles in bello justo, & ministri judicis pugnantes contra latrones. Idem autem est licitum private persone alium occidere si defendendo, non intendens illius occisionem, sed suam defensionem, quia defensio est de jure nature, & consequenter licita: aliàs mors illius sequita,

quata, cum non intendatur, est præter intentionem, & consequenter per accidens: actus autem moralis specificatur ab eo, quod est per se, non ab eo, quod est per accidens, & præter intentionem. Et hac eadem ratione patet illicitum esse intendere mortem inuasoris; quia tunc actus specificaretur à morte Proximi, quod est malum, & illicitum non habenti publicâ potestatē.

Nec obstat, quodd intendatur, ut medium mee vitæ: nam actus specificatur à fine operis, qui in præsentī esset mors Proximi, ut docent cum D. T. ferè omnes Theologi, non à fine operantis, qui esset defensio propriæ vitæ; & hoc concedit Tamb. de actu efficaci, cujusmodi esset iste *lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 3. n. 14.* sic dicens. *Qui actus efficax speciem sumit suam, non à motivo solum, seu fine*, sic vocat finem operantis, *verim etiam ab ipso opere externo, quod patrare quis intendit*, qui est finis operis. Nec licet ad finem licitum mediis illicitis uti.

2. Potest hoc confirmari ex D. Aug. in *epist. ad Publicolam* quæ est 153. & refertur 23. q. 5. *cap. de occidendis hominibus*, ubi respondens quæstioni, quam proposuerat inter cæteras, *epist. præc. ad eundem*: qua quærebatur: an Christianus à Barbaro, vel à Romano videns se velle interfici, debeat illos ipse interficere, nè ab illis interficiatur, quod idem est, ac ob defensionem propriæ vitæ, sic respondet: *De occidendis hominibus*, nè quisque ab eis occidatur, non mihi placet consilium; nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate; ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate sicjux congruit personæ. Et *lib. 1. de liber. arbitrio Cap. 5.* sic ait: *Quomodo apud Divinam providentiam à peccato liberi sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt?* Inter res autem contemnendas claudit vitam corporalem, quam invitus homo amittere potest. Quomodo quæso salvari possunt hæ authoritates Aug. sustinendo sententiam Tambur. cum Aug. expressè loquatur in casu defensionis, & ad propriam vitam tuendam, & id expressè neget licere? Optimè autem salvantur in nostra sententia, dicendo quodd loquitur de morte aggressoris per se intenta, non per accidens, & præter intentionem sequuta; ut explicat ejus fidelissimus discipulus S. Th. *loc. cit. ad 1.* & ut etiam se explicat ipsemet Aug. *loc. cit. in epist. ad Publicolam*, ubi paulò

post, concludit: *Absit, ut ea, quæ propter bonum, ac licitum facinus, aut habemus, si quid per hæc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur.* De reliquis ad hoc pertinentibus, vide Auctores ex professo de hoc agentibus pro impugnatione enim præsentis Propositionis hæc præmississe sufficit.

Propositionem prædictam quod ad primam partem, paucis mutatis verbis, docuit Bonac. *de reslit. disp. 2. q. ult. punc. 10. n. 5.* & dicit esse communem omnium DD. quod ad secundam partem examinabitur melius infra.

3 Dico primò. Illicitum est etiam viro honorato occidere invaluorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.

Probat. intantum permittitur hominem occidere pro conservatione vitæ, vel facultatum, quia fit intentione se defendendi, & cum moderamine inculpate tutelæ, sed in casu prædicto non potest hæc ratio militare: ergo illicitum est &c. Major patet ex dictis, & de facultatibus patebit infra Propos. seq. Minor probatur. Intentio se defendendi non potest ultra metas defensionis extendi, defendere autem se potest quisque verbis; ut dicendo: mentiris, quando quis calumniam infert, vel sua probe facta adducendo, testes suæ famæ exhibendo &c. Tum etiam, quia idem defensio occisiva est licita; quia vita semel amissa recuperari nequit, in casu, quo invalor ad occidendum aggreditur: (idem dicam de facultatibus) at ignominia per calumniam illata purgari potest, & fama recuperari, vel apud Judicem, cogendo reum ad se retractandum: vel mediis amicis, virisque probis suæ integritatis prodendo elogia, vel facti, quod ei obijcitur, defensiones: unde nec servaretur moderamen inculpate tutelæ, quæ exigit, ut si fugiendo possis vitam salvare non percutias; nec occidas si percutiendo poteris id consequi, ut supra diximus, & cum res sit diuturno tempore purgabilis, modi non deficient ad falsam calumniam elidendam.

4 Dices probatio hæc procedit extrà casum Propositionis, in ipsa enim dicitur (si aliter hæc ignominia vitari nequit) in probatione verò supponitur, aliter vitari posse.

Respondeo, quod illa verba: *Si aliter hæc ignominia vitari nequit*, reteruntur ad actualem illationem; idest si alio modo non possum

possum impedire, nè ille mihi calumniam inferat, itaut asserat, nè iste, qui nititur (ecce in fieri ponitur) calumniam inferre, possit ad hoc in facto esse pervenire; si aliter à calumnia inferenda impediri nequeat; licet occidi posse. Ego autem totam hanc suppositionem admitto, & suppono impediri non posse à calumniæ illatione, & ignominia, sed ajo hoc non esse sufficiens, ut licet occidi possit: nam etiam post illatam calumniam locus defensionis patet; cum non sit sicut vita, quam nisi antequam auferatur defendat, nullus amplius defensionis locus patet. Et licet calumniæ facile seminentur, difficile colligantur; ided opus erit remedio, vel ab aliis contrarium asseri, & evulgari faciendo; vel si casus exposcunt, manifesta publicando, & his similia remedia applicando, quæ ad calumniam retundendam sufficiant. Et ex his patet disparitas ad rationem, qua utebantur prædictæ damnatæ Propositionis Auctores.

Quod si calumnia non solum ignominiam asserat, sed officii, & lucri jacturam, quæ recuperari non possent alia via, nec aliter vitari possit; in tali casu posset procedi, tanquam contra latronem, eo modo, quo dicemus Propos. sequenti.

Cæterum si dicas: infra illud spatium, quo quis refarciendo honori, & retundendæ calumniæ operam dat, jam pati ignominiam, & dedecus; sed etiam ad hoc debet dari defensio; quoniam illud dedecus ad tempus malum est, & ad illud vitandum jus habemus, sicut ad quodlibet aliud malum. ergo non solum vitare debemus, nè calumnia illata prosequatur, & ut retundatur sed etiam dum est in fieri, nè ad factum esse perveniat; & si aliter hoc vitari nequit, nisi occidendo in vasorem, licitum hoc erit.

Respondeo: non esse tam grave malum, ad tempus illud dedecus sustinere, ut morte in vasoris possit licetè compensari, ut patet ex autoritate adducta Aug. nec ordo Charitatis id patitur. Tum etiam, quia lata aperiretur via ad varia crimina, & homicidia impunè perpetranda; magna Reipublicæ oriretur perturbatio, & cædibus mundus obrueretur.

5 Secundam Propositionis partem, quantum ad insequendum fugientem, qui alapam impegit, vel fuste percussit, non ad illum occidendum, sed ad reperiendum docet cum aliis Bonac. loc. cit. n. 8. illam memini insinuari à Caram. in Theolog. fundament.

dament. Et eam probabilem esse amplectitur, & docet Tambur. lib. 2. *Decal. cap. 1. §. 3. n. 2.* uterque autem asserit speculativè, non in praxi. Id tamen in praxi licere asserunt Hurtado, & Diana cit. ab eodem Tambur. n. 3. Contrarium verò docet Bann. 2. 2. q. 64. art. 7. Soto lib. 5. de *Iust. q. 1. art. 8.* Sayrus in *Clavi Reg.* & alii, cum quibus.

6 Dico secundò: illicitum est fugientem, qui alapam impigit, vel vulnus intulit, vel fuste percussit, insequi, & occidere, vel repercutere.

Probatur: in tali casu non esset defensio, sed vindicta, quæ nulli privatæ personæ est licita: ergo illicitum est &c. Prob. antec. quia defensio, tamdiù locum habet, quandiù adversarius certat; cum verò desistit, jam non est, à quo se defendat, cum actualiter nullam vim inferat. Nec est idem de latrone secum deferente rem; nam iste deferat rem meam, quam recuperare possum illum insequendo, ab illo tamen qui vulnus intulit, insequendo, vel repercutiendo, nihil recuperò: vulnus enim acceptum non cessat ex illius occisione, aut repercussione.

Nec verum est, me recuperare honorem, ut ajunt: hæc enim sunt figmenta à Diabolo mentibus hominum invec̃ta. Et certè à duellistis, accipere rationes, quæ potiùs sunt passionum, & vindictæ tegumenta, & non à verbis Dei, qui non occidere, inimicis parcere, & similia docuit, & præcepit, non verecundari Theologos, quàm inverecundum cogitantibus relinquo. Tùm etiam, quia sequi, & vulnerare fugientem dedecus est, & infamia apud verè nobiles existimatur. Tùm denique quia, ut paulò ante dicebam, excedit limites moderatæ tutelæ, cum alio modo possit refarciri honor; vel illum ad petendam veniam cogendo, vel alio modo.

Nec audiendus est Bonac. dicens: quòd tunc statim cum ille fugit durat congressus: non enim congressus dici potest, quando alter eorum fugit: congressus enim est duorum conflictus.

7 Insuper ratio fundamentalis pro utraque conclusione, est illa, quam præmisi in notandis: nam defensio licita est illa, quæ de se non tendit ad offendendum, licèt offensio esset ordinata ad defensionem: sed ad impediendum adversarium ab injuria, quam infert; licèt per accidens, & præter intentionem sequatur

tur ejus occisio; sed in casu, quo quis fugit, non tendit percussio ad impediendam injuriam, sive vulnus, cum ille non inferat actualiter; sed potius ad offendendum eum, qui offendit, qui proprie est actus vindictæ, quantum ad ejus primum actum, qui competit Personæ publicæ, non cuicumque privato, quantum ad executionem, ut patet. *Cap. Ea vindicta. q. 4. 23.* aliàs ad nihil deserviret potestas: ergo non licet sequi fugientem &c. Similiter discurre de calumniam inferente.

Pro quo est advertendum, quod defensio, quæ non debet tendere ad malum inferendum Proximo, sed ad proprium vitandum, non solum hoc in intentione debet habere, sed etiam in ipso facto exteriori; ita ut ipsum exterius factum hoc exequatur ex. gr. Quis gladio me aggreditur, ego gladium contra ipsum impugno animo me defendendi, & actu externo in ipsum gladium immitto, qui actus de se est defensivus; nam est aversivus hostis, ut se retrahat, quem ictum si velit potest declinare, discedendo: quod si persistit, ipsemet vulnus accipit, ipse se occidit, & sic est præter meam intentionem illius vulneratio, & occisio. In casu autem præventionis, cum certo scio hostem mihi parare insidias, ut me interficiat; vel cum nititur calumniam inferre; vel cum post impactam alapam fugit, licet intentio possit esse causa meæ defensionis, vel honoris, vel vitæ: tamen actus exterior non est de se proprie defensivus, & ex se tendens ad impediendum adversarii ictum, sive manus, sive linguæ ille sit; sed ex se tendit ad nocumentum inferendum; licet illud ulterius ordinetur ad meam defensionem; unde nocumentum Proximi esset per se volitum, & non per accidens; & finis operis esset malum Proximi; licet finis operantis esset propria defensio: moralis autem actus sumit speciem ab eo, quod per se intenditur, ut docet S. Th. loco cit. & à fine operis, ut habet *p. 2. q. 19.* Unde optimè non potest per ipsum aliter excusari à malitia; nisi quia malum sequatur præter intentionem agentis, & ided conclusit, quod non licet privatz personæ intendere occisionem alterius, ut se defendat. Ex quibus colligitur omnes istos prænotatos actus non excusandos à reatu peccati, sed illicitos esse; ex S. Th. doctrina apertè convinci: totamque radicem falsitatis in asseren-

rendis prætatis Propositionibus jam damnatis, vel ex neglectu doctrinæ S. Doctoris, vel ex contrario principio suæ doctrinæ, videlicet licere intendere directè mortem invasoris ob meam defensionem, processisse.

8 Ex quibus patet reprobatio Propositionum 32. & 33. quarum prima dicitur: *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.* Secunda verò asseritur. *Licitum est, tam heredi, quàm legatario contrà injustè impedièntem, vel nè hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere* (idest defensione occisiva in præf. Propof. explicata) *sicut* (subaudi, etiam licitum est) *& jus habenti in Cathedrali, vel Præbendam contrà eorum possessionem injustè impedièntem:* idest etiam istis licitum est impedièntem occidere: Ambas attribuit Amico Facultas Lovan. eas ut falsas, toti Reip. ac generi humano perniciosas damnans.

Ubi observa primam à secunda non differre formaliter, sed tantum tanquam communem, & particularem; prima enim est communis ad omnes hujusmodi casus. Secunda verò explicitè ponit aliquos particulares casus sub illa communi contentos: Tambur. non in casibus prædictis, sed in consimilibus, quos adducit *lib. 6. in Decal. cap. 1. num. 15.* ait: speculativè fieri posse probabile apparere; in praxi tamen nullo modo esse excipiendâ.

Manent inquam, ex supradictis reprobatæ; quia hic actus occisivus non est ex se defensivus, nempe repulsivus illius injustæ actionis, qua quis privat bonis, quæ possessuros speramus, sed directè, & per se ordinatus ad occisionem Proximi, & non per accidens sequuta ad actionem defensivam: ac proindè licet assumatur, ut medium ad propriam defensionem; non tamen idèd erit licita; quia non quocumque medio uti possumus ad rem licitam, sed medio licito.

Insuper ex communi doctrina convincuntur falsæ; quia impedièntes &c. non sunt proximè auferentes rem, sed remotè, & ita moraliter vix dari potest casus, in quo aliud remedium adhiberi non possit ad damnum illud vitandum: & cum diurnitas temporis possit intercedere, novæ semper possunt super-

pervenire circumstantiæ, & via aperiri ad injustitiam illam repellendam, aliter quàm per occisionem injustè impediens.

9 Sequitur ex his, nec licere prævenire aggressorem, etiam, si moraliter incœperit aggressionis actum; ut si maritus pugionem jam collocavit sub cervicali, vel venenum paravit ad occidendam uxorem adulteram. Vel si quis parat falsos testes in Judicio, aut deponit falsum, quo alter vita plectatur, vel bonis privetur. Similiter si homo accedit ad solvendo canes, ut alium lacerent; nam in talibus casibus exerceretur actus occisivus, non defensivus, ad quem sequeretur per accidens occisio. Et certè in primo casu si tempus suppetit, ut maritus occidatur; Cur non suppetet, ut pugio auferatur, vel alius modus justæ defensionis exerceatur? In ultimo autem casu licitum existimo posse manus actu solventis canes vulnerare, quod de se est impeditivum damni, quod parat, si aliæ evasione non restat locus: quod si ille, nec retineri possit, nec ejus manus impediri, nec precibus contineri, interim ad defensionem se præparare poterit, quod melius vitam suam tueatur. Et si hæc dura videantur; nè obliviscaris Aug. verba suprâ relata: *De occidendis hominibus, nè ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium*. Et contra Aug. imò & sacros canones, non adversus me irascaris; qui non novas fingo opiniones.

PROPOSITIO XXXI.

Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

PRæmitto tanquàm certum: licitum esse aliquando occidere furem actu invadentem bona, dummodò servetur moderamen inculpatæ tutelæ, & defensio bonorum intendatur; & repellere latronem ab illis furandis, aded ut per accidens in hujusmodi defensionis exercitio furis occisio sequatur, sicut in præc. Proposit. dictum est. Quod primò patet ex il.

ex illud *Exodi* 12. adducto à D. Th. 2. 2. q. 64. art. 7. in arg. sed contra, ubi dicitur: *Si effringens fur domum, siue suffodiens inventus fuerit, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis: & licet ibidem dicatur: Diurnum furem, etiam infringentem domum, si quis occiderit, reus erit homicidii.* Hoc tamen intelligitur absolute, non in casu, quo aliter defendi non possit, & in foro judiciali, ubi non potest discerni, an aliter potuerit bona tueri, & an occiderit pro salvandis rebus suis, & intendens salvare, & consequenti, & per accidens sequuta sit occisio. Similiter nec obstat capitulum *Interfecisti extra, de homicidio.* Loquitur enim illa Decretalis, si occidatur fur in casu, quo absque occisione comprehendi poterat; cum pertractet casum oppositum præcedenti; in quo erat sermo, quando comprehendi non poterat, quod colligit Eminent. Cajet. ex illa particula. *Si autem te, tuæque liberando interfecisti;* quæ est adversativa præc. vide Cajet. 2. 2. q. 64. art. 7.

Secundò constat ex pluribus Juris textibus. Ita habetur in *l. furem ff. ad legem Corneliam de Sicariis, & l. 4. ff. ad legem Aquiliam.* Unde Cicero pro Milone ait: *Hec lex non est scripta, sed naturalis, ut latrones, & insidiatores viarum in defensionem bonorum occidere possimus.* Et hoc extendunt communiter Doctores etiam ad Clericos, & Religiosos, ut colligitur ex cap. *Dilecto, de sententia excommunicationis.*

Ratio etiam id suadet (& simul præcluditur objectio de vita Proximi, quæ pluris esset existimanda, quàm res temporales) cuiuslibet imminet cura rerum suarum, præcipuè in ordine ad virtutem, non autem cura alienæ vitæ, nisi in casu necessitatis; sed quisque tenetur magis providere iis, quorum cura sibi imminet absolute, quàm iis, quorum cura imminet in casu, quando non urget casus: ergo magis tenetur quisque providere rebus suis, quàm vitæ Proximi extra casum necessitatis, & consequenter non debet prætermittere defensionem bonorum, & illam postponere vitæ Proximi. Sed in casu questionis non sumus in casu necessitatis, quia invasor spontè se ponit in tali casu, inferendo talem injuriam Proximo: ergo non debet prætermitti defensio bonorum, etiam si inde sequa-

sequatur mors invaloris, ex consequenti tamen, & per accidens.

1 Hoc limitandum existimo quandò si Dominus bonorum prætermitteret illam defensionem, quam non posset aliter exequi, nisi morte invaloris, faciliter posset alia via res suas recuperare; putà si furem cognoscit, & habet testes, quibus in Judicio probare posset furtum, & aliàs fur habet unde restitutio fieri posset à Judice; quia in talicasu parvi momenti esset ad modicum tempus privari rebus suis, quod non videtur morte alterius compensandum. Et idem puto *Ex. 23.* homicidii reum judicari occidentem furem diurnum, quia, cum die cognosci posset, in judicio posset contra eum procedi.

Et quamvis ipse Dominus habeat jus ad defendendas res suas nè illis etiam ad tempus privetur: tamen si hæc dilatio notabile detrimentum ipsi non afferat, & certò moraliter ei constet, posse rem suam aliter recuperare, non videtur servasse moderamen inculpatæ tutelæ, ob defensionem occidendo: secus verò si fur cognoscatur, sed sit ex Sicariis, qui difficulter comprehendi possit, nec habet unde restituat domi, & si aliàs omiſſa defensione aliud malum timetur personæ.

3 Sequitur ex his: licitum esse ad repellendam violentiam stupri, adulterii, sodomix, impudicorum tactuum, amplexuum, & similium honesto juveni, honestæque puellæ, vel matronæ se defendere, etiam si mors invaloris sequatur ex defensione, dum tamen moderamen inculpatæ tutelæ adhibetur, ut si minis cohiberi possit, prætermittantur verbera, sin minus, pugni, alapæ, verbera &c. adhiberi possunt, se tuendo; invasoremque repellendo; & demùm si hæc sint inutilia, & ille armis retundat, & aliter pudicitia servari nequit, armis se defendere potest, illumque repellere, etiamsi mors ejus inde sequatur. Ità ferè communiter Doctores cum Cajet. loco cit. Ratio est, quia hoc est majus bonum, quàm facultates temporales, nempe libertas suorum membrorum, quæ plùs rebus exterioribus existimantur. Tum etiam, quia infamia inde oritur. Tum denique periculum magnum consensus in delectationem imminet, qui contrariatur bono virtutis.

tis. Unde Tullius in orat. pro Milone laudabiliter commemorat militem adolescentem, qui nè turpiter pateretur à Tribuno militari, propinquo Caji Marii, ipsum interfecit.

4. Illicitum tamen existimo id, quod ait Tambur. *lib. cit. §. 3. n. 7.* citans de Lugo, asserens, quod si osculum jam accepit juvenis, vel puella, potest laudabiliter pugnis, alapa, vel fuste statim, non tamea graviter repercutere; illicitum inquam existimo, & parem casum ei, qui post impactam alapam fugit; ac proinde eisdem rationibus in præc. Propositione adductis impugnatur. Minis potest terrere, verbis constantiam suam ostendere: quod si nolit discedere, nec ipsa puella, vel juvenis possit alibi se recipere, ad ipsum expellendum potest fuste uti, cum ejus ibi commoratio esse posset suspecta puellæ pudicitie, tunc enim actum damnum infert.

5 His igitur suppositis: Difficultas prædictæ Propositionis consistit in hoc, quanti valoris debeant esse bona, ob quæ tuenda possit quis furem occidere. Sotus asserit debere esse bona magni momenti. Bonac. debere esse bona magni valoris. Mol. non satis esse valorem trium, quatuor, vel quinque ducatorum. Et alii, quos legi, videntur insinuare notabilem summam requiri. Unde optimè prædicta Propositio damnatur, quæ ait *regulariter &c.* quod est generaliter, & extrà casum: cum stabiliat tam parvam quantitatem, qualis est in se unius aurei, ut licitum sit occidere hominem.

6 Dico igitur, regulariter illicitum esse occidere furem pro defensione unius aurei. Probatur: Regulariter aureum, nec est ita necessarium ad vitam, ut sine ipso nedum simpliciter, sed etiam commodè vita sustineri nequeat, nec ita prodesse potest acquisitioni virtutis, ut ipsius privatio possit ejus acquisitioni valdè nocere, sed ided estimanda est pecunia, cum ad hos usus licitè sit ordinata: & immoderata ejus estimatio sit avaritiæ vitium: ergo non debet ita defendi, ut vite hominis præferatur: si enim ob id licitè æstimatur, ob id quoque licitè defenditur: & immoderata defensio, utpotè à mala radice immoderate estimationis proveniens, illicita erit.

Observe tamen ly *regulariter* nam in aliquo casu licitum potest esse alicui pro defensione unius aurei, ceteris adhibitis circum-

cumstantiis, occidere furem: putà cum alicujus inopis integrum patrimonium in illo aureo consistit. Unde, ut rectè obfervavit Tambur. summam, & valorem rei, pro qua licitum fit furem occidere, illam defendendo, non debere absolute præfigi, dicendum est, sed ex circumstantiis personæ, & copiarum ejus pensandam esse: unde, vel debet esse magni momenti in se, vel in sui æstimatione, vel ex damno consequente.

7. Hinc sententiam Mol. tom. 4. tract. 3. disp. 16. n. 7. receptam à Bonac. & Tambur. afferentis, quoddam etiam pro valore unius aurei, vel minoris, si fur, resistente Domino, vel custode, vellent auferre, seu ejus possessionem occupare, possit interfici, quia non solum est injustus, verum etiam graviter contumeliosus Domino præfenti, approbare nequeo: nam si valor non est magni momenti, nec gravis contumelia Domino infertur; si fur aliud non tenet, quam rem arripere. Et licet aliqui magnifaciant actionem propter furis temeritatem, & magnam injuriam sibi fieri conclament, alii tamen pecuniæ cupidi parvificiunt hanc injuriam: unde ex immoderato effectu pecuniæ, illi quærimonias evulgant: unde sæpè aliis inculcantibus, ob temeritatem interficiendum fuisse: alii animi liberalis, ob rem tam parvi momenti, valde indecorum, hominem occidisse fatentur.

Propositionem 32. & 33. require supra Propositione 30. num. 8.

PROPOSITIO XXXIV.

Licet procurare abortum ante animationem factus, ut puella, deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

IN nullo casu licere procurare abortum foetus animati directe, & per se, certum est apud omnes. Immo pœna mortis hujusmodi procurantibus irrogatur, L. penult. C. ad legem Corneliam, & etiam pœnam excommunicationis incurrunt latam à Greg. XIII. etiam effectu non sequuto. Dixi directe,

N

& per

& per se, ita ut etiam si mater gravida sit infirma, non potest pro sua salute sumere potionem directè ordinatam ad interemptionem fœtus; quia sic occideretur directè innocens, quod est intrinsecè malum, Tùm etiam, quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Quod etiam extendendum est ad fœtum inanimatum propter eandem rationem; licet contrarium asserant aliqui apud Tambur. *lib. 6. in Decal. cap. 2. §. 4. n. 4.* quibus ipse magis adheret: nec ratio eorum est valida; nam æquè militaret de fœtu animato; non minùs enim aggressor est fœtus animatus, quàm inanimatus. Nec existimandus est instar pravi humoris; quippè ille est homo in via; pravius autem humor est superfluis individuo, nihilque ad conservationem speciei confert.

Tamen indirectè, & per accidens, abortum procurare etiam animatum licet: ut si prægnans sumat pharmacum directè ægitudini expellendæ proportionatum: ex quo per accidens sequatur fœtus occiso, nam mater ex justa causa utitur jure suo quærendi sanitatem: nec facit malum, ut sequatur bonum; sed directè, & per se bonum, ex quo per accidens sequitur malum; & actus morales sumunt speciem ab eo, quod est per se: non verò ab eo, quod est per accidens, ut dixi in simili de licita defensione, ex qua sequitur mors invasoris. Vide infrà in Append.

Quantùm verò attinet ad præsentem Propositionem, eam docuerunt aliqui apud Dian. *p. 3. tract. 5. resol. 11. & p. 6. tract. 8. resol. 37.* contrariam tamen communiter docuere Theologi, & Juristæ. Candidus *tom. 2. disquis. 1. art. 1.* ait; illam priorem esse improbabilem: imò Diana ait, suo tempore audivisse fuisse damnatam Romæ in Congregat. S. Officii.

2 Dicendum: omnino falsam, & à principiis Ethicæ alienam esse præstatam Propositionem.

Probat ut primò. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, vel ut mala vitentur; sed est intrinsecè malum procurare abortum ante animationem; quia contra finem naturæ impeditur generatio: ergo non potest procurari hic a abortus, ut vitetur malum infamiz, vel mortis puellæ pregnantis.

Secundò: quia sic licitum esset reo ad mortem damnando propter delictum, cujus habet testes, occidere testes, ut sic evadat

mor-

mortem: nam fœtus eodem pari modo innocens est, nec aliud damnum infert; nisi testificando delictum. Tum etiam, quia eodem modo dici posset in pari casu de fœtu animato; nam etiam hic est occasio infamiae, aut mortis puellae; & eadem ratio militat, quia si verè esset aggressor (ut movet dubitando. Caram. in *Theolog. fundament.*) non minùs hic, quàm ille esset aggressor. Nec refert animatio, vel inanimatio: nam non minùs est licitum se defendendo occidere animal brutum, quàm hominem, si alteruter sit aggressor, ut patet: ergo ad rem non facit disparitas animationis; vel inanimationis. Revera tamen neuter est aggressor, sed occasionem præbens parentibus, sive cæteris; & cum ortum ducat à culpa mulieris, sibi met. imputare debet: fœtus namque non est culpandus, quia manifestat crimen occultum; quia consequitur naturaliter ad actum antecedentem; nec voluntariè, aut sua electione hoc præstat, sed necessaria, & naturali sequela. Tum etiam, quia si hoc liceret etiam licitum esset sumere venenum sterilitatis, vel etiam seminare extra vas; quia magis licitum est impedire aggressorem, & impedimenta ei obijcere, nè ad aggressionis actum perveniat, quàm actu aggredientem occidere. Hæc autem quis unquam admittet absurda? Probatur terrib. ex supra tradita doctrina. Non licet actione directè ordinata ad alterius mortem uti, etiam propter defensionem honoris, vel vitæ; sed in præsent. casu directè ad interemptionem fœtus ordinaretur potius sumptio: ergo.

PROPOSITIO XXXV.

Videretur probabile, omnem fœtum quandiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere cum paritur ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

Caramuel in sua *Theol. fundam.* à n. 1623, usque ad 1628. duas refert opiniones extremè oppositas quorundam medicorum, alteram asserentem præsentem Propositionem: alteram verò asserentem à principio conceptionis fœtum statim

animari anima rationali. Hanc posteriorem mihi quondam agebat Medicus quidam, cujus ingenium satis novi, se rationibus magni ponderis, tam philosophicis, quam ex Medicina desumptis probare, si dubium aliquod contra Ecclesiæ constitutiones non esset, de eaque consuluit Messianæ Adm. R. P. Magistrum Fratrem Thomam Arcuri, doctrina, & moribus eximium, à quo consultus fuit, nè in re tam gravi, ad quam irregularitas, & Ecclesiastica censura sequuntur, contra praxim Ecclesiæ aliquid novi evulgaret. Communis tamen opinio ex Arist. animationem tribuit mari potest 40. dies, mulieri post 80. licet aliter ex Hippocrate *lib. de natura fetus* alii sentiant. Pro eo autem, quod ad præsens spectat:

2 Dicendum, improbabilem, & contra S. Scripturam esse præfatam Propositionem. Patet primò ex illo Jerem. 1. *Antequam exires de vulva sanctificavi te.* Sanctitatis autem, quæ fit per gratiam non est capax, nisi anima rationalis. Idem patet de S. Joanne Baptista, quem in utero matris sanctificatum colit Ecclesia ex S. Scriptura. *Estque communis praxis Ecclesiæ, quam SS. PP. Theologi, & communiter fideles amplectuntur: quomodo ergo probabile est quod S. Scripturæ, communis Ecclesiæ sensui, SS. PP. Scholasticis, & omnium fidelium menti repugnat?*

PROPOSITIO XXXVI.

Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

1 **P**Præmitto primò, necessitatem rerum temporalium trifariam dividi. Alia est extrema, alia gravis, alia communis. Necessitas extrema est illa, qua Proximus, ita auxilio indiget, ut si eo careat, brevi sit moriturus; vel malum mortis simile sit incursum; nempe morbum incurabilem, amissionem membri principalis, vel sensus corporis. Ita Bann. Angelus, Soto, & passim alii, brevi, autem intelligitur in una hieme, in uno vere, immò longius ait Soto, dum tamen certo constet, ni succurratur, in prædicta mala prolapsurum, taliter quod
peri-

periculum sit præsens, & certum, & dispositiones in actu pro-attingendo termino futuro.

Neccessitas gravis est; quando quis est constitutus in gravi periculo, at non certò morbi incurabilis, vel gravis, vel abbreviationis vitæ, vel captivitatis injustæ, vel cadendi notabiliter à suo statu. Et hæc neccessitas habet plures gradus, sicuti majora, vel minora sunt prædicta mala.

Neccessitas communis est, qua quis, non cadendo notabiliter à suo statu, laborat indigentia aliquarum rerum, cui ipsemet cum aliqua morali sollicitudine succurrere potest.

2 Præmitto secundò: certum esse apud omnes licitum esse furari in extrema neccessitate, immò verius (ut ait Caiet. 2. 2. q. 66. art. 7.) licitum esse accipere sine furto ad sic indigenti subveniendum sive ipsummet indigentem, sive alium; ut probat S. Th. loco mox cit. Nam in tali neccessitate, omnia sunt communia, & ita in tali neccessitate constitutus, non alienum accipit; sed quod sibi factum est commune. Secundò quia Jus naturale non potest derogari per Jus gentium, vel positivum; de Jure autem naturæ est, ut res inferiores, & temporalia bona deserviant hominum neccessitati; idè enim à Deo sunt instituta: divisio autem hujusmodi est ex Jure gentium, & positivo; ergo non potest per hanc divisionem derogari illi in neccessitate constituto, ut ex illis suæ neccessitati subveniatur, quod est de Jure naturæ.

Dubium igitur est de gravi neccessitate: & de hac ait Tambur. lib. 8. Decal. tract. 2. cap. 6. §. 1. n. 2. sibi esse certum licere; & alios citat. Contrarium tamen est de mente D. Th. loc. cit. Caiet. & Bonn. *ibid.* Turr. Azor. Sor. & aliorum: & nunc jam certum Summi Pontificis declaratione. Pro quo.

3 Dicendum: non est licitum furari in gravi neccessitate. Hæc conclusio est expressè D. Th. in loc. cit. ubi in corpore distinguit duplex genus neccessitatis: aliud, in quo non licet neccessitatem patienti accipere; sed in quo pro arbitrio suo potest neccessitatem patientibus distribuere bona sua, qui habet unde subveniat: aliud, in quo licitum est neccessitatem patienti accipere res alienas, quorum secundum est extrema neccessitas; ac proindè excludit gravem, ut possit quisque accipere. Quòd autem

hoc concedat soli extremæ necessitati, patet ex ejus verbis nam ait: *Si tamen adeò sit evidens*. Ecce periculum certum. *Et urgens necessitas*, ut manifestum sit instanti necessitati de rebus occurrentibus esse subveniendum; puta cum imminet personæ periculum, & aliter subveniri non potest. Ecce signa extremæ necessitatis. Tunc licet potest aliquis ex rebus alienis suæ necessitati subvenire, sive manifestè, sive occultè sublati; nec hoc habet propriè rationem furti, vel rapinæ. Et ad secundum clarè se explicat loqui de extrema necessitate; dùm ait: *Uti re aliena occultè accepta in casu extremæ necessitatis non habet rationem furti &c.*

Probatur primò, ex Cap. *Siquis*, extrà de furtis tit. 18. in 5. Decr. ubi dicitur: *Siquis per necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus pœniteat hebdomadas tres*. Pœnitentia autem non imponitur, nisi peccanti & quamvis rectè explicetur prædicta Decretalis, quòd non loquatur in casu extremæ necessitatis, ut eam explicat S. Th. loc. cit. ad 1. tamen ex ipsis verbis patet, sermonem esse de gravi, in qua quis indiget cibo, vel veste.

Probatur secundò ratione. In gravi necessitate constitutus non tenentur divites ex Justitia dare eleemosynam, ut malè autumat P. Navarr. sed ex Charitate, & Misericordia, ut optimè probat Sayr. & alii communius; sed Charitas, & Misericordia relinquunt potestatem cuique distribuendi res suas ergo si ab alio auferrentur esset rationabiliter invitus Dominus, & læderetur ejus libertas: consequenter sic auferens peccaret mortaliter. Tùm etiam, quia cum multi sint in gravi necessitate constituti, si omnibus liceret aliena accipere, furtis esset repletus mundus. Tùm etiam, quia pro hujusmodi graviter indigentibus, cum sit in potestate Domini; cum non possit omnibus, quibus voluerit subvenire, non potest, nisi illicitè privari hoc jure, cum accipit ille, cui non erat paratus subvenire; & etiam læditur ille alius, cui dives volebat subvenire; cum tamen sit in pari casu necessitatis. Tùm denique, quia exercitium Beneficentiæ à divitibus, & meritum patientiæ à pauperibus prorsus auferretur; dùm illi non sinerentur dare, & isti desinerent petere, & mendicare; quia isti raperent; ab illis unde eleemosynam facerent auferretur. Vide quæ dixi suprà de Eleemosyna Propos. 12.

P R O.

PROPOSITIO XXXVII.

Famuli, & famula domestica possunt occultè beris suis surripere, ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

1 **P**Ræmitto primò, ex tract. de Restit. tanquàm certum apud omnes Doctores, licitam esse occultam compensationem, dùm tamen sequentes concurrunt conditiones. Prima est, ut debitum sit liquidum, & certum; quia liquidi ad non liquidum non datur compensatio, & quia in dubiis melior est conditio possidentis. Secunda est, ut res, in qua fit compensatio sit debita ex justitia, non verò ex Charitate, pietate &c. quàmvis contrarium sentiat P. Navarr. Tertia est, nè plus accipiat, quàm sit debitum; illud enim plus est furatum, & invito Domino acceptum: Quarta est, ut non pateat alia via, ut per Judicem compelli possit debitor ad solvendum; vel quia negat, & convinci non potest; vel quia imminet creditori periculum vitæ; vel magnum incommodum, si coram Judice debitorem conveniat. Quinta conditio est, ut hæc compensatio fiat in rebus ipsius debitoris, non alterius apud debitorem quomodolibet depositis: vel in re ipsius creditoris apud debitorem existente, si nolit eam restituere.

2 Hinc ergo oritur dubium; an famulus: vel quilibet operarius possit sibi compensationem facere à domino, si ei minùs detur, quàm opus mereatur; circa quod existit præsens Propositio damnata, pro cujus explicatione.

Præmitto secundò, quòd hujusmodi famuli; vel serviunt gratis, sperantes ab heri gratitudine remunerari, & in hoc casu certum est, nihil posse accipere titulo compensationis, quia compensatio solum licita est in rebus debitis ex justitia; vel serviunt pro mercede, de qua convenerunt, & in tali casu si minùs accipiant salario jam pactuito, possunt in reliquo compensationem facere, quia hoc est eis debitum ex justitia, & in hoc non habent minus jus, quàm cæteri creditores, quibus permissa

est compensatio, dùm tamen reliquæ conditiones relatæ servantur. Neque hoc intendit damnare Summus Pont. aliàs omnem compensationem damnaſſet: & meliùs patebit ex ponderatione verborum.

Alio modo poteſt contingere, ut recipiant ſalarium pactitum, ſed iſſis videatur tenue, & non ſatis operibus ſuis: & in hoc caſu diſtinguendum eſt ſic: vel enim liberè convenerunt de illo pretio, vel coactè. Et rursùs, vel opus quod præſtant eſt illud ad quod ſe obligarunt, vel aliud ultrà quod ſe obligarunt: & iterum vel hoc exhibent liberè, & gratis, ſivè etiam ſpe gratitudinis, vel coactè. Si hoc ſecundum, certum eſt eis à dominis titulo juſtitiz aliquid ultrà ſalarium deberi, & in hoc poſſe ſamulos, vel operarios compensationem ſibi facere, ſicut & cæteri creditores: ſi verò titulo gratitudinis, & ſpontè exhibuerunt, non poſſe. Patet ex ſuprà dictis. Si tamen exhibent opus ad quod ſe obligarunt, ſed coactè, meru illato ab extrinſeco, convenerunt de exiguo pretio, poſſunt etiam in hoc compensationem facere; quia ab iſſis invitis auferitur quod ex juſtitia debetur. Si autem liberè convenerunt de exiguo pretio, etiam ſi adſit involuntarium mixtum, quia ſcilicèt ob indigentiam, & paupertatem ad illud pactum devenerunt, non poſſunt compensationem facere. Et in hoc ſenſu intelligenda eſt damnatio præſentis Propositionis; dicit enim: *ad compensandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.* Ubi obſervanda eſt illa particula *Judicant*, non enim eſt opus non pactitum; nec quia non ſolvitur ſalarium, de quo convenerunt. Et in hoc ſenſu eam docuit Suar. *de Sac. diſp.* 86. ſect. 4. §. *unde conſequenter*, Pro reſolutione.

3 Dicendum: non licere ſamulis, & ſamulabus ſpontè ſe offerentibus, vel non invitis, pro opere pactuito aliquid ſurripere ab heris pro compensatione, dùm recipiunt ab eis ſalarium conventum. Idem dicendum eſt de operariis.

Probatur, quia ſpontanea conventionione ceſſerunt juri ſuo de majori ſalario; ac proinde ad aliquid ultrà ſalarium conventum non habent juſ.

Quòd ſi quærimonias audiamus operariorum, & ſamulorum ita diſcurreunt: ſe ob indigentiam locaſſe opera ſua illo pretio & ideo

& ideo præter conventionem aliquid aliud furrapiunt, ut respondeat salario, vel mercedi, quæ ipsis videtur competens. & in hoc volunt servari regulam, quantum solvebatur opus annis retroactis.

Hæc autem quærimonia audiendæ non sunt; quia illud pretium est justum; pro quo plures alii famuli, vel operarii inveniantur; unde falluntur qui plus sibi deberi existimant, quia annis præteritis plus locabatur illud opus, dum tamen hodie minus solet locari; nam pretium pro hoc tempore consuetum; & pro quo alii reperiuntur est justum; unde justum pretium accipiunt, licet ipsis videatur minus, consequenter non possunt aliquid aliud furripere, & accipere; quia est plus justo. Nec mirum si minus locentur hodie opera quàm antea, nam sicut ceteræ merces vilescunt tempore magnæ copię, ita, & opera famulorum, & operariorum. Tum etiam, quia quare tempore indigentię operariorum, ut tempore messis, vel vindemię licitum est ipsis pluris se locare, plus petere, & plus accipere quàm si hæc indigentia non esset, cur non est licitum dominis minus offerre, quandò plures sunt operarii, & non habent ubi operentur? Tandem cur dùm non coguntur illi pacto se subijciunt? quia non habent quomodo vivant, aut cui inserviant, respondent: ergo sicuti tempore inopiæ emptorum merces vilescunt; ita & modò consequenter malè judicant operam suam majorem salario; quod recipiunt; quia salariū potest augeri, & minui pro varietate temporum. Contrarium autem esset, quando quis inveniret majus salariū; & ab aliquo cogeretur ad sibi serviendum pro minori.

4 Sed quia rationes adductæ eò videntur maxime tendere, quia scilicet alii operarii, vel famuli invenirentur pro eodem pretio; in quo casu id concedit Tambur. in *metb. celebranda misse lib. 3. cap. 1. §. 3. n. 39.* & rationem adducit, quia in tali casu est causa damni ipsi domino, nè aliū conducatur, qui minori pretio serviat.

Petes quid dicendum sit in casu, quo dominus non reperiret famulum, vel operarium, qui pro illo stipendio serviat?

Tambur. loco cit. n. 60. respondet: posse famulum in tali casu occultè aliquid furripere ad compensationem, quia in eo casu nul-

nullum damnum dominus pateretur, cum pro minori pretio non invenisset.

Verum mihi videtur alia distinctione utendum; vel enim famulus, vel operarius quaerit cui operam suam locet, & ipse spontè se offert pro illo pretio exiguo, inferiori justo infimo, pro quo alii se locare consueverunt; vel quaesitus à Domino; spontè tamen, & liberè se offert pro illo pretio; vel tandem quaesitus, & renitens convenire pro illo pretio, sed demum gravi metu ductus illi pretio exiguo consentit.

In primo casu, puto falsam esse sententiam Tambur. & etiam in secundo, & ad eam extendendam esse damnationem praesentis Propositionis: in tertio verò casu veram esse, nec sub damnata comprehendi.

5 Ratio primi est; quia etsi illud pretium sit inferius justo; tamen non est debitum aliquid ulterius ex justitia: quia illa spontanea oblatio facit minus valere rem; nam merces ultro-nez vilescunt, & consequenter famulus non habet jus ad illud, quod salario consueto deest, ut compensatione utatur. Tum etiam, quia potest esse, quod si majori pretio fuisset cum dominus conducturus, famulatu se privasset, & alio modo servitia illi commissa peragi curasset.

6 Ratio secundi est; quia in eo casu famulus spontè pro illo pretio se offerens, (quod contingit, quando duobus concurrentibus, alter, ut ipse praefertur, se offert pro minori) cessat juri suo plus habendi, & gratis condonavit; unde illud ex justitia ei non debetur: ac proinde dominus in eo, quod famulus surriperet, esset rationabiliter invitus: invitus quidem; quia adhuc, & non majus salarium se obligavit: rationabiliter autem, quia pacto convenit de illo. Nec valet id, quod ait Tambur. famulum vendidisse suum famulatum dignum tanta mercede, licet pro minori exhibuisset. Non inquam valet; quia ultro pro minori se exhibens, reliquum remisisse censetur. Tum denique, quia contra fidelitatem, & justitiam peccaret famulus, dum stipendio minori ex promissione, & contractu mutuo se obligavit; & transgredi hanc in materia justitiae, est contra justitiam, & fidelitatem.

Confirmatur. In casu, quo Sacerdos acceptat stipendium

exiguum pro tot Missis, & illas promisit, nam etiam si illud pro tot missis non sit sufficiens, non posse tamen pauciores celebrare, respondit Sacra Congregatio: at illa responsio non fundatur in aliqua speciali ratione petita ab ipsa ratione missæ, sed in illis generalibus motivis, quibus motus fuit Urbanus VIII. videlicet, nè obstricta benefactoribus fides violetur, &c. ergo in casu, quo eadem ratio militat, etiam id, quod inde inferitur, æqualem habet rationem.

7 Ratio tertiæ est, quia ille non censetur libère remittere justum pretium, cum coactè, & metu ductus pro minori convenit, ac proinde non amisit jus ad justum pretium, nec dominus justè illam diminutionem pretii retinet, sicut communiter dicitur de eo, qui necessitate ductus vendit rem suam minori pretio, non enim amittit jus ad justum pretium, nec emens potest sibi illud plus retinere: & hoc sensu intelligenda est obiectio, quam adducit pro Suar. de Lugo de Just. & jure tract. 1. dub. 15. sect. 4. §. 2. n. 82.

PROPOSITIO XXXVIII.

Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis.

1 **D**Ubi um hoc agitabam Castriveterani occasione tractatus de peccatis, ad illam quæstionem: an plura venialia possint efficere unum mortale, & jam peccato mortali obstringi, per pauca furtiva pervenientem ad summam notabilem, & sub peccato mortali ad restitutionem teneri resolveram, quando ad me pervenerunt Propositiones damnatae, quas impugnandas statim assumpsi. Est igitur sciendum: certum esse apud omnes DD. illum, qui in primo furtulo rei levis habet intentionem continuandi, & furandi magnam quantitatem, peccare mortaliter: quia aderat advertentia, deliberatio, & materia sufficiens ad peccatum mortale: si verò ille talis non habuit hanc intentionem in principio, sed tamen continuans

nuans modica furari, ad notabilem pervenit quantitatem; quæ aliquantulum major debet esse, ac si simul raperetur, & cum advertentia ad priora furta; excepto Navarr. *in man. cap. 17. hum. 139.* communiter docent Doctores; tunc peccare mortaliter ratione acceptionis; licet Navarr. concedat peccare mortaliter ratione retentionis; & teneri sub mortali ad restitutionem. Ratio est, quia ultima accepiuncula, licet in se, & præcisa relatione ad præcedentes sit venialis; tamen, ut dicit ordinem ad præcedentes, complet notabilem quantitatem, & sufficientem ad peccatum mortale; nec minus illa quantitas continuatur in ratione retentionis, cum possit esse jam consumpta, quam in ratione acceptionis, nec minus est mortale retinere notabilem quantitatem, quam accipere, ergo peccat mortaliter, non solum, quia retinet, sed etiam quia accipit. Nihilominus.

2. Dicendum est teneri sub mortali ad restitutionem, qui per pauca furta pervenit ad materiam notabilem sufficientem ad peccatum mortale, etiam si ratione acceptionis mortaliter non peccaverit.

Hæc Conclusio manet probata ex ratione adducta, quia scilicet summa illa totalis, licet per pauca furta sit ablata, est tamen in unum collecta; & continuata, & facit notabilem quantitatem, non minus, quam si simul sublata fuerit, & assert ejus retentio notabile nocumentum Proximo: ergo obligat ad restitutionem sub mortali. Tum etiam, quia aliàs per ista pauca furta posset quis omnibus bonis spoliari, sine spe aliquid recuperandi; cum furripiens non teneatur ad restitutionem.

Dixi: etiam si ratione acceptionis mortaliter non peccaverit, quia aliquando potest aliquis furari quantitatem, quæ unita cum præcedentibus constat summam sufficientem ad peccatum mortale; sed non advertendo ad priora furta: in tali enim casu non peccat mortaliter accipiendo, ex defectu advertentiæ, sed tamen postmodum advertendo, si retineat; peccat mortaliter; & incipit obligari ad restitutionem sub mortali, ratione retentionis rei notabilis nocivæ Proximo. Quod si statim, ac advertit proponit restituere, & incipit id ipsum exequi, obligationem sub mortali præcavet; nec peccatum retentionis committit.

3. Petes primò: An idem dicendum sit de furante modica à multis?

Respondetur affirmativè cum Tambur. lib. 8. in Decalotr. 2.

cap. 3. §. 2. n. 1. Ratio est quia, licet leve nocumentum fecerit

cuique particulari, fecit tamen notabile detrimentum toti Com-

munitati, & Reipublicæ: nam sic iste talis ditaretur cum gravi

Reipublicæ detrimento, & omnes illi, à quibus levia sublatà

sunt, essent rationabiliter inviti. Quod etiam extendendum, si

hæc modica à personis vagis furatus est: omnes enim illi consti-

tuunt unam communitatem damnificatam, & faciunt unum

moraliter. Adverte tamen majorem, arbitrio prudentis, re-

quiri quantitatem in hoc casu ad constituendum peccatum mor-

tale, & ad onus restitutionis sub mortali.

4. Petes secundò: An iste sic paulatim surripient, teneatur ad

restitutionem totius quantitatis ablatæ; vel sufficiat restituere

illam quantitatem, quæ complevit summam notabilem, & suf-

ficientem ad peccatum mortale?

Tambur. loc. cit. §. 1. n. 10. asserit: esse probabilissimum tali-

ter surripientem solum obligari sub mortali ad restituendam il-

lam quantitatem, quæ complevit summam notabilem; citatque

Rebell. Petr. Navarr. & Molinam. Mihi tamen videtur contra-

rium asserendum. Ratio est, quia in hujusmodi modicis fur-

tis, illa quantitas complens in ultima acceptione summam nota-

bilem, erit modica; & respectu totius summæ parva: ac proin-

dè iste talis retineret sibi majorem partem E. G. Supponamus ad

peccatum mortale sufficere quatuor tarenos; & ultima acceptio

sit unius tarenis (etiam minor posset esse) posset sibi tres retine-

re, & unum restituere; & sic majorem partem sibi retineret.

Unde non remaneret exigua quantitas, ut vult Tambur. nec est

simile de illo, qui debens restituere centum, retineat sibi duos

julios, quem posse ait Mol. nam hæc esset modica respectu to-

tius summæ. Tum etiam, quia qui per modica furta pervenit

ad notabilem quantitatem, non peccat, nec tenetur restituere

ratione ultimæ acceptionis præcisè; qua illam complet;

hæc enim scorsim à præcedentibus, esset parva quantitas; sed

tenetur ratione continuationis cum præcedentibus; & ra-

tione totius summæ in unum collectæ: ergo totam sum-

mam,

nam, quæ est ratio obligandi, tenetur restituere, & solum per-
mitti posset, ut paucos nummos, qui respectu totius summæ
sunt parva quantitas, sibi retineat. Tum denique, quia iste
talis posset ditari aliena pecunia, pluries id faciens cum pluri-
bus, & retinens sibi reliquum, restituens solum id, quod com-
plet notabilem quantitatem, quod pro inconvenienti adductum
est num. præc. ex ipso Tambur.

Dices: antequam quis acciperet ultimam quantitatem, non
obligabatur priora furtula restituere; ergo nec post acceptam
ultimam quantitatem; sed sufficiet restituere id, quod com-
plet notabilem quantitatem.

Respondeo negando consequentiam. Ratio est, quia an-
te illud complementum erat parva quantitas non sufficiens ad
mortale; modo autem est materia gravis non præcisè ratione
ultimæ acceptionis; sed ut continuatur cum præcedentibus,
& sic obligatio confurgit ratione totius summæ.

5. Ex dictis collige plures casuum resolutiones. Primum: si
plures scienter notabile damnum inferunt tertio, etiam si unus-
quisque per se parvam quantitatem furetur, peccant mortali-
ter, quia simul sumptum illud damnum est notabile: & tenen-
tur sub mortali ad restitutionem. Si tamen postquam plures
notabile damnum intulerunt, alius accedat, & parvam quan-
titem furetur, iste non est censendus peccare mortaliter, nec
sub mortali teneri ad restitutionem, quia iste non fuit causa
damni notabilis quod jam erat ab illis illatum, & illa parva
quantitas addita damno notabili, non est notabile damnum,
sed illud supponit. Ita passim Doctores.

6. Ex hoc oritur dubium: an quando tres ex gr. intulerunt
leve damnum alicui, & deinde superveniens seorsim alius,
damnum quoque leve infert, quod tamen conjunctum cum
præcedenti est grave: an iste peccet mortaliter, & teneatur
sub mortali ad restitutionem? Ad hoc mihi dicendum vide-
tur, quod iste talis, vel insciuserat damni præcedentis, vel con-
sciis, si insciis non videtur peccare mortaliter; quia per se non
infert damnum notabile, & licet ex parte effectus continueretur
damnum, & evadat notabile, respectu tamen ipsius est præ-
ter intentionem, si tamen fuit conscius; dicendum est pecca-

re mor-

re mortaliter, quia ex sua actione Proximo resultare videns notabilem lesionem, ab ea non abstinuit. Et respectu ipsius scientiæ materia damnificationis continuatur cum præcedenti, non solum in effectu posito, sed etiam in objecto suæ voluntatis, licet non reduplicativè, quia non intellexit illud leve damnum, ut notabile ratione præcedentiur, sed specificativè, quia illud ut notabile junctum cum aliis cognovit, & non abstinuit.

7 Collige secundò in materia Jejunii, cum quis unica die pluries pauca comedit, ita ut perveniat ad magnam quantitatem, in materia voti, cum quis omittit per plures dies elemosynam, vel recitationem, quam vovit per annum, licet quælibet seorsum fuerit parva quantitas. Similiter in materia officii Divini pro eadem die, ut cum quis omittit parvam quantitatem in matutinis, & etiam parvam ad Primam, ad Vesperas &c. ita ut unita fiat notabilis quantitas. Similiter in materia intemperantiæ, cum quis excedit una die, & insequentibus, usque dum ultimus excessus, licet parvus notabiliter saluti noceat. In omnibus per ultimum actum committi peccatum mortale: quia hæc omnia, quod ad effectum continuantur, & simul sumpta, habent rationem materiæ gravis.

Secus verò dicendum est in iis, quæ non continuantur, ut si quis quolibet die parvam quantitatem officii omittat, præceptum enim unius diei cum aliò non continuatur. Similiter si quis quolibet die jejunii parvam quantitatem comedat: idem si votum est addictum determinatis diebus, & festivitibus, ita ut quodlibet inducat speciale præceptum, si singulis parvam quantitatem omittat. Similiter si quolibet die festo parvam Missæ quantitatem omittat; præcepta enim illa alligata diei, cessant transacto illo die, & non continuantur ad invicem.

8 Quæres: si aliquis plura vota emittit pro eadem die, puta recitare plures orationes Angelicas, uno voto unam, alio aliam &c. quæ omnes seorsum sint parva quantitas, & non obligent ad mortale, ut probabilis fert sententia (cujus tamen contrarium censeo) at unitæ sint magna quantitas. An omnes omittens peccet mortaliter.

Bonac.

Bonac. *tom. de legibus disp. 2. q. 3. punc. 5. num. 29.* & Sanch. in opere mor. lib. 1. cap. 5. num. 16. asserunt mortaliter peccare. Ratio eorum est, quia violat præceptum Religionis in materia gravi per omnes illas omissiones simul sumptas; & illa omnia sunt paris conditionis, & obligant pro eodem tempore ex virtute, & præcepto Religionis, sicuti à pari, qui pluribus vicibus promittit aliquam materiam parvam, ita ut omnes simul promissiones efficiant materiam notabilem, sub mortali tenetur stare promissis; quia violat Iustitiam in re gravi.

Sed contra hoc est, quod licet illa vota sint pro eadem die; tamen pertinent ad diversa præcepta, & duo præcepta etiam numero distincta non continuantur inter se, ut patet de recitatione quotidiana officii. Unde non obstat disparitas, quam assignant inter illum, qui tenetur ad recitationem salutationis Angelicæ in aliquibus diebus festis, quæ pluries intermissa, non avertit peccatum mortale, & inter istum, qui decies, quod ibi lapsu temporis cessat, & non continuatur illa materia; hic autem pro eadem die continuatur. Non inquam obstat, non enim hæc à tempore continuari possunt, cum ex se sint discontinua, tempus enim est mensura physica, distinctio autem illorum votorum discontinuat illa moraliter.

Quod si forte dicas: continuari in ratione honoris, & cultus Deo debiti; nam ad hoc omnia illa tendunt, & per omnia illorum omissionem tollitur, & subtrahitur Deo magnus cultus: ita etiam possem dicere de officio Divino, nam si intermitteretur quotidie parva quantitas, in anno subtrahitur Deo magnus cultus.

Potest etiam impugnari ex hoc, quod ipsemet Sanch. admittit, quod si plura præcepta Ecclesiastica violaret in eodem die, puta si in die Festo parvam quantitatem Missæ audire omitteret, & parum temporis operi servili incumbat, & si sit Clericus parvam quantitatem officii prætermittat, etiam si simul juncta faciant magnam quantitatem, non peccaret mortaliter: & tamen per omnia illa violatur virtus Religionis in materia gravi. Unde hanc sententiam tenet Meroll. *tom. 1. disp. 2. de vitis & peccatis cap. 4. coroll. 7. num. 231. ubi pro eadem ci-*

tat

tat Suar. Lorcam, & Garziam. Et ad paritatem de promissione, respondet quodd ex una virtute non potest argui ad aliam illa autem est in materia Iustitiæ: hæc verò in materia Religionis.

9 Ego autem, suppositione disp. gratia admissa, limitarem hoc modo sent. Bonac. & Sanch. Primò, si Vota sint de eadem materia, ex.gr. de recitatione plurium orationum dominicalium, vel plurium eleemosynarum, non autem si sint de diversis materiis, & sic potest assignari disparitas ad impugnationem factam.

Secundò limitarem hoc modo, vel enim omnia illa vota circa eandem materiam adunantur per se in eadem die putà ex intentione voventis, qui pro tali determinato die omnia illa vota simul emisit, videtur enim tunc ejus intentio ultimata fuisse de toto illo cultu illa die Deo reddendo, quem tamen deinde in magna quantitate Deo subtraheret: & præcipuè si simul illa emisit, quia tunc objectum ipsi presens, erat tota illa materia collectivè, licet per partes pluribus votis divisa. Et in tali casu censeo peccare mortaliter, vel per accidens materia omnium illorum votorum adunatur in illa die, putà si quis promisit ex voto salutationem Angelicam quolibet die, alio voto promisit eandem quolibet die Dominicæ, alio, qualibet prima die mensis: alio, quolibet die quadragesimæ, & alio, die aliqujus Sancti, quæ omnia incidant in eadem die, tunc enim non habuit intentionem circa totam illam materiam collectivè, & circa totum illum cultum, quapropter verè sunt discontinua, & militat ratio supra adducta: unde existimo non peccare mortaliter. Similiter si diverso tempore emisit illa plura vota, etiam pro determinato die; videtur enim tunc non habuisse intentionem circa totum illud collectivè, sed verè fuisse omninò discontinua, tam in particulari, quàm in communi, & maxime si quando unum emisit, non advertit ad aliud votum antea emissum.

PROPOSITIO XXXIX.

*Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave
damnum tertio, non tenetur ad restitutionem
istius damni illati.*

PRemitto, aliquem inducere posse alium ad grave damnum vel iussione, vel consilio. Iussio autem seu mandatum, vel potest esse respectu sibi subditi, vel non subditi: prius est verè, & propriè mandatum: at secundum, licet non habeat verè, & propriè rationem mandati; quia hoc est proprium habentis auctoritatem: nihilominus mandans appellatur, quando ex ejus iussu procedit exequutio. Hoc autem fieri potest precibus, blanditiis, promissionibus, dummodò intuitu illius exequens id præstet. Consilium autem est, quando in gratiam exquentis, aliquid consulitur, quod etiam potest fieri exhortatione, directione, instructione; ut qui consulit homicidium, furtum, rapinam, incendium, destructionem prædii &c. Hoc præmissio.

2 Dico: qui alium movet, aut inducit, sive mandato, sive consilio, ad inferendum grave damnum tertio, si ex hoc mandato, & consilio sequitur illud damnum, tenetur ad restitutionem damni illati. Est communis opinio; quam expressè docuit S. Th. 2. 2. q. 62. art. 7. distinguens duo genera concurrentium ad damnum inferendum, unum directè, aliud indirectè & de primo genere ait: *Directè quidem, quando inducit aliquis alium ad accipiendum, & hoc quidem tripliciter. Primo quidem modo, movendo ad ipsam acceptionem, quod quidem fit præcipiendo, consulendo; consentiendo expressè, & laudando aliquem, quasi strenuum de hoc, quòd aliena accipit. Unde infra subdit illos versus tam vulgatos, & communiter receptos etiam suo tempore, quibus continentur omnes, qui ad restitutionem tenentur:*

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Nescio igitur quomodo contra communem, & antiquatam opi-

opinionem invexerit prædicta Propositio asserens, prædictos ad restitutionem non teneri.

3 Probatur de jubente: nam jubens est principalis causa damni; cum exequens sit ejus minister: & voluntatis ipsius exequutor; sed quicumque est causa injustæ acceptionis, vel damni, tenetur ad restitutionem, cum lædat Justitiam commutativam, ex quo oritur obligatio restituendi: ergo &c. Quod confirmari potest ex illo ad Rom. 1. *Digni sunt morte, non solum, qui faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus.* Sed jubens magis influit in damnum, quàm consentiens: ergo &c. Huic simile est illud, quod dicitur 2. q. 1. c. *Notum sit. Facientem, & consentientem par poena constringit*, & illud aliud: *Cap. si culpa, §. sanè, de injur. & damno dato. Dans occasionem damni, damnum dedisse videtur.*

4 Probatur de consulente; & primò patet autoritatibus jam adductis. Secundò ratione: supponendo, quòd verè ex illo consilio, exhortatione, &c. motus sit alter ad damnum inferendum, ut in Propositione, quam impugnamus, supponitur. Tale consilium est causa efficax damni: ergo consulens tenetur ad restitutionem. Consequ. patet, quia est causa injustæ acceptionis; vel damnificationis: Ant. probatur, quia Arist. 2. *phys. cap. 3.* vocat Consiliarium causam efficientem. Et in Jure, consiliarius, & consentiens pari poena puniuntur, ut constat ex *Cap. Notum sit*; mox cit. sicut ipse delinquens, & ex *Cap. Sicut dignum de homic.* & ex *Cap. Nuper de sentent. excommunic.* & ex l. *Qui servo, ff. de furtis, & l. prima de servo corrupto.*

5 Dixi in conclusione: si ex illo mandato, vel consilio sequatur illud damnum; quoniam sive damnum non sit sequutum, vel ex illo mandato, vel consilio non sequatur, sed aliundè, mandans, & consulens non tenetur ad restitutionem. Tunc autem non sequitur ex mandato, quando mandans tacitè, vel expressè revocavit mandatum, & hoc mandatario innotuit, vel quando mandatarius excessit, id enim in quo excessit, mandanti non imputatur.

Consulenti autem non imputatur, quando æquè paratus erat alter damnum facere, ac si consilium præstitum non fuisset: secùs verò si alius consilium dedisset, si ipse, non consu-

luisset, dum ex consilio sequitur damnum. Idem dicendum est de adulatore, qui palpo dicitur, quando ex sua approbatione alter movetur ad damnum inferendum, sed de his fusiùs in *tract. de Resist.*

PROPOSITIO XXXX.

Contractus mobatra licitus est etiam respectu ejusdem Personæ cum Contractu retrovenditionis præviè inito, cum intentione lucri.

PLures contractus licite fieri posse cum pacto retrovenditionis, ut sunt onera census bullalis; venditiones cum carta gratia redimendi &c. qui videri possunt apud Sot. Mol. Bonac. Tambur. & alios: qui nisi vitientur ex aliqua prava circumstantia, liciti sunt: non enim ex hoc quòd sit pactum retrovenditionis, si vè in favorem emptoris, si vè in favorem venditoris vitiatum contractus.

Contractus igitur Mohatra non est quicumque factus cum pacto retrovenditionis, sed est ille, quo res carius venditur credito, ut statim viliùs ematur numerata pecunia: qui teste Tambur. lib. 8. in *Decal. tract. 3. cap. 7. §. 8. n. 9.* alicubi dicitur Porro, alicubi, Pillizza, alicubi, Baratto, & teste Bonac. de *resist. disp. 3. q. 2. punc. 3. n. 20.* lingua Italica appellatur Stocco, lingua Hispana à Mich. Salon. 2. 2. q. 78. art. 2. appellatur Mohatra.

2 Casus igitur est, cum Titius vadit ad Mercatorem, & emit ulnam panni credito, tritictum, vel quid simile; deindè eidem mercatori eandem rem vendit numerata pecunia, an possit carius mercator vendere, & viliùs redimere?

Circa hoc sunt notandæ aliquæ conditiones, quæ possunt adungi, nam in primis si nullum pactum extet retrovenditionis, nullaque intentio redimendi viliùs præcesserit in mercatore, nec scientia, an Titius panno indigeret, an pecunia, & an illum debeat retrovendere, sed bona fide pannum vendat credito, vendatque justo pretio, sed rigoroso; non intuitu
expe-

expectandæ solutionis (in quo posset esse difficultas) & deinde à Titio, vel tunc statim rogetur, vel post breve spatium redeunte, ut pannum redimat, etiam si Titius idem emerit, ut retrovendat, dum hæc intentio mercatori non innotuerit, potest mercator redimere infimo iusto pretio numerata pecunia. Patet hoc, quia nulla fraus intercedit, nulla palliatio mutui, nullaque species injustitiæ; quia potest vendere riguroso, & emere infimo intra limites iusti pretii. Tum, quia merces ultroneè vilescunt. Tum; quia mercator iste, quia vendidit credito non evadit deterioris conditionis, quàm quilibet alius, qui pretio infimo posset emere.

3. Alio modo potest esse, ut mercator sciat Titium non indigere panno, sed pecunia, & revenditurum pannum viliori pretio, & ipse vendat riguroso pretio, cum intentione redimendi viliori, nullo tamen pacto interveniente, nec implicito nec explicito, nec per se, nec per alios. Et in hoc casu, puto licitum esse, redimere viliori: quia istæ sunt duæ emptiones, & venditiones distinctæ, & ambæ iustæ. Et quamvis illa intentio præcedat in mercatore; dum tamen pactum non intercedit nullum onus injustum imponitur Titio: nec illa intentio est illicita, licet tendens ad lucrum; aliàs emere vilius, ut carius vendatur, quod est negotiatorum intentum, illicitum esset. Tum; quia dum non præcessit pactum, posset Titius cuicumque vendere illo infimo pretio. Si tamen Titius, si alteri venderet, medio pretio esset venditurus: & mercator illi dicat, ut sibi retrovendat, & offerat infimum pretium, sciens ob verecundiam, quia ab ipso accepit credito, consensurum, videtur illicitè agi, quia intuitu expectatæ solutionis exigi videtur illud, in quo pluri vendidisset Titius, si aliis vendiderit. Unde securius est mittere ad forum, ut vendat, & quantum repererit, sibi potiùs, quàm aliis retrovendat, non in pactum hoc deducendo, nec ante venditionem, sed post, & liberum ipsum relinquendo, si velit sibi potiùs, quàm aliis vendere.

4. Alio modo potest contingere, ut Titius à mercatore petat pecuniam mutuo, sed is se pecuniam non habere respondens, offerat ei merces ad valorem pecuniæ postulatæ, ea intentione, ut vendat riguroso pretio, & redimat infimo, cum sciat

ipsum propter pecuniæ indigentiam ad hoc deveniturum: licet hoc non deducat in pactum, sed hoc intendat, & in hoc casu puto mercatorem non excusari à labe usuræ: quia revera illud pluris quo vendit; pro mutuo accipit, estque palliata venditio, revera mutuum, vel quasi mutuum. Et quamquam pactum non præcedat, unde posset alteri vendi; tamen moraliter existimatur, ut Titius non sit dissensurus, si Mercator ab eo petat sibi retrovendi; tum propter indigentiam pecuniæ; tum ne quærat cui vendat, cum difficile sit statim emptorem invenire; tum in gratiam mercatoris credito vendentis.

5 Denique potest contingere, ut mercator vendat cum pacto retrovenditionis, & vendat credito, rigoroso pretio, ut redimat numerata pecunia, viliori, & cum intentione hujus lucri: & hoc ex se illicitum est, & in præfata Propositione damnatum. Probatur: in primis hæc est palliata venditio, & emptio, revera in intentione est mutuum: sed illicitum est, & labe usuræ infectum aliquid plus accipere pro mutuo: ergo &c. Secundò, quia illud onus, quod mercator imponit, ut sibi retrovendat, est pretio æstimabile, & aliàs *supponimus* vendere pretio rigoroso: sed quicquid, ultrà pretium rigorosum, oneris imponitur est injustum: ergo &c. patet hæc minor, quia quicquid imponitur ultrà limites justii pretii, ipsumque excedit, est injustum: at in tali casu venderet mercator pretio rigoroso, quod est summum intrà limites justii pretii, illud onus retrovenden-
di *apponendo*, ergo hoc onus est injustum. Quod expressit Angelicus 2. 2. q. 78. art. 2. ad 7. ubi inquit. *Si aliquis carius velit vendere res suas, quam sit injustum pretium, & de pecunia solvenda emptorem expectet, manifestè usura committitur.* Carius autem vendere non solum importat augmentum pretii ultrà justum, sed quodcumque onus pretio æstimabile, ut in corpore ejusdem art. docuerat S. D. dicens: *Ita etiam quicumque ex pacto tacito, vel expresso quodcumque aliud acceperit, cujus pretium pecunia mensurari potest, simile peccatum incurrit.* Et ad 3. hoc aliquid plus etiam ad obsequium à manu, vel à lingua extendit: quod certè minus esse potest illo onere sibi retrovendi, quo privatur jure suo in rem emptam; & commoditate reperiendi majus pretium eo, quod mercator offert. Et hæc locum habent, etiam si

etiã si nullum pactum intercesserit determinati pretii in re-
trovenditione: si enim etiã hoc intercedat, manifestum mu-
tuum, & usura est censenda.

PROPOSITIO XXXXI.

*Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit,
qui non majoris faciat pecuniam presentem, quàm futuram,
potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo
titulo ab usura excusari.*

I PRæmitto usuram, quæ est lucrum immediatè prove-
niens ex mutuo, esse illicitum, tùm in Jure Ecclesia-
stico, ut constat ex toto titulo Decret. de Usuris. Unde in Conc.
Vienn. sub Clem. V. damnantur ut hæretici, qui pertinaciter
affirmaverint exercere usuras non esse illicitum, & peccatum,
sic enim habetur in Clement. tit. de Usuris, Cap. Ex gravi. Si
quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsu-
mat, exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum, velut
hæreticum puniendum. Tum etiã Jure Divino, dicitur enim.
Exod. 22. Si pecuniam mutuum dederis populo meo pauperi, qui
habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes.
Ezech. 18. Qui usuram non acceperit. Luc. 6. Mutuum date, ni-
hil inde sperantes. Et Ps. 14. Qui pecuniam suam non dedit ad usu-
ram. Huic scilicet dabitur ingressus in tabernaculum Dei.
Tùm denique jure naturali, ut patet ex ratione naturali effica-
ci adducta à S. Th. 2. 2. q. 78. art. 1. quia scilicet venditur id,
quod non est, vel eadem res bis, quod manifestè injustum est;
nam in pecunia, cujus principalis, & proprius usus est consump-
tio, cum teste Arist. 1. Polit. principaliter sit inventa ad com-
mutationes faciendas, & in iis, in quibus usus est ipsarum re-
rum consumptio, non debet seorsum computari usus rei à re
ipsa: unde cuicumque conceditur talium rerum usus, conce-
ditur eo ipso res ipsa, & ided in talium mutuo transfertur do-
minium: sequitur, quodd non potest seorsum vendi usus ab ipsa
re; sed hoc esset bis vendere eandem rem, vel vendere id, quod

non est. Accipiens autem lucrum ex mutuo, cum accipiat pro ipsa re, nempe pecunia, æquivalens, illud plus acciperet pro usu pecuniæ, & sic venderet bis eandem rem, vel id, quod non est.

Unde miror Tambur. asseruisse, nondum plenè probatum esse Juri naturali repugnare usuram, & esse secundum se illicitam; cum tamen Philosophus ratione naturali ductus 1. *Polit. cap. 7.* dixerit, quoddam usuraria acquisitio pecuniarum est maxime præter naturam. Hoc præmisso.

2 In primis, falsum est numeratam pecuniam pretiosiores esse numeranda. Nam pretium pecuniæ non dependet à temporum variatione, & emptorum, vel venditorum copia, vel inopia, ut triticum, vinum, & similia; sed est taxatum, & præfixum immobiliter à Republica, vel Principe; & tanti valent centum Unceæ hodie, quàm hinc ad mensem, vel annum: ergo non est pretiosior numerata pecunia, quàm numeranda. Immo etiam si pretium monetæ decresceret jussu Principum, ut si moneta aurea, quæ modò valet Tarenos 40. valeret postea 38. non per hoc; quantum ad mutuante pretio decresceret; mutuarius enim 40. reddere debet, vel in alia moneta, vel si in eadem moneta aurea, cum supplemento pretii, in quo tunc temporis quando reddit, minùs valeat: nisi aliud sit deductum in pactum: ergo equalis pretii est numerata pecunia, quæ à mutuantem traditur, ac illa quæ à mutuario redditur.

3 Alium valorem considerare possumus in pecunia, scilicet potentiam ad lucrum, in quantum, vel per negotiationem, vel per emptionem agri, armenti, &c. est apta ad lucrandum & hoc habet pecunia præsens, non futura; & secundum hoc dici posset numeratam pecuniam esse pretiosiores numeranda.

Hæc autem potentia, ut observat Eminent. Cajet. 2. 2. q. 78. art. 2. §. *Initium autem*, duplex est, altera, quæ est ipsius pecuniæ absolutè, in quantum potest esse instrumentum ad lucrandum; quæ comitatur ipsam pecuniam absolutè: alia est potentia pecuniæ, ut subest industriæ negotiatoris, vel emptoris, talis loco, vel tempore: & commoditate. Vel ut alii dicunt,

cunt, alia est potentia remota pecuniæ ad lucrum, alia proxima. Prima potentia convenit pecuniæ secundum se, & à quocumque habeatur: secunda verò non convenit ei, nisi prout subest industriæ. Pecunia igitur cum sua potentia primo modo non est pretiosior numerata, quàm numeranda; sive præsens, sive futura, quoniam hæc potentia communis est omni pecuniæ nec diversum iudicium faciendum est de ea, & de sua potentia, sed pro eodem computantur. Unde ex hac potentia non potest crescere pretiositas pecuniæ; sicut (exemplum est Cajet.) triticum habet potentiam sementinam inseparabiliter annexam, in quantum eo potest quis uti ad ferendum: non tamen idcirco plus valet propter hanc potentiam. Si verò accipiat pecunia prout subest industriæ, sic habet majorem valorem, & eo plus, vel minus, quod magis, vel minus proxima est lucro, & secundum qualitatem negotii, & industriæ negotiatoris, & hæc non convenit pecuniæ, nisi per ordinem ad aliquem, nec eam habet, nisi revera esset applicanda: quemadmodum idem triticum potest habere potentiam sementinam proximam, si revera sit paratum; & ordinatum ad ferendum, & hæc potest suscipere magis, & minus, secundum quoddam magis, vel minus proximum est: scilicet si adhuc eo sine retinetur domi: vel si est jam delatum ad agrum, vel etiam sparsum.

Ex quibus sequitur, quod sicut si triticum, quod possidere tur ab aliquo, ut ferendum, & paratum pro semine, si à latronibus esset ablatum non solum deberet fieri restitutio ad æqualitatem, quod ad mensuram tritici ablati; sed aliquid plus correspondens illi lucro percipiendo ex ipso si seminaretur, ob damnum, ob id emergens domino tritici: si verò ad hoc non fuisset applicandum, non obstante potentia sementina, quam absolute, & in se habet triticum, non teneretur fur aliud restituere, nisi æquale tritico accepto, nec pluris propter hanc potentiam estimatur: ita pariter, si pecunia quæ mutuatur habet potentiam proximam ad lucrum, si revera erat applicanda negotiationi, vel emptioni habet majorem valorem, & pluris merito estimatur præsens, quàm futura, non quia præsens, sed quia applicanda, & in potentia proxima ad lucrum, quod non habet pecunia futura. Unde propter hoc posset aliquid ultra

trà sortem exigà mutuuario juxtà qualitatem negotii, deductis periculis, expensis, &c. Sed hoc non esset ratione pecuniæ mutuatæ; sed ratione lucri cessantis, quod omnes concedunt. Secus verò pretiosior est æstimanda pecunia præsens, si ab aliquo inclusa in arca possideretur, nulli negotiationi, vel emptioni applicanda; non obstante potentia remota, vel quæ competit pecuniæ absolutè, in quantum potest esse instrumentum ad lucrandum, ut patet de exemplo tritici. Igitur præcisè, quia numerata, vel quia præsens, pretiosior non est numeranda, nec pluris æstimari rectè potest, quàm futura.

4 Dices: pluris æstimari rectè pecuniam præsentem, quàm futuram, etiam si nulli negotiationi applicandam, duplici ex capite. Primò, quia quidam casus possunt contingere inopinati, in quibus maximè deserviret ad evitanda aliqua damna, ad aliquas redimendas vexationes, vel quid simile, quod non potest fieri per pecuniam futuram; bene tamen per præsentem. Secundò ob periculum, & molestias, quas passurus est mutuans ad recuperandum capitale, quod, & quas non pateretur, si non mutualet.

Resp. ad primum, quòd ratione damni emergentis, vel periculi damni potest licitè mutuator pacisci cum mutuuario, ut damnum emergens solvat, ut se servet indemnem, ut rectè Bonac. de Contract. disp. 3. q. 3. punct. 4. citans plures alios: dum tamen servantur conditiones à DD. assignatæ pro damno emergente.

Ad secundum dicendum, posse evitari illud periculum, si fidejussorem, vel pignus mutuans exposcat pro assecuratione capitalis. Secundò dicendum cum Bonac. & aliis ab ipso citatis loco cit. punc. 5. posse pro hujusmodi periculo aliquid accipi ultra sortem, quia hujusmodi pericula sunt pretio æstimabilia, & mutuator ea gratis subire non tenetur. Quapropter cum in proverbium transiit: melius hodie ovum, quàm cras gallina; non alia ratione dici consuevit, nisi ratione periculi, cui subest futurum. In neutro autem casu aliquid accipitur: quia plus valet pecunia præsens, quàm futura. Nec prædicta Propositio loquitur ob prædicta damna, vel pericula; sed de pecunia liquida: & solum majorem valorem refert, quia præsens est, vel futura.

5 Ex quibus omnibus sequitur: quòd si ab aliquibus pluris æstimetur pecunia præsens, quàm futura, quando nullum cessat lucrum, nullumque damnum emergit; nec periculum amittendi capitale, sed otiosa maneret pecunia in arca, & personæ securæ, & cum debitis cautelis mutuo tradatur; hæc major æstimatione non est consona recte rationi, sed immoderata & ex nimio affectu pecuniæ, & avaritiæ vitia proveniens. Quapropter ob hujusmodi vitiosam aliquorum æstimationem non potest creditor aliquid ultrà sortem exigere à mutuatario, & eo titulo ab usura excusari.

6 Ex dictis colligitur falsitas dictæ Propositionis, quæ fundatur in illo principio: numeratam pecuniam esse pretiosorem numeranda, & pluris æstimari pecuniam præsentem, quàm futuram, quam docuisse Caram. in *Theol. mor.* refert Gonet.

Insuper probatur ratione jam adducta S. Th. qua probat usuram esse illicitam, falsum esse, posse creditorem aliquid ultrà sortem à mutuatario exigere, etiam admissio numeratam pecuniam esse pretiosorem numeranda; hoc modo: vel hoc majus pretium, quod habet numerata pecunia, est quid intrinsicum conveniens ipsi absolute, vel ratione alicujus extrinseci, quia scilicet subest industriæ, vel quia deservire potest ad aliqua damna vitanda: si hoc secundum, jam concedimus posse aliquid ultrà sortem creditorem accipere, sed hoc reducitur ad damnum emergens, vel lucrum cessans: si primum, malè inde infertur, posse ob id creditorem aliquid accipere ultrà sortem: ergo &c. Probatur minor: quia usus pecuniæ pro eodem computatur cum ipsa, non potest aliquid pro usu accipi, distinctum ab ipsa pecunia (hæc est ratio D. Th.) aliàs eadem res bis venderetur: ergo, quia hæc pretiositas pecuniæ numeratæ est aliquid intrinsicum ipsi, nec ut quid distinctum computari potest ab ipsa pecunia numerata; nec aliquid pro hac pretiositate ultrà sortem accipi potest, aliàs eadem res bis venderetur.

7 Confirmatur 1. Quando post tempus quis solvit mutuum, jam tradit pecuniam numeratam: ergo hæc æquivaleret in pretio illi, quæ tunc fuit mutuata. Probatur consequentia: hæc non est amplius numeranda, nec futura, ratione cujus æstimabatur minoris pretii, sed præsens; & cessante ratione, quare aliquid sit tale,

tale, debet cessare id, quod ad ipsam sequitur. Et licet admittatur, quoddum erat solvenda, ratione, qua futura, & numeranda, fuisset minoris pretii, quia erat in spe, & non in re; tamen quando fit presens, & in re, jam cessat ratio minoris pretiositatis: & per hoc solum, quodd solvatur, redditur æquivalens illi pecuniæ tunc mutuatæ: ergo aliquid plus, quod solveretur ultrà sortem, esset indebitum, & contrà equalitatem rei ad rem: & consequenter contra Justitiam. Et hoc est, quod dixit S. Th. loco cit. ad 5. *Ille, qui mutuare non tenetur, recompensationem potest accipere ejus quod fecit, sed non amplius debet exigere. Recom-pensatur autem sibi secundum æqualitatem Justitiæ, si tantum ei red-datur, quantum mutuavit.*

Nec quia intrà illud tempus, quo nondum facta est solutio, erat minoris pretii, poterat aliquid accipi: nam si hoc tunc accipitur, cum defacto solvit, computandum est cum sorte principali; cum per meram solutionem æquivalentis pecuniæ jam constituitur æquale.

8 Confirm. 2. nam si ob hoc, quia traditur numerata pecunia pro numeranda, & presens pro futura, posset aliquid ultrà sortem creditor accipere, jam hoc acciperetur ratione mutui, & esset lucrum immediatè proveniens ex mutuo; sed hæc est propriè usura, ut patet ex ejus definitione: ergo ob hanc rationem non posset ab usura excusari.

Probatum seq. De intrinseca ratione mutui est, tradi pecuniam numeratam pro numeranda, immd expectandi solutionem post aliquod tempus, quod est tradi præsentem pro futura formalissimè: ergo quicquid hac ratione accipitur, accipitur formalissimè ratione mutui, & esset lucrum immediatè proveniens ex mutuo.

9 Confir. 3. Admissa prædicta opinione nulla unquam committeretur usura; & frustra in Scriptura, & sacris canonibus contra ipsam declamaretur; nam semper, & in omni mutuo impræscindibiliter datur pecunia numerata pro numeranda, & presens pro futura: ergo si ob hanc rationem licitum esset aliquid ultrà sortem accipere, & à labe usuræ excusaretur accipiens, nulla unquam committeretur usura.

10 Conf. 4. Si hoc esset licitum, etià licitum esset aliquid ultrà

ultrà sortem exigere ratione carentiæ pecuniæ ; in idem enim re-dit carentia pecuniæ, & numerata pro numeranda ; quod ta-men est contra communem sensum DD. & ratio quam addu-cunt, utrobique æquè militat. Similiter licitum esset res carius vendere ratione expectatæ solutionis, quàm sit justum pretium; quia si venderet numerata pecunia, hæc esset pretiosior illa numeranda. Cujus tamen oppositum docent DD. cum S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad 7. ubi sic ait : *Si aliquis carius velit vendere res suas, quàm sit justum pretium, ut de pecunia solvenda emptorem expectet, manifestè usura committitur ; quia hujusmodi expectatio pretii solvendi habet rationem mutui*. Ecce his verbis adductis pro causali quomodo S. Th. redarguit Propositionem, quam impu-gnamus. Quid namque aliud est aliquid ultrà sortem exigere, quia traditur numerata pecunia pro numeranda ; nisi expec-tatio pecuniæ solvendæ ? Et hanc, ut suprà dicebamus, di-cit habere rationem mutui ; unde esset lucrum immediatè proveniens ex mutuo, quod est propriè usura. Unde con-cludit S. D. *Quicquid ultrà justum pretium pro hujusmodi expecta-tione exigitur, est quasi pretium mutui, quod pertinet ad ratio-nem usuræ*. Ubi apponit ly, *quasi*, quia sermo est de vendi-tione, non de propriè mutuo. Hæc satis de præsentī Pro-positione.

PROPOSITIO XLII.

Usura non est dum aliquid ultrà sortem exigitur tanquàm ex bene-volentia, & gratitudine debitum ; sed solum si exigitur tanquàm ex Justitia debitum.

Pro hujus resolutione, & intelligentia advertendum est. aliud esse aliquid accipere, aliud verò exigere ; accipere enim importat actum, quem exorcet aliquis accipiendo spon-te datum, & gratuitum, nullo pacto interveniente, nec taci-to, nec expresso ; nulla petitione facta ab accipiente ; nec quia putetur ex obligatione datum, sed tanquàm mera gratui-ta, & liberalis donatio. Exigere autem importat, vel pactum taci-

tacitum, vel expressum, vel ex aliqua obligatione datum, vel saltem petitionem aliquo modo ad dandum, veluti impellentem, non solum intercessivam, vel amicabilem, ex parte accipientis præsupponit.

2. Advertendum est etiam, quid intersit inter debitum ex Justitia, & ex gratitudine, seu benevolentia: nam revera debitum, loquendo de civili obligatione, in ordine ad aliquid dandum, videtur pertinere ad Justitiam; tùm quia intercedit saltem pactum implicitum, aliàs non transiret in civilem obligationem, sed esset liberalis donatio; & materia circa quam versatur est materia Justitiæ: unde S. Th. loco cit. *Propos. præc. art. 2. in corpore*, quicquid cadit sub pacto tacito, vel expresso, dicit esse contra Justitiam, si accipiat ob mutuuum: nec alio modo distinguit gratuitum donum, quod licitè potest accipi, ab eo quod illicitè, & contra Justitiam accipitur; nisi per hoc, quòd non adsit aliqua obligatio, nec tacita, nec expressa. Et certè gratuitum non est, quod debitum est, cum gratis dare, & debere, inter se opponantur, licèt improprie gratitudo possit dici debitum. Lusus ergo verborum, & palliatio usuræ est id, quod asserit prædicta Propositionio: & si dicatur à contrahentibus hoc exigi, non ut debitum ex Justitia, sed ex gratitudine, frustra apponitur illa limitatio; nam eo ipso, quòd solvitur, ut debitum, & exigitur, ut debitum, non potest esse ex gratitudine.

3. Accipere igitur aliquid ex mutuatarii benevolentia, & gratitudine, non tanquàm debitum, sed tanquàm gratuitum donum, nec intuitu mutui, seu tanquàm mutui pretium licitè potest mutuator; ut docet S. Th. loco proxime cit. dicens: *Si verò accipiat aliquid hujusmodi, non quasi exigenti, nec quasi ex aliqua obligatione tacita, vel expressa, sed sicut gratuitum donum, non peccat.* Cujus rationem assignat dicens: *Quia etiam antequàm pecuniam mutuasset, licitè poterat aliquod donum gratis accipere, nec peioris conditionis efficitur per hoc quod mutuavit.* Divum Thomam sequuti sunt Mol. Less. uterque Navarr. Rebell. Arragon. Salon. Ban. Salàs, Bonac. & alii; licitè aliqui magis extenderint assertum D. Th. ut mox dicam.

Aliqui Doctores extendunt hanc Propositionem, ut asserant non peccare, nec obligationem contrahere restituendi (verba sunt

sunt Tambur. lib. 9. de Contract. tract. 1. cap. 3. §. 1. & similia habet Bonac. & alii) si mutuatur quis intendendo, immò, & habendo aliquid ex mutuatarii benevolentia, gratitudine, liberalitate, amicitia, quamvis intentionem habeat non mutuandi si resperata careat. Ratio eorum est, quia non intenditur, tanquam pretium mutui, sed tanquam gratuitum donum, nec ut debitum. Hæc opinio est probabilis, nec in damnata continetur: attamen mihi videtur inesse periculum usuræ mentalis, dum ita aliquis afficitur, ut non esset mutuaturus si resperata careat; per hoc enim videtur illud donum intendere ob mutuum, & quasi debitum: unde cautè incedendum est.

4 Igitur sensus in quo est damnata prædicta Propositio, est quando ultrà sortem aliquid exigitur; (non quando spontè oblatum accipitur) & tanquam debitum, licet ex gratitudine, non ex Iustitia, sumpto debito propriè pro civili obligatione: unde excluditur quodcumque debitum. In hoc sensu videntur eam tenuisse Covarruv. l. 1. var. cap. 77. num. 4. qui refert Major. & alios ut tradit Bonac. de Contract. disp. 3. q. 3. punct. 1. 1. num. 8.

5 Falsitas hujus Propositionis patet primò ex dictis in secundo notabili; eamque rejectam esse à D. Th. constat ex verbis cit. num. 3. ubi negat aliquid accipere posse mutuatores, quasi exigens, vel quasi ex aliqua obligatione tacita, vel expressa. Item patet ex eo, quod ait in resp. ad 2. ubi inquit: *Debito ex amicitia non competit civilis obligatio, per quam inducitur quædam necessitas, ut non spontanea recompensatio fiat.* Item in resp. ad 4. ait: *Licet mutuanti unum, aliquid aliud mutuum recipere; non autem licet eum obligare ad mutuum in posterum faciendum.* In quibus locis patet D. S. nil prorsus velle exigi posse, ut debitum, neque id, quod ex benevolentia, & gratitudine potest accipi.

6 Probatur ratiòne deducta ex eodem D. Th. locis cit. quoniam non licet aliquid exigere in mutuo ultrà sortem, quod sit pretio æstimabile; sed obligatio, & debitum additum gratitæ compensationi est aliquid pecunia æstimabile, ut docet idem S. D. ergo &c. Major patet; quia aliàs plùs exigeretur eo, quod mutuatur. Minor etiam constat; quia obligatio, & debitum est onus quoddam, maximè si sit tradendi aliquid pretio æstimabile.

Unde

Unde Cajet. *in comm. loco cit.* advertit, quòd neque potest obligari mutuarius ex pacto ad remutuandum tunc, quando naturali jure teneretur; idque deducit ex textu, quia illi naturali obligationi adjicere civilem obligationem est pecunia æstimabile: ac proinde plus exigitur eo, quod mutuatur, quod est manifesta usura. Concedit tamen Cajet. posse mutuatorem respicere ad gratitudinem, vel ingratitude mutuatarii: sed hæc sine pacto ex affectu animi expectantur, tanquam ex naturali jure.

Confirmatur. Ex eodem D. Th. ex dictis ad 2. exigens aliquid, ut debitum ex gratitudine ut plurimum est causa, ut mutuarius coactè & involuntariè præstet, vel promittat donum, sed hoc est aliquid extorquere per injuriam: ergo injustè agit sic exigens.

7 Pro complemento nota, non solum damnari in hac Propositione posse adjici initio mutui pactum de aliquo præstando, ut debito ex gratitudine, sive expressum, sive tacitum, sed etiam postmodum, etiam si nullum intercesserit pactum, posse aliquid peti, ut debitum ex gratitudine, ut cum quis pluries instat, & mutuatarium interpellat, ut sibi aliquid tradat, inculcans hoc sibi ex gratitudine deberi: hoc enim importat illud verbum *exigitur* positum in præfata Propositione, utroque enim modo videtur aliquid exigi.

PROPOSITIO XLIII.

Quidni nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

1 **D**etractio definitur à S. Th. 2. 2. q. 73. art. 1. est denigratio alienæ famæ per occulta verba, in quo differt à Contumelia, quæ est per verba manifesta, seu in faciem ejus, cui infertur. Fama autem, ut tradit Sot. lib. 4. de Just. & Jure q. 6. art. 3. ad 4. est communis, clara opinio, & æstimatio bonæ, & inculpata vitæ, voce manifestata, quam de aliquo habent homines.

2. Ocho modis potest exerceri detractio. 1. Imponendo alicui falsum crimen. 2. Augendo, & amplificando verum crimen. 3. Manifestando crimen occultum. 4. Interpretando, & explicando factum honestum alicujus in sinistram partem; ut si dicat prava intentione factum, & his quatuor modis dicitur directe quis detrahere: qui hoc versu continentur.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Aliis quatuor modis indirecte dicitur quis detrahere; quorum Primus est negare recte facta, & bona alterius. Secundus diminueret recte facta. Tertius malitiose reticere bona alterius loco, & tempore, quo ejus reticentia vergit in vituperationem illius, ut si ceteri ex ejus taciturnitate falsam esse laudem concipiunt; vel aliter in ejus opprobrium redundat. Quartus est ita remissè, & frigide laudare, ut cedat in vituperationem laudati. Hunc quartum modum non explicavit D. T. quonia ad secundum vel tertium reducitur, & hi quatuor modi hoc alio versu explicantur.

Qui negat, aut minuit, reticet, laudatque remissè,

3. Detractio formalis de se est peccatum mortale, nisi ob parvitatem materię excusetur, ut ait D. T. loco cit. art. 2. quem sequuntur communiter DD. & patet primo ex sacris litteris; nam 1. *Macbab.* 7. detractores Judæ Machabæi apud Regem Demetrium, vocantur impii, & iniqui. *Ibid. cap.* 10. illi, qui voluerunt detrahere Jonathę apud Regem Alexandrum, vocantur viri pestilentes. Et 2. *Macbab.* 3. & 4. Simon, qui detrahit Onię Pontifici apud Regem Antiochum vocatus est impius. Ad *Rom.* 1. dicuntur detractores Deo odibiles. *Jacobi* 4. dicitur: *Nolite detrahere alterutrum fratres mei, qui detrahit fratri, detrahit legi*, id est; ut exponit S. Th. 2. 2. q. 74. art. 2. ad 3. Contemnit præceptum de dilectione proximi. Et *Pl.* 100. dicitur: *Detrahentem secretò Proximo suo hunc persequabar.*

Probatur etiam ratione D. T. læsio Proximi in re gravi est peccatum mortale: utpotè contra præceptum dilectionis Proximi; sed per detractiōem læditur Proximus in re gravi, nempe in fama, quę est pretiosior inter res temporales, ut dicitur *Eccl.* 41. *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit*

tibi, quàm mille thesauri magni, & pretiosi; ergo detractio secundum se est peccatum mortale.

Confirmatur: furtum ex se est peccatum mortale, quia auferitur Proximo res temporalis, nisi parvitas materię excuset: ergo multò magis est peccatum mortale detractio, cum per ipsam auferatur fama, quæ est pretiosior divitiis, ut dicitur in Parabolis Salom. cap. 22. *Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multe.* His igitur præmissis ad Propositionem positam descendamus.

4 Casus, in quo loquitur præfata Propositio est, cum quis aliquem in gradu sublimi constitutum adversarium habet, cujus auctoritas est ipsi noxia, & ipse potest se liberare à nocuimento, quod sibi inferendum timet, si ipsi detrahat, falsum crimen ei imponendo, ad hoc faciendo peccet mortaliter, & respondet, tantum peccare venialiter, interrogatio enim illa affirmationi æquivaleret. Non habeo præ manibus, qui illam doceat, sed.

5 Dicendum omnino falsam, & merito damnatam prædictam Propositionem.

Probatur primò ex dictis. Detractio ex se est peccatum mortale, ut probatum est, at impositio falsi criminis est potissimus & pessimus modus detractiois: ergo &c.

Secundò: impositio falsi criminis est prohibita 8. Decalogi præcepto, estque contra Charitatem: ergo est peccatum mortale.

6 Dices: licet absolute, & in se esset peccatum mortale, tamen in casu posito, quia sumitur ut medium ad propriam defensionem, ut effugiat damna, quæ possunt ei obvenire, non est peccatum mortale, sicut qui alium occidit ob sui defensionem, mortaliter non peccat: quamvis homicidium absolute sit peccatum mortale.

7 Sed contra primò, quia, ut sæpè dictum est ex D. Aug. mendacium officiosum, etiam ad defensionem propriæ vitæ, vel ad consulendum salutem Proximi non est licitum, & quia ex genere suo est veniale, etiam eo fine dictum veniale est: ergo mendacium perniciosum, quale est imponere falsum crimen alicui, etiam ob propriam defensionem non est licitum, & quia

quia ex genere suo est mortale, etiam eo fine dictum, mortale erit.

Secundò: præcepta negativa obligant semper, & ad semper, & in nullo casu cessat eorum obligatio, nec excusat eorum transgressio; sed octavum Decalogi præceptum est negativum, & obligans sub mortali in re gravi: ergo non excusatur quisquam ab ejus transgressione, etiam ob propriam defensionem.

Ideo autem occidens hominem ob suam defensionem non peccat, quia ut diximus Propos. 30. exercet suam defensionem & hanc intendit, non ejus mortem, & præter intentionem sequitur homicidium. Unde si intenderet homicidium, etiam ut medium ordinatum ad propriam defensionem, esset peccati mortalis reus, ut ibi ex D. T. diximus, fusèque probavimus. Ex qua doctrina radicè evertitur prædicta responsio, & fundamentum, cui inniti videtur prædicta Propositio, sicut ex opposita doctrina omnes hæc falsitates eruperunt. Unde patet, quàm solidè illud S. Th. principium sit tenendum, ac verè venerandum ut basis totius Ethicæ.

PROPOSITIO XLIV.

Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam Justitiam, & bonorem defendat, & si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

PRæmitto hanc Propositionem esse modalem, non de inesse, ut loquuntur Dialectici, in moralibus enim ac Theologicis, modi sunt, probabile, improbabile, erronea, errori proxima, & similes: unde, quia afficitur illo signo, probabile, est modalis. Unde cum generaliter in Decreto Sanctissimi cæteræ damnentur, ut scandalosæ, & in praxi perniciosæ, hæc ex speciali sua damnatione etiam improbabilis censenda est, oppositum namque ejus, quod asserbat, tenendum est. Unde non solum dictum est falsum, sed etiam tale dictum esse probabile speculativè, falsum est. Duo igitur hic præstanda, & falsitas dicti, & improbabilitas ejus breviter ostendenda.

2 Quò ad primum proponam casum in particulari, qui proponitur à de Lugo, Tambur. Diana, & aliis, ut facilis explanetur sensus ejus. Sit ex.gr. testis aliquis, qui in judicio falsum crimen contra Titium testatus est; ob quod damnandus esset ad triremes, ad mortem, pellendus in exilium, vel gravis infamia ei redundat: an Titius, ut hæc mala effugiat, ut Justitiam suam, & honorem defendat, possit imponere falsum crimen testi, quo habeatur, ut infamis, & impotens ad testificandum in Judicio, ut sic ejus falsum testimonium retundat.

Circa hoc Diana 3. p. tra. 5. resol. 4. refert opinionem Joann. de la Crux, Bann. Orellanæ, Ledesmae asserentium, tantum Titium in hoc casu peccare venialiter: at revera hi auctores non negant absolutè Titium peccare mortaliter, sed asserunt non peccare mortaliter contra Justitiam, quod etiam docet de Lugo tom. 2. de Just. disp. 40. sect. 6. n. 26. & sic explicat cit. auctores. Idem docet esse certum Tambur. lib. 9. Decal. cap. 2. §. 2. n. 5. & alii cum quo tamen stat posse peccare mortaliter, vel contra Charitatem, vel contra Relig. Unde de Lugo sustinet peccare mortaliter, sed non nisi peccato perjurii, ut colligitur ex ratione, quam adducit loc. cit. n. 25. dicens: *Hoc falsum crimen testis erit probandum per alios testes, qui cum debeant jurare, committent peccatum mortale, & per consequens eos ad hoc tortari erit mortale.* Malderus cit. à Diana, & alii dicunt peccare mortaliter ratione mendacii. Tambur. autem loc. cit. n. 6. & sequentibus dicit incertum sibi esse, an peccet mortaliter, etiam ratione perjurii, cum per Castropal. etiam in Judicio possit adhiberi æquivocatio in juramento. Et tandem concludit nodum hunc in aliud tempus reservare: tamen.

3 Dicendum tale crimen falsum imponentem peccare mortaliter, etiam præciso perjurio. Patet ex dictis Propos. præc. & ampliùs.

Probatur; imponens falsum crimen alicui directè, & ex intentione exercet actum offensivum Proximi in re gravi, licet hoc ordinet ad sui defensionem, sed actus humani specificantur ab intentione, nec possunt actus mali de se, reddi liciti (nisi sint præter intentionem, & sequantur per accidens ex exercitio actus honesti); cujusmodi est homicidium per accidens sequu-

sequutum ex actu defensivo) per hoc quod ad bonum finem ordinentur, aliâsetiam furtum ob faciendam eleemosynam esset licitum: ergo &c.

Ubi insuper observa, quod in tali casu finis operis esset offensa Proximi, ejus nempe infamatio, sicut si quis directè intenderet homicidium & defensio ad quam prædicti actus ordinantur, esset finis operantis: actus autem humani sumunt speciem essentialem à fine operis, non à fine operantis, ut sæpè dictum est, & docent cum D. Th. 1. 2. q. 18. art. 2. sanior, & communior Theologorum pars.

4 Hinc patet falsitas modalis; nam repugnat evidenter principiis Ethicæ; unde miror audaciam Caramuelis in postremis verbis, ut tam probabilis visa sit ei; ut si non sit probabilis, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia; cum tamen à principiis Ethicæ tam sit aliena, tam in se foeda, ut planè sit evidenter falsa; cum non sint facienda mala, vel ut veniant bona, vel ut mala vitentur. Nemini reddendum esse malum pro malo doceat Apost. Inimicis benefaciendum prædicet Christus: Nec habeat locum ut probatum est illa excusatio, quod sit ob propriam defensionem. Unde Arragon. 2. 2. q. 72. art. ult. notat, ob propriam defensionem objicienti in faciem crimen falsum non licere aliud crimen objicere, sed solum posse dicere, mentiris, quod est directæ defensio, licet per accidens sit contumelia, innixus doctrinæ jam traditæ S. Th. quod scilicet, licet se defendendo, & defensionem intendendo invasorem occidere; non tamen licet occisionem intendere ob sui defensionem, quam doctrinam animadversione dignam existimavit Cajet. à qua recedentes, & à S. Th. aberrantes, de ipsiis impletum est illud Innoc. VI. dictum, ut qui eam impugnaverit, semper fuerit de veritate suspectus; altero Innocentio nunc feliciter regnante; id comprobante.

PROPOSITIO XLV.

Dare temporale pro spirituale non est Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale: vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituale, aut è contra.

1 **M**ateria Simonie aded est difficultatibus implicata, ob quotidianas inventiones effugiorum ad palliandum hoc teterrimum vitium; ut quamvis in Jure Canonico integer extet titulus de Simonia, totque gravissimi Auctores latè de ea differuerint, nova semper superveniant dubia. Breviter igitur aliqua præmittendo, ad puncta in Propositione contenta descendam.

2 Simonie nomen à Simone Mago in novo Testamento acceptum est, qui, ut legitur Act. 8. obtulit pecuniam Apostolis ad spirituales potestatem emendam, ut scilicet, quibuscumque manus imponeret reciperent Spiritum Sanctum, ut deinde ex venditione signorum, quæ per eum fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur, ut dicitur 1. q. 3. Cap. Salvator. Definitur; Studioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexum. Quam definitionem optimè explicat S. Th. 2. 2. q. 100. art. 1. ejusque Commentatores ibidem.

Est prohibita tum Jure Divino, ut patet ex illo Matth. 10. *Gratis accepistis, gratis date.* Est etiam prohibita Jure humano positivo, ut patet, ex *Decret. toto tit. de Simonia*, & etiam contra Jus naturæ pessimum vitium esse constat duplici ratione adducta à D. T. loco cit. (tertia enim de Jure Divino positivo procedit) quarum prima est, quia res spiritualis ex se est materia indebita emptionis, & venditionis. Nam non potest aliquo terreno pretio compensari: unde D. Petrus Simoni Mago respondit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum Dei existimaſti pecunia possideri.* Secundò, quia non potest esse debita venditionis materia, cujus venditor non est Dominus; unde

unde loquendo de Simoniacis dicitur: 1. q. 1. cap. Eos, qui per pecuniam. Isti verò eundem Spiritum Sanctum efficiunt servum suum omnis enim Dominus, quod habet si vult vendit, si vult servum, si vult aliquid aliud eorum, quæ possidet. Prælati autem Ecclesiæ, & quicumque alii non sunt Domini spiritualium rerum, sed dispensatores, ut dicitur 1. ad Cor. 4. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.

3 Sciendum quoque spiritualia, quæ sunt materia Simonie esse in multiplici differentia, quædam enim sunt spiritualia secundum essentiam, ut Gratia gratum faciens, Charitas, &c. & de his nemo dubitat emi, aut vendi nequaquam posse. Alia sunt spiritualia; quia sunt causa rerum spiritualium, ut Sacramenta, alia sunt spiritualia, quæ sunt effectus rerum spiritualium, seu usus donorum, & gratiarum, quæ dicuntur gratis datæ, ut gratia sanitarum, prophetiæ donum, &c. tandem alia sunt annexa rebus spiritualibus, ut Beneficia Ecclesiastica, officia, Prælaturæ &c. de quibus omnibus duo querenda sunt, quæ in prædicta Propositione proponuntur. Primò, an liceat dare temporale pro spirituali, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale. Secundò, an sit Simonia dare temporale pro spirituale, tanquam gratuitam compensationem, vel è contra. Reliqua ad hanc materiam pertinentia vide apud Cajet. Sotum, Bann. Raph. de la Torre. Passer. tom. de elect. canon. Arragon. Suar. Ugol. Bonac. & alios.

4 Pro primi quæsitæ explicatione præmitto primò: stipendia licitè accipi posse pro Missa, pro Capellania, pro funeribus, & aliis hujusmodi consuetis, quia non accipiuntur, ut pretium spiritualis actus, sed pro sustentatione ministrorum Ecclesiæ, juxta illud 1. ad Cor. 9. Nescitis quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt, & qui altari deserviunt cum altari participant? Ut tradit S. Th. loco cit. art. 2. in corpore, & ad 2. Nec benè sentiunt, qui hujusmodi stipendia asserunt, accipi posse pro labore corporali annexo talibus operibus; nam ut inter ceteros novissimè tradidit Passer. Vir nostro ævo celeberrimus, in lib. de Statibus, & officiis hominum tract. de stipendio Missæ, non potest licitè accipi aliquid pro corporali

laborare necessario, & inseparabiliter annexo exercitio rerum spiritualium.

5 Præmitto secundò, quòd licet causa motiva possit se tenere ex parte efficientis, vel propriæ, vel dispositivæ; ut jussio, consilium, preces, & alia extrinseca: vel concupiscentia, affectus, suggestio Diaboli, &c. nihilominus etiam se tenere potest ex parte causæ finalis, ut sanitatis amore, scientiæ comparandæ gratia, & similia multa fiunt, & hæc se habent, ut causa movens; inter quæ hæc est differentia, quòd omnis causa finalis, est causa motiva; non tamen è converso. Vel etiam motivum potest esse occasio, in quantum ex aliquo extrinseco sumit occasionem Intellectus discurrendi, & proponendi voluntati quid sit agendum. Attamen respectu causæ libere motivum extrinsecum, & inanimatum non potest pertinere ad genus causæ efficientis, utpotè nullam exercens causalitatem in voluntate, vel Intellectu, sed tantum objectivè possit movere, unde vel potest habere rationem causæ finalis, vel occasionis. Igitur in præsentì, vel illud temporale est motivum occasionale vel finale ex parte accipientis, ut conferat ex.gr. Ordines, Beneficium, ut ministret Sacramenta &c. nam motivum non potest esse mera conditio: at, ut asseritur in prædicta Propositione motivum finale potius videtur; nam dicitur: *Tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale*: quod non competit propriè motivo occasionali: unde cum non possit movere efficiendo, sed alliciendo, quæ est motio finis, ad causam finalem pertinebit; sive sit finis adequatus, sive partialis conferendi; vel efficiendi spirituale. Ex parte tamen dantis adhibetur, ut medium ut ille faciat, vel conferat, & eo utitur directè ad finem consequendi spirituale; licet non tanquam prætio. His præmissis.

6 Dico primò: Dare temporale pro spirituale, ut motivum conferendi, vel efficiendi spirituale est Simonia.

Probat ur primò ex D. T. loc. cit. art. 2. ad 3. ubi docet, quòd antequam alicui acquiratur jus in Episcopatum, vel quomoumque Dignitatem, vel Præbendam per electionem, vel provisionem seu collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecunia redimere; sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam. Et tenent communiter DD.

& ha-

& habetur expresse : *Cap. Matthæus de simonia, & Cap. Sicut eodem tit.* Ubi dicitur, quodd dare pecuniam ad redimendam vexationem electoris, qui denegat Beneficium digno, vel Confirmatoris, qui non vult confirmare eum, qui jure electus est, est Simonia. Ratio est, quia per pecuniam parat sibi viam ad rem spiritualem obtinendam; sed magis est dare temporale pro spirituali, tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, & eadem ratio militat, quia per temporale parat sibi viam ad rem spiritualem obtinendam: ergo etiam hæc est Simonia. Minor probatur; quia vel temporale est motivum occasionale, ut collator v.g. recedat à propensione, quam habebat erga indignum, vel ut deponat aversionem, quam habebat erga ipsum, adhuc tamen effectum conferendi spirituale, & sic coincidit cum casu posito in majori: vel datur temporale, ut sit motivum finale; ut gratia temporalis fiat, vel conferatur spirituale, & hoc est magis, quia hic directè tendit ad comparandam rem spirituales mediante temporali; ibi verò ad tollenda impedimenta.

Probatur secundò. Si conferens alicui Beneficium ad preces alterius, intendat ex hoc sibi comparare favorem humanum est simoniacus, ut docet *D. Th. loc. cit. art. 5. ad 3.* ergo multò magis si id conferat motivo rei temporalis traditæ. Patet consequentia; nam magis est pretio æstimabilis res temporalis, quam favor humanus; illa enim re, pretio æstimatur: hic verò equivalenter ad rem, quæ ab ipso provenire potest. Nec minus est interdictum munus à manu, quam à lingua, vel ab obsequio: ergo etiam tradens temporale propter motivum consequendi spirituale est simoniacus. Patet hæc consequentia, quoniam sicut accipere, ita & tradere ad vitium Simonie spectat.

Probatur tertio. Id quod datur pro re non habita, sed motivo habendi illam, dum non datur alio justo titulo, licet non detur, ut pretium formale, datur tamen virtualiter, ut pretium illius, ut patet primò ex dictis in prima probatione. Secundò ratione, nam id, quod datur, in se est pretium, & exercet totum id, quod pretium formale, cum vi illius obtineatur res spiritualis: ut motivum obtinendi datur, dum alio justo titulo non datur, & fit intuitu commutationis rei spiritualis cū temporali
dum

dum est motivum consequendi spirituale in dante, conferendi in accipiente: quæ omnia, & nihil aliud desideratur ad veram, & realem emptionem; solumque deficit intentio dandi ut pretium, quo constitueretur pretium formale: ergo est virtuale pretium, & interpretativa emptio, & venditio rei spiritualis dare temporale, ut motivum conferendi, vel efficiendi spirituale; quod sufficit ad Simoniam; committitur enim per quodcumque æquivalens emptioni, & venditioni. Patet hæc consequens. nam esse interpretativè, & virtualiter tale consequitur ad naturam, & munus rei, ita quod idem, quod accedente intentione expressa, formaliter V. G. ordinatur, & refertur in Deum, deficiente hac intentione, ex se, & interpretativè refertur in illum; ut constat de Eleemosyna, &c.

Confirm. nam Bonac. q. 1. de Simon. prop. 2. num. 2. Suar. Valent. Regin. Azor. & alii ab ipso citati, asserunt, Simoniam esse, etiam si formaliter non detur res temporalis pro spirituali; quia deest directæ intentio dandi temporale pro spirituali, solum per hoc, quod sit virtualis intentio dandi temporale pro spirituali; quod colligitur quando non dat alio motivo honesto, scilicet titulo gratitudinis, vel debitæ sustentationis: quanto magis ergo in presenti casu est censenda Simonia, cum adsit directæ intentio dandi temporale pro spirituale, & tanquam motivum, solumque deficiat intentio dandi, ut pretium?

Conf. amplius. Peccans mortaliter, licet non intendat expresse constituere suum ultimum finem in creatura; tamen facto ipso illam habet pro ultimo fine, quia facto se, & omnia sua refert in creaturam: ergo similiter, qui dat temporale pro spirituali, licet non intendat illud dare, ut pretium; tamen facto ipso dat, ut pretium; quia mediante temporale intendit consequi spirituale, cum enim dat, ut motivum, ordinat illud, ut medium ad spirituale acquirendum, quod est proprium pretii, & emptionis, sicut est proprium ultimi finis, ut omnia ordinentur ad ipsum.

Probatur denique. Si admitteretur in prædicto casu Simoniam non committi, in nullo fere casu, in quo pactum non intervenit, committeretur Simonia, & sic non daretur Simonia realis, sed sola conventionalis; ampla aperiretur via dandi pro Bene-

Beneficiis, & Prælaturis pecuniam, omniaque per pecuniam fierent; sed hæc videntur absurda: ergo. Prob. seq. nam neminem putorectè sentientem de spiritualibus, dare temporale, ut pretium, maximè cum ei sufficiat ad consequendum finem dare, ut motivum; sed in hoc non committeretur Simonia: ergo in nullo casu. Similiter si hoc à Simonia labe excusaret, nemo esset, qui hoc medio non uteretur, sicque omnia per pecuniam fierent, frustrarenturque sacrorum canonum sanctiones, quæ, ut pecuniam propulsarent ab Ecclesiæ limine, tam salubria ediderunt statuta.

Alia ratione posset impugnari; quia, ut notavimus, illud temporale se habens ut motivum respectu conferentis, se haberet, ut finis; ac proinde transiret in pretium: at hanc sequenti Propos. expendemus.

7. Prosecundi quæsitæ explicatione, valdè notanda sunt verba in Propositione posita; dicitur enim: *Quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituale, aut è contra.* Ubi notanda est differentia inter gratuitum donum, & gratuitam compensationem; per gratuitum enim donum, vel non intenditur aliquid aliud accipere, & sine intentione lucri: unde qui hac intentione dant, ut accipiant, potius mercenarii, quàm liberales; & grati censentur: vel si fiat post acceptum beneficium, non sit intentione remunerandi conferentem pro re collata; sed pro affectu quo, id fecit: ut ait S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad 2. & hoc donum gratuitum non reprobatur dùm damnatur prædicta Propositio; per hoc enim Simoniam non committi tenent omnes D D. & probat usus Ecclesiæ, dùm à petentibus Sacramenta aliquid gratis datum accipitur. Gratuita autem compensatio supponit rem jam acceptam, & pro ea satisfacere intendit: unde non respicit affectum dantis, ut ipsum recognoscat; sed rem collatam, pro qua ex æquo intendit aliquid dare. Recompen-
satio enim teste Calepino, idem est, ac rependere pari pondere, & ex æquo: & à Berchorio dicitur idem esse, ac retributio, quæ supponit rem acceptam, pro qua aliquid tribuitur, & idem, ac satisfactio. Unde licet dicatur gratuita, quia nullum initum est pactum, nec aliqua civilis obligatio contracta est, sed spontè tribuitur aliquid; ta-
men

men non est omnino gratuita donatio, cum intendatur, ut satisfactio.

Hæc autem gratuita compensatio, vel potest esse rei temporalis pro spirituali, ut cum post acceptum aliquod spirituale, vel spirituali annexum, aliquid tribuitur spontè, sed animo compensandi illud acceptum; vel è contra, quando, quis post acceptum ab alio aliquod temporale emolumentum; vel obsequium, tribuit illi aliquod spirituale, ut compenset, & satisfaciât pro illo temporali, intendens se exonerare ab illa obligatione. Ut si Episcopus, ut compenset obsequium, vel famulatum, ei ab aliquo exhibitum, vel aliquid aliud temporale, confert ei Beneficium, ut illa compenset, ut se exoneret ab illa obligatione, ut illi satisfaciât: his præmissis.

8 Dico secundò. Dare temporale pro spirituali tanquam gratuitam compensationem, vel è contra, Simoniz crimen censendum est. Est expressè S. Th. q. 13. *de malo art. 4. ad 13* ubi postquam de mutuantæ concessit posse sperare aliquam amicabilem compensationem absque obligatione tacita, vel expressa, sed solum gratuitam: hoc ipsum denegat conferenti spiritualia, scilicet sperare gratuitam compensationem, & disparitatem assignant inter usurarium, & Simoniacum sic dicens: *Alia tamen ratio est de simoniacò, & de usurario, quia simoniacus non dat id, quod est suum, sed id, quod est Christi. Et ideo non debet sperare aliquam recompensationem sibi fendam, sed solum honorem Christi, & utilitatem Ecclesie. Sed usurarius nihil alteri præstat, nisi quod suum est: unde potest aliquam amicabilem recompensationem sperare, per modum prædictum.*

Probatur: Utrobique, nempe tam dando temporale pro spirituali, tam è contra, tanquam gratuitam compensationem, existimatur res spiritualis pretio æstimabilis, dum, vel temporale exhibetur, ut proportionata merces, & æqua satisfactio spiritualis; vel res spiritualis, ut merces, & proportionata retributio pro temporali, quod æquivalet emptioni, & venditioni, & factò ipso est commutatio rei spiritualis cum temporali, sed hoc labe Simoniz non caret; cum in hoc radix Simoniz consistat, ut expressit D. Petrus *donum Dei existimasti pecunia possidere*, in quibus verbis, ait S. Th. simonicam labem in sua radice con-

condemnasse: ergo dare temporale pro spirituale, vel è contra, Simoniz crimen est censendum. Unde S. Th. 2. 2. *loc. cit. art. 5. ad 1.* ait de clerico, qui remuneratur spirituali Beneficio ab Episcopo, quia ipsi præstitit obsequium ad carnalia ordinatum, putà, quia servivit Prælato ad utilitatem consanguineorum suorum, vel patrimonii sui, vel aliquid hujusmodi, erit munus ab obsequio, & est simoniacum.

Hic advertere oportet: quòd cum temporale tribuitur, ut compensatio pro spirituali, vel spirituale pro temporali, dependeat à voluntate, & intentione dantis, ut detur tanquam donum gratuitum, vel tanquam compensatio; potest tribuens committere Simoniam hac intentione præstando, non tamen accipiens, putans sibi, ut gratuitum donum præstari: nisi aliundè ei constet, vel valdè probabilia indicia habeat, hac intentione ei tradi: similiter dicendum est de accipiente, dùm hac intentione accipit, quam potest non habere tradens.

9 Hinc patet ad casum, quem adducit Bonac. de Simon. *q. 1. §. 1. n. 12*: nempe si Cardinalis, vel Episcopus aulicum nobiliorum conduxit, tradito victu solito, quam partem vocant consistentem in moderata quadam panis, & vini mensura, & judio, aut moneta, non longè minutiori, vel aliquantò majori, pro rata singulorum dierum: tunc Prælatus, non tenetur quidem ex Justitia huic majorem mercedem tribuere; nihilominus ex gratitudine, seu obligatione antidotali procurare ei solent pensionem, vel Beneficium, ut expensas, quas aulicus in decenti habitu, & vestitu fecit, aliqua ratione compenset (hæc sunt verba Bonac.) in quo casu à labe Simoniz eum excusat.

Patet inquam Simoniam esse, nam non solum committitur, quandò tribuitur spirituale loco mercedis ex Justitia debitæ, sed etiam quando præstatur ex gratuita compensatione, quod accidit in præsentī casu. Tùm quia, procuratur Beneficium, ut compensentur expensæ &c. quod est respicere ad rem, non ex simplici benevolentia, & sic æstimatur tanquam merces expensarum, factò ipso, & saltem virtualiter, posset tamen à Simonia excusari, si non ad expensas compensandas, vel obsequium, sed gratitudine quadam, & habendo respectum ad aulici affectum, id præstet.

10 Ex quo explicandum est quomodo, & quando non sit Simonia tradere Beneficium, vel Præbendam, ut exoneret se ab obligatione antidorali, in quo Doctores moderni Simoniam non committi asserunt, contrarium sentientibus Innoc. Sylv. Ang. Jas. & Auctore Direct. Inquis. Ord. Præd. Pro quo: sciendum est, quodd obligatio antidoralis est illa, qua natura obligamur, ut benefacienti beneficiamus, ut tradit Ugol. *tab. 1. de Simon. cap. 58. §. 4. n. 2.* unde qui ab alio accepit aliquod gratuitum donum, vel ab ejus parentibus, vel obsequia, vel Ecclesiasticam dignitatem, ex obligatione antidorali tenetur, vel ei, vel suis benefacere. Queritur ergo: an si, ut exoneret se ab hac antidorali obligatione, conferat aliquod spirituale, Simoniam committat.

Pro quo: distinguendum est, an talis intendat satisfacere benefacienti pro dono accepto, vel obsequio, vel intendat animi gratitudinem offendere: si primum intendat, Simoniam committit, ut patet ex præcedentibus, & in hoc casu valet ratio Innoc. qui ait; quoniam ex hoc tollitur ea obligatio, & remittitur (quod ad rem scilicet acceptam) & ob id videtur dari, idem Simoniam committi: si secundum intendat, Simoniam non committit, quia per gratitudinem animi respicientis benefacientis affectum, non æstimatur pretio res spiritualis, nec benefacientis affectus est pretio æstimabilis, ex quo ad debitum præstandum obligatus non tenetur, ut dixit S. Th. 2. 2. q. 88. *art. 2.* Et in hoc sensu intelligendi sunt DD. contrarii.

Adverti tamen volo, aliter computandos esse benemeritos de Ecclesia, rebusve publicis, alter benemeritos de nobis, ut notavit S. Th. *loc. cit. q. 100. art. 5. ad 1.* illis enim si conferantur Ecclesiastica Beneficia, & officia, non titulo antidoralis obligationis, sed titulo meriti, nam ex obsequio Ecclesiæ præstito, & ministris ejus, in ordine ad spiritualia, redditur, sicut & propter alia bona opera, Ecclesiastico Beneficio dignus, ut dixit S. Th. secus verò de iis, qui sunt benemeriti de nobis, unde in istis, si habeatur respectus ad obsequium compensandum, Simonia committitur, ut patet ex rationibus supra adductis, & verbis D. Th. in probatione allatis. Hoc autem notare volui, quia Ugol. *cap. cit.* in eadem linea ponit utroque, & be.

& benemeritis de Ecclesiâ, & Prælatibus ejus in ordine ad ministeria spiritualia servantibus, putat ex antidotali obligatione deberi Beneficia Ecclesiastica, pariformiter ac iis, qui deserviunt Episcopis in ministerio temporali: unde jure optimo, non ex obligatione antidotali, sed quia interveniendo Ecclesiæ in arduis ejus negotiis, benemeriti sunt de illa, & ob rerum peritiam, supremæ Ecclesiæ Dignitates, nempe Cardinalatus, Nuntiis Apostolicis, Auditoribus, & similibus à Summis Pontificibus conferuntur.

11 Ex his inferitur: non posse deduci in pactum antidotali obligationem, vel gratuitam: est contra Cœlestinum in *comp. Theol. mor. tract. 7. cap. 4. num. 3.* Ghilinum in *prædic. resolut. casuum consc. verb. Beneficium num. 7.* qui ait in obtinendis Beneficiis licet pacisci de aliquo temporali retribuendo, tanquam motivo, seu compensatione gratuita, & in hoc non committitur Simonia, citatque Valent. & Tanner. quos sequutus Diana p. 2. *tract. 2. miscell. resolut. 39.* deinde p. 6. *tract. 7. miscell. resolut. 42.* se explicat existimasse hanc sententiam speculative probabilem, at putare in praxi non esse amplectendam. His adde Covarr. *lib. 1. var. cap. 20. num. 4.* & Major. in 4. *dist. 15. q. 29.* cit. à Raph. de la Torre 2. 2. q. 100. art. 6. *disp. 3. conclus. 3.* Oppositum tamen docuere Raph. *loc. cit.* Cajet. loquens de usu-
ra q. 78. art. 2. §. in resp. ad 2. Soto *lib. 5. de Just. q. 1. art. 2.* quos sequitur Navarr. in *man. cap. 23. n. 1006. ad 4.* Filliue. *tom. 3. tract. 45. cap. 10. n. 24.* Franciscus Sylvius in *resolut. variis verb. Simon. conclus. 2.* Bonac. *disp. 1. de Simon. q. 6. punc. 1. num. 7.* qui ait esse communem.

Patet ex supradictis de usura Prop. 42. Constat ex verbis relatis ibid. D. Th. *num. 2. & 5.* & etiam ex q. 13. de malo art. 4. ad 5. ubi ait: *Obligare autem ex certo pacto ad beneficium recompensandum, non competit amicitia honesti, quia in tali amicitia amicus benefaciens, affectum amici inclinat, ut sibi gratis, & liberaliter recompenset, cum opportunitas fuerit; lege si libet totam prædictam responsionem.*

12 Probatur Primò. In Jure Canon. reprobantur omnia pacta, & conventiones in materia spirituali: *Cap. fin. de pactis cap. Quam pio, & cap. Quæsum de rerum permutatione.* Nec dicas repro-

reprobari conventiones , quæ ex genere suo sunt illicitæ , non autem illæ , quæ ex natura sua non sunt tales , cujusmodi est istud . Nam contra est : etiam admissio , quodd hoc non sit pactum ex genere suo illicitum , potest tamen Ecclesia illud prohibere , sicut vetuit permutationem Beneficiorum , renunciationem cum retentione pensionis , quæ tantum jure positivo Ecclesiastico sunt simoniacæ : cum factæ auctoritate Summi Pontificis sint validæ : ergo similiter hoc pactum , etiam si aliàs esset illicitum , potest Ecclesia illud prohibere : ergo cum omnia improbet , hoc etiam improbasse dicendum est , cum ubi lex non distinguit , nec nos distinguere debeamus .

Probaturs secundò ratione . Pactum illud inducit novam obligationem distinctam ab obligatione naturali , nempe , vel ex Justitia , vel ex fidelitate ; sed utrumque est pretio estimabile : ergo exigens hoc pactum , exigit aliquid pretio estimabile , & consequenter committitur Simonia . Et quamvis dicatur , hoc promitti ex gratitudine , facto ipso destruit seipsam illa promissio , quia dum initur pactum , jam initur contractus non gratuitus : nec est verum , quodd ibi tantum exprimitur , quod de jure inest , quia dum deducitur in pactum , jam inducitur nova obligatio , consequenter additur aliquid naturali obligationi .

Prob. tertid , quia sic lata via aperiretur Simonie , nam famuli possent promittere Prelatis tot annorum famulatum gratis exhibendum , si liberaliter conferet beneficium : alii pecuniam gratis se daturos , &c. similiter Prelatus posset dicere conféro tibi Beneficium , ut gratis meum affinem sustententes , in recognitionem antidoralis obligationis ; quæ omnia sunt abfurda .

Dices cum Cœlestino . Si finis est licitus , etiam media ad finem sunt licita , sed obligatio antidoralis , & donum gratuitum potest intendi pro spiritali collato : vel è contra , pro temporali obsequio , potest intendi gratis conferendum Beneficium spirituale : ergo etiam potest apponi pactum ad id consequendum .

Resp. primò , quodd si finis est licitus , etiam media ad finem sunt licita , si aliquo Jure positivo non sunt vetita , quia

quia etiam aliqua licita, ratione periculi, vel alia iusta causa potest vetare: in præfenti autem casu conventiones, & pacta sunt prohibita Jure positivo, ut patet ex supradictis.

Resp. secundò: quòd media sunt licita pro fine licito, quando non variant naturam finis; in præfenti autem, per illud pactum variaretur ex gratuito in debitum alio titulo, ut constat ex secunda probatione. Quam veritatem habeat minor prædicti argumenti, mox in sequenti Propositione examinabimus.

PROPOSITIO XLVI.

Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiam, si sit finis ipsius rei spiritualis; sic ut illud pluri aestimetur, quàm res spiritualis.

HÆc Propositio est extensio præcedentis; cum enim in præcedenti dictum sit, quòd dare temporale pro spirituali, tanquàm motivum conferendi, vel efficiendi spirituale non est Simonia, in ista extenditur ad motivum principale, & etiam, si sit finis &c. pro quo.

Notandum: quòd motivum potest esse principale, & primum, vel minus principale, & secundarium. Tunc est minus principale, quando illud temporale respicit, & tendit ad aliud, ex consequenti verò, & secundariò, ad spirituale, ex gr. quis præstat obsequium Prælato, ut suam benevolentiam, & amicitiam comparet, vel quodcumque aliud motivum honestum intendens, & secundariò alicujus Beneficii provisionem. Ubi tamèn adverte, quòd ly *primariò*, non sumitur primitate ordinis, sed finis, itaut in eo sistat intentio per se, si enim hoc ordinet ad ulteriorem finem Beneficii, illud erit medium ad hoc, & hoc erit ultimus finis, ac proindè principaliter intentum; unde ly, *secundariò*, idem est, ac ex consequenti & veluti per accidens, hoc enim modo est motivum minus principale. Similiter potest è converso tribui spirituale pro tempora-

li, non primariò, & principaliter intento, sed secundariò, & ex consequenti: ut Canonicus surgens ad matutinas preces, animo laudandi Deum, & satisfaciendi suę obligationi: & secundariò, ut distributiones consequatur: similiter Clericus frequentans Ecclesiam, ut Deo præstet obsequium, & ex consequenti, ut ad Dignitates ascendat. Et in his, & similibus casibus non committitur Simonia, ut constat *Ex Cap. si officia dist. 59. ex cap. Quid proderit, ex Gloss. cap. Cum esset de Simon. & cap. Cum ad nostram de electione*. Et ratio est, quia rectus ordo servatur; nam temporalia non ordinantur ad spiritualia; ita ut existimetur illis commensurata.

Tunc autem est motivum principale, quandò per se primò intenditur spirituale mediante temporali, ita ut temporale se habeat ut medium ad spirituale, tanquam ad finem ultimum, & è contra, spirituale ordinetur ad temporale.

Ad cognoscendum autem in foro exteriori (nam in interiori dependet ab intentione operantis, quando nam sit principale motivum, vel non; sit regula, quando nullum aliud motivum honestum adest: undè cum in præcedenti Propositione dicatur: temporale tanquam motivum conferendi spirituale, & cum asseratur directè ad id tendens, & non ad aliud motivum honestum, optimè ibi dixi, illud motivum se habere tanquam finem.

2. Tota hæc doctrina est S. Th. 2. 2. q. 100. art. 5. ad 3. ubi loquens de favore humano intento à conferente spirituale, sic distinguit, & idè si aliquis principaliter ad hoc intendat, Simoniam committit. Ecce oppositum Propositionis damnatę. Subdit deindè regulam, quam modo tradidi, ad cognoscendum, si sit principale motivum, dicens: *Videtur autem principaliter ad hoc intendere, qui preces pro indigno porrectas exaudit: unde ipsum factum est simoniacum*. Quia videlicet tunc non adest alius titulus honestus, quo moveatur, quod declarat S. Th. ab opposito, subdens. *Si autem preces pro digno porrigantur, ipsum factum non est simoniacum*: audi rationem, & perpende, quod dixi. *Quia subest debita causa, ex qua illi, pro quo preces porriguntur, spirituale aliquid conferatur*: quod est idem ac dicere, quia adest aliud motivum honestum; à quo moveri possit, ex quo potest cognosci favo-

favo-

favorem humanum non esse principale motivum. Quod si non obstante iusto titulo, tamen, non ab illo moveatur conferens sed à favore humano principaliter intento, Simoniam committi docet, & hoc quantum ad forum interiozem. *Tamen potest esse Simonia in intentione, si non attendatur ad dignitatem persone, sed ad favorem humanum.* En præclaris verbis confutata prædicta Propositio.

Ex his intelliges : neque compensationem gratuitam pro re spiritali, latè dictam, prout scilicet affectum dantis respicit, posse intendi à conferente spiritali, principaliter: quod patet ex verbis relatis D. Th. Propos. præc. num. 8. ubi id denegat conferenti spiritali, quod concedit mutuanti : mutuanti autem non permittitur accipere, & sperare aliquid pro mutuo, sed pro affectu, quo id fecit, quæ tamen limitanda est secundum præsentem doctrinam, ut scilicet illa recompensatio sit principaliter intenta, & finis à quo movetur conferens spiritali, vel è contra. Pro majori tamen præsentis Propositionis impugnatione.

3 Dicendum est. Simonia committitur ab eo, qui in conferendo spiritali habet pro principali motivo, seu fine (cum enim est principale motivum, est etiam finis, ut diximus) ali-quod temporale, sive traditum, sive tradendum; nam illa prior est Simonia realis, hæc posterior est Simonia mentalis. Hanc conclus. docuere antiqui Doctores. Major, Alensis, Dur. Altisidor. Corduba, Cajet. & ex Canonistis *Glos. in c. unico de Cleric. non resident. in 6. Navarr. in man. cap. 23. num. 100. §. 4. & sequentibus.* Constat etiam ex Capitibus paulò ante cit. quæ utrumque docent.

Ipsam expressè doceri in *Cap. Tua nos de Simon.* patet, ubi de quodam, qui bona sua conferebat Ecclesiæ, eo animo, ut admitteretur ad Canonicatum, & permitteretur habere bona sua pro præbenda, & de Canonicis illum admittentibus ait Pont. *Si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione datur, ut per temporalia bona, spiritalia valeat adipisci, & Clerici, quicum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commodè temporalia perciperent, admisuri, sine dubio tam iste, quam illi*

apud strictum Judicem culpabiles judicantur. Quid clarius? Quis dicit hujusmodi damnari, quia intendebant temporalia tanquam pretium, non tanquam motivum?

4 Idipsum, præter loca supra adducta, docuit S. Th. *quodlib. 8. ar. 1.* ubi quærens: an Canonicus Ecclesiam frequentans, ob quotidianas distributiones, sit simoniacus, respondet in corpore, sic: *In prædicto casu distinguendum est: si enim hujusmodi distributiones respicit quasi finem sui operis, principaliter intentum, Simoniam committit; & ita mortaliter peccat: si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad hujusmodi autem distributiones respicit secundario, non quasi finem, sed sicut id quod est necessarium ad suam sustentationem, constat quod non vendit actum spirituales, & ita simoniam non committit, nec peccat.* Nec valet id, quod ait Raph. de la Torre D. Th. intelligendum, quando Canonicus intendit distributiones, tanquam pretium; cum immediatè ante cit. verba dixerit: *Simoniam committit, qui hujusmodi actus, scilicet spirituales, vendere intendit, in qualibet enim venditione pretium accipitur quasi finis.*

Non inquam valet, nam eo ipso, quòd est finis principaliter intentus ipsum temporale, habet rationem pretii virtualis, vel æquivalentis, ut probavi Propos. præc. num. 3. prob. 3. & hoc sufficit ad Simoniam, ut Raph. ipse concedit: unde D. Th. hoc ipsum probat, & hoc modo procedit ejus discursus. Quicumque vendere intendit actus spirituales committit Simoniam; sed qui habet pro fine principaliter intento temporale, in ipsis actibus spiritualibus, vendit res spirituales: ergo Simoniam committit. Hanc Minorem probat in illis verbis, *in qualibet enim venditione pretium accipitur quasi finis.* Quod est dicere, qui habet temporale pro fine, intendit ipsum tanquam pretium, quia pretium est finis cujuscumque venditionis, sed qui intendit tanquam pretium ipsum temporale, vendit actus spirituales: ergo &c. & quia in his verbis mentionem fecit de fine, sine addito, per quod probaretur quemcumque habentem pro fine ipsas distributiones, vendere actus spirituales, subdit illam distinctionem, de fine principaliter intento, & de fine secundario, quæ non esset ad rem, si intelligendus esset de pretio formali, & de explicita intentione vendendi

res spirituales. Et certe D. Th. loquitur de pretio æquivalente, quod habetur, quando temporale est finis principaliter intentus; quia proposita difficultas erat, an habens pro fine distributiones sit simoniacus, in quo non poterat intelligi de voluntate formali vendendi spiritualia: quis enim de hoc dubitare posset? unde respondens affirmativè, assumpsit ad probandum, illam Propositionem apud omnes certam: *Quicumque vendere intendit, &c.* Ubi de venditione virtuali intelligendus est: Et similiter, in eo quod subdit de pretio: aliàs nihil probaret, & ad aliam solvendam difficultatem, quæ non indigebat discussione, diverteret. Ponderentur quæso hæc.

5. Probatur ratione. Ratio, quare res spiritualis non sit vendibilis, & illicitè vendatur, est, quia non est pretio æstimabilis; sed qui eam ordinat ad temporale, ut ad principale motivum, sed finem; ipso facto, licet non habeat hanc formalem intentionem, ipsam æstimat, vel parem, vel inferiorem re spirituali, quia finis melior est iis, quæ sunt ad finem; & commutabilem cum re temporali, quod est virtualiter pretio illam æstimare. Similiter, qui dat temporale pro spirituali, æstimat, facto ipso, rem spiritualesse acquisibilem mediante re temporali, quod, licet non sit pretium, dum tamen est principale motivum, est medium, quo utitur ad illam adipiscendam: ergo pari modo est Simonia, ac si ut venalis existimeretur. Unde, ut dixi Propos. præ. D. Th. q. cit. 2. 2. art. 1. dicit, quod D. Petrus simoniacam pravitatem in sua radice condemnavit, cum dixit Simoni: *pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possidere.* Ex quo colligitur radicem Simonie in hoc consistere, quod existimeretur acquisibilis medio temporali res spiritualis.

6. Ex quo patet, quàm sit abominabilis ultima pars prædictæ Propositionis, qua dicitur: *sicut illud* (nempe temporale) *pluris æstimetur, quàm res spiritualis*; quod si speculative assereretur hæresis esset: hæretica namque est hæc Propositio: *pluris valet res temporalis, quàm spiritualis.* Dùm tamen practice, & in affectu sic existimatur, licet hæresis labe careat; gravi tamen peccato, & irreverentia Deo, & rebus sacris non vacat; sicut, si quis speculative assereret creaturam esse ultimum

res spirituales. Et certe D. Th. loquitur de pretio æquivalente, quod habetur, quando temporale est finis principaliter intentus; quia proposita difficultas erat, an habens pro fine distributiones sit simoniacus, in quo non poterat intelligi de voluntate formali vendendi spiritualia: quis enim de hoc dubitare posset? unde respondens affirmativè, assumpsit ad probandum, illam Propositionem apud omnes certam: *Quicumque vendere intendit, &c.* Ubi de venditione virtuali intelligendus est: Et similiter, in eo quod subdit de pretio: aliàs nihil probaret, & ad aliam solvendam difficultatem, quæ non indigebat discussione, diverteret. Ponderentur quæso hæc.

5. Probatur ratione. Ratio, quare res spiritualis non sit vendibilis, & illicitè vendatur, est, quia non est pretio æstimabilis; sed qui eam ordinat ad temporale, ut ad principale motivum, sed finem; ipso facto, licet non habeat hanc formalem intentionem, ipsam æstimat, vel parem, vel inferiorem re spirituali, quia finis melior est iis, quæ sunt ad finem; & commutabilem cum re temporali, quod est virtualiter pretio illam æstimare. Similiter, qui dat temporale pro spirituali, æstimat, facto ipso, rem spirituales esse acquisibilem mediante re temporali, quod, licet non sit pretium, dum tamen est principale motivum, est medium, quo utitur ad illam adipiscendam: ergo pari modo est Simonia, ac si ut venalis existimeretur. Unde, ut dixi Propos. præ. D. Th. q. cit. 2. 2. art. 1. dicit, quod D. Petrus simoniacam pravitatem in sua radice condemnavit, cum dixit Simoni: *pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possidere.* Ex quo colligitur radicem Simoniæ in hoc consistere, quod existimeretur acquisibilis medio temporali res spiritualis.

6. Ex quo patet, quàm sit abominabilis ultima pars prædictæ Propositionis, qua dicitur: *sic ut illud (nempe temporale) pluris æstimetur, quàm res spiritualis*; quod si speculative assereretur hæresis esset: hæretica namque est hæc Propositio: pluris valet res temporalis, quàm spiritualis. Dùm tamen practice, & in affectu sic existimatur, licet hæresis labe careat; gravi tamen peccato, & irreverentia Deo, & rebus sacris non vacat: sicut, si quis speculative assereret creaturam esse ultimum

finem hominis, hæreticus esset: hoc tamen practice exequens in creatura suum ultimum finem constituendo, hæreticus non est, sed mortaliter peccat quoniam sicut perversionem ordinis continet speculative, id asserere, ita eandem continet practice id facere.

PROPOSITIO XLVII

Cum dixit Conc. Trid. eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesia magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promoveant. Concilium vel primò videtur per hoc, digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo: vel secundo loquutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos; non verò dignos: vel tandem loquitur tertio quando fit concursus.

De electione dignioris late disputat Passer. in lib. de elect. canon. cap. 30. ex quo nonnulla summarie præsupponenda citat. Et primò mortaliter peccare eos, qui digniores ex his, qui possunt haberi non eligunt ad Beneficia curam Animarum habentia, ut docet S. Th. 2. 2. q. 185. art. 3. & quodlib. 4. art. 25. quodlib. 6. art. 9. & quodlib. 8. art. 6. D. Anton. Turrecrem. Cajet. Bann. & alii innumeri cit. à Passer. loco cit. num. 1. licet in foro externo electio, seu provisio digni, excluso digniore, valida sit; nec possit in eo foro impugnari; ut post Angelicum 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. communiter asserunt Doctores, Hoc autem peccatum est contra Jus Divinum, & naturale, ut cum D. Th. loc. cit. ex 2. 2. plures alii docent; quod esse peccatum contra Relig. seu Justitiam Christi, contra fidelitatem, contra Justitiam legalem, & contra Justitiam distributivam probat Passer. n. 57.

2. Præmitto quoque, quod dignus, vel dignior in presenti non censetur ille, qui coram Deo, & in ordine ad se dignus est sed in ordine ad alios, eum oves Christi pascere debeat: unde non solum debet esse in gratia constitutus, & Charitate ornatus,

natus, sed etiam scientia, prudentia, & diligentia in agendis præditus, ut aptus sit ad docendum, & corrigendum alios. Dignus itaque simpliciter esset, quem describit Apost. 1. ad Timoth. cap. 3. scilicet in omnibus prudens, in doctrina fidei magister, ornatus omnibus virtutibus, & coram populo in omnibus irreprehensibilis; qui si reperiretur dignissimus esset. Dignus autem in aliquo genere est, qui licet non habeat in gradu excellenti omnes virtutes, tamen habet omnia requisita à jure positivo, nempe, quod sit legitimus, in ætate debita constitutus, nullaque censura, aut irregularitate, sive inhabilitate impeditus, & in gradu mediocri habeat saltem conditiones requisitas ex Jure Divino, scilicet scientiam, prudentiam, & morum bonitatem, quantum sufficiat ad alios regendos.

3. In hoc igitur genere queritur dignior principaliter, quia licet in illo priori genere possit dari latitudo & inter optimos unus possit esse alio melior: nihilominus, hi paucissimi sunt, de quibus dicere possit Deus: inveni hominem secundum cor meum. Unde dignior, non tam importat intentionem perfectionis, quam accessum majorem ad dignitatem, & perfectionem, quæ necesse esset haberi, & majorem recessum ab imperfectione, scilicet in quantum magis elevatur ab infimo gradu dignitatis omnino necessario, & magis accedit ad illum gradum dignitatis optimi Pastoris ovium Christi: unde dignior potest dici quis comparative ad ceteros minus dignos, & secundum quid.

4. Hinc deducitur, quod inter hujusmodi dignos, nisi provideat dispensator de digniore, qui reperiri potest, non satis facit Juri naturali officii sui, quod debet esse ordinatum ad utilitatem Ecclesiæ, quoniam inter hos dignos, cum nemo sit simpliciter dignus, sed quia meliores non reperiuntur, & respectivè, non potest reperire omnino dignum, & aptum simpliciter, & talem qualem indigentia Ecclesiæ exposcit; cum unum dicit Trid. sess. 6. in Decr. de reformat. *Tam difficile est regimen Ecclesiæ, ut sit unus etiam Angelicus bumens formidandum, nec in terris inveniat, qui pro meritis, & quantum Ecclesiæ necessitas requireret, illud exercere valeat; solum poterit reperire dignum, qui sit talis ob defectum dignioris, & aptioris, ergo elector,*

provisor, &c. inter istos tenetur ex vi officii sui eligere digniorem. Probatur Conseq. primò: quia aliter non eligit dignum, cum non sit talis simpliciter, & in se, neque respectivè, cum reperiatur aptior, & dignior; licet non sit positivè indignus. Secundò, quia non potest per hujusmodi dignum providere Ecclesiæ quantum ejus necessitas exigit, cum non sit simpliciter dignus; ergo tenetur saltem quanto magis poterit, ejus necessitati providere, & per majorem accessum ad dignum simpliciter, quod sit per digniorem. His præmissis.

5 Dicendum est, Conc. Trid. per illa verba adducta, intelligendum esse de digniori, qui reperiri potest inter dignos, etiam quando non sit concursus. Est contra Filliuc. *tom. 3. tr. 41. cap. 4. q. 9.* qui probabiliter judicavit Propositionem, quam impugnamus; quando non sit concursus. Regin. *tom. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 41. num. 107.* qui hoc concedit habentibus jus providendi Beneficia per provisionem liberam. Idem probabiliter judicavit Diana, Trullench, & alii à Passer. *cit. cap. 30. q. 4. num. 98.*

Probatur. Quoniam per illa verba Conc. Trid. non imponit novum præceptum, sed reducit ad memoriam, quod jam erat, nempe Divinum, & naturale, ut observat Card. de Lugo super ipsa verba Trid. *num. 11.* & constat ex verbis ipsis, nam *sess. 24. in Decr. de reform. cap. 1.* (ubi habentur cit. verba) loquens cum habentibus jus promovendi ad Dignitates Ecclesiasticas, ait: *Mortatur, & monet, ut in primis meminerint nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandos idoneos promoveri studeant, cessare alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, &c.* Ubi non præcipit, sed, meminerint, ait; atqui de Jure Divino, & naturali, ut omnium ferè Doctorum consensu constat (nam licet aliqui Canonistæ contrarium videantur sensisse, eos explicat Soto *lib. 3. de Just. quest. 6. art. 2.* loquentes fuisse de electione, ut valida, & quæ non possit impugnari in foro externo) est, ut dignior eligatur, ut etiam probavimus: ergo in hoc sensu loquitur Trid. nec sumit comparativum pro positivo, nec ut excludat indignos.

Et

Et cum loquatur habentibus jus promovendi, qui solent hoc facere sine concursu, etiam quando non fit concursus, intelligenda sunt illa verba.

Et quantum ad hanc ultimam partem confirmatur. Quoniam in eodem cap. Conc. subdit de Cardinalibus, qui sine concursu sunt, & Pastoribus, quos Ecclesiæ Summ. Pont. solet præficere. *Postremo eadem S. Synodus tot gravissimis Ecclesiæ incommodis commota, non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium quàm ut Beatissimus Rom. Pont. quam sollicitudinem universæ Ecclesiæ ex muneri sui officio debeat, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi Cardinales asciscat, & bonos maximè, atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat. Ubi notat, lectissimos tantum, pro Cardinalibus, & bonos maximè, pro Pastoribus poni.*

Confirm. secundò ex aliis verbis Conc. sess. 6. cap. 1. de reform. ubi habetur. *Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri Misericordiam, providamque ipsius Dei in terris Vicarii solertiam, omnino futurum, ut ad Ecclesiarum regimen, onus quippè, Angelicis humeris formidandum, qui maximè digni fuerint &c. assumantur. Ubi nota ly, maximè digni, & ut constat ex contextu antec. ubi sermo est de Patriarchis, Metropolitanis, Primaribus &c. patet Conc. loqui de iis officiis, ac Dignitatibus, quæ sine concursu conferri solent.*

6. Quòd verò non possit sumi comparativum pro positivo, nec ad excludendos indignos, patet ex alio loco Conc. sess. 24. cap. 18. ubi pluries repetitur, nam primò loquendo de omnibus idoneis ab examinadoribus approbatis, ait: *Ex hisque Episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum iudicaverit; atque illi, & non alteri collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectabit tam conferre, & parum infra; loquens de Ecclesiâ juris patronatus dicitur: Is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinadoribus iudicabit, Episcopo presentare tentatur, ut ab eo instituat. Si verè institutio ab alio, quàm ab Episcopo est facienda; tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus et præsentet, ad quem institutio spectat; quid clarius ad repellendam primam, & secundam expositionem, quæ minùs aptè Concilii verbis tribuitur? En quomodo digniorem sumit comparative ad dignos, & magis*

magis idoneo comparative ad idoneos, non pro positivo, aut ad excludendos indignos.

7 Dices in favorem primæ, & secundæ expositionis. Conc. Trident. sess. 7. cap. 3. solum dignitatem exigit, dum ait: *Inferiora Beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus &c.* Tum etiam quia in eisdem locis à nobis allegatis: & primò in iis sess. 24. cap. 1. dicitur. *Nil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernande idoneos promoveri studeant.* In quo loco solum positivum requiritur; & solum indigni excluduntur: ergo in eodem sensu sumenda sunt verba sequentia, cum subditur: *nisi quos digniores.* Similiter in loco allegato ex eodem cap. loquens de Cardinalibus, ante verba à nobis citata dicitur: *quos Sanctissimus Rom. Pont. ex omnibus christianis nationibus, quantum commodè fieri poterit, prout idoneos reperit, assumet.*

Pro tertia verdè explicatione objicitur locus ex sess. 24. cap. 18. ubi post verba à nobis adducta, dicitur: *quod si ius patronatus laicorum fuerit, debeat qui à Patrono presentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra examinati, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Cujus discriminis ratio, quare scilicet in antecedentibus verbis posuerit, digniorem, in his verdè posuerit, idoneum; alia reddi non potest, nisi quia antea erat sermo, quando fiebat concursus, in his verdè loquitur de presentato sine concursu aliorum: ergo similiter sic intelligenda sunt verba Conc. ex cap. 1. sess. 24. allata.

Ad loca adducta pro prima, & secunda expositione resp. illa magis nostram sententiam confirmare; nam cum prius dicat, idoneos, deinde digniores, potius dicendum est illa priora debere sumi in sensu sequentium, ubi in primo loco fit mentio præcepti, & peccati mortalis; in secundo loco necessitatis Ecclesiæ. Et ratio, quod sic debeat intelligi, est, quam adduximus n. 3. & 4. quia scilicet idoneus, vel dignus non est ad præsentiam dignioris, & quando dignior pro gubernanda Ecclesiâ reperitur. Ita Passer. loc. cit. q. 4. n. 62. Ille verdè locus sess. 7. intelligendus est de electione valida in foro exteriori, & non casus sancti, quod electus seu presentatus sit dignus.

gnus. Et in hoc etiam sensu intelligenda sunt, quæ habentur
Cap. Monasterium 16. q. 7. & cap. Cum dilectus de elect.

Ad locum pro tertia expositione adductum dico: In verbis à nobis allegatis poni digniorem, quod etiam ponitur à Conc. cum loquitur de obligatione conferentium, quia loquitur de institutione, seu electione; in institutione autem debet seligi dignior: in loco autem allegato in objectione, sermo est de confirmatione, ut patet, ad quem effectum sufficit, si confirmandus sit dignus, ut tradit D. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 1. & post eum Scholastici, & Canonistæ communiter; unde ibi dicitur, *& non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Præsentatio enim, quam facit, habens jus Patronatus æquivalet electioni, & Episcopus, vel Summ. Pont. in iis approbandis solum de dignitate inquirant. Patet autem ex aliis locis à nobis adductis, quod huiusmodi præsentantes monet, ut digniores eligant, & promovere studeant.

Ad uberiorem doctrinam, & multorum desiderio satisfaciendum, nonnulla summarie ex Passer. perstringam ad discernendum quinam sit dignior reputandus.

Primo igitur notandæ sunt aliquæ regulæ generales: prima regula, & basis sit, quoddum dignior quod ad regimen Ecclesiæ non debeat esse ad seipsum, ut scilicet sanctitate possit, sed in ordine ad alterum, ut scilicet habilis sit ad alios regendos, scilicet diligentior, prudentior, aptior ad docendum, & corrigendum; hinc sit, quoddum dignior non est, qui est simpliciter sanctior, vel doctior; sed qui in extrinseco Ecclesiæ regimine est utilior. Ita D. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. in corp. q. 183. art. 3. Cajet. in summi. v. electio, & ceteri DD. communi-
 ter.

Hinc solvitur quæstio; an penitens postponendus sit innocenti? Cui responderetur, cæteris paribus, preponendum esse innocentem: nam maxima dignitas est innocentiam immaculatam custodisse, paucis concessa, qui supponi potest à passionum affectu solutus, in suis affectibus temperatus, & prudens; cum sciverit mundi, carnis, hostisque vitia, & tentationes effugere. Ita habetur *Cap. Nos consuetudinem dist. 12. ibid. Turrecrem. & Anchar. Labor. cap. 21. Peyr. tom. 3. cap. 10.*

num. 13. & alij cit. à Passer. *cap. 30. q. 1. num. 8.* Si autem poenitens sit aptior ad regimen, quia sit oculatior, & magis expertus, ut discolorum astutias cognoscat, & infirmitatibus subditorum magis compatiens, potest innocenti preponi, ut habetur *Cap. Considerandum, & cap. Fidelior.* Gloss. *ver. gratiam dist. 50. Panormit. Cap. Et si clerici, & de adulterijs num. 21.* & alij quos affert Passer. *loco cit.* Tamen penitentia debet esse talis, ut deterferit coram hominibus infamiam ex pravis preteritis actibus ortam, quia non debet eligi, qui causam scandali in populo est prebiturus. Ita *Cap. Omnipotens 4. de accus. Panormit. in cap. 1. num. 6. de Simon. Eminentijs. Ottobonus decis. 202.* & alij apud Passer. *loco cit.*

9 Considerandum autem est, quodd regimen Ecclesie in tribus actibus precipue consistit, ut advertit Cajet. 2. 2. q. 185. *art. 3.* nempe docere, defendere, & pacifice gubernare. Docere quippe verbo, & exemplo; defendere à lupis, sive sint hæretici, sive alij ad quodcumque malum inducentes sicque dirigere, justa decernendo, ut inter se fideles pacifice vivant. Ex quo patet regimen Ecclesie principaliter esse spirituale, & ad sanctificandas animas, & in sanctitate conservandas ordinatum. Sed nihilominus etiam ad temporale commodum ordinatur, videlicet redditus Ecclesie conservandos, & augendos, pupillis, orphanis, viduis, & desolatis corporaliter subveniendum: unde qui in utroque pollet dignior est censendus; sed qui in regimine spiritali alteri præeminet, licet eo, quod ad temporale sit inferior, dignior censeri debet, illa enim aptitudo circa spiritualia est principalior.

10 Ulterius considerandum est hanc aptitudinem non debere attendi metaphysicè; & in actu signato, sed practicè, & in actu exercito: unde si sit aliquis sanctior, doctior, & prudentior, qui aliundè sit impeditus, ut gubernio exercitè attendat, est postponendus minùs docto, qui tamen sedulò invigilabit gregi pascendo, diligentiori cura, industriori charitate, nullis parcendo incommodis, suarum ovium bonum procurando ita Soto *lib. 3. de Just. q. 6. art. 2.* post conclus. 9. Sanch. *lib. 2. opusc. cap. 1. dub. 2. num. 5.* Unde qui in sua Ecclesia residebit, semper præsens indigentis sui gregis; licet minùs bonus, & minùs doctus,

ctus, dignior est censendus. Ita præter mox cit. Ledesma *tract. 7. cap. 2. conclus. 7. dub. 9.* Salon Arragon. & Passer. *loco cit. num. 14.*

II Circa scientiam est sciendum, quodd ad Episcopandum sufficit laurea Doctoratus suscepta in aliqua Universitate; sive in Jure Canonico, sive in Theologia; vel in altera ex his facultatibus suscipienda, præsentatus: vel alicujus Universitatis testimonio, sufficientis doctrinæ ad alios docendos comprobatus, Ita Conc. Trid. *sess. 22. cap. 2. de reformat.* Attamen in Canonista aliqua materiarum Theologicarum, & sacræ scripturæ notitia; & in Theologo aliqua Canonum notitia est necessaria; ut habetur in Conc. Tolet. *4. cap. 24. & habetur cap. 1. dist. 38. & ex Cœlestino Papa Cap. Nulli 4. ex 7. Synodo cap. Omnes 6. dist. 6. & dist. 23. & 24. sæpè.*

Difficultas tamen est: an excellens Theologus sit præferendus excellenti Canonistæ? Cui resp. affirmativè cum Passer. *loc. cit. n. 16. & 17.* De Lugo *tom. 2. de Justit. disp. 55. n. 4.* Cajet. *q. 185. cit. art. 3. Sot. lib. 3. de Just. q. 6. art. 2. conclus. 10.* Bannes *2. 2. q. 63. art. 2. dub. 2.* Laver. *cap. 21. n. 67.* & alii, apud Barbosa. *in cap. Cum in cunctis 7. de elect. n. 21.* Ratio est quia objectum scientiæ ejus, qui habet curam animarum est objectum fidei, lex Divina, & naturalis; & lex positiva in sacris Canonibus contenta; ex quibus objectum fidei est totum fundamentum salutis; Lex Divina, & naturalis, quæ indispensabiliter obligat, nulla consuetudine adversus eam prævalente, & raro ejus ignorantia excusat: unde hæc sunt magis necessaria tam populo, quàm eorum curam habenti, quàm Lex positiva, cujus ignorantia excusat; contra quam consuetudo prævalet, & majus periculum imminet ex ignorantia illorum, quæ subvertere potest omnia fundamenta Religionis; quàm istius, quæ accessorie se habet. Tum etiam quia: excellens Theologus, qui principia sciendi callet, & principia Legis Divinæ, & naturalis penetrat, ex quibus Lex positiva descendit, faciliter Canones intelligit, & eorum sensum intimè attingit. Et quamvis Episcopus habeat regimen externi fori; nihilominus, cum principalis ei conveniant esse fidei magistrum, & morum instructorem, quàm Judicem foren-

forensem; & magis decens sit, quod per ministros iudicet causas forenses; potius debet esse excellens Theologus, ad quem illa duo prima pertinent, quam excellens Canonista. Ex quo sequitur à fortiori de Parocho, potius debere esse Theologum, quam Canonistam; hic enim non habet regimen externi fori; sed ad eum pertinet verbum Dei prædicare; fidei mysteria docere, & suorum confessiones audire, quæ omnia sunt Theologi munera. Lege per otium de Lugo loco cit.

12 Similiter, qui lauream Doctoratus in aliqua Universitate accepit, dignior censetur non Doctore. Ita Riccius, Barbosa, ad cap. 18. *sess. 24. Concil. Trid. num. 131.* inter Doctores, præfertur Doctor in Jure Pontificio Doctori in Jure Civili. Valenzuel. *conf. 24. num. 64.* Baccalaureus censetur dignior non Baccalaureo: ut constat ex pluribus Rotæ decisionibus, sicut etiam, & duo præcedentia dicta. Vide Passer. *loco cit. num. 18.* qui tam enim addit verè doctum, & qui majori scientia pollet, etsi non laureatum, Doctori præferri debere; non enim laurea, sed scientia idoneum ministrum facit, & hanc requirunt sacri Canones in ministro habente curam animarum.

13 Sunt etiam aliæ conditiones extrinsecæ, ob quas aliquis dignior censetur altero. Prima est Ordinis prærogativa, cæteris enim paribus, præferendus est Sacerdos non Sacerdoti, quia censetur instructior circa Divina. Ita Roland. *conf. 47. num. 75.* Decian. *conf. 542. num. 13.* Perez. de Lara, quem refert, & sequitur Barbosa *loco cit. num. 132.* immò in pari casu prævalet, qui prius sacros Ordines est assequutus, ut idem Barbosa. ex Io: de Platea, & Natta, Pax Jordan. *lib. 10. tit. 8. num. 216. & 217.* Passer. *loco cit. num. 18.* apud quem vide plurimas Rotæ decis.

Secunda est indigentia alicujus dispensationis, nam qui nulla indiget, præferendus est ei, qui aliqua indiget. Ita Decian. *conf. 542. num. 14.* Rota *decis. 767. coram Seraph. num. 2.* Passer. *loco cit. num. 20.* Similiter Beneficium nullum habens præferendus est habenti. Ita cap. *Is cui de Præbend. in 6.* Hostien. in cap. *Tuam.* Et ibi Butr. Barbosa. *loco cit. num. 134.* Pax Jordan. *num. 215.* Passer. *num. 21.* & apud eundem plures Rotæ decis.

Ter-

Tertia est ætas , quæ multum conferre potest , unde senior dignior censendus , quàm juvenis . Barbat. volum. 1. conf. 23. post num. 13. Lambertin. de jure Patronatus p. 2. lib. 1. q. 2. art. 26. num. 4. Rodericus à Cumba in cap. Consuluit 9. num. 2. dist. 74. Pax Jordan. num. 210. Passer. num. 24. asserens plures Rotæ decis. qui tamen addit senioremi dici potius à sapientia , & moribus , quàm ab ætate ex Rota decis. 61. n. 1. p. 1. in possibum. Farinac. Valenzuel. conf. 34. num. 59.

Quarta est origo , seu locus ; nam ceteris paribus , qui est ejusdem loci originarius præferendus est extraneo , quia regulariter magis diligit Ecclesiam , facilius residet , civium experientiam , & morum habet . Ita D. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 4. Soto lib. 2. de Just. q. 6. art. 2. ante 10. conclus. Donatus p. 3. tract. 4. q. 27. num. 10. & innumerii alii relati à Passer. num. 26. & à Barbof. de Off. Episcop. alleg. 60. num. 102. Eadem ratione , qui est de Diocesi , non Diocesano præfertur , & etiam qui callet idioma Patriæ ; ut sacramenta ministrando , & alia sui muneris exercendo , intelligere ; & à suis ovibus intelligi queat .

Quinta est consanguinitas cum dispensante Beneficia ; quæ si cætera sint paria , potest præponderare , cum consanguinei soleant esse magis fideles , diligentius sibi commissæ exequantur , & cum majori amore inserviant . Ita D. Th. 2. 2. q. 185. art. 3. ad 1. Sylv. V. acceptio personarum num. 3. Tabien. num. ult. Passer. num. 27. Duo autem scopuli in hoc sunt cavendi , ut monet idem S. Th. primus est , scandalum , & species mali , quam posset asferre hujusmodi electio : secundus , nè affectus judicium obnubilans , inducat deceptionem , dum æque idoneus existimetur , qui longè inferior est .

14 Denique considerandæ veniunt divitiæ , nobilitas , ac potentia consanguineorum ; an pauper in pari causa sit præferendus diviti , nobili , ac potenti . Et quidem utrinque scopuli ; hinc Scyllam , hinc Caribdim prospicio : nam de paupere avaritiam , & rapacitatem in damnum Ecclesiæ timeo ; divitis verò potentiam formido , nè nimia gravitas , diligentia , & sedulitati , ac pauperum charitati , & pietati obstit. nè item malorum consanguineorum affectus , vel famulorum , & ad-

& adherentium, in perniciem Ecclesię vergat, Ex una parte pauperis indigentię, ut habeat undè commodè vivere possit consulendum videtur, ut habet *Cæsar de Grassis decif. 1. num. 10. de jure patron. Pax Jordan. lib. 10. tit. 8. num. 205. Rota in Calagurit. Beneficii 28. Junii 1652. coram Rojas, & coram Eminentissi. Ottobono decif. 248. num. 8. & alii quos citat Passer. num. 22.* Ex alia verò parte divitię, potentia, & nobilitas, multùm prodesse possunt ad jura Ecclesię tuenda, ad scandala extirpanda, & disciplinam promovendam, si tamen aliàs persona sit doctrina, prudentia, & moribus commendabilis. *Sylv. V. acceptio personarum num. 3. & 6. Fernandez in exam. Theol. mor. par. 4. cap. 4. §. 1. num. 5. Barbosa in cap. 18. sess. 24. Conc. Trid. num. 135. Pax Jordan. loco cit. & alii.* Summoperè tamen curandum, nè dives præponatur pauperi digniori, ut monet *D. Th. 2. 2. q. 185. art. 3. in corp.* debet tamen pluri fieri ille de cujus bonis fundata est Ecclesia; ut probat *Glof. Cap. Neminem V. sine possessionis dist. 70. & alii quos citat. Passer. num. 25. & Barbosa de offic. Episc. alleg. 60. num. 101.* quapropter sunt etiam præferendi, qui sunt de familia fundatoris. *Passer. loco cit. Pax Jordan. num. 218.*

15 Pro hujus igitur, & præcedentium conditionum advertentia, est sciendum, quòd istę extrinsecę conditiones tunc præponderant, & ad eas promotor debet respicere ex lege, & fidelitate sui officii, quando concurrunt ad augendam utilitatem Ecclesię, tunc enim faciunt subiectum dignius, quia utilis, ut rectè *Passer. n. 28. ex D. Th. loc. cit. 2. 2.* unde arbitrio prudentis electoris, attentis circumstantiis, potest dives pauperi, vel pauper diviti præferri, ceteris paribus. Si verò prædictę conditiones non concurrunt ad augendam spiritualem, vel temporalem Ecclesię utilitatem, sed respiciunt interesse subiecti, possunt ad quandam equitatem pertinere, & hujusmodi sunt laurea, origo, sacerdotium, &c. ubi verò plures equaliter sunt digni, vel digniores, & utiles Ecclesię, debet prudens dispensator alias attendere qualitates, prout sibi attentis circumstantiis benè visum fuerit. Videatur *Garzias par. 9. cap. 2. n. 250. & 213. Pax Jordan. lib. 10. tit. 8. n. 222.* afferentes duas Rotę decif. & multa in speciali de hoc differentes.

16. Alia etiam est servanda regula: ut scilicet certitudo moralis dignitatis alicujus persone præponderet probabili dignitati alterius, non enim debet promoveri ignotus, nec est in conscientia tutus, qui ignotum promovet ad curam animarum. *Sylv. V. electio 1. q. 16. num. 18. Tabien. num. 15. Sanch. lib. 2. opusc. cap. 1. dub. 12. num. 1.* unde idoneus, & dignus, cujus mores sunt probati, & morali certitudine noti, præferendus est doctiori, cujus vita ignoratur, & hoc tanquam decisum à Sac. Congreg. Conc. tenent Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. glos. 4. num. 112. Garz. p. 9. cap. 2. num. 111. & apud eum Genuen. Ugol. & Leo. Barbosa ad dictum cap. Conc. Trid. & de offic. Episc. alleg. 60. num. 202. & apud eum alii, & alii quos citat Passer. num. 29.* unde Episcopum, familiarem suum, aut consanguineum, aut amicum, sibi bene notum, ut idoneum, posse præferre incertæ majori alterius idoneitati docuit Ledesma *tract. 1. cap. 2. concl. 7. Labor. cap. 21. num. 72.* & hoc intellige de conditionibus omninò necessariis ad idoneum ministrum: sive incertitudo sit singularum, sive unius omninò necessariæ; nempe doctrinæ, vel vitæ. Similiter nota, quod si aliquem esse æquè dignum certò constat, probabiliter autem esse digniorem, præferendus est æquè digno, ut rectè de Lugo apud Passer. *num. 29.* ratio est quia cum sint paræ conditionis quod ad merita certa, iste præeminet quod ad majorem dignitatem saltem probabiliter.

17 Summarie igitur recale, digniorem quod ad curam animarum esse illum, qui cum sit bonus, & vita commendabilis. alteri præeminet in virtutibus, quæ sunt ad alterum, nempe doctrina, Charitate erga proximum, zelo salutis animarum compassione, sobrietate, benignitate, mansuetudine, patientia, liberalitate, pacis cultu, prudentia, sagacitate, justitia, diligentia, & similibus.

provisor, &c. inter istos tenetur ex vi officii sui eligere digniorem. Probatur Conseq. primò: quia aliter non eligit dignum, cum non sit talis simpliciter, & in se, neque respectivè, cum reperiatur aptior, & dignior, licet non sit positivè indignus. Secundò, quia non potest per hujusmodi dignum providere Ecclesiæ quantum ejus necessitas exigit, cum non sit simpliciter dignus; ergo tenetur saltem quantum magis poterit, ejus necessitati providere, & per majorem accessum ad dignum simpliciter, quod fit per digniorem. His præmissis.

5 Dicendum est, Conc. Trid. per illa verba adducta, intelligendum esse de digniori, qui reperiri potest inter dignos, etiam quando non sit concursus. Est contra Filliuc. tom. 3. tr. 41. cap. 4. q. 9. qui probabilem judicavit Propositionem, quam impugnamus; quando non sit concursus. Reginald. tom. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 41. num. 107. qui hoc concedit habentibus jus providendi Beneficia per provisionem liberam. Idem probabile judicavit Diana, Trullench, & alii à Passer. cit. cap. 30. q. 4. num. 98.

Probatur Quoniam per illa verba Conc. Trid. non imponit novum præceptum, sed reducit ad memoriam, quod jam erat, nempe Divinum, & naturale, ut observat Card. de Lugo super ipsa verba Trid. num. 11. & constat ex verbis ipsis, nam sess. 24. in Decr. de reformatione cap. 1. (ubi habentur cit. verba) loquens cum habentibus jus promovendi ad Dignitates Ecclesiasticas, ait: Hortatur, & monet, ut in primis meminerint nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernanda idoneos promoveri studeant, eosque ab omni peccatis communicantes mortaliter peccare; &c. Ubi non præcipit, sed, meminerint, ait; Atqui de Jure Divino, & naturali, ut omnium ferè Doctorum consensu constat (nam licet aliqui Canonistæ contrarium videantur sensisse, eos explicat Soto lib. 3. de Just. quest. 6. art. 2. loquutos fuisse de electione, ut valida, & quæ non possit impugnari in foro externo) est, ut dignior eligatur, ut etiam probavimus: ergo in hoc sensu loquitur Trid. nec sumit comparativum pro positivo, nec ut excludat indignos.

Et

Et cum loquatur habentibus jus promovendi, qui solent hoc facere sine concursu, etiam quandò non sit concursus, intelligenda sunt illa verba.

Et quantum ad hanc ultimam partem confirmatur. Quoniam in eodem cap. Conc. subdit de Cardinalibus, qui sine concursu fiunt; & Pastoribus, quos Ecclesiæ Summ. Pont. solet præficere. *Postremò eadem S. Synodus tot gravissimis Ecclesiæ incommodis commota, non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium quàm ut Beatissimus Rom. Pont. quam sollicitudinem universæ Ecclesiæ ex muneris sui officio debeat, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi Cardinales asciscat, & bonos maxime, atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat. Ubi notat, lectissimos tantum, pro Cardinalibus, & bonos maxime, pro Pastoribus poni.*

Confirm. secundò ex aliis verbis Conc. sess. 6. cap. 1. de reform. ubi habetur. *Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri Misericordiam, providamque ipsius Dei in terris Vicarii solertiam, omnino futurum, ut ad Ecclesiarum regimen, onus quippè, Angelicis humeris formidandum, qui maxime digni fuerint &c. assumantur.* Ubi nota ly, *maxime digni*, & ut constat ex contextu antec. ubi sermo est de Patriarchis, Metropolitanis, Primatibus &c. patet Conc. loqui de iis officiis, ac Dignitatibus, quæ sine concursu conferri solent.

6 Quod verò non possit sumi comparativum pro positivo, nec ad excludendos indignos, patet ex alio loco Conc. sess. 24. cap. 18. ubi pluries repetitur, nam primò loquendo de omnibus idoneis ab examinadoribus approbatis, ait: *Ex hisque Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicaverit; atque illi, & non alteri collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre, & parum infra, loquens de Ecclesiâ juris patronatus dicitur: Is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinadoribus iudicabit, Episcopo præsentare tentatur, ut ab eo instituat. Si verè institutio ab alio, quàm ab Episcopo est facienda; tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus et præsentet, ad quem institutio spectat;* quid clarius ad repellendam primam, & secundam expositionem, quæ minùs aptè Concilii verbis tribuitur? En quomodo digniorem sumit comparative ad dignos, & magis

magis idoneo comparative ad idoneos, non pro positivo, aut ad excludendos indignos.

7 Dices in favorem primæ, & secundæ expositionis. Conc. Trident. sess. 7. cap. 3. solum dignitatem exigit, dum ait: *Inferiora Beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus &c.* Tum etiam quia in eisdem locis à nobis allegatis: & primò in his sess. 24. cap. 1. dicitur. *Nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoveri studeant.* In quo loco solum positivum requiritur; & solum indigni excluduntur: ergo in eodem sensu sumenda sunt verba sequentia, cum subditur: *nisi quos digniores.* Similiter in loco allegato ex eodem cap. loquens de Cardinalibus, ante verba à nobis citata dicitur: *quos Sanctissimus Rom. Pont. ex omnibus Christianis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet.*

Pro tertia verò explicatione objicitur locus ex sess. 24. cap. 18. ubi post verba à nobis adducta, dicitur: *quod si susceptoratus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono presentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Cujus discriminis ratio, quare scilicet in antecedentibus verbis posuerit, digniorem, in his verò posuerit, idoneum, alia reddi non potest, nisi quia antea erat sermo, quando fiebat concursus, in his verò loquitur de presentato sine concursu aliorum: ergo similiter sic intelligenda sunt verba Conc. ex cap. 1. sess. 24. allata.

Ad loca adducta pro prima, & secunda expositione resp. illa magis nostram sententiam confirmare; nam cum prius dicat, idoneos, deinde digniores, potius dicendum est illa priora debere sumi in sensu sequentium, ubi in primo loco fit mentio præcepti, & peccati mortalis; in secundo loco necessitatis Ecclesiæ. Et ratio, quod sic debeat intelligi, est, quam adduximus n. 3. & 4. quia scilicet idoneus, vel dignus non est ad præsentiam dignioris, & quando dignior pro gubernanda Ecclesia reperitur. Ita Passer. loc. cit. q. 4. n. 62. Ille verò locus sess. 7. intelligendus est de electione valida in foro exteriori, & non cassanda, ad quod sufficit, quod electus seu presentatus sit dignus.

gnus. Et in hoc etiam sensu intelligenda sunt, quæ habentur
Cap. Monasterium 16. q. 7. & cap. Cum dilectus de elect.

Ad locum pro tertia expositione adductum dico: In verbis à nobis allegatis poni digniorem, quod etiam ponitur à Conc. cum loquitur de obligatione conferentium, quia loquitur de institutione, seu electione; in institutione autem debet seligi dignior: in loco autem allegato in objectione, sermo est de confirmatione, ut patet, ad quem effectum sufficit, si confirmandus sit dignus, ut tradit D. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 1. & post eum Scholastici, & Canonistæ communiter; unde ibi dicitur, *& non nisi idoneus repertus fuerit, admitti*. Præsentatio enim, quam facit, habens jus Patronatus æquivaleret electioni, & Episcopus, vel Summ. Pont. in iis approbandis solum de dignitate inquirent. Patet autem ex aliis locis à nobis adductis, quod huiusmodi præsentantes monet, ut digniores eligant, & promovere studeant.

Ad uberiores doctrinam, & multorum desiderio satisfaciendum, nonnulla summarie ex Passer. perstringam ad discernendum quinam sit dignior reputandus.

Primum dicitur notande sunt aliquæ regulæ generales: prima regula, & basis sit, quoddum dignior quod ad regimen Ecclesiæ non debeat esse ad seipsum, ut scilicet sanctitate possit, sed in ordine ad alterum, ut scilicet habilis sit ad alios regendos, scilicet diligentior, prudentior, aptior ad docendum, & corrigendum; hinc fit, quoddum dignior non est; qui est simpliciter sanctior, vel doctior; sed qui in extrinseco Ecclesiæ regimine est utilior. Ita D. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. in corp. q. 183. art. 3. Cajet. in summ. v. electio, & ceteri DD. communiter.

Hinc solvitur quæstio; an poenitens postponendus sit innocenti? Cui responderetur, cæteris paribus, præponendum esse innocentem: nam maxima dignitas est innocentiam immaculatam custodisse, paucis concessa, qui supponi potest à passionum affectu solutus, in suis affectibus temperatus, & prudens, cum sciverit mundi, carnis, hostilisque vitia, & tentationes effugere. Ita habetur *Cap. Nos consuetudinem dist. 12. ibid. Turrecrem. & Anchar. Labor. cap. 21. Peyr. tom. 3. cap. 10.*

num. 13. & alij cit. à Passer. *cap. 30. q. 1. num. 8.* Si autem poenitens sit aptior ad regimen, quia sit oculatior, & magis expertus, ut discolorum astutias cognoscat, & infirmitatibus subditorum magis compatiens, potest innocenti preponi, ut habetur *Cap. Considerandum, & cap. Fidelior.* Gloss. *ver. gratiam dist. 50. Panormit. Cap. Et si clerici.*, & *de adulterijs num. 21.* & alij quos affert Passer. *loco cit.* Tamen penitentia debet esse talis, ut deterferit coram hominibus infamiam ex pravis preteritis actibus ortam, quia non debet eligi, qui causam scandalij in populo est prebiturus. Ita *Cap. Omnipotens 4. de accus. Panormit. in cap. 1. num. 6. de Simon.* Eminentiss. Ottobonus *decif. 202.* & alij apud Passer. *loco cit.*

9 Considerandum autem est, quodd regimen Ecclesiæ in tribus actibus præcipuè consistit, ut advertit Cajet. 2. 2. *q. 185. art. 3.* nempe docere, defendere, & pacificè gubernare. Docere quippè verbo, & exemplo; defendere à lupis, sive sint hæretici, sive alij ad quodcumque malum inducentes sicque dirigere, iusta decernendo, ut inter se fideles pacificè vivant. Ex quo patet regimen Ecclesiæ principaliter esse spirituale, & ad sanctificandas animas, & in sanctitate conservandas ordinatum. Sed nihilominus etiam ad temporale commodum ordinatur, videlicet redditus Ecclesiæ conservandos, & augendos, pupillis, orphanis, viduis, & desolatis corporaliter subveniendum: unde qui in utroque pollet dignior est censendus; sed qui in regimine spirituali alteri præeminet, licet eo, quod ad temporale sit inferior, dignior censi debet, illa enim aptitudo circa spiritualia est principalior.

10 Ulterius considerandum est hanc aptitudinem non debere attendi metaphysicè, & in actu signato, sed practicè, & in actu exercito: unde si sit aliquis sanctior, doctior, & prudentior, qui aliundè sit impeditus, ut gubernio exercitè attendat, est postponendus minùs docto, qui tamen sedulò invigilabit gregi pascendo, diligentiori cura, industriori charitate, nullis parcendo incommodis, suarum ovium bonum procurando ita Soto *lib. 3. de Just. q. 6. art. 2.* post conclus. 9. Sanch. *lib. 2. opusc. cap. 1. dub. 2. num. 5.* Unde qui in sua Ecclesia residebit, semper præsens indigentis sui gregis; licet minùs bonus, & minùs doctus,

etus, dignior est censendus. Ita præter mox cit. Ledesma tract. 7. cap. 2. conclus. 7. dub. 9. Salon Arragon. & Passer. loco cit. num. 14.

II Circa scientiam est sciendum, quodd ad Episcopandum sufficit laurea Doctoratus suscepta in aliqua Universitate; sive in Jure Canonico, sive in Theologia; vel in altera ex his facultatibus suscipienda, præsentatus: vel alicujus Universitatis testimonio, sufficientis doctrinæ ad alios docendos comprobatus, Ita Conc. Trid. sess. 22. cap. 2. de reformat. Attamen in Canonista aliqua materiarum Theologicarum, & sacræ scripturæ notitia; & in Theologo aliqua Canonum notitia est necessaria; ut habetur in Conc. Tolet. 4. cap. 24. & habetur cap. 1. dist. 38. & ex Coelestino Papa Cap. Nulli 4. ex 7. Synodo cap. Omnes 6. dist. 6. & dist. 23. & 24. sæpè.

Difficultas tamen est: an excellens Theologus sit præferendus excellenti Canonistæ? Cui resp. affirmativè cum Passer. loc. cit. n. 16. & 17. De Lugo tom. 2. de Justit. disp. 55. n. 4. Cajet. q. 185. cit. art. 3. Sot. lib. 3. de Just. q. 6. art. 2. conclus. 10. Bannes 2. 2. q. 63. art. 2. dub. 2. Laver. cap. 21. n. 67. & alii, apud Barbosa. in cap. Cum in cunctis 7. de elect. n. 21. Ratio est quia objectum scientiæ ejus, qui habet curam animarum est objectum fidei, lex Divina, & naturalis; & lex positiva in sacris Canonibus contenta; ex quibus objectum fidei est totum fundamentum salutis; Lex Divina, & naturalis, quæ indispensabiliter obligat, nulla consuetudine adversus eam prævalente, & raro ejus ignorantia excusat: unde hæc sunt magis necessaria tam populo, quàm eorum curam habenti, quàm Lex positiva, cujus ignorantia excusat; contra quam consuetudo prævalet, & majus periculum imminet ex ignorantia illorum, quæ subvertere potest omnia fundamenta Religionis; quàm istius, quæ accessoriè se habet. Tum etiam quia: excellens Theologus, qui principia sciendi callet, & principia Legis Divinæ, & naturalis penetrat, ex quibus Lex positiva descendit, faciliter Canones intelligit, & eorum sensum intimè attingit. Et quamvis Episcopus habeat regimen externi fori; nihilominus, cum principalis ei conveniant esse fidei magistrum, & morum instructorem, quàm Judicem foren-

forensem; & magis decens sit, quod per ministros judicet causas forenses; potius debet esse excellens Theologus, ad quem illa duo prima pertinent, quàm excellens Canonista. Ex quo sequitur à fortiori de Parocho, potius debere esse Theologum, quàm Canonistam; hic enim non habet regimen externi fori; sed ad eum pertinet verbum Dei prædicare; fidei mysteria docere, & suorum confessiones audire, quæ omnia sunt Theologi munera. Lege per otium de Lugo loco cit.

12 Similiter, qui lauream Doctoratus in aliqua Universitate accepit, dignior censetur non Doctore. Ita Riccius, Barbosa, ad *cap. 18. sess. 24. Concil. Trid. num. 131.* inter Doctores, præfertur Doctor in Jure Pontificio Doctori in Jure Civili. Valenzuel. *conf. 24. num. 64.* Baccalaureus censetur dignior non Baccalaureo: ut constat ex pluribus Rotæ decisionibus, sicut etiam, & duo præcedentia dicta. Vide Passer. *loco cit. num. 18.* qui tam enim addit verè doctum, & qui majori scientia pollet, etsi non laureatum, Doctori præferri debere; non enim laurea, sed scientia idoneum ministrum facit, & hanc requirunt sacri Canones in ministro habente curam animarum.

13 Sunt etiam aliæ conditiones extrinsecæ, ob quas aliquis dignior censetur altero. Prima est Ordinis prærogativa, cæteris enim paribus, præferendus est Sacerdos non Sacerdoti, quia censetur instructior circa Divina. Ita Roland. *conf. 47. num. 75.* Decian. *conf. 542. num. 13.* Perez. de Lara, quem refert, & sequitur Barbosa *loco cit. num. 132.* immò in pari casu prævalet, qui priùs sacros Ordines est assequutus, ut idem Barbosa. ex Io: de Platea, & Natta, Pax Jordan. *lib. 10. tit. 8. num. 216.* & 217. Passer. *loco cit. num. 18.* apud quem vide plurimas Rotæ decis.

Secunda est indigentia alicujus dispensationis, nam qui nulla indiget, præferendus est ei, qui aliqua indiget. Ita Decian. *conf. 542. num. 14.* Rota *decis. 767. coram Seraph. num. 2.* Passer. *loco cit. num. 20.* Similiter Beneficium nullum habens præferendus est habenti. Ita *cap. Is cui de Præbend. in 6.* Hostien. in *cap. Tuam.* Et ibi Butr. Barbosa. *loco cit. num. 134.* Pax Jordan. *num. 215.* Passer. *num. 21.* & apud eundem plures Rotæ decis.

Ter-

Tertia est ætas , quæ multum conferre potest , unde senior dignior censendus , quàm juvenis . Barbat. volum. 1. conf. 23. post num. 13. Lambertin. de jure Patronatus p. 2. lib. 1. q. 2. art. 26. num. 4. Rodericus à Cumba in cap. Consuluit 9. num. 2. dist. 74. Pax Jordan. num. 210. Passer. num. 24. asserens plures Rotæ decif. qui tamen addit senioremi dici potiùs à sapientia , & moribus , quàm ab ætate ex Rota decif. 61. n. 1. p. 1. in postbum. Farinac. Valenzuel. conf. 34. num. 59.

Quarta est origo , seu locus ; nam cæteris paribus , qui est ejusdem loci originarius præferendus est extraneo , quia regulariter magis diligit Ecclesiam , faciliùs residet , civium experientiam , & morum habet . Ita D. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 4. Soto lib. 2. de Just. q. 6. art. 2. ante 10. conclus. Donatus p. 3. tract. 4. q. 27. num. 10. & innumer alii relati à Passer. num. 26. & à Barbol. de Off. Episcop. alleg. 60. num. 102. Eadem ratione , qui est de Diocesi , non Diocesano præfertur , & etiam qui callet idioma Patriæ ; ut sacramenta ministrando , & alia sui muneris exercendo , intelligere , & à suis ovibus intelligi queat .

Quinta est consanguinitas cum dispensante Beneficia ; quæ si cætera sint paria , potest præponderare , cum consanguinei soleant esse magis fideles , diligentius sibi commissa exequantur , & cum majori amore inserviant . Ita D. Th. 2. 2. q. 185. art. 3. ad 1. Sylv. V. acceptio personarum num. 3. Tabien. num. ult. Passer. num. 27. Duo autem scopuli in hoc sunt cavendi , ut monet idem S. Th. primus est , scandalum , & species mali , quam posset asferre hujusmodi electio : secundus , nè affectus judicium obnubilans , inducat deceptionem , dum æque idoneus existimetur , qui longè inferior est.

14 Denique considerandæ veniunt divitiæ , nobilitas , ac potentia consanguineorum ; an pauper in pari causa sit præferendus diviti , nobili , ac potenti . Et quidem utrinque scopuli ; hinc Scyllam , hinc Caribdim prospicio : nam de paupere avaritiam , & rapacitatem in damnum Ecclesiæ timeo ; divitis verò potentiam formido , nè nimia gravitas , diligentia , & sedulitati , ac pauperum charitati , & pietati obstat nè item malorum consanguineorum affectus , vel famulorum ,

& ad.

& adhærentium, in perniciem Ecclesię vergat, Ex una parte pauperis indigentię, ut habeat undè commodè vivere possit consulendum videtur, ut habet *Cæsar de Grassis decif. 1. num. 10. de jure patron. Pax Jordan. lib. 10. tit. 8. num. 205. Rota in Calagurit. Beneficii 28. Junii 1652. coram Rojas, & coram Eminentissi. Ottobono decif. 248. num. 8. & alii quos citat Passer. num. 22.* Ex alia verò parte divitię, potentia, & nobilitas, multùm prodesse possunt ad jura Ecclesię tuenda, ad scandala extirpanda, & disciplinam promovendam, si tamen aliàs persona sit doctri-
na, prudentia, & moribus commendabilis. *Sylv. V. acceptio personarum num. 3. & 6. Fernandez in exam. Theol. mor. par. 4. cap. 4. §. 1. num. 5. Barbosa in cap. 18. sess. 24. Conc. Trid. num. 135. Pax Jordan. loco cit. & alii.* Summoperè tamen curandum, nè dives præponatur pauperi digniori, ut monet *D. Th. 2. 2. q. 185. art. 3. in corp.* debet tamen pluri fieri ille de cujus bonis fundata est Ecclesia; ut probat *Glof. Cap. Neminem V. sine possessionis dist. 70. & alii quos citat. Passer. num. 25. & Barbosa de offic. Episc. alleg. 60. num. 101.* quapropter sunt etiam præferendi, qui sunt de familia fundatoris. *Passer. loco cit. Pax Jordan. num. 218.*

15 Prohujusigitur, & præcedentium conditionum adver-
tentia, est sciendum, quòd istę extrinsecę conditiones tunc præponderant, & ad eas promotor debet respicere ex lege, & fidelitate sui officii, quando concurrunt ad augendam utilitatem Ecclesię, tunc enim faciunt subiectum dignius, quia utilius, ut rectè *Passer. n. 28. ex D. Th. loc. cit. 2. 2.* unde arbitrio prudentiselectoris, attentis circumstantiis, potest dives pauperi, vel pauper diviti præferri, ceteris paribus. Si verò prædictę conditiones non concurrunt ad augendam spiritualem, vel temporalem Ecclesię utilitatem, sed respiciunt interesse subiecti, possunt ad quandam equitatem pertinere, & hujusmodi sunt laurea, origo, sacerdotium, &c. ubi verò plures equaliter sunt digni, vel digniores, & utiles Ecclesię, debet prudens dispensator alias attendere qualitates, prout sibi attentis circumstantiis benè visum fuerit. Videatur *Garzias par. 9. cap. 2. n. 250. & 213. Pax Jordan. lib. 10. tit. 8. n. 222.* afferentes duas Rotę decif. & multa in speciali de hoc differentes.

16. Alia etiam est servanda regula: ut scilicet certitudo moralis dignitatis alicujus persone præponderet probabili dignitati alterius, non enim debet promoveri ignotus, nec est in conscientia tutus, qui ignotum promovet ad curam animarum. *Sylv. V. electio* 1. q. 16. *num.* 18. *Tabien. num.* 15. *Sanch. lib. 2. opusc. cap. 1. dub. 12. num.* 1. unde idoneus, & dignus, & cujus mores sunt probati, & morali certitudine noti, præferendus est doctiori, cujus vita ignoratur, & hoc tanquam decisum à Sac. Congreg. Conc. tenent Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloss. 4. num.* 112. *Garz. p. 9. cap. 2. num.* 111. & apud eum Genuen. Ugol. & Leo. Barbosa *ad dictum cap. Conc. Trid. & de offic. Episc. alleg.* 60. *num.* 202. & apud eum alii, & alii quos citat Passer. *num.* 29. unde Episcopum, familiarem suum, aut consanguineum, aut amicum, sibi benè notum, ut idoneum, posse præferre incertæ majori alterius idoneitati docuit Ledesma *tract. 1. cap. 2. concl. 7. Labor. cap. 21. num.* 72. & hoc intellige de conditionibus omninò necessariis ad idoneum ministrum: sive incertitudo sit singularum, sive unius omninò necessariæ; nempe doctrinæ, vel vitæ. Similiter nota, quod si aliquem esse æquè dignum certò constat, probabiliter autem esse digniorem, præferendus est æquè digno, ut rectè de Lugo apud Passer. *num.* 29. ratio est quia cum sint paris conditionis quò ad merita certa, iste præeminet quò ad majorem dignitatem saltem probabiliter.

17 Summarie igitur recale, digniorem quò ad curam animarum esse illum, qui cum sit bonus, & vita commendabilis alteri præeminet in virtutibus, quæ sunt ad alterum, nempe doctrina, Charitate erga proximum, zelo salutis animarum compassione, sobrietate, benignitate, mansuetudine, patientia, liberalitate, pacis cultu, prudentia, sagacitate, justitia, diligentia, & similibus.

PROPOSITIO XLVIII.

Tam clarum videtur Fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino dissonum videatur.

1 **P**Ræmitto primò ex D. Th. 1. 2. q. 71. art. 6. ad 4. quòd licet peccata alia sint mala, quia prohibita, alia verò sunt prohibita, quia mala, comparative ad Jus positivum, omnia tamen sunt mala, quia prohibita comparative ad Legem æternam, & Jus naturale, quod primò continetur in Lege æterna, & secundariò in naturali judicatorio rationis humanæ, unde formaliter nihil esset peccatum, & malum, nisi per aliquam Legem, sive æternam, & naturalem, sive positivam prohiberetur. Differentia tamen est inter ea, quæ sunt intrinsecè mala, & ea, quæ in se mala non sunt, sed solum mala, quia prohibita, quòd illa, etiam si nulla Lege prohiberentur, quamvis non essent mala formaliter, & peccata, essent tamen mala fundamentaliter, in quantum involvunt aliquid contrarium Divinis perfectionibus, & petunt ex se prohiberi per Legem æternam, & naturalem, quæ in illa continetur. Ista verò si nulla Lege prohiberentur, nullam involverent ex natura sua malitiam: unde datur malum ex genere suo tale, & licet antecedenter ad prohibitionem Legis æternæ (antecedentia quidem naturæ seu conceptionis) illud agere non esset formaliter peccatum, quia peccatum formaliter supponit aliquam Legem, cui contrarietur, esset tamen malum, & fundamentaliter peccatum. Et datur aliquod, quod ex genere suo non est malum, sed est tale, quia Lege aliqua positiva, sive Divina, sive humana est interdictum. Propositio ergo prædicta, non intendit Fornicationem non fore malam nisi Lege æterna, & naturali esset interdicta; aded ut in se esset mala fundamentaliter: sed intendit quòd in se, & ex genere suo nullam involvit malitiam, nec fundamentalem; unde non est Lege æterna, & naturali prohibita, sed in se mala non existente, mala est, quia interdicta, Jure scilicet positivo.

2 Præ.

2 Præmitto secundò: certum esse, de fide, Fornicationem esse peccatum mortale, saltem, quia Jure Divino est prohibita: ut habetur. *In Clem. ad nostram de hæreticis, & ex Sacra Script.* Deuteron. 23. *non erit meretrix de filiabus Israel.* Tob. 4. *attende tibi à fornicatione, & præter uxorem tuam non patiaris, crimen scire.* Ad Hebr. 13. *fornicatores, & adulteros judicabit Deus.* Id est condemnabit, & ad Gal. 5. postquàm præmisit Apost. fornicationem, & alia vitia, subdit: *Quoniam qui talia agunt Regnum Dei non consequentur.* Matt. 15. *de corde exeunt fornicationes, adulteria, &c. & hæc coinquant hominem,* in Decr. 22. q. 1. cap. Prædicandum. *Nosse debent talem de perjurio pœnitentiam imponi debere, qualem de adulterio, & fornicatione, & de homicidio spontè commisso, & de cæteris criminalibus vitiis.* Ubi Fornicatio ponitur inter vitia criminalia, seu mortalia.

3 His præmissis restat dubium: an sit peccatum ex genere suo, itaut Lege æterna sit prohibita; an verò quia Jure positivo est interdicta. Martinus de Magistris q. 3. *de luxuria*, & Dur. in 4. (licet aliquibus conditionibus adhibitis) docuerunt solum esse contra Jus positivum. Caramueli verò (cujus est hæc damnata Propositio) in *Theol. mor.* à n. 603. tam clarum visum est fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, ut contrarium omnino dissonum visum fuerit. S. Th. tamen 2. 2. q. 154. art. 2. & 3. *contra gent. cap.* 122. tam claram adducit pro opposita sententia rationem, ut Eminentiss. Cajet. tam solidam, & demonstrativam in suo ordine existimarit, ut ex ipsa absque aliis adminiculis omnes difficultates accidentes solvisse confiteatur; quia ut dicitur 4. *Phys.* quod quid est solvit omnes difficultates. Unde D. Th. sequuntur communiter D. D. illis paucis exceptis: immò Soto *lib.* 5. *de Justit.* q. 3. art. 2. contendit contrarium esse errorem in fide. Et in *Director. Inquis.* p. 2. q. 4. inter ceteros errores Rabbi Moylis n. 11. ponitur iste, quòd simplex fornicatio nullo modo est peccatum de Jure naturali; sed solum ex prohibitione legis, unde ante legem datam fuisset licitum fornicari. Pro resolutione.

4 Dicendum: fornicationem ex se, & ex genere suo esse malam, & contra Jus naturæ, & non solum malam, quia interdicta Jure positivo.

Probatur ratione D. Th. sub hac forma . In simplici fornicatione habetur emissio seminis voluntaria contra rectum ordinem , & finem intentum à natura , quantum est ex se , & ex fornicario actu ; sed omnis actio voluntaria ex se procedens contra rectum ordinem , & finem intentum à natura est ex se mala , quia bonum uniuscujusque , tam scilicet totius , quàm cuiuslibet partis est , ut debitum finem sortiatur ; & malum ejus est , ut à debito fine divertat ; & contra proprium finem tendat : ergo simplex fornicatio ex se , & ex suo genere est mala , & contra jus naturæ : sed actus ex se malus in re gravi non est veniale , sed mortale peccatum , & actus fornicarius est contra finem intentum à natura in re gravi : ergo est peccatum mortale ex genere suo , non solum veniale . Minor primi syllogismi patet ex probatione ibi subjuncta , & exemplis inductivè in omnibus actibus , qui sunt intrinsecè mali ; non enim aliundè eorum malitia colligitur ; nisi ex hoc , quod sunt contra debitum ordinem , & finem ad quem ipsos natura ordinavit .

Major , in qua est difficultas , probatur , & explicatur . Ex se , & ex natura sua semen humanum est ordinatum à natura ad propagationem speciei ; cum sit instrumentum ad generationem deserviens , & necessarium : ac proindè ejus emissio ex se (quicquid sit , an per accidens non sortiatur effectum , ratio enim petenda est ab eo , quod est per se , non ab eo , quod est per accidens) debet esse ordinata ad generationem , si est voluntaria : & quia frustra esset generatio hominis , nisi sequeretur nutritio debita , quia genitum non remaneret , debita nutritione subtrahita , & similiter ad bonum hominis geniti pertinet conveniens educatio , hinc est quod seminis emissio taliter ad generationem debet esse ordinata , ut ex ea quantum est ex se ; possit sequi debita geniti nutritio , & educatio , & quoties seminis emissio ex se talis est , ut ex ea sequi non possit generatio , ut evenit in molli- tie , vel masculorum concubitu (ex quo patet impugnatio sequentis Propositionis) vel ut non possit sequi debita nutritio , & educatio geniti , contra debitum finem intentum à natura divertitur . Atqui in simplici fornicatione , quantum est ex se , illa seminis emissio est cōtra debitam hominis nutritionem , & educationem (quicquid sit , an per accidens non impediatur , vel aliundè
fuc.

succurratur, in quo sensu procedunt objectiones contra hanc rationem, adduci solitæ) ergo in simplici fornicatione habetur emissio feminis voluntaria contra rectum ordinem, & finem intentum à natura quantum est ex se, & ex fornicario actu. Probatur hæc minor; quoniam major declarata est. Ad debitam nutritionem, & educationem hominis geniti, quantum est ex se, necessaria est; & natura id dictante, requisita commanentia non ad modicum tempus, sed ad longum tempus, viri cum muliere; sed quantum est ex se hæc commanentia non convenit fornicariis; quoniam de eorum ratione est accessus ad quamcumque, & quemcumque: nam quantum est ex vi fornicarii actus, & quatenus fornicator est formaliter; non prohibetur vir ad aliam; nec mulier ad alium accedere; quia actui fornicario secundum se, & formaliter; non convenit, ut homo teneatur feminae commanere, ut optimè notat Ferrar. super locum cit. D. Th. contra gent. & ratio ulterius est, quia est coitus solutorum, & nullum vinculum, & obligationem inducit ad commanendum; hæc enim inducitur per matrimonium. Unde per accidens est, quod commaneant, ut concubinarij, vel quod superveniat promissio commanendi, quæ obligat ex fidelitate: ergo quantum est ex se in simplici fornicatione illa feminis emissio, seu ille actus fornicarius est contra debitam hominis nutritionem, & educationem: nempe proles, quæ quantum est ex se, ex illo actu est nascitura; quicquid sit si per accidens non nascatur; ad hoc enim semen est à natura institutum.

Major hujus ultimi syllogismi continet duas partes, nempe: quod requiratur commanentia, & quod natura id dictet. Quod ad primam probatur: quoniam sola femina per se loquendo non est sufficiens ad proles humanæ nutritionem, ad quam multa requiruntur, quæ per unum parari non possunt; licet per accidens mater sit, quæ posset sufficere, vel quod vir ei tribuisset ad hoc sufficientes opes: rectitudo autem, vel obliquitas actus consideranda est ex iis, quæ sunt per se, & ordinariè, ac ut in plurimum contingunt. Similiter quantum ad educationem; cum prudentia non sit indita homini, sed experimento comparatur, oportet, ut filij à parentibus tanquam ab expertis instruuntur, cujus instructionis non sunt capaces mox geniti,

sed post longum tempus; & ad hoc non solum requiritur instructio; sed etiam repressio impetus passionis, quæ corrumpit æstimationem prudentiæ: & ad hoc per se loquendo, non sufficit sola femina; sed requiritur opus viri, qui est ipsa prudentior ad instruendum, & virtute potentior ad castigandum: quicquid sit de eo, quod per accidens evenire potest; ut scilicet femina dives suis opibus magistros aptos ad docendam, & corrigendam prolem inducat: vel si pauper, quod in aliquibus civitatibus reperiantur loca publica, in quibus spurii recipiantur, nutriuntur, & instruuntur. Immo, ut acutè observavit Eminent. Cajet. hoc ipsum testatur fornicarium concubitum esse inordinatum in se, nam si inordinatus non esset, non oporteret huiusmodi provisiones adinvenire, ut proles sine nocumento evadat: remedium enim supponit malum. Unde licet per huiusmodi loca pia tollatur in huiusmodi spuriiis nocumentum nutritionis, & instructionis actuale, non tollitur tamen, quin ex se fornicarius concubitus sit privatus naturali ordine ad debitam nutritionem, & educationem: ergo quantum est ex se ad nutritionem, & educationem debitam proles humanæ requiritur commanentia ad longum tempus viri cum femina; commanentia quidem aliquo vinculo naturali debita, quod habetur per matrimonium: unde omnis concubitus extrà matrimonium est ex se, & genere suo inordinatus.

Quod ad secundam partem, scilicet, quod hanc commanentiam natura dicet, probatur: nam experimur in animalibus, quæ naturæ instinctu ducuntur, in illis, in quibus sola femina est sufficiens ad proles nutritionem (nam educatio in eis non est necessaria, cum naturaliter habeant suas prudentias insitas, quibus sibi providere possunt) mas, & femina post coitum non commanent, ut patet in canibus, & similibus: in iis verbò, in quibus sola femina non est sufficiens, ut in avibus, in quibus pulli non possunt sibi statim quærere cibum, ac nascuntur; & aliàs avis non nutriat lacte pullos, quod esset statim à natura præparatum; sed aliundè oporteat illis cibum quærere, & interiri oporteat eos fovere; unde altero parente eunte ad cibum quærendum, alium necesse sit remanere, ex Divina Providentia est naturaliter inditum mari, ut femellæ commaneat, quo-

quousque proles necessitas exigit: ergo cum in homine, ut probatum est, pro nutritione, & educatione proles sit necessaria commanentia maris, & femine, per se loquendo, erit hujusmodi commanentia naturaliter exigita, quousque necessitas exposcit, quod in homine per longum tempus requiritur, ac proinde concubitus fornicarius, qui quantum est ex se non inducit vinculum naturale ad commanendum, est contra finem à natura præscriptum, & consequenter secundum se, & intrinsecè malus.

Minorem subsumptam principali syllogismo adjeci, nè aliquis concedendo fornicationem esse intrinsecè malam, contemdat ex genere suo leve malum esse, sicut mendacium jocosum. Sic autem probatur: privatio debite nutritionis, & educationis est grave malum proles, sine nutritione enim vivere nequit: sine educatione verò bene vivere non potest: unde proles, cui hæc debentur, remanet notabiliter damnificata: ergo actus fornicarius ex se est contra finem intentum à natura in re gravi; ac proinde ex suo genere est peccatum mortale. Hinc à D. Th. ponitur hoc peccatum post homicidium, quo natura humana jam existens destruitur, quoniam privatio debite nutritionis est per se connexa cum morte proles: educationis verò debite privatio magis nocet, quàm ablatio rerum externarum, cum sint majus bonum hominis interiora bona, quæ per educationem comparantur.

5 Possent aliæ rationes adduci ex eodem S. Th. loco cit. *contra gent. cap. 123.* ubi probat indissolubilitatem matrimonii, eisdem enim malicia fornicationis probari potest: at quia hæc ratio sufficiens est, & efficitur si rectè perpendatur, nam, ut ait Ferrar. procedit ex propositionibus, quæ formaliter, & per se sunt veræ, ex quibus rationes efficaciam habent, licet aliquando per accidens falsæ esse videantur, & ut acutè observat Cajet. quod multos in hac, & aliis materiis moralibus decipit est, quia non penetrant, quod rectitudo naturalis in humanis actibus, non est secundum ea, quæ per accidens contingunt, & quod certitudo mathematica non est expetenda in moralibus, sed demonstrationes morales tunc sunt certæ, cum ostendant id, quod per se, & ut in pluribus rectum, aut non rectum est, & hæc ad constructionem

universalis in moralibus sufficiunt, nisi apud disciplinæ incapaces: hæc Cajet.

6 Falsum est ergo, quod ait Tambur. *lib. 7. in. Decal. cap. 1. §. 2. num. 1.* nempe, quod licet hæc sententia communis sit vera, tamen ad eam probandam, nondum rationem naturalem à priori esse compertam. Patet namque esse falsum, cum hæc S. Th. ratio, & naturalis, & à priori, nempe per causam finalem procedat. Unde Cajet. ait: nos gratias agemus D. Thomæ, qui nos hæc docuit. Immo Tambur. sibi contradicit, dum in *tom. de Sacram. lib. 8. tract. 5. cap. 5.* agens de indissolubilitate matrimonii. §. 1. num. 3. assignans præcipuam rationem, quam vocat à priori, utitur summarie ratione D. Th. immò ipsis verbis, quibus utitur S. D. 2. 2. dum assumit pro antec. *Certum est concubitus vagus, & communicationem uxorū, & virorum indifferenter, esse illicitum*; quod deinde probat his verbis: *Probat ex causa finali matrimonii, quæ est suscipere, & educare, beneque instruere prolem, ad quod omnino requiritur, ut certum ineatur matrimonium.*

Ex quo infer hanc consequentiam: ergo ille actus fornicarius qui est extrà certum matrimonium, est contra educationem, & bonam instructionem prolis, si ad hoc omnino requiritur, ut certum ineatur matrimonium, & certè D. Th. ex eadem ratione, qua probat malitiam fornicationis, procedit loco cit. contra gent. ad probandam matrimonii indissolubilitatem, & 2. 2. obiter infert, matrimonium esse de jure naturali.

Confer quæso verba adducta Tambur. cum his, quæ protulit D. Th. 2. 2. cit. in fine corporis, recapitulando rationem adductam. Unde cum fornicatio sit concubitus vagus, utpotè præter matrimonium existens, est contra bonum prolis educandæ, & ideo est peccatum mortale. Vide igitur quàm inconsideratè, nè rationem S. Th. approbaret, protulerit illa verba Tambur. *loc. cit. in Decal.*

7 Ex doctrina Eminentiss. Cajet. alias rationes Theologicas habemus ad probandum efficaciter fornicationem ex suo genere esse malam, & mortale peccatum. Illas legat studiosus *loc. cit.* sunt enim vera ejus ingenio dighe, & apud eundem fusiùs inveniet solutiones argumentorum, quæ tamen ex benè ponderata nostra probatione diluta remanent.

PROPOSITIO XLIX.

Mollities jure naturæ prohibita non est . Unde si Deus eam non interdixisset , sæpè esset bona , & aliquando obligatoria sub mortali .

HÆc Propositio docetur à Caram. in *Tbrol. mor. n. 1603* ut citat. Gonet. in *man. tom. 4. cap. 3. §. 4. in resp. ad 3* manetque impugnata ex dictis Propos. præc. quoniam est effusio seminis contra primum finem intentum à natura , qui est generatio , unde magis , quàm simplex fornicatio habet deformitatem , cum illa solum sit contra secundarios fines , nempe nutritionem , & educationem prolis , qui sunt necessariè consequentes ad generationem . Hinc à D. Th. 2. 2. q. 154. art. 11. & communiter inter vitia contra naturam computatur : addunt namque hæc vitia suprà alias species luxuriæ , ut rectè docet Angelicus , quodd ubi cæteræ luxuriæ species habent deformitatem , quia repugnant rectæ rationi : ista repugnant etiam naturali ordini venerei actus , qui convenit humanæ speciei , & propter hoc dicuntur contra naturam . Unde Gonet. *loc. cit.* contra hanc falsam opinionem adducit versus Martialis in Ponticum se polluentem , notatu dignos.

Hoc nihil esse putas ? scelus est , mihi crede , sed ingens ,

Quantum vix animo concipis esse tuo .

Ipsam crede tibi naturam dicere rerum .

Istud , quod digitis Pontice perdis , homo est .

PROPOSITIO L

Copula cum conjugata consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

Alterium ex D. Th. 2. 2. q. 154. art. 8. est accessus ad alienum thorum: unde tam ex parte viri, quam ex parte mulieris, vel etiam ex parte utriusque committitur adulterium, puta si solutus habeat copulam cum conjugata, vel conjugatus cum soluta, vel si uterque sit conjugatus. Certum est autem adulterium esse speciale peccatum distinctum à fornicatione, & speciem determinatam luxuriæ, cum habeat speciale deformitatem: dubium ergo est: an ista copula cum conjugata, consentiente marito (utinam non esset, in praxi hoc scelus) habeat deformitatem hanc specialem adulterii, vel potius retineat malitiam simplicis fornicationis.

Ratio dubii oritur ex hoc, quia specialis deformitas, quam addit adulterium ad fornicationem, consistit in injustitia, ut dicit S. Th. q. cit. art. 1. ad 2. in quantum fit injuria marito, vel quia facit contra certitudinem prolis ejus, vel quia mulier adultera statuit sibi filios ex alio viro, quod est contra bonum propriæ prolis: vel ex parte viri conjugati, quia agit contra fidem matrimonii, & contra jus in corpus suum, quod ex matrimonio uxor acquisivit. Constat autem, quod nemini volenti fit injustitia, cum ut probat S. Th. 2. 2. q. 59. art. 3. & docet Arist. 5. *Ethic. & sequentibus*, nemo patiatur injustum formaliter, nisi nolens. Quod etiam approbatur *de reg. juris* in 6. reg. 27. ubi dicitur. *Volenti, & consentienti non fit injuria, nec dolus*. Igitur cum in casu de quo loquimur, supponatur consensus mariti, nulla ei fit injuria, & injustitia non committitur, ac proinde cum non habeatur specialis illa deformitas constitutiva adulterii, solum illa culpa haberet malitiam simplicis fornicationis.

3 Totus ergo conatus in impugnanda prædicta Propositione, & vindicando D. Th. ab hoc, quod ex eius doctrina, immo ex regulis juris prædicta Propositio videatur sequi, debet esse in enodanda prædicta ratione dubitandi, in qua fundatus Bonac. de resist. incommuni disp. 1. q. 2. punc. 5. asserit: in prædicto casu non committi injuriam, nec injuriam fieri marito consentienti; licet expressè non asserat adulterium non committi; nam hoc enodato nihil dubii remanet, & ex se clarum est copulam cum conjugata esse adulterium; & adverte, quod sermo est de consensu mariti simpliciter voluntario; non de mixto.

4 Sciendum est igitur ex Cajet. 2. 2. q. 154. art. 6. §. ad primum igitur dubium: quod consensus alicujus potest præstari, vel super his, quorum absolute sumus Domini, & pro libito nostræ voluntatis possumus de illis ordinare: & hujusmodi sunt bona fortunæ: vel super his, quorum absolute non sumus Domini, ut sunt bona naturalia; quæ ab altiori principio sunt nobis data, ut illis certo ordine, & quod ad aliquid, intra certos limites utamur.

5 Hinc fit quod illa doctrina D. Th. & Juris, non est intelligenda de his postremo enumeratis, sed de prioribus: unde licet (inquit Cajet.) manus tua sit tua, non tamen propterea potest de consensu tuo à te tolli sine injuria tua; esset enim mutilationis tuæ reus, qui hoc facinus patraret. Et eodem modo explicat D. Th. Arragon. q. 59. art. 3. cit. conclus. 2. & tam Cajet. quam Arrag. in speciali mentionem faciunt de marito consentiente copulæ uxoris cum alio, & ratio est, quia uxoris non est Dominus absolute, ut pro libito possit illam prostituere, vel ea abuti, sed ut certo ordine ea utatur; ac proinde etiam ipso consentiente restat locus injuriæ, & injustitiæ, præterquam quod injuria propriæ prolis non potest à marito remitti, dum ob incertitudinem aliene, bonis paternis privaretur quod ad illam portionem, quam aliena proles consequeretur, & licet ex alieno concubitu uxoris proles non nascatur, vel aliunde huic malo succurratur, hæc sunt per accidens, per se enim ille concubitus est ordinatus ad prolis generationem, quæ per se proli legitime debet in bonis communicare, obliquitas autem

autem , vel restitutio actus sumenda est ab eo ; quod est per se , non ab eo , quod est per accidens , ut Propos. 48. dictum est.

6 Ita similiter dicendum est de consentiente in suam occisionem , vel in sui mutilationem : sic quoque stuprum committitur , etiam consentiente puella , ejusque patre propter eandem rationem , ut rectè Cajet. Arrag. *loc. cit.* Sayr. *lib. 8. in Decal. cap. 4. n. 11.* & alii , quicquid in contrarium dicant alii . Unde tantum abest , ut adulterii , ac stupri malitia , ex mariti , vel patris consensu minuatur , ut potius nova lenocinii malitia cumuletur .

7 Verum tamen est , quòd in his casibus à restitutionis obligatione pro injuria illata eximendus est adulter , vel stuprator , pro ea parte , quæ spectare posset ad consentientem , cum enim restitutio debeat fieri de bonis , quorum absolute sumus Domini quòd ad usum : nempe de exterioribus bonis ; volens autem talem injuriam pati censetur illa condonasse , nisi aliud intercesserit pactum . Ita Arrag. *loc. cit.* & in hoc sensu locum habere potest sententia Bonac. & aliorum , quos ipse citat.

PROPOSITIO LI.

Famulus , qui submissis bumeris scienter adjuvat verum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem , & multis eidem subservit , deferendo scalam , aperiendo januam , aut quid simile cooperando , non peccat mortaliter si id faciat metu notabilis detrimenti , puta nè à domino male tractetur nè torvis oculis aspiciatur , nè domo expellatur .

1 **T** Ambur. *lib. 5. in Decal. §. 4. à num. 15.* & infra plures casus consimiles agit , & pro regula generali statuit , quòd ex rationabili causa , justa nimirum , & proportionata , non committit peccatum , nec consequenter onus restitutionis contrahit is , qui scienter participat , seu scienter cooperatur cum aliquo in actione , quæ non est intrinsece mala , sed in se considerata indifferens est , si ipse illam actionem ordinet ad fi-

ad finem bonum (audi qualis sit finis bonus) idest, vel ad suam necessitatem avertendam, vel ad suam utilitatem consequendam, quamvis aliusea abutatur ad peccandum: hæc Tambur. n. 16. ubi citat plures alios, & loquitur de sciente, ut ex postremis verbis n. 15. patet, & deinde n. 19. pro causa justa adducit hæc eadem verba prædictæ Propositionis, scilicet nè à Domino malè tractetur, nè torvis oculis aspiciatur, nè à domo expellatur, & inter ceteros casus, in quibus sit licitum, adducit hunc, nempe si dominum adjuvet ad ascendendum per fenestram, quo ingrediatur in locum, ubi peccaturus sit.

2 In hocigitur puncto existimo non solum damnari Propositionem in casu expresso, sed in cæteris similibus, videlicet non solum quando ad stuprandam virginem accedat, quotiescumque adjuvat ipsum famulus, nec solum ex parte cooperationis restringi ad illas actiones enumeratas, sed etiam ad consimiles extendi, ut patet ex eo, quod dicitur *aut quid simile cooperando*. Ratio est, quia stuprum non habet quid speciale, ratione cujus cooperatio ad ipsum sit mala, non autem cooperatio ad cætera peccata, & similiter omnes aliæ actiones adjuvativæ, vel cooperativæ in hoc possunt differre, quod sint magis, vel minus remotæ, si autem loquamur de consimilibus etiam in proximitate, & conjunctione cum fine, eadem debet esse ratio. Ea propter omnem cooperationem in communi ad quodcumque malum, dummodò scienter fiat, oportet excludere, & deinde casus particulares deducemus.

3 Prædictæ regulæ quasdam limitationes addit Tambur. n. 17. volens materiam debere attendi, an sit contra Justitiam, vel contra alias virtutes, & quod majus est peccatum, eò majorem causam requiri, ut excusetur famulus à cooperatione, & similiter cooperationi proximiori excusandæ majorem causam requiri, quam remotiori, nihilominus.

4 Dicendum, nullam causam, nullum, scilicet metum temporalis damni esse sufficientem, ut famulus, vel quilibet alius excusetur à cooperatione ad aliquod peccatum alterius; quamvis non directè in peccatum influendo; sed in ea, quæ præviè concurrunt ad actum peccati, & sunt media ad illum, nisi ignorantia invincibilis finis intenti à peccaturo excuset.

Pro-

Probatur primò ratione fundamentali opposita rationi adversariorum, quæ est, quia actio illa exercita à famulo non est intrinsecè mala: Actio illa prævia ad peccandum, vel necessaria, vel valdè utilis, & adjuvans (non enim est sermo de illa, quæ per accidens est conjuncta cum peccato) est intrinsecè mala in talibus circumstantiis: ergo nulla ex causa, nulloque metu temporalis damni excusari potest. Patet hæc consequ. ex eo quòd sæpè dixi: quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, vel ut mala vitentur, & quodcumque temporale damnum non est præferendum damno spiritali. Antec. probari potest, primò ex doctr. D. Th. 1. 2. q. 18. art. 9. ubi docet, non posse dari actum indifferentem in individuo: ergo vel est bona, vel mala; non bona quia est ordinata ad malum: ergo &c. Sed ut adversarios suis laqueis capiamus. Prob. secundò. Illa actio per ipsos est indifferens in individuo, quæ caret fine bono, vel malo, ita ut tota basis adversariorum, quare possit dari actus indifferens in individuo est, quia possunt dari actus ad nullum finem ordinati: nec tenetur homo omnes suos actus dirigere in finem bonum: vel ut vult Scotus, tunc actus est indifferens in individuo, quandò nulla bona, vel mala circumstantia afficit objectum, sed in præsentī casu illa actio cooperativa non caret fine; cum ordinetur præviè ad peccandum, nec caret circumstantiis, cum sit malis circumstantiis saltem malis finis vestita cum assumatur ut medium ad peccandum: ergo non est indifferens hîc, & nunc, & in talibus circumstantiis: at non est bona, cum ordinetur ad malum, ergo hîc, & nunc, & in talibus circumstantiis est mala.

5 Dices: licèt ex parte domini illa actio sit mala; quia est ordinata ad malum finem (hoc est effugium Tambur.) non tamen ex parte famuli, qui eam ordinat ad bonum finem, nempe ad suum commodum.

Sed contra est, nam supponimus famulum scienter operari: ergo quantum est ex se, & ex parte operis ad malum finem ordinat illa media, nam ex parte operis ordinat illa, ut deserviant fini intento à domino suo: ergo etiam ex parte famuli illa actio in talibus circumstantiis est mala: unde solum potest esse ordinata ad bonum finem ex parte operantis, quod non tollit ratio.

rationem culpæ; quia ut sæpè dixi, actus exterior, seu imperatus à voluntate sumit speciem essentialem ab objecto, seu fine operis; non autem à fine operantis. Tum etiam, quia non potest dari actus malus ex objecto, & bonus ex fine. Tum quia actus indifferentes ex genere suo, in individuo sumunt speciem à prima circumstantia, quæ in individuo transit in rationem objecti. Tum denique, quia media participant bonitatem, vel malitiam finis (quicquid sit, an etiam gaudeant bonitate propria distincta à bonitate finis) ut ex Tract. de malitia, & bonitate humanorum actuum, ex D. Th. loc. cit. suppono. Ex hac igitur radice, scilicet præmissione regularum universalium moralitatis, dum ajunt praxi se intendere, non speculationi, tot Moralistarum errores irrepere, cum parvus error in principio fiat maximus in fine.

6. Probatur secundò ex ipsis Adversariorum dictis: nam si illa actio est indifferens: ergo etiam sine metu alicujus damni, & absque ulla justa causa non esset illicita: nam actiones indifferentes facere, etiam si nulla subsit causa, nullum malum est. Cur ergo quærent causam, ut excusent à peccato? Signum est ergo esse in se malam (malam inquam, in individuo; concedo namque esse indifferentem ex objecto) quodd si ipsi id ipsum intelligant, advertere debuissent sermonem esse de actione individua hic, & nunc, & in talibus circumstantiis; ac proinde non de actione indifferente. Hoc Tambur. agnovit, nam num. 20. proponit hunc casum. *An si amicus meus velit, ut ego feram munuscula, & similia, turpis scilicet amoris incitamenta, quæ ipse mittit ad concubinam, possim ego sine peccato deferre.* Respondet absolutè negativè dicens: *Quia ex una parte hæc actio, licet alias indifferens, est conjuncta cum peccato amici ejusque concubinae.* Quantò magis sit conjuncta actio deferentis, & admoventis scalam, vel suis humeris subservientis, ut ascendat per fenestram, cogita prudens lector, & ex alia parte non adest causa excusans ducta à famulatu, vel ex alio detrimento, ut supponimus. Hæc Tambur. Ecce quomodo cognoscunt malitiam actus ex conjunctione cum peccato alterius: scilicet ergo ad causam excusantem recurrunt; quod esse nefas probavi.

Confirmatur, nam illa actio, ex quo fit scienter, est voluntaria, voluntarium enim est à principio intrinseco cum cognitione finis. Est aliàs mala, quia est via, & medium ad malum finem; tum quia est cooperatio, ut ipsimet loquuntur, ad malum; & consequenter ad illud concurrens, cooperari enim, est cum alio operari. Non excusatur ex metu, quia hic non facit simpliciter involuntarium, sed voluntarium mistum quod potius est voluntarium simpliciter, & involuntarium secundum quid, ut docet D. Th. 1. 2. q. 6. ergo nihil amplius consideratur ad peccatum.

7 Ex quo patet, quàm falsa sint principia illa adversariorum relata à Tambur. *num.* 16. nempe, quòd illa urgens necessitas aufert potentiam moralem, consequenter non debet ab illa actione cooperativa abstinere, quia ad impossibile nemo tenetur: unde concludit solum censeri negativè permittere. Quis non videt manifestam falsitatem? Quomodo aufertur potentia moralis; cum ex impotentia solum ommissio actus, non ejus positio sequi possit? Et si illa positio est simpliciter voluntaria, quomodo aufertur potentia moralis? Porro si metus sufficeret ad inducendam impotentiam moralem; & ad faciendum impossibile, posset etiam quis metu ductus, propria manu occidere hominem, stuprare virginem &c. quodnam impossibile reperitur in non præstando illo adjutorio? quomodo solum negativè permittit, dum actu positivo cooperatur? Heu quot inaudita, quod absurda!

8 Dixi in conclusione, si influat in ea, quæ præviè concurrunt ad actum peccati, & quæ sunt media ad illum actum; per quod excluditur simplex comitatus causa obsequii, ex officio famulo incumbens, non tamen, ut dominum animosiorum reddat ad homicidium, vel adulterium, vel quodvis aliud crimen patrandum; hic enim nulla intervenit cooperatio. Idem dicendum de eo, qui ex officio sternit equum, cum non sit determinata actio ad malum finem, sed valde remota. Similiter dicendum non peccare, qui numerat pecuniam usurarii, refert in libros, defert, vel recipit cum redditur à mutuuario, hæc enim non concurrunt, nec adjuvant actum usuræ, qui consistit in illo pacto iniquo, ad quem hæc non coope-

ran-

rantur, sed ad actum mutuandi, qui præciso illo pacto est actus honestus: secùs verò dicendum esset de eo, qui deservit usurario, ut mediator ad dandam pecuniam ad usuram, si autem aliquis deserviret, ut mediator ex parte mutuatarii, ut ipsi rem gratam faciat, quærens usurarium, qui pecuniam mutuet, nec peccat, quoniam non cooperatur usurario, sed amico, & sicut iste sine peccato accipit ab usurario parato ad dandam pecuniam; ita ille sine peccato huic cooperatur.

9 Sequitur ex dictis, primò: in casu posito, & similibus, peccare famulos deferendo scalam, aperiendo januam, vel quid simile cooperando, sivè suis humeris subserviando, & adjuvando herum suum scienter ad fornicandum stuprandam virginem adulterandum, committendum incestum; vel sacrilegium, vel furtum, vel homicidium, & peccare eadem peccati specie, ac principalis, quia causa, & concausa ad idem concurrunt, & influunt: nec metu alicujus damni excusantur.

10 Sequitur 2. contra Tambur. n. 18. peccare famulum, qui sternit lectum, associat concubinam, ducendo ad locum, ubi dominus peccaturus est, januamque aperiatur eidem ingressuræ, dum scienter (quod semper subintelligi volo) hoc faciat, non verò eum, qui pro munere officii sui cibos condat, ministratque in mensa concubinæ, & similia, quæ non sunt media ad peccandum, ob rationem oppositam: peccaret tamen si cibos excitantes libidinem pararet scienter jussu domini.

11 Sequitur 3. contra Castropal. tom. 1. tract. 6. dub. 6. p. 11. n. 7. citantem Rebell. non licere famulo deferre internuncia turpia, & amatoria, vel epistolas ad peccatum provocantia, ex nulla causa, etiam urgentissima: similiter eidem non licere, referre adulteræ, ut in tali hora accedat ad domum heri, vel alterius ubi scit herum eam expectare ut peccet, etiam metu notabilis detrimenti: est contra Tambur. n. 19.

12 Sequitur 4. contra Sanch. quem citat, & sequitur Tambur. n. 20. non licere amico accomodare lectum alteri, in quo scit eum fornicaturum multò magis, nec accomodare cubiculum, in quo securius, & confidentius peccet; etiam si gravis necessitas, & amissio amicitie, quæ est ei valdè proficua urgeat.

13 Sequitur 5. contra Castropal. loc. cit. & Rebell. nec ex urgen-

S

tissi-

tissima causa, etiam mortis, licere deferre, jussu domini, epistolam continentem claram provocationem inimici ad duellum: idem dicendum est si famulus sit certus de turpitudine amoris domini, & ex aliis capitibus sunt ei valde suspectæ epistolæ, quas deferendas accipit; etiam si certò nesciat; an verba amatoria contineant, non licere eas deferre.

14 Sequitur 6. non licere accommodare alteri gladium, scopolum, vel quid simile instrumentum; nec pulverem tormentarium, & similia, si scias illis usurum ad homicidium.

15 Denique has regulas habeto: Primò, nullas actiones licere, quæ tendant ad peccatum tanquàm media, & adjutoria; licere tamen illas, quæ tantum concomitanter se habent; nec aliquid cooperationis, & adjutorii habent ad peccatum; vel nimis remotè conducunt ad finem.

16 Secundò, illas actiones, quæ cooperantur ad illa genera peccatorum, quæ sunt intrinsecè mala, in nullo casu, nec ratione officii, nec ratione metus licere; quia ipsæ etiam sunt intrinsecè malæ in individuo, ex malitia actus ad quem concurrunt, & cum quo sunt conjunctæ: & idè in præcedentibus, cum sermo esset de similibus, dixi, illam cooperationem esse intrinsecè malam: & ob nullam causam excusationem admisi; illas verò actiones, quæ cooperantur ad illa genera peccatorum, quæ sunt de jure positivo, & non sunt intrinsecè mala, ut ad fractionem jejunii, & similia, posse excusari ob notabile detrimentum (& unico verbo) in illis casibus, in quibus si cooperans esset principaliter operans excusaretur à peccato. Ratio est, quia hæc præcepta in multis casibus excusationem admittunt, nec obligant cum tanto dispendio: illa verò nequaquam dispensationem admittunt, ut docet D. Th. 1. 2. q. 100. art. 8. ubi ait: quod præcepta Decal. dispensationem non admittunt; quia *ar. 1. ejusdem quest.* dixerat omnia præcepta moralia, cujusmodi sunt omnia Decal. præcepta esse de Jure naturæ.

17 Hinc sequitur elucidatio cujusdam casus allati à Bonac. de *restit. disp.* 1. q. 2. punct. 10. n. 8. qui asserit excusari à peccato, & ab obligatione restituendi; eum, qui metu coactus, præbet furi claves, vel instrumenta, quibus effringit arcas, vel scalam tenet, dum fur murum ascendit.

In hoc

In hoc casu distinguendum est de metu ; an scilicet sit metus mortis , vel notabilis detrimenti præponderantis rei per furtum sublatæ : aut levis mali : si namque illi mortem aliàs , vel notabile detrimentum inferret fur ; quod aliter , neque fugiendo posset evitare , nec alia via , posse claves , vel instrumenta præbere , aut scalam tenere , existimo : secus verò , si leve malum immineret . Ratio est quia ille debet potius suæ indemnitati consulere , quàm alterius , quândo malum sibi imminet gravius malo imminente Proximo : hoc exposcente Charitatis ordine : qui tamen è contra urget , si leve damnum immineat .

18 Dices : eadem ratio militat in præsentì casu , ac in adductis , nam sicut est in individuo mala cooperatio ad stuprum , ita , & ista , sicut finis ad quem illa ordinatur est intrinsecè malus , ita , & furtum est intrinsecè malum : & sicut nequit illa cohonestari ex hoc , quòd famulus non intendat stuprum , sed suum commodum , ita in præsentì : ergo vel utrobique debet admitti excusatio , vel in neutro casu .

Resp. esse disparẽ rationem inter furtum , & stuprum , vel alia peccata , in materia venerea : disparitas est , quia ratio essentialis constitutiva furti , non est sola acceptio rei alienę , sed ut sit invito Domino , ad hoc ut sit injusta acceptio rei alienę : in præsentì autem casu , respectu hujus cooperantis ob metum mortis , vel alterius mali gravis præponderantis rei per furtum sublatę , dominus non deberet esse invitus , & si est invitus , irrationabiliter esset invitus , omnes enim ita sentirent non debuisse illum pro alienę rei indemnitati consulendo ; jacturam vitę facere : unde illius cooperatio esset ad materiale furti , nempe ad acceptionem rei alienę , non autem , ad furtum formale , prout est injusta acceptio : quare non cooperatur ad aliquod intrinsecè malum ; omnibus circumstantiis inspectis , & in individuo illa actio esset honesta , utpotè habens pro fine intrinseco acceptionem rei alienę , quę est mala si sit invito Domino , secus verò si hoc ei non annectatur , sed aliud motivum honestum quod in præsentì esset mortis evasio , vel alterius notabilis damni : in materia autem venerea , cum actio ipsa libidinosa , ad quam cooperatur , sit in se mala , absque relatione ad aliud : &

ab hac specificetur cooperatio, etiam si hæc ad proprium commodum ordinetur, nequit à malitia spoliari.

PROPOSITIO LII.

Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

PRæmittoprimò ex D. Th. 1. 2. q. 100. art. 3. ad 2. quòd præceptum servandi festa duo continet, primum est in quantum præcipitur, quòd aliquo tempore homo vacet rebus Divinis, secundum illud Pl. *Vacate, & videte quoniam suavis est Dominus*, & secundum hoc est præceptum morale, & ponitur in Decal. Secundum est taxatio temporis, scilicet diei sabbati in veteri lege, & diei Dominicæ in nova lege, & quantum ad hoc est præceptum ceremoniale.

2 Præmittosecundò ex Cajet. in summ. verbo *Festorum violatio* hujusmodi observationes in tribus consistere, scilicet in Missæ auditione, in abstinentia ab operibus servilibus, & in abstinentia quorundam operum forensium; ut sunt Mercatus, Placitum, seu Judicium forense &c. de quibus standum est consuetudini: his præmissis.

3 Dicendum: præceptum servandi festa ex se obligare sub mortali, etiam seposito scandalo, & etiam si absit contemptus, Probatur: quòd ad id secundum quòd est morale est de Jure naturæ, & contentum in præceptis Decal. quæ omnia, ut patet inductivè, obligant sub mortali: quantum verò ad taxationem temporis, in lege veteri fuit à Deo, & in nova ab Ecclesia, quæ habet potestatem condendi leges, & aliàs est rationalis lex, & ex justa causa, quæ requiruntur, ut lex sit justa, & obligans in conscientia, etiam si sit Principum sæcularium: ergo hæc lex obligat in conscientia.

4 Confir. 1. Ex eo, quòd Ecclesiæ præceptum succedit præcepto veteris legis quantum ad taxationem temporis, nempe diei Dominicæ, ut ait D. Th. 2. 2. q. 122. art. 3. ad 4. ergo sicut in veteri lege, ut patet ex S. Script. obligabat sub mortali, ita, & in nova,

nova, aliàs non successisset loco illius, sed illud abrogatum fuisset.

5 Confir. 2. Ab antiqua traditione tenetur communiter tam à doctis, quam indoctis, obligare sub mortali, itaut Doctores laborent in quærendo, quænam opera exerceri possint, quænam verò non: quænam necessitas excuset, quænam verò non ergo &c.

6 Probatur secundò de singulis: nam de auditione Missæ habetur *Cap. Missas*, & *cap. Omnes fideles de consecr. d. 1.* estque communis omnium fidelium sensus ad missam audiendam teneri sub mortali. De abstinencia ab opere servili patet in *Cap. Licet extra de feriis*, & de forensibus actibus habetur *Cap. Omnes*, & *Cap. Conquestus eodem tit.* ergo hæc Propositio est contra communem omnium fidelium sensum, Ecclesiæ Canones, & praxim.

PROPOSITIO LIII.

Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

1 **H**anc opinionem refert Diana p. 1. *traç. 17. miscell. resol.* 18. quam probabilem putat Moltes citatus ab eodem, veram existimat Bonac. *de Sacram. disp. 4. q. ult. punc. 11. n. 13.* qui tamen asserit tutiùs contrariam consulendam esse, contrariam tamen docet Reg. cit. à Diana; Nugno, 3. p. tom. 1. q. 83. *dub. 2. art. 6. in resp. ad 3. ante 4. conclus.* Suar. *de Euchar. disp. 88. sect. 2.* Tambur. *lib. 4. Decal. cap. 2. §. 1. num. 10.* cum quibus.

2 Dicendum est, non satisfacere præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

Probatur primò ex inconvenientibus: nam si posset satisfacere audiendo quatuor partes, etiam audiendo octo partes si

mul: nam posset unus incipere Introitum, alter esse ad Epist. alter ad Euang. alter ad Offert. alter ad Sanctus, alter ad Consecrationem, alter ad Pater noster, & alter ad Communionem; itaut antequàm iste perveniat ad finem Missæ, unusquisque eorum pervenerit ad locum alterius, videlicet ille, qui erat ad Introitum perveniat ad Epist. & sic de singulis, itaut toti Missæ interfuerit, nec præsentia moralis defuisset, sicut enim potest esse moraliter præsens quatuor simul celebrantibus, ita & octo, si omnes in uno latere Ecclesiæ celebrent; non enim interveniret magna distantia: similiter posset quis audire novem lectiones matutinales à diversis recitantibus, postquàm recitaverit Psalmos, & satisfacere obligationi recitandi; nam id, quod posset dici hic de defectu attentionis, etiam ibi: nam etiam in auditione Missæ requiritur attentio; sed hæc sunt absurda: ergo, & illud unde sequuntur.

3 Probatur 2. ratione, quam adducit Nugno loco cit. Neque in esse physico, neque in esse morali illæ duæ, vel quatuor partes Missæ in eodem tempore, constant unam Missam integram; sed præceptum audiendi Missam obligat ad audiendam integram Missam, ut patet *Cap. Missas de consecr. d. 1.* ergo audiendo illo modo Missam non satisfacit præcepto. Major probatur: in esse physico, & naturali ea, quæ sunt in diversis subjectis non possunt unum constare: neque in esse morali, quia est contra rationem alicujus successivi habere partes simul, vel etiam aliquas de quarum ratione sit successio: licet enim ad continuitatem moralem non obstat aliqua modica interruptio: tamen ei, quod etiam in esse morali requirit successionem obstat habere partes simul, & nemo existimabit successiva ea, quæ sunt simul; cum hoc sit contra rationem successivi; sed de ratione Missæ est, quod sit res successiva, & similiter de ratione auditionis ejus, quod sit actio successiva: ergo missa non potest coalescere ex illis partibus simul, cujusmodi sunt illæ partes Missæ à diversis celebrantibus, & consequenter non est una integra Missa; nec audiens potest dici audivisse unam integram Missam.

Confirmatur: aliàs sequeretur, quod illi, qui tenentur persolvere Officium in Choro, satisfacerent suæ obligationi, si duo eorum recitarent matutinum; & alii duo, vel quatuor persolve-

solverent horas: immò dum aliqui recitant Psalmos, alii recitent lectiones, quod est absurdum.

4 Denique: cum consuetudo sit optima legum interpret, & consuetudo de adimplendo præcepto audiendi Missam, in Ecclesia continuata, sit audire integram Missam successivè quòd ad singulas partes, & non simul, ita dicendum est obligare hoc præceptum: sicut quia consuetudo Ecclesiæ est, ut singulis diebus integrum officium recitetur ab iis, qui ad horas canonicas tenentur, non potest una matutinali recitatione satisfieri duobus præceptis, etiam si simul concurrant, & sint ejusdem speciei, sicut unica auditione Missæ satisfit duobus præceptis, si concurrat dies Dominicæ, & festum alicujus Sancti.

5 Petes, an ex hac Propositione jam expuncta sequatur expunctio illius, quæ docet satisfacere præcepto audiendi sacrum qui duas medietates, non simul, sed successivè à diversis celebrantibus audit, ut si ab uno à consecratione usque ad finem, & ab altero à principio usque ad consecrationem audiat?

Resp. quòd non obstante damnatione prioris Propositionis, hæc de qua queritur, remanet in sua probabilitate, licet illas duas opiniones, ita connexas existimaverit Azor. p. 1. lib. 7. cap. 3. q. 3. ut ex hac posteriori intulerit priorem, asserens, quòd si hæc est vera, etiam illa: & idem inferendum putet Tambur *loco cit.* Ratio est, quia in hoc casu servatur vera successio, cum in diverso tempore audiat unam, & alteram medietatem. Nec obstat diversitas, celebrantium, quin in esse morali consent illæ medietates unum sacrificium, cum etiam unum reputetur, si moriente Sacerdote post consecrationem, alter sacrificium prosequatur, nec etiam ordo requisitus, ut prius audiat priores partes Missæ, & deindè posteriores, obstat, quia variatio hujus ordinis non potest esse, nisi veniale, ut patet de recitante horas canonicas si prius recitaret completorium & deindè vespas.

Quòd si dicas: si Sacerdos variaret hunc ordinem celebrando, peccaret mortaliter: ergo pariter audiens, quia tenetur audire eo modo, quo tenetur Sacerdos celebrare. Resp. cum

majori obligatione teneri Sacerdotem ad servandum ordinem ; quàm audiens , quia ipse est principaliter offerens , & in ordine ad celebrantem non sine gravi , & matura discussione præscriptus est ille ordo ab Ecclesia : qui in ordine ad audientem , cum nō sit peragens sacrificium , non est cum tanto rigore requisitus , & mutatio ex parte audientis est extrinseca Sacrificio , esset autem intrinseca si esset ex parte celebrantis : igitur hæc sententia in sua probabilitate remanet ; quam etiam probabilem putavit Tambur. tutior tamen est opposita .

6 Falsam tamen existimo (& ex adducta ratione facilè dignosci potest) illam sententiam Sanch. in *Decal. lib. 1. cap. 14. n. 12.* & aliorum asserentium , eum , qui duplicem Missam audire tenetur , posse eas simul audire , dum ex simul in duplici Altari celebrantur , similiter dicerem de recitante horas canonicas dum audit Missam , quam ex præcepto tenetur audire : non tamen in præfata Propos. damnata , hanc posteriorem comprehendit . Ratio disparitatis inter has , & illam posset else , quia licet totum successivum non possit simul secundum omnes suas partes existere , possunt tamen duo successiva sibi coexistere , attentio tamen debita , nescio an possit utrique haberi .

PROPOSITIO LIV.

Qui non potest recitare Matutinum , & Laudes , potest autem reliquas horas , ad nihil tenetur , quia major pars trahit ad se minorem .

CUM hac opinione coincidit id , quod docet Diana *tract. de horis canonicis resol. 29.* ex Garzia , & Rodriq. nempe quod qui non potest recitare Matutinum , & Laudes , ad nihil tenetur ; quia licet hæc non sit major officii pars , nihilominus est pars illius præcipua , & prima , sed contra eam .

1 Dicendum , teneri recitare non solum reliquas horas , qui non potest Matutinum , & Laudes : sed etiam eum , qui non potest reliquum officii , potest tamen vespèras , & completorium ad id teneri .

Pro.

Probatur: licet admittatur esse unicum præceptum de tota recitatione officii; tamen materia ejus est divisibilis, ita ut possit pars esse sine altera, & non consistit in indivisibili morali, ut aut totum, aut nihil debeat poni, ut est sacrificium respectu celebrantis: ergo illud præceptum ita potest extendi ad unam partem, ut non ad aliam, & obligare quod ad unam partem; licet non quod ad aliam. Patet consequ. Tum quia hoc est rei divisibili proportionatum, tum etiam ex eo, quod communiter asseritur, etiam ab Adversariis, quoddam, qui posset recitare majorem partem Officii ad eam teneretur. Tunc sic; sed pars minor, dummodò secundum se sit apta cadere sub præcepto, independentè à majori potest esse materia ad quam præcisè extenditur præceptum, ut patet de omittente solum completorium ergo hanc minorem partem potens recitare, tenetur.

2 Confirmatur primò: qui tenetur restituere 100. aureos, & non potest restituere, nisi 10. licet hæc sit minima pars respectu totius summæ debite, tenetur illos restituere: ergo similiter, qui tenetur recitare totum officium, & si non possit majorem partem, potest tamen minorem, tenetur ad illam.

Nec quia illud est in materia Justitiæ, & hoc in materia Religionis, est sufficiens discrimen: nam hoc peto, quare in materia Justitiæ hoc verificatur, non verò in materia Religionis, quandò materia, supra quam cadit utriusque præceptum, est divisibilis, & una pars potest separari ab alia, & cadere sub præcepto seorsim ab alia? Hoc est assignandum discrimen.

3 Confirmatur secundò: qui recitat totum officium præter completorium, ex communi sententia peccat mortaliter, non obstante quoddam hæc sit minor pars, ergo qui potest recitare partem, licet non possit majorem partem, ad illam tenetur. Probatur consequ. 1. Quia quod ad illam partem, quam non potest recitare, non potest melioris esse conditionis, ac ille, qui de facto recitavit, & ad aliud potest censeri illi æqualis, & existimari, ac si illam recitasset: ergo si ille ex omissione completorii peccat mortaliter, etiam iste si potest illud recitare. 2. Non est major ratio, quare solutio majoris partis debiti non trahat ad se minorem, ita ut censeatur hanc solvisse, & excusa.

cusatio ab obligatione solvendi majorem partem trahat ad se minorem, ut non teneatur illam solvere; eò vel magis, quia excusatio ab obligatione solvendi ad aliud moraliter æquivalet solutioni.

4 Confirmatur tertio: non potest assignari ratio, quare non teneatur recitare minorem partem, quam potest: ergo præceptum obligat ad illam. Probatur antecedens, non potest assignari impotentia, cum supponatur posse hanc partem, nec indivisibilitas præcepti, quia cadit suprà materiam divisibilem: nec quia major pars trahit ad se minorem, cum non sint inter se connexæ, ut una pars non possit esse sine alia, ergo ex nullo capite.

5 Ex dictis sequitur primo: eum, qui non habet Breviarium sed tamen memoriter scit horas, sed non matutinum, teneri ad illas recitandas.

6 Sequitur secundo, eundem si memoriter sciat Psalmos matutinales, vel habet diurnale, in quo reperiuntur, licet non habeat lectiones, & reliqua ad matutinum pertinentia, teneri illos recitare, & similiter eum, qui scit Psalmos horarum sed non habet orationem, & capitula, teneri ad Psalmos recitandos. Est contra Filliuc. tom. 2. tract. 23. cap. 9. num. 187. Ratio est, quia non minus cadit sub præcepto, & est materia ejus hora integra, quàm materia notabilis horæ, ut sunt Psalmi; unde, qui eos voluntariè omitteret, peccaret mortaliter: ergo quando potest, tenetur illos recitare; eadem enim est materia transgressionis, & obligationis, & quæ sufficit ad unum, sufficiens est ad aliud. Addit Villalobos in summa, quod in tali casu potest recitare capitula, & orationes, quæ ei memoriter occurrunt, & lectiones vel B. Virginis; vel defunctorum, quod pium existimo, non tamen necessarium.

Sequitur tertio: eum, qui in die festo fuit legitime impeditus ab audiendo sacro, & tandem accedit ad Ecclesiam quando postroma Missa celebratur, & invenit eam ad Præfationem; teneri eam audire, licet oppositum senserit Joan. Sanè. in selectionis disp. 25. num. 5. Immo etiam si post consecrationem eam reperit, dum tamen notabilis Missæ quantitas est dicenda, reliquum tenetur audire. Est contra Tambur. lib. 4. Decal.

cap. 2. §. 1. num. 6. Ratio est, quia illa pars sufficit ad inducendam obligationem, quæ sufficit ad culpam si omittatur, sed illam etiam à post consecrationem usque ad finem omittere peccatum est: ergo &c. & etiam aliis rationibus supra adductis patet. Nec obstat ratio Tambur. quia scilicet deficit pars substantialis principalis. Non inquam obstat, quia reliquæ partes, dum non sunt parva quantitas, etiam sunt substantiales, nec major trahit ad seminorem ut probavimus, & licet respectu celebrantis sint indivisibiles, & respectu sacrificii, ita sit essentialis consecratio ut sine ea subsistere nequeat: respectu tamen audientis non sunt indivisibiles partes Missæ, potest enim ipse unam partem audire non audiendo aliam, quod non potest Sacerdos celebrando. Non tenemur tamen feria 6. hebdomadæ sanctæ audire sacrum, etiam si in ea incidat dies festus, quia revera non celebratur illo die sacrificium, in hoc autem, de quo loquimur, celebratur, & iste impeditus censetur moraliter satisfecisse illi priori parti, pro qua extitit impedimentum; reliquam autem sine causa, & voluntariè omitteret; ac proinde non debet esse melioris conditionis, ac ille, qui priori parti usque ad consecrationem inclusivè interfuit, qui si tunc discederet, peccaret mortaliter: transacto enim impedimento ambo sunt paræ conditionis quod ad obligationem audiendi sacrum.

PROPOSITIO LV.

Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

I Ari præceptum Divinum sumendi Eucharistiam probat S. Th. 3. p. 2. q. 80. art. 1. tum ex verbis Christi Domini Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Tum etiam quia ejus votum est necessarium, ut probaverat q. 73. art. 3. & patet ex illis verbis: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c.* ergo etiam realis susceptio, licet non sit eodem modo necessaria, erit tamen quod ad substantiam necessaria; quia desiderium

rium ordinatur ad rem desideratam. Videatur Nugno *loc. cit.* Passer. q. 73. art. 3. *conclus.* 3. & alii Comm. D. Th.

Ex quo infert S. D. q. 80. *cit.* quodd præceptum Ecclesiæ de sumenda Eucharistia est determinatio præcepti Divini: unde in primis hoc Divinum præceptum obligat in articulo mortis, ut docent omnes Scholastici; & constat ex communi sensu fidelium, & praxi Ecclesiæ: & propter hoc dicitur viaticum: secundò obligat semel in anno, in Paschate, ut habetur expressè. *Cap. Omnis utriusque sexus fidelis, in Conc. Later.*

2 Certum est apud omnes, sumentem Eucharistiam in peccato mortali gravissimè peccare peccato sacrilegii, ut docuit Angelicus 3. p. q. 80. art. 3. & colligitur ex pluribus S. Script. locis, & SS. PP. & in Conc. Trid. *sess.* 13. *cap.* 7. & 8. *Can.* 11. damnatur error Lutheri asserentis: solam Fidem sufficere, ut homo rectè accedat ad communicandum. Quapropter sacrilega Domini manducatio dicitur illa, qua quis cum peccato mortali sacram Synaxim sumit. Hoc supposito quæritur; an sic suscipiens hoc Sacramentum satisfaciatur præcepto communionis annuæ, quæ debet fieri in Paschate; ita ut si suscipiens non teneatur ampliùs ad illud præceptum adimplendum; & transacto præfixo tempore pro illius impletione, non peccet peccato omissionis istius præcepti. Non defuerunt, qui hoc asseruere; inter quos novissimè Tamb. in Meth. SS. Comun. *cap.* 4. §. 3. num. 34. ubi in responsione approbat hanc sententiam, & adducit disparitatem inter sacrilegam communionem, & confessionem. Et deinde *cap.* 5. §. 8. num. 11. id extendit ad præceptum communionis in art. mortis; & refert se ante citatum. Meritò autem oppositum docuere omnes antiqui, & plures ex modernis; cum quibus.

3 Dicendum est: præcepto communionis annuæ non satisfieri per sacrilegam Domini manducationem.

Probatur primò ex *Cap. Omnis utriusque sexus*, ubi dicitur: *Suscipiens reverenter, ad minùs in Paschate Eucharistiæ Sacramentum*; sed non suscipitur reverenter ab indignè sumente: ergo ab isto non satisfit annuæ communionis præcepto.

4 Neque dicas *ly reverenter*, intelligi de externa reverentia, quoniam Ecclesia non potest præcipere, nisi actus externos.

Nam

Nam contra est (& præcipuum adversariorum fundamentum convellitur) quia illa reverentia ponitur ab Ecclesia, ut dispositio ad sumendam Eucharistiam, sed dispositio est interna animi præparatio: ergo hanc præcipit. Major patet ex verbis præmissis dicto cap. de confessione præmittenda.

Nec verum est, Ecclesiam non posse præcipere actus interiores quando isti sunt necessarii conjuncti cum actibus exterioribus, qui præcipiuntur; quoniam ut probat Gonet *in man. tom. 4. tract. de legibus cap. 4. §. 2.* habens potestatem præcipiendi aliquid, habet potestatem præcipiendi id, quod est necessarium connexum cum illo, ut debito modo fiat; & docetur à D. T. Commentatoribus 1. 2. q. 100. art. 9. ubi docent, quod lex præcipiens aliquem actum, tantum præcipit substantiam illius, non modum, nisi modus sit essentialis actui secundum se, saltem ut cadit sub lege: sicut attentio est essentialis orationi, & formalis integritas confessioni; sed digna susceptio Sacramenti est modus essentialis in esse moris, & formaliter ipsius susceptionis, ergo &c. Probatur hæc minor, quoniam susceptio Sacramenti formaliter, est susceptio ipsius, ut est cibus animæ, & hoc modo cadit sub lege, sed de essentia cibi animæ est talis modus, ut scilicet ita suscipiatur, ut possit prodesse non ut possit obesse, sicut Jude (teste D. Aug.) buccella Dominica venenum fuit. Patet etiam exemplo cibi corporalis; in casu enim, quo præceptum sumendi cibum obligaret, obligaret etiam ad ita sumendum, ut corpori prodesse posset, non ita, ut certo sciatur esse nocuum: ergo similiter dicendum est de cibo animæ.

5 Unde disparitas, quam assignat Tambur. inter hoc Sacramentum, & Pœnitentiæ, quia scilicet per confessionem invalidam non habetur verum Sacramentum; per sacrilegam vero communionem verum suscipitur Sacramentum, nulla est: quoniam licet verum sit Sacramentum; non tamen vera est susceptio moralis Sacramenti formaliter, & hæc actio præcipitur, non merè physica: unde etiam ipse in auditione Missæ, & recitatione Officii attentionem requirit, ne dum actionem externam

6 Ex his inferitur à fortiori contra Tambur. non satisfacere præ-

præcepto sumendi Eucharistiam in art. mortis eum; qui in peccato mortali illam suscipit: nam præter rationes adductas; alia ratione id improbatur: præceptum sumendi Eucharistiam in art. mortis est Divinum, ut omnes DD. concedunt; sed de præcepto Divino non potest dubitari, quin possit omnes actus internos præcipere: ergo &c.

PROPOSITIO LVI.

Frequens confessio, & communio etiam in his, qui gentiliter vivunt est nota Prædestinationis.

Certum est de Fide, seclusa speciali Dei revelatione, neminem posse certò, & infallibiliter cognoscere se vel alium de Prædestinatorum numero esse, nam *Ecclesiastes* 9. dicitur: *Nemo scit utrum odio, an amore dignus babeatur, sed omnia in futurum servantur incerta, & Prov. 27. nè glories in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies.* Unde in Conc. Trid. sess. 6. Can. 15. & 16. proscribitur error Martini Buzeri, qui in colloquio Ratisbonensi, asserere ausus est, non esse verum Christianum, qui non credit ea certitudine Fidei se habiturum vitam æternam, qua credit Christum hominem, vel Deum esse; quam heresim sequuti sunt Calvinus, & Chemnitius. Immo non solum ex certitudine Fidei, sed neque certitudine morali infallibili, cui non possit subesse falsum (seclusa speciali revelatione) potest quisquam esse certus, an sit Prædestinatus, ut docent communiter Doctores.

2 Attamen possunt dari aliqua signa Prædestinationis, quæ faciant aliquam moralem certitudinem, licet non infallibilem sed cum formidine partis oppositæ; ut docuit D. Bern. *serm. 2. in Oct. Paschæ*: in quo sensu dixit Apost. ad Rom. 8. *Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quoniam filii Dei sumus.* Huiusmodi signorum plura recensent Andr. Vega *lib. 12. de iustificat. cap. 19.* Medina *lib. 3. de recta in Deum fide cap. 3.* Soto *lib. 3. de natura, & Gratia cap. 11. 12. & 13.* & de horum numero pu-

ro puto existimari signum relatum in Propositione à suis Aucto-
ribus. Quatuor tamen præcipua à Gonz. & Lao afferuntur ,
aliisque S. Th. Commentatoribus 1. p. q. 23.

3. 1. Signum est . Frequentes in hoc sæculo adversitates , &
tribulationes patienter toleratę . Habetur ex D. Chrysostomo
super illa verba Luc. 16. *Fili recordare quod recepiſti bona in vita
tua , & Lazarus ſimiliter mala .* Et ex D. Greg. lib. 5. *Mor. cap. 1.*
& 2. in illa verba *quare miſero data eſt lux .*

4. 2. Miſericordia , qua ex corde miſeriis aliorum , ut pro-
priis condolens , eas affectu Charitatis quis ſublevare ſtudet .
Habetur eſt D. Auguſt. *tract. 5. in epiſt. 1. Joan. & tom. 10. ſerm.*
14. ad fratres in eremo in princ. & ex pluribus S. Scrip. locis col-
ligitur .

5. 3. Libenter audire verbum Dei , & quadam interiori dul-
cedine , & ſuavitate illud guſtare , quod colligit D. Greg. ex
illo Joann. 8. *Qui ex Deo eſt verba Dei audit ; propterea vos non
auditiſ , quia ex Deo non eſtiſ .* Et ex aliis Script. locis etiam
pater .

6. 4. Sanctus vitę diſcurſus ; hoc aſſignat D. Aug. lib. *de dono
perſeverantię cap. 22. & D. Bern. ſerm. 22. in Cant. explicans illud*
Numer. 23. *Moriatur anima mea morte Juſtorum , & ſiant ſimilia
eorum noviſſima mea ;* quia regulariter loquendo ſancta vita bo-
nam mortem ; perverſa verò peſſimam mortem parit . Videat-
ur Alvar. lib. *de auxiliis diſp. 42.*

7 Signum autem in præfata Propositione adductum nescio ,
à quo ponatur : ſed à quocumque ſit , valdè pernicioſam conti-
net doctrinam . Primò namque datur anſa peccantibus , ſine ul-
la emendatione fidendi de ſua ſalute . 1. Eſt contra hoc quartum
ſignum à SS. Bern. & Aug. adductum . 3. Quia frequentia Sa-
cramentorum ſine vitę emendatione potiùs pœnam , quàm præ-
mium promeretur ; indurationem cordis in malo arguit , cum
remedia frequentia non proſint , & certè de egroti ſalute diffide-
ret , immò deſperaret Medicus , ſi poſt tot adhibita valida me-
dicamina ; morbus non deperdat vires , ſed in ſuo robore
ſiſtat . Quare ergo frequens Confefſio , & Communio eſt no-
ta Prædeſtinationis in his , qui gentiliter vivunt . Tum tan-
dem , quia ex hoc aſſerto præberetur motivum gentiliter
viven-

viventibus, ob hypocrisim, frequentandi Sacramenta, ut inter Prædestinatos habeantur.

PROPOSITIO LVII.

Probabile est, sufficere Attritionem naturalem modo bonæfiam.

1 **P**Luribus omisissis, quæ de Attritione, & Contritione dici possent, apud Commentatores D. Th. in 3. p. videntis. Præmitto ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficere Attritionem ex motivo aliquo supernaturali conceptam, vel ex metu gehennæ, vel turpitudinis peccati. Quod olim docuisse omnes antiquos Theologos testatur Gerson. Idem docuit S. Th. loquens de baptismo adulti: ac proindè idem iudicium faciendum est de Sacramento Pœnitentiæ: dixit enim in 4. dist. 6. q. 1. art. 3. ad 5. *Ad hoc, ut homo se præparet ad Gratiâ in baptismo percipiendam præexigitur Fides, sed non Charitas, quia sufficit Attritio præcedens, etsi non sit Contritio.* Idem habetur in Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. ubi dicitur. *Contritionem imperfectam quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad iustitiam parat, & quamvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei Gratiâ in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.* Unde post Conc. Trid. magis communis est hæc sententia inter Scholasticos, quàm asserens requiri Contritionem, teste Alexandro VII. in Decreto, quo vetuit alterutram sententiam aliqua censura notare; edito die 5. Maii 1667.

2 Præmitto secundò: Attritionem, quæ importat displicentiam de peccatis imperfectam, ad differentiam Contritionem quæ

quæ est dolor perfectus, dividi in Attritionem naturalem, & supernaturalem. Attritio supernaturalis est illa, quæ procedit ex aliquo motivo supernaturali putà ex metu gehennæ, qui per Fidem nobis innotescit, ut condigna pœna à Deo infligenda pro peccatis, non excludendo quidem relationem ad Deum, ut finem ultimum: licet finis proximus sit gehenna: vel ex turpitudine peccati. Quapropter advertendum est, quodd turpitudine peccati duplex est, altera naturalis, quæ scilicet opponitur actui virtutis naturalis, in quantum est contra bonum rationis præcisè, quo pacto dicitur malum philosophicum, & hoc pacto cognitum fuit à Philosophis: unde dicebat Seneca: *Etiam si scirem homines nescituros, Deum ignosciturum, adhuc non peccarem.* Altera turpitudine peccati est supernaturalis, prout scilicet opponitur alicui bono virtutis supernaturalis, & infuse; & hoc dicitur peccatum theologicum. Dolor igitur procedens ex consideratione turpitudinis peccati primo modo est attritio naturalis, ille verò, qui procedit ex consideratione turpitudinis peccati secundo modo est attritio supernaturalis.

Hæc quoque Attritio naturalis duo motiva naturalia potest habere, à quibus excitetur, alterum est bonum virtutis, nempe naturalis, quam quis dolet neglexisse, vel quia rectum tramitem rationis deseruit, vel quia tot virtutes naturales, quibus animus hominis ornatur acquirere omisit, dum vitiis se implicuit, & hæc potest dici Attritio naturalis modo honesta: alterum est bonum temporale, quod amisit, vel ob infamiam ex peccato ortam, divitiarum jacturam, pœnas, & damna temporalia inde sequuta.

3 Præmitto ulteriùs Patrem Suar. *disp. 5. de Attritione sect. 1.* imponere Magistris Soto in 4. *dist. 17. q. 2. art. 5. & lib. de natura, & grat. cap. 14. & 15. & Cano relectione de Pœnit.* prædictam sententiam, sed revera Sotus loquitur de Attritione ob metum gehennæ; id tamen videtur concedere, quod procedat ex viribus naturæ, quod explicandum est, non quia excludat auxilium actuale, & movens, sed ad hoc ut excludat habitum supernaturalem, à quo procedat, & Gratiâ sanctificantem, quod exprimitur in Trid. & patet ex hoc, quodd Sotus id denegat Attritioni, quod sufficit ad distinguendam ipsam à Contritione, quâ

T

dicit

dicit procedere ab habitu infuso Pœnitentiæ, & esse simul cum Gratia: nunquam tamen mentionem fecit de motivo naturali, ob quod eliciatur talis Attritio. Vide Nugno *tom. 2. in 3. p. q. 1. art. 2. dubio 2.* aliter explicantem prædictos Auctores, in quo sensu est probabilis opinio, attamen quicquid sit de hoc.

4 Dicendum est: omnino improbabile esse, sufficere Attritionem naturalem quocumque modo honestam ad obtinendam Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ. Hæc conclusio docetur à *D. Tb. 3. p. q. 85. art. 5. ad 3.* ubi illam Pœnitentiam, quæ est ex timore admittit, quæ est actus Dei convertentis cor: de qua nempe dixit Trid. esse donum Dei; quæ non potest esse, nisi Attritio supernaturalis, & *q. 86. art. 6.* habet quoddam remissio peccatorum secundario fit ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem Pœnitentiæ: hi autem actus, vel sunt Contritio, quæ est actus virtutis Pœnitentiæ per D. Th. vel Attritio supernaturalis, quæ per aliquos Thomistas est elicitæ à Virtute Pœnitentiæ; vel secundum alios saltem ab ipsa imperata, quod non competit Attritioni naturali: & in prædicto loco loquitur de illis actibus pœnitentis, qui sunt materia Sacramenti, de quibus dicit secundario remittere culpam, quia principaliter remittitur à forma virtute clavium: non de remissione culpæ, quæ fit extrâ Sacramentum, ut dicit Gonet in *manuali tom. 6. tract. 5. c. 4. §. 2.*

5 Constat etiam ex *Conc. Arausic. 2. can. 6* ubi habetur: *Heretico falli spiritu cum, qui dicit per naturæ vigorem, bonum ali-quod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut elicere posse absque illuminatione, & spiratione Spiritus Sancti;* sed illa Attritio naturalis quocumque modo honesta non est, ex illuminatione, & spiratione Spiritus Sancti, prout Conc. lo-quebatur, scilicet ex Gratia Christi propriè dicta, de qua erat controversia cum Semipelagianis, quos ibi damnat, sed potest haberi per naturæ vigorem, ut patet ex dicto Senecæ supraducto: ergo illa Attritio naturalis non potest sufficere ad gratiam obtinendam, quod esset pertinere ad salutem vitæ æternæ.

Idem constat ex *Conc. Millevit.* quod ad gratiam requirit disposi-tionem supernaturalem ortam ab auxilio gratiæ. Patet etiam ex verbis adductis *num. 1.* ex Conc. Trid. ubi illam Attritionem, quæ disponit peccatorem ad gratiam impetrandam in

Sacra-

Sacramento Pœnitentiæ appellat donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, quod non convenit Attritioni naturali. Idem docet *D. Aug.* & *PP.* qui hanc regulam statuunt: illum actum, qui non fit ex gratia, sed ex mera natura, per se nihil conferre ad Gratiâ.

6 Probatur ratione: dispositio debet esse proportionata formæ, & si non arithmetice, saltem geometricè, ut scilicet sit ejusdem ordinis; sed ille dolor debet esse dispositio ad Gratiâ, quæ est ordinis supernaturalis: ergo debet esse supernaturalis.

Tum etiam, quia peccatum in statu naturæ elevatæ ad ordinem supernaturalem, non solum est contra Deum Auctorem naturæ, sed etiam contra Deum Auctorem supernaturalem; & ejus turpitudine avertit non solum à bono naturali virtutis; sed etiam à bono supernaturali: ergo dolor debet esse non solum ex motivo naturali; sed ex motivo supernaturali. Probatur consequentia quia aliàs non esset proportionatus cum objecto. Tum etiam quia peccator per dolorem debet retractare omnem aversionem, quam per peccatum contraxit: ergo si contraxit aversionem à fine supernaturali, hanc debet retractare, & consequenter dolere ex motivo supernaturali: ac proinde non sufficit Attritio naturalis.

7 Ex dictis inferes primò: non sufficere Attritionem existimatam, nec Attritionem naturalem existimatam supernaturalem. Ratio est quia hæc est materia Sacramenti Pœnitentiæ materia autem Sacramentorum debet esse vera, non apparens, ut patet in Baptismo, Euchar. &c. ergo similiter hæc debet esse vera, non existimata, & cum, ut probatum est, materia hujus Sacramenti sit Attritio supernaturalis, non sufficiet Attritio naturalis, quæ existimetur supernaturalis. Hæc autem sufficit si præcedat absolutionem, etiam si confessionem sequatur, quia retrahitur ad illa peccata confessa, & mediantibus illis evadit sensibilis, & ex alio capite jam est simul cum forma sacramentali, quod sufficit ad veritatem Sacramenti. Ita ferè communiter.

8 Inferes 2. Etsi probabile sit dolorem de peccato, in quantum inducit mala temporalia, non utcumque, sed quia procedunt à Deo justè nos puniente, quia ipsum offendimus, ut Auctorem supernaturalem, quia sic dolor refertur ad aliquid super-

fitendam consuetudinem alicujus peccati, putà dicere, se ante hanc confessionem consuevisse committere similia peccata, quæ jam confessus est, præcipuè quando illius consuetudinis occasio ablata est. Ita Suar. Regin. Zerola, Sotus, apud Bonac. *de Sacramentis disp. 5. q. 5. sect. 2. punc. 2. §. 3. num. 22.* quos ipse sequitur. Item. Vafq. Diana, apud Tambur. *in Meth. Confess. lib. 1. cap. 3. §. 3. num. 21.* quos etiam ipse sequitur.

3 Dubium ergo est: an in casu, quo interrogaretur à Confessario de consuetudine alicujus peccati, teneatur illam fateri. Affirmativam sententiam docuerunt omnes DD. *num. præc. cit. item Graff. p. 1. decis. lib. 1. cap. 20. num. 24. Sayrus lib. 5. c. 5. n. 8. Toletus, Bannes, Delrius, Villalobos, Sà, Sanchez, Ledesma, & alii apud Dianam p. 1. tract. 7. de circumstantiis resol. 55. negativam tamen docuit Joann. Sanc. in selectis disp. 9. qui distinguit inter occasionem peccandi, quæ est in potestate pœnitentis ut vitetur, & inter consuetudinem peccandi: de prima dicit Confessarium habere jus interrogandi, negat verò de secunda.*

4 Advertendum est tamen aliud esse inquirere: an Sacerdos possit habentem hujusmodi consuetudinem absolvere; & aliud an possit interrogare, & pœnitens teneatur respondere; licet utrumque pertractet *eadem disp. Sanc. de primo enim infra Propos. 60. agemus: hoc secundum verò spectat in præsentis. Pro quo.*

5 Dicendum: Pœnitentem teneri Confessario interroganti fateri alicujus peccati consuetudinem, si adhuc perseveret, secus verò si cessavit; putà si quis per mensem, vel diuturnius tempus antequàm accederet ad Confessionem, extirpandæ consuetudini dedit operam: vel occasionem reincidentia abstinuit; ita ut consuetudo jam non perseveret: & ita intelligendam puto Propositionem adductam, quia consuetudo, quæ non existit, consuetudo non est, licet fuerit.

6 Probatur primò ratione, qua utitur D. Th. *in addit. ad 3. p. 9. 9. art. 2. ad probandam necessitatem integritatis Confessionis.* Confessarius est non solum Judex in Sacramento Pœnitentia, qui debet judicare de pertinentibus ad præsens judicium; sed etiam se habet instar medici, qui debet dare medicinam ægrotis salutare, ut passim loquuntur PP. & DD. atqui ad hoc requiritur cognitio integra morbi, non solum quod ad substan-

tiam; sed etiam, quod ad conditiones, & præcipue quod ad consuetudinem: ergo de hac potest legitime Confessarius interrogare, & pœnitens, qui salutem quærit tenetur respondere. Minor probatur exemplo Medici corporalis; nam iste, & si cognoscat morbi præsentis qualitates, si nesciat morbi antiquationem, non potest ægrota conveniens præbere remedium; nam alia remedia efficaciora, & magis eradicantia eidem morbo inveterato conveniunt, quàm recenti: ergo similiter, & Medicus spiritualis Animæ.

7 Corroboratur hæc ratio ex Innoc. in *cap. Omnis utriusque sexus* (vide sacros canones doctrinæ D. Th. conformes) ubi sic ait: *Sacerdos sit discretus, & cautus, ut more periti Medici super infundat vinum, & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens peccata, & circumstantias peccatorum, quibus prudenter inquisitis, intelligat quale ei debeat præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.* Ubi observa illa verba, & *cujusmodi remedium adhibere*: quæ non referuntur ad remedium absolutè, sed ad modum ejus; ad quod pertinet respicere non solum morbum, sed etiam conditiones morbi antiquati, vel recentis.

8 Respondet Sanc. *disp. cit. num. 17.* concedendo munus Confessarii esse munus Medici, & pœnitentem debere ab infirmitate curare, sed à præsentī, non à jam sanata, scilicet ex peccatis jam confessis orta. Consuetudo igitur, vel importat peccata jam confessa, vel proclivitatem ad peccandum, quæ est effectus peccati, non peccatum: ad Confessarium autem in rigore non pertinet curare effectus peccati sed solum peccata.

Sed contra est. Licet consuetudo non sit peccatum, & infirmitas, est tamen talis conditio peccati, & infirmitatis, quæ indiget speciali remedio distincto ab eo, quod exigit infirmitas hac conditione carens; & quamvis ipse non debeat curare, nisi infirmitatem præsentem, illa consuetudo, quæ adhuc perseverat est præsens, & est infirmitatis præsentis conditio cognitu necessaria, ut necessarium remedium applicetur, ut patet exemplo Medici corporalis. Nec importat præcisè peccata jam confessa, sed habitum ex illis relictum, qui viget, ex quo provenit proclivitas ad peccandum, cui medetur Confessarius, non ut est effectus peccati, sed ut est causa, quam prudens Medicus extir-

extirpare debet, Pro quo non dat duplicem pœnitentiam, unam pro peccato, aliam pro consuetudine, sed unam tantùm validiorem, nempe salutarem, non purè satisfactoriam.

9 Confirmatur iterùm Conclusio. Confessarius non solum debet cognoscere peccata; sed etiam dispositionem pœnitentis circa propositum non peccandi, quod est de necessitate doloris requisiti ad Confessionem; atqui consuetudinis cognitio maxime conducit ad hoc, cum ex ea debile emendationis propositum percipiat, quod totum pertinet ad statum præsentis morbi, & ejus remedium: ergo cognitio consuetudinis pertinet ad Confessarium, eamque fateri tenetur pœnitens.

10. Quò ad secundam partem, scilicet si consuetudo jam est ablata, non teneri pœnitentem eam fateri, patet ex ratione opposita; quia scilicet hæc consuetudo non pertinet ad conditionem morbi præsentis, nec remedio indiget; eamque negando non mentitur pœnitens; quia revera eam actu non habet, de eaque, quæ perseverat legitimè interrogat Confessarius.

11 Ex his patet responsio ad rationem Sanc. scilicet quòd Confessarius non habet jus, ut faciat aliquem bis eadem peccata confiteri; nec affiendi pœnitentem dedecore, & pudore, cognoscendo peccandi consuetudinem: patet inquam responsio, quia non facit, ut ille bis eadem peccata confiteatur; sed solum præsentis peccati conditionem, indigentem speciali remedio: & consequenter habet jus circa hoc affiendi ipsum dedecore, & pudore; si enim Medicus habet jus interrogandi de antiquitate morbi, quantò magis Confessarius? Ad quod possunt accommodari præclara illa verba Divi Aug. in regula. *Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari dum timet secari, nonè crudeliter à te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quantò ergo potius debes manifestare, ne deterius putrescat in corde?*

12 Inferes ex his falsitatem primì, & secundì Coroll. ejusdem Sanc. disp. citata (nam cætera Propof. 60. & 61. examinabimus) in quorum primo asserit posse pœnitentem negare Confessario interroganti alicujus peccati consuetudinem, si ob hoc probabiliter credat Confessarium ei non impensurum absolutionem: & posse uti restrictione mentali, intelligendo se carere consuetudine, non absolute, sed ad confitendam in præsentì.

In secundo magis id ampliatur, etiam si credat absolutionem se nacturum, quia (ait ipse) non tenetur bis eadem peccata confiteri, nec pati pudorem, & dedecus ex consuetudinis cognitione oriundum. Quæ omnia ex dictis manent satis explosa, nec illa restrictio mentalis excusat à mendacio, ut Propos. 26. viderimus, ac proinde mentiretur in confessione, nec est vera illa restrictio, quam affert Sanc. quia ut probavimus, tenetur illam consuetudinem confiteri.

PROPOSITIO LIX.

Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis V. G. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

PRæmitto ex D. Th. in addit. ad 3. p. 9. art. 2. integritatem Confessionis esse de necessitate Sacramenti Pœnitentiæ, ut patet ex ratione adducta in præc. Propos. estque communis sententia Scholasticorum: est etiam necessaria necessitate præcepti Divini, & hoc ita certum est, ut oppositum sit hæresis manifesta; in Conc. namque Later. Cap. Omnis utriusque sexus, præcipitur, ut homo fideliter, & integrè confiteatur omnia peccata, & licet sit præceptum Ecclesiasticum, præsupponit tamen præceptum Divinum, quod solum determinat quod ad tempus, ut communiter DD. interpretantur. Item in Conc. Flor. expressè determinatur in Decr. super unionem in tract de Sacram. ubi decernitur; materiam hujus Sacramenti esse Confessionem, ad quam pertinet, quod homo confiteatur integrè omnia peccata, quorum habet memoriam. Idem sancitur in Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. his verbis: *Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure Divino necessariam existere, & expressè definitur can. 7. his verbis. Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessariam non esse jure Divino confiteri omnia, & singula pec-*

peccata mortalia, quorum cum debita, & diligenti præmeditatione habetur memoria, etiam occulta, & circumstantias, &c. anathema sit. Idemque colligitur ex communi sensu SS. PP. explicantium illa verba Joan. 2. *Quorum remisistis peccata*: omniumque Scholasticorum, & ex antiquissima omnium fidelium intelligentia.

2 Pro qua integritate est advertendum, duplicem distingui à Theologis, aliam mathematicam, aliam moralem. Mathematica est, quando nulla ex causa, neque oblivione, neque ex ignorantia omitteretur aliquod peccatum mortale. Moralis est, quando sufficienti adhibita diligentia confitetur homo omnia peccata, quæ occurrunt memoriæ, licet aliqua, vel ex oblivione, vel ex ignorantia prætermittat.

Communis est sententia, non requiri integritatem mathematicam, sed sufficere moralem. Ratio est, quia cum sit actus humanus, humano modo debet præcipi, & expressè habetur in Trid. cap. cit. ubi dicitur: *Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam ut postquam quisque diligentius se excuserit, & conscientie suæ sinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum, eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus, ab occultis meis munda me Domine.*

3 Ab hac etiam morali integritate certum est excusari ob duplicem causam, ut communiter docetur, quarum prima est impotentia physica, ut si pœnitens loquelam amittat, vel in phrenesim incidat, vel si plures in navi periclitentur, & naufragio imminente, nequeat Sacerdos singulorum peccata audire: vel si Sacerdos se morte præveniendum sentiat; antequam pœnitens, qui est in articulo mortis integrè confiteatur, & alia hujusmodi videnda apud casuistas in tract. de Pœnitentia. Alia est impotentia moralis, casu scilicet, quo ex integritate Confessionis, pœnitenti, vel confessario, vel tertio mors, vel grave damnum imminet. Inter quæ noli numerare infamiam sequuturam personæ complicitis voluntariè concurrentis ad peccatum, ut benè tradit Gonet in man. tom. 6. tract. 5. §. 4. vers. *Secunda difficultas*. Casus particulares vide apud casuistas. His præmissis.

4 Dicendum est: non licere absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursus poenitentium, qualis potest contingere in die magnæ alicujus solemnitatis, aut Indulgentiæ.

Probatur. Præceptum de integritate Confessionis, licet sit positivum, & aliquandò excuset, non tamen excusat, nisi in casu necessitatis; sed in casu posito nulla est necessitas: ergo non excusat, & consequenter non licet absolvere dimidiatè tantùm confessos. Major patet inductivè in omnibus præceptis positivis. Minor probatur, quoniam necessitas confitendi, vel communicandi in die magnæ solennitatis non provenit ex aliquo præcepto obligante ad confessionem, vel communionem, nec ex alio capite; sed solum est devotionis causa velle illa die confiteri, vel communicare: ergo nulla adest necessitas.

5 Dices: supposito, quòd omnes illi velint confiteri, & aliàs impossibile est à paucis Confessariis omnium integram confessionem audiri, necessitas urget dimidiandi confessionem, licet non sit necessitas confitendi.

Sed contra 1. Necessitas ista ex suppositione non est sufficiens causa excusans ab impletione præcepti, sed potius debet quis abstinere ab illo prior, ad quod sequitur talis necessitas: tum quia necessitas ex suppositione est libera absolutè, si id, ad quod sequitur liberum est: unde potius debet prætermitti opus absolutè, quàm fieri sine conditionibus necessariò, & ex præcepto ei annexis.

2. Quia si admittantur pro causis excusantibus ab impletione præcepti necessitates ex suppositione; posset dici quòd excusaretur Sacerdos ab impletione præcepti jejunii naturalis, supposito quòd aliqui velint audire Missam, & ipse solus sit, & non jejunus, similiter excusaretur quis ab auditione sacri in die festo, supposito quòd voluerit vigilare usque ad Auroram, ex quo sequitur necessitas dormiendi usque ad meridiem. Et idem in cæteris: quæ omnia communiter reputantur absurda: immò si occurrat præceptum audiendi sacrum, & Sacerdos non possit aliter satisfacere, nisi celebrando, potius debet abstinere à celebratione, quàm non jejunus celebrare: quantò ergo potius non debet prætermitti præceptum Divinum de integritate confessionis, quando nullum extat præceptum de confes-

sessio-

fessione, sed solum devotionis causa ad id impelluntur fideles?

6 Ex quibus intelliges, quodd casus, in quibus excusamur à præcepto integritatis confessionis, debent supponere necessitatem Confessionis absolutè, vel ex præcepto Divino faciendè, ut est in articulo mortis, & similibus; vel necessitatem moralem, ad vitandum scandalum, vel aliud grave damnum, quæ supposita necessitate, fit rationabilis causa, vel ex impotentia physica, vel morali orta, excusans ab integritate confessionis.

7 Ex dictis inferes 1. Contra Suar. & Granados apud summam Dianæ, verbo Celebrare Missam n. 4. falsum esse, Sacerdotem, vel alium habentem reservata, & copiam Superioris non habentem, posse inferiori confiteri, subticendo reservata, ob id solum, nè multum differat Confessionem, vel Communionem, cum longa mora (ajunt) sit gravissima necessitas: tum quia est periculum moriendi in peccato: tum quia diù privari amicitia Dei est inextimabile detrimentum: addunt tamen non sufficere, si solum per unum, aut alterum diem differri oporteat.

Patet inquam esse falsum, & præcedenti affine, idem enim possent dicere illi, qui in die magne solemnitatis volunt confiteri. Tum etiam, quia si ipsa mora esset necessitas, liceret propter moram, quæ intercedit, ut hispanus E. G. accedat ad Urbem, ad hoc, ut petat absolutionem reservatorum Summo Pont. absolvi à quolibet Sacerdote. Et si periculum remotum moriendi esset sufficiens, cum hoc non solum in magna mora, sed etiam in parva subsit, posset etiam si mora sit unius diei, ut concedit Mendoza 2. 2. disp. 48 sect. 7. §. 190. immò etiam si mora sit unius horæ, quia etiam in una hora est tale periculum, ut infert Tambur. tanquam inconveniens ex sententia Mendozæ, quæ sibi non placet. Attamen si hoc est inconveniens, & etiam sequitur ex illa priori opinione, quam ipse tacitè approbat in Meth. S. Com. lib. 2. cap. 1. §. 6. n. 24. etiam, & illa sibi placere non debet. Illud detrimentum privationis amicitia Dei potest per Contritionem vitari absque recurſu ad Confessionem dimidia- tam. Si ergo nullum addit scandalum propter illam moram, nec alia subsit causa, non est mora præcisè, ratio excusans ab integritate Confessionis, quoniam nulla est necessitas Confessionis absolutè.

8 Inferes 2. Non posse Sacerdotem absolvere dimidiatè tantùm confessos, die quo spirat tempus communionis in Paschate, & aliàs est magnus concursus, itaut plures remanerent ab impletione præcepti. Ratio est, quia taxatio temporis pro communione est de Jure Ecclesiastico, integritas verò Confessionis est de Jure Divino: unde potius hoc, quàm illud debet præponderare, & melius est dilatare communionis tempus, quàm confessionem dimidiare.

9 Sed quid dicendum, si Sacerdos transiens per Regiones infidelium, ubi non possit immorari, & multi sint Christiani, qui implere debent præceptum annuæ communionis, nec alium Sacerdotem habeant transacta illa opportunitate; itaut non possit omnium integrè confessionem audire, an possit dimidiatè tantùm confessos absolvere?

Respondeo, quòd si solùm urgeat præceptum Ecclesiasticum jam expositum, non potest. Ratio est, quia præponderat Divinum de integritate confessionis, Ecclesiastico, immò in tali inopia, nec eos obligat præceptum Ecclesiasticum: secus verò dicendum est, si per plures annos non habuerint Sacerdotem, cui confiterentur, nec sit spes probabilis ampliùs opportunitatem Sacerdotis nacturos. Ratio est, quia in tot annis probabilissimum est obligare (secluso præcepto Ecclesiastico) præceptum Divinum sacramentalis confessionis, licèt secundùm se sit indeterminatum, sicut licet præceptum Charitatis sit indeterminatum, & etiam Contritionis, certum est obligare infrà quinquennium. Tum etiam quia probabilissima sententia est Marfil. in 4. q. 12. Major. dist. 17. q. 2. Adriani q. 5. de confess. Navar. super cap. Placuit. de Pœnit. dist. 6. Nugn. in 3. p. tom. 2. q. 6. art. 4. conclus. 4. asserentium præceptum Divinum Confessionis obligare, quando est speciale, & grave periculum, quòd obliviscetur homo multorum peccatorum mortalium: at in casu posito, dum per plures annos non habuerint confessarium, nec per plures sint habituri, est grave periculum, ut obliviscantur plurimum peccatorum mortalium: ergo tenentur ex præcepto Divino confiteri. At hoc supposito est necessitas confessionis, & impotentia moralis excusans ab integritate, ergo &c. Tum etiam quia concurrentibus ambobus præceptis Divinis, potius est illud

Con-

Confessionis, quod est de principali, quàm illud integritatis ;
quod est de accessorio.

PROPOSITIO LX.

*Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei ;
nature , aut Ecclesiæ ; etsi emendationis spes nulla appa-
reat , nec est deneganda, nec differenda absolutio, dummo-
dò ore proferat se dolere, & proponere emendationem .*

1 **P**Remitto primò: consuetudinem distingui ab occasione peccandi, consuetudo namque importat habitum sæpè exeuntem in actum, vel actuum frequentiam, etsi non dùm genuerint qualitatem habitualement; non dependentem ab aliquo extrinseco; ut habens consuetudinem blasphemandi, solvendi jejunium &c. quod non solet ei accidere ex conversatione cum aliis, vel ex occasione ludi, vel amicorum frequentatione; sed ex seipso: occasio verò peccandi importat extrinsecas quasdam circumstantias, vel personarum, vel loci, vel aliqujus exercitii, ex quibus provocatur quis ad peccandum: ut ludus, semine contubernium, ebriorum conversatio, & perditorum hominum, & similia. Ex frequentia autem occasionis, sæpè labendo in peccata, potest comparare consuetudinem peccandi, & simul versari in occasione peccandi. In præsentì solùm est sermo de consuetudine sejuncta ab occasione, in sequenti de occasione.

2. 2. Emendationis spem non posse concipi; nisi ex aliquibus signis ipsius pœnitentis, & observa aliud esse spem emendationis apparere, & aliud est spem illam exequutioni mandari, illud enim importat probabilitatem de præsentì; hoc verò de futuro, unde potest contingere aliquem habere verum propositum non peccandi de cetero, quod sit firmum, & efficax, & tamen dubitare, immò probabilius sibi persuadere peccaturum; quia ille est actus voluntatis, hic verò Intellectus. Unde Confessarius potest spem concipere emendationis, & certò cognoscere firmum propositum, & animi præparationem, & tamen dubita-

bitare, vel ex aliis conjecturis probabilius judicare exequutioni minimè mandatum iri: objectum namque emendationis licèt sit futurum, actus tamen propositi est præsens, ut respiciens actum futurum; exequutio verò non solum est circa objectum futurum, sed est actus futurus.

3 Adverte igitur id, quod in prædicta Propositione damnatur, & primò quæ non damnantur, ut à negativo ad positivum procedamus. Nota ergo non damnari hoc, quod deneganda non sit absolutio pœnitenti, de quo dubitatur exequutioni non mandaturum emendationem, dum actualiter constat de ejus emendatione in proposito voluntatis, ut habente pro objecto futuram exequutionem: nam verba Propositionis non loquuntur in hoc casu, cum dicant: *et si emendationis spes nulla appareat*: in hoc enim casu habetur vera actualis emendatio, non tantum vocetenus prolata, in proposito voluntatis, & spes exequutionis ipsius, si velis illa verba referri debere ad emendationem exequendam. Itaque non debet requirere Confessarius emendationem in re, scù in exequutione jam positam, sed in præparatione animi, ut spes sit, & probabilitas de ejus exequutione.

Probari potest hoc, exemplo ex communi Theologorum doctrina, distinguendum dilectionem Dei perfectam, & efficacem, in affectivam, quæ consistit in simplici actu voluntatis transeunte, quo homo proponit firmiter Deum diligere, ita ut omnia, quæ ipsi placent, admittat, omniaque ipsi displicentia excludat, & effectivam, seu habitualement, quæ consistit in exequutione, & duratione prædicti propositi in exercitio: ita possumus dicere de emendatione, & illam distinguere in affectivam, & effectivam, & sicut sufficit ad justificandum hominem dilectio affectiva; ita sufficit ad disponendum ad justificationem in Sacramento obtinendam emendatio affectiva; quæ quidem si procedit ex dilectione Dei, vel Contritione, jam justificat ante absolutionem, cur ergo homini justo deneganda est absolutio? Si verò ex Attritione, jam habetur totum id, quod requiritur à Conc. Trid. dicente. *Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ &c.* esse actum, quo se pœnitens ad Dei Gratiā in Sacramento obtinendam disponit. Cur ergo sufficienter disposito deneganda est absolutio?

4 Quod si quæras : quando habetur hujusmodi emendatio efficax affectiva?

Respondeo: tunc haberi quando quis detestando peccatum, totaliter detestatur omnia media ducentia ad illud, nec remanet affectus ad aliquod ex iis, eligitque amplecti omnia media ad illud vitandum necessaria. E converso verò, inefficax propositum emendationis est, quando non odit omnia media, nec omnia curat, & proponit tollere, quæ conducunt ad peccatum nec omnia ad illud vitandum necessaria proponit amplecti : A Confessario verò perscrutante de istis mediis, dignosci potest efficacia, vel inefficacia propositi. Et insuper, ut sit vera spes emendationis, requiritur efficax voluntas exequendi illa media.

Alia signa addit Layman *lib. 5. tract. 5. cap. 4. num. 10.* quæ sunt: rariùs peccare, vel aliquis major dolor ex vero animo conceptus, vel spontè confiteri, in iis, qui non urgentur à præceptore, Patre, Pædagogo, consuetudine congregatorum ad confitendum, vel aliquo usu, propter aliquam festivitatem, ut accidit in mulieribus, &c. tunc enim habetur signum emendationis, secùs non item: quæ pro habente consuetudinem intelligenda sunt; non pro versante in occasione; occasio enim potest tolli de præsentì.

5 Sensus igitur damnatæ Propositionis est, quando pœnitens habens consuetudinem peccandi, non habet hoc efficax propositum; nec vult abstinere à mediis ducentibus ad peccatum; nec habet intentionem efficacem ponendi omnia media necessaria ad vitandum peccatum; quod potest experiri prudens Confessarius, ei proponendo talia media, si libenter, vel toto corde ea amplectitur, vel si refutat, vel si durum videtur ei illa apponere; vel vitare; signa enim hæc sunt interioris affectus ad peccatum nondùm eradicati, & consequenter in tali casu nulla est spes emendationis, etiam si ipse ore proferat, se dolere, & emendationem proponere.

6 Dicendum est: denegandam esse absolutionem pœnitenti habenti consuetudinem peccandi, si nulla spes emendationis appareat; etiam si ore proferat, se dolere, & emendationem proponere.

Pro.

Probatur: Iste talis non habet propositum efficax non peccandi de cætero; ac proindè non excludit voluntatem peccandi, quæ requiruntur à Trid. ut pœnitens ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam se disponat: ergo non est ei impartienda sacramentalis absolutio. Consequ. sequitur, quia nisi ex parte pœnitentis adsit vera materia requisita ad hoc Sacramentum, quæ est actus pœnitentis, non conficitur Sacramentum. Antec. quò ad primam partem constat ex dictis, quoniam hoc interest inter propositum efficax, & inefficax, & ex hoc colligitur efficacia doloris, & consequenter non esse verum dolorem, qui enim verè dolet, non remanet affectus ad id de quo dolet, nec ad media ducentia ad illud; immò omnia media ad illud vitandum adhibet.

Nec quia dicit, se dolere, & emendationem proponere, est ei credendum, licèt enim in confessione pœnitens sit testis, & reus, & ei credendum sit tam pro se, quàm contra se, dùm contrarium non apparet, non tamen ei credendum est, quando contrarium apparet, ut est in casu præsentis, in quo supponitur nullam apparere spem emendationis, ac proindè non esse verum dolorem, qui est de essentia hujus Sacramenti.

9. In his autem consuetudinem peccandi habentibus, quos expertus est Confessarius sæpè recidivos, magis cavere debet, præcipuè quando confitentur propter aliquam solemnitatem, vel aliam occasionem, quæ non est omninò spontanea ex affectu relinquendi peccatum, sed vel ob scandalum vitandum, vel ex mera consuetudine, quam habent confitendi in similibus festivitativibus. Advertant se periculo nullitatis Sacramentum exponere, & proprias conscientias peccatis illaqueare, dùm alienas nimis laxè conantur à peccatis liberare: recogitent, eum, qui sæpè promissionem emendationis non servavit, sæpè non accedere ad confessionem cum vero, & efficaci proposito non peccandi, & si afferret efficax propositum, ad ejus majorem firmitatem experiendam potest, si expediens videbitur per aliquot dies differri absolutio, quamvis Sanc. *disp. 9. num. 11.* putet non esse saluberrimum consilium absolutionem denegare. Ego tamen in praxi severior fui circa hoc, quàm nunc speculative processu.

P R O.

PROPOSITIO LXI.

Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimò directò, & ex proposito querit, aut ei se ingerit.

1 **O**ccasio communiter à Doctoribus dividitur in proximam, & remotam: occasio proxima dicitur illa, quæ vel ex suo genere talis est, ut frequenter homines similis conditionis ad peccatum mortale inducat; vel experientia constat in hoc homine talem effectum habere: remota verò, quæ talis non est. Omnes DD. conveniunt in hoc, quòd, qui in occasione remota versatur, possit legitimè absolvi; occasiones enim remotas ubique obviam habemus; & sic juxtà Apost. 1. ad Cor. 6. Debueramus omnes exire de mundo: nec satis esset in Eremum secedere.

2 De occasione verò proxima communis est DD. sententia teste Joann. Sanc. & Tambur. absolvi non posse eum, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere: unde in primis prædicta damnata Propositio temeraria esset; quia est expressè contra communem sensum Doctorum, nec aliqua ratione fulcitur. Secundò, quia ut docet S. Th. 1. 2. & cum eo cæteri DD. qui vult causam, ex qua regulariter sequitur effectus, virtualiter vult effectum, sed qui versatur in proxima occasione peccandi, quam potest, & non vult omittere, vult causam, ex qua regulariter, & frequenter sequitur peccatum: ergo virtualiter vult peccatum: atqui habens affectum virtuale ad peccatum voluntariè, non habet dolorem de peccato, & propositum non peccandi de cætero: cum hæc debeant excludere voluntatem peccandi, sive formalem, sive virtualem, & aliàs hoc est de necessitate Sacramenti Pœnitentiæ, cum sit ejus materia, ut patet ex Trid. suprà cit. ergo iste talis non est capax absolutionis.

3 Hinc patet, quàm sit abominabilis secunda pars prædictæ

Propositionis, qua dicitur: *quinimmo directè, & ex proposito quaerit, aut ei se ingerit*; per priorem enim partem solum habetur omissio tollendi occasionem, per hanc autem actus positivus quaerendi occasionem. His igitur certis, & indubitatis omissis, ad aliqua particularia circa hanc materiam discutienda transcamus.

4 Sequitur primò: eum, qui sæpiùs admonitus de ejicienda concubina, quam retinet domi (quam omnes concedunt esse occasionem proximam) & id neglexit, non fore absolvendum nisi priùs ejiciat, quamvis asserat propositum ipsam ejiciendi. Ita teste Joanne Sanc. universitas Doctorum. Ratio est, quia nondùm expulsa concubina est in periculo peccandi, & cum possit hoc facere ante confessionem, voluntarium est ei illud periculum, licèt asserat se ejecturum, & habeat hoc propositum, & hæc est differentia inter hunc, & habentem consuetudinem peccandi; quòd iste dùm retractat consuetudinem, non est ei ampliùs voluntaria, cum non sit in sua potestate statim à se consuetudinem propellere, quia habitus vitiosus, vel virtuosus acquisitus, sicut non per unum actum generatur, ita nec per unum actum corrumpitur: remanet tamen in ratione involuntarii, cum retractatur.

Constat etiam hoc Corollarium ex *Cap. Legatur 24. q. 2.* ubi Gelasius Papa admonet Faustum, absolvendos non fore, qui in errore, & occasione peccandi sua culpa immersti sunt, & ex *Cap. Satisfactio de Pœnit. dist. 3. desumpto ex D. Aug. lib. de dogmatibus Ecclesie cap. 54.* ubi dicitur; *Satisfactio Pœnitentie est peccatorum causas excidere, neque earum suggestionibus aditum indulgere*, & ibi Glos. verbo *Causas* ait: *Vitiorum radicem, nec sufficit ramos incidere, & opportunitates, vel occasiones peccandi*, & dist. 81. *Cap. Valet* dicitur: *Valet interdùm converfus, pro animæ salute mutati loci; plerùmque enim dum mutatur locus, mutatur, & mentis affectus: congruum est enim inde etiam corporaliter avelli, ubi quisque illecebris deservivit; nam locus ubi quisque pravè vixit, hoc in aspectu mentis apponit, quod sæpè ibi, vel cogitavit, vel gessit.*

5 Sequitur secundò contra de Lugo, quem citat, & sequitur Tambur. in *Meth. Confess. lib. 3. cap. 3. §. 3. n. 6.* nec posse absolvi eum, qui non dùm ejecerit concubinam, etsi habeat extra-

extraordinarium dolorem, & propositum. Ratio est jam adducta, quia cum potest, versatur voluntariè in periculo peccandi: potest autem ante confessionem illam ejicere. Unde fallitur Tambur. dicens, quia ab hoc sic armato possumus sperare victoriam; cum victoria in hujusmodi non sit speranda à pugna, sed à fuga, ut docuere SS. PP. & dictis, & factis: ut eorum exempla, & scripta testantur. Excipe tamen si iste talis dum accedit ad confessionem cum tali dolore incæperit ponere media, & dare opportuna remedia ad eam ejiciendam, itaut ex his, & animi sui præparatione, moraliter certum sit statim finita confessione (quæ ad suum levamen finitur præcedere) ejecturum concubinam; quia moraliter judicatur ejecta, juxta illud axiomæ quod parum distat, nihil distare videtur. Hæc tamen exceptio in Diocesi Messanenſi locum non habet, ubi ex Synodaliſus, in licentia, quæ Confessariis scripto datur, præcipitur, ut concubinos non absolvant, nisi post duos menses à separatione.

6 Petes, an hucusque dicta debeant extendi ad eum, qui prima vice accedit ad Confessionem, licet multo tempore antecedenti versatus fuerit in occasione peccandi, dum promittat se occasionem ablaturum.

Respondeo: aliquos, quos sequitur Sanc. *disp. 16. num. 4.* asserere hoc permitti posse, etiam si ter, aut quater promissionem non servaverit; tamen probabilius existimo cum Navar. Rodr. Ant. Fernandez cit. ab eodem Sanc. etiam pro prima vice non fore absolvendum, nisi de facto ejiciat. Hoc in primis locum habet in Dioc. Messan. ubi absolute præcipitur sine ulla exceptione. Constat ex verbis Gelas. adductis, qui non excipit aliquid, sed loquitur absolute de versante in occasione peccandi: & ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Patet etiam ratione supra adducta, quia potest ante Confessionem hoc præstare, consequenter tunc est ei voluntaria expositio periculi. Nec hoc periculum consistit, ut deinde non ejiciat, ut putat Sanc. sed consistit in occasione, quam affert cohabitatio, quæ præsens est, dum non est ablata, cum possit auferri.

7 Excipe primò: si iste talis antequam ad Confessionem accederet, ex vero proposito non peccandi ductus, à copula cum tali termina, quam domi habet per diuturnum tempus abstinuit,

licet non ejecerit illam ob aliquam rationabilem causam, vel quia est ei loco famulæ, vel quia disponit, quomodo eam collocet, ne ad Lupanar abeat; iste enim est absolvendus, etiam non ejecta prius concubina; quia talis non censetur versari in proxima occasione peccandi; cum sola cohabitatio præcisè, quæ experientia comperta est, non inducere ad peccandum, non sit proxima occasio, ut patet ex *Cap. Anobis de cohabit. Cleric. & mulier.* & aliàs iste sic expertus multò magis confidere potest auxiliis Divinæ Gratiæ in posterum non lapsurum.

8 Excipe secundò: si fæmina, quæ ut famula detinetur, semel, aut bis copulæ consenserit, sed pluriès deindè restiterit, & victoriam reportarit: non enim cogi debet ad domum deferendam; non enim ex parte sua versatur in proxima occasione peccandi: & multò magis sperari potest in posterum non consensuram, præcipuè quando non solus cum sola cohabitant: nisi aliter exposcat occasio scandali, quam ejus cohabitatio affert viro. Regulis de scandalo utere in tali casu.

9 Excipe tertid: quando aded effecta est concubina deformis propter aliquam infirmitatem, vel aliud accidens, ut non sit amplius periculum peccandi; vel supervenerit aliqua affinitas, vel cognatio spiritualis, quæ existimetur ab ipsis non facile contemnenda, hocque aliqua experientia constet. In his enim circumstantiis non censentur versari in occasione proxima. Ita *Graff. lib. 1. decis. 1. p. cap. 28. num. 9.* *Lopes 1. p. instr. cap. 21.* *Anton. Fern. in Instr. Confess. docum. 6. Sanc. loco cit. num. 12.*

10 Sequitur tertid: nec fore absolvendum eum, qui licet non habeat amplius copulam cum concubina; tamen ex ejus cohabitatione, vel quia sæpè ad eam invisendam vadit, oritur scandalum, dum præsumitur à concubinato non destitisse; tenetur enim hoc scandalum vitare, & non solum à malo, sed etiam ab omni specie mali cavere secundum *Apost. 1. ad Thes. salon. 5.* & propter hoc est in occasione proxima peccandi; licet non peccato luxuriæ, peccato scandali. Ita *Sylv. v. Concubinar. q. 2.* & alii, quos citat, & sequitur *Sanc. loco cit. num. 15.*

11 Sequitur quartò nec absolvendum eum, qui ex cohabitatione cum fæmina prolabitur frequenter in lasciva desideria ex præsentia ipsius ortu ducentia; donec ipsam expellat; quia hujusmodi

modi desideria sunt peccata mortalia, & consequenter iste talis versatur in proxima occasione peccandi.

12. Quæres pro complemento, quid facere debet Confessarius, quando pœnitens est filius familias, vel alter, qui non est sui juris, & concubina est famula, vel ancilla: nec per eum stat, ut à domo expellatur; habet tamen firmum propositum de cætero non peccandi: debet nè eum absolvere?

Respondeo, quodd respectu retentionis domi iste talis non dicitur occasionem habere peccandi, sed potiùs illam pati, & solum potest dici peccator habens consuetudinem peccandi: unde servanda est regula tradita Propof. præc. de habentibus consuetudinem peccandi, & quando non apparet emendationis spes est reijciendus. Contra id, quod asserunt Vivaldus, & Maldonatus cit. à Sanc. n. 16. dicentes absolvendum toties quoties, etiam si nullus appareat profectus, & ipse Sanc. in fine dicti num. sic concludit: *At si de pœnitente concipiat adducere illum verum propositum, non intererit Confessarium non concipere spem emendationis: quodd ni rectiùs explicetur, & limitetur de iudicio speculativo, est damnatum in præcedenti Propositione.*

13 Est tamen advertendum, quodd iste talis potest dici versari in occasione peccandi ob aliud motivum, quàm ob cohabitationem, nempe, quia ubi ancilla moratur, sæpè se intromittit, ut solus cum ipsa reperiatur occasionem quærit, quæ sunt ei voluntaria, & potest declinare. Has igitur occasiones debet vitare, nempe, nè solus cum sola reperiatur, ut ejus præsentiam declinet quantum potest, nisi ubi simul cum aliis ejus famulatu indiget: ut cubiculum mutare studeat, alias adducens causas, si hoc est contiguum cubiculo famule, & alibi ubi non adfuit opportunitas ad eam noctu accedendi se recipiat; vel simul cum alio dormire satagat; & alia hujusmodi. Quodd si hæc facere nolit, censendus est versari in proxima occasione peccandi voluntariè, & consequenter non est absolvendus.

Aliam quoque occasionem interiorem vitare tenetur, cum non potest exterioris præsentia occasionem; nempe aliqua salubri cogitatione Dei, deformitatis peccati, pœnarum Inferni, & similium se muniendo.

PROPOSITIO LXII.

Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

1 **A** Ded laxitas, & libido relaxandi conscientias aliquorum Doctorem animos invaserat, ut cum non possent absolute concedere aliquam falsam doctrinam, conarentur ad minus illam limitare, & in aliquibus casibus eam admittere. Ita plane evenit in presenti: multi namque falsitatem præc. Propos. cognoscentes, & abnegantes, aliquos particulares casus, & circumstantias adinvenerunt, in quibus non esset fugienda proxima occasio peccandi: quæ ad hanc duplicem causam in communi, vel utilem, vel honestam reducuntur. Causa utilis est illa, quæ aliquod temporale commodum affert: honesta verò quæ aliquam pietatis, vel virtutis alicujus speciem habet, ut eleemosyna, infirmorum visitatio, & hujusmodi.

2 Dicendum est, proximam occasionem peccandi semper fugiendam esse; nec causam aliquam utilem, aut honestam ab hoc excusare.

Probatur primò ratione universali sæpè adducta quod ad utramque partem. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona; sed non fugere occasionem proximam peccandi est malum, cum sit exponere se periculo proximo peccandi, & exponere se periculo proximo peccandi sit peccatum, juxta illud: *Qui amat periculum in illo peribit*. Ergo non est prætermittenda fuga occasionis proxime propter quodcumque bonum, sive utile, sive honestum.

3 Probatur secundò: specialiter de bono temporali ex illo Matt. 16. Marc. 8. Luc. 9. *Quid prodest homini si universum mundum lucretur, anime vero sue detrimentum patiatur?* Quasi dicat, etiam maximum bonum temporale, quale esset universum mundum possidere non est præferendum detrimento anime,

me, quod incurritur per peccatum. Tum etiam ex doctrina D. Th. 2. 2. q. 43. art. 8. ubi docet temporalia bona nostra, quæ ut domini possidemus dimittenda esse, quando sequitur scandalum Proximi ob infirmitatem, quod vocat scandalum pusillorum: ergo multò magis nè seipsi exponat periculo peccandi; magis enim tenetur propriam, quàm aliorum salutem curare.

4. Probatur tertio: specialiter de bono honesto, ex eodem S. Th. q. cit. art. 7. ubi docet propter scandalum pusillorum (& loquitur de scandalo passivo) differenda esse bona spiritualia, quæ non sunt de necessitate salutis: ergo multò magis fugienda est occasio peccandi; etiam si inde aliquod bonum honestum proveniat, & antea dixerat ibidem: *questio ista quæ erat utrum bona spiritualia sint propter scandalum dimittenda, non habet locum de scandalo activo* nota quare. *Quia cum scandalum activum sit factum, vel dictum minus rectum, nihil est cum scandalo activo faciendum.*

Insignis locus D. Th. & ex professo de hac materia est ille quodlib. 10. art. 9. ubi loquens de filio, cujus Pater est indigens ejus auxilio, ut sustentetur, an debeat Religionem ingredi: respondet cum distinctione, cujus primum membrum est nostra conclusio; sic dicens: *aut iste, qui habet propositum intrandi Religionem videt in seculo non posse vivere sine peccato mortali, vel non de facili: certè propter occasiones proximas peccandi. Si timet sibi periculum peccati mortalis, cum magis teneatur salutem animæ suæ providere, quam corporali necessitati parentum, non tenetur in seculo remanere.* Hec ille. Quid elarius pro hac conclusione? Quænam quæso honestior causa, quàm pietas parentibus debita; quæ est in præcepto? Quod obligat quando parentes indigent, ut dixerat idem S. D. in arg. sed contra cit. art. & tamen per ipsum non est causa sufficiens non fugiendi occasionem proximam peccandi.

5. Hinc sapientissimus Magister Soto S. Th. vestigiis inherens lib. 10. de Jus. q. 2. art. 2. (licet ei non esse credendum dicat Sanc. loco cit. num. 9.) asserit quodd, qui scit periculum evidens se esse subiturum damni spiritualis, dignitatem Episcopalem acceptando, non tenetur illi se subicere, etiam si necessarium

esset bono communi: idque etiam in alio casu docuit Bann. 2. 1. q. 43. art. 8. conclus. 2.

6 Miror tamen Sanc. adducere S. Thomam pro sua sententia; quia 2. 2. q. 10. art. 9. in fine corp. dixit fideles posse cum Infidelibus communicare, etiam cum periculo subversionis, si necessitas urgeat. At in primis hic casus est alius ab eo, qui ponitur in Propositione, quam impugnamus aliud namque est necessitas; aliud causa utilis, vel honesta, sed certè neque in casu necessitatis concedit S. D. posse aliquem se exponere periculo peccandi; unde verba Angelici Præceptoris subtiliùs expendenda sunt. Ipse igitur loquens priùs de fidelibus in fide firmis, de quibus potiùs possit sperari conversio infidelium, quàm eorum averio à Fide, ait: posse infidelibus communicare, præcipuè si necessitas urgeat. Deindè subdit: *Si autem sint simplices, & infirmi in Fide, de quorum subversione probabiliter timeri possit*. Nec ista est occasio proxima, qua stante est moraliter certus, & ut in plurimum lapsus, *Probibendi sunt ab infidelium communione, & præcipuè, nè magnam familiaritatem cum eis habeant; vel absque necessitate cum eis communicent*. Ubi advertendum, quòd cum necessitate eis communicare, ut dicit in postremis verbis, non permittit cum periculo subversionis: sed quia periculum subversionis potest oriri ex diuturna familiaritate; quia requiritur de Religione discursus, & instructio, quæ tempus requirunt, prohibet D. T. magnam familiaritatem; conceditque communicationem ex necessitate, quæ non inducat magnam familiaritatem, cujusmodi esset emere cibaria ab infideli; unde non adducit casum necessitatis, ut in ipso liceat etiam cum periculo subversionis communicare cum infidelibus; sed tanquam casum, in quo ob parvam moram non est periculum subversionis: & sensus est: illi de quorum subversione probabiliter timeri potest, prohibendi sunt ab infidelium communione; & præcipuè nè magnam familiaritatem (ex qua periculum, quod est ex parte subjecti tantum, ponitur ex parte circumstantiæ, & appropinquat actui) cum eis habeant; immò nec parvam familiaritatem (quæ est remota occasio ex parte circumstantiæ, & quam videbatur permisisse in præcedentibus verbis, quæ correxit) nisi in necessitate, Ubi particula

ticula, *vel*, quæ est disiunctiva, requirit alium casum; casus autem antecedens erat magna familiaritas, subsequens debebat esse altera pars disiunctivæ, quæ est parva familiaritas, quasi dixerit, *vel* parvam familiaritatem, absque necessitate; quam omisit solito suæ summæ brevi, & profundo stylo. Et hoc confirmatur ex iis, quæ habet ad 3. art. cit. dicens: *Si tamen domino: nempe fideli. Periculum immineret ex communione talis servi: scilicet infidelis: deberet eum à se abicere, & tamen servus nequit non esse necessarius domino. Secundum illud mandatum Domini Matt. 18. si pes tuus scandalizat te abscinde eum, & projice abs te.* Ecce usquequò se extendit, ut necessaria abijcienda adducat.

7 Nota quoque falsò allegare Sanc. pro se Bann. 2. 2. q. 26. art. 5. §. *& si fueras*: ibi enim Mag. Bann. clarè loquitur de eripiendo Proximo à periculo damnationis, ut si simplex fidelis ab hæreticis seducitur, aut in art. mortis non est, qui conferat baptismum, aut Sacramentum Pœnitentiæ ei, qui sine istis Sacramentis vix potest salvari: & in istis casibus asserit Bann. debere hominem justum vitam, aut fortunas suas exponere periculo pro salute spirituali Proximi; non tamen se exponere periculo peccandi: quod probat ex illo 1. Jo. 3. *Nos debemus pro fratribus animas ponere.* Quod docuerat S. Thom. loco cit. ad 3. & q. 44. art. ult. ad 2.

8 Nec est verum id, quod ajunt Sanc. & alii, ratione urgentis necessitatis, non dici illum se exponere voluntariè, periculo peccandi, sed involuntariè pati: non inquam verum est, nam ad aliud involuntarium mixtum potest causare necessitas, quod est voluntarium simpliciter, ut cum D. Th. p. 2. q. 6. docent communiter Thomistæ, & alii. Potest tamen evenire, ut aliquando quis patiatur occasiones peccandi; quia sine prævisione periculi, ipso incio, ex aliquo accidente reperiatur in tali occasione: non tamen dicitur pati quandò necessitas solum est motivum, quare ipse spontè se ingerat occasioni peccandi: nec verba D. Basil. quæ Sanc. num. 8. pro se adducit, sunt intelligenda de periculo peccandi, sed de periculo vitæ, vel alio corporali, quod subire tenemur propter bonum spirituale Proximi in casu necessitatis. Casus autem particulares, quos ipse dicto n. addu-

adducit, cum non omnes sint similes, examini prudentum relinquo, ex doctrina tradita facile solvendo.

9 Sequitur primò ex dictis: falsum esse id, quod ait Tamburg. in *Meth. Confess. lib. 3. cap. 3. num. 8.* quantum ad id, quod excusat, quando occasio relinqui non potest absque magno detrimento temporali, aut spiritali (de scandalo namque, & infamia inferius agam) immò hoc ipsum est in prædicta Propositione damnatum. Similiter falsas esse exceptiones adductas à Layman, nè fugiatur occasio peccandi. Referam ejus verba, ut brevi plures casus resolvantur, oppositum in omnibus referendis tenendo. Ipse itaque lib. 5. tract. 6. cap. 4. num. 9. sic ait: *Occasiones proximas evitare obligamur: excipe tamen, nisi proxima occasio mortaliter, sine gravi incommodo corporis, fame, vel fortunarum tolli non possit; tunc enim consilium est, sed non præceptum; quare absolvendi sunt, qui officio, negotiatione, domo, in qua periculum imminet peccandi discedere nolunt, quia sine maxima difficultate non possunt; parati adhibere remedia peccatorum, præsertim, quæ affert Confessarius.* Hæc ille: in quibus postremis verbis aliquo modo limitat antecedentia verba; sed in hoc considerandum est, an illa remedia revera iste talis apponat, & per ea experiatur se liberari à peccato, ut diximus de remediis filii familias: si enim hoc experiatur, tunc non versatur in proxima occasione peccandi, quia pro isto tali hic, & nunc non est illa proxima occasio peccandi: si verò per ea non experiatur se liberari à peccato, debet occasionem fugere, nullo habito respectu ad quodcumque detrimentum, juxta illud Mart. 18. *Si oculus tuus scandalizat te erue eum.*

10 Sequitur secundo duorum casuum resolutio, quos affert Sanc. n. 9. quorum primus est de muliere alicubi inclusa, quam solus Joannes ex. gr. sciat, cujus subveniendæ necessitati tenetur, sed tamen experitur, dum defert ei cibum, versari in proxima occasione peccandi. Dicendum enim est, quòd ut opus Charitatis exercent, debet se munire piis cogitationibus, vitando occasiones internas, in quo casu externa occasio non dicetur proxima occasio peccandi, vel per alium, si commodè fieri potest, mittere cibum, vel illi afferendo cibum, ponat aliquantulum distantem, nè eam videat curando, & statim disce-

discedat. Quòd si hæc minimè fieri queunt, potiùs abstinere debet à ferculo ministrando, quàm occasionem peccandi subire. Patet ex ordine Charitatis, quo tenemur plus animæ salutem diligere, quàm vitam corporalem nostram, vel Proximi, ut docet S. Th. 2. 2. q. 26. art. 4. & q. 44. art. ult. ubi docet magis debere diligere salutem spiritualem Proximi, quàm corpus proprium: ergo multò magis salutem spiritualem nostram quàm corpus alienum, cum magis teneamur diligere nosmetipsos, quàm Proximum. Idem dicendum est de secundo casu: videlicet de Patre, qui habet filios ex concubina, etiam si aliter filii non possint ali, si ipse deferat concubinam (qui est casus metaphysicus) ut patet ex tradita doctrina, & ex consimili casu allato supra de filio volente Religionem ingredi. Unde immeritò in utroque casu asserit Sanc. non esse fugiendam proximam occasionem peccandi. Videbuntur hæc aspera, & tyrannica, sed ius, qui affectu carnis ducti, nil supra carnem sapiunt, & Legem Dei propriis commodis collimare conantur: cum tamen Salvator dicat. *Non veni pacem mittere, sed gladium: veni enim separare patrem à socro, &c.*

11 Sequitur tertio contra eundem Sanc. n. 20. debere ejicere concubinam à domo eum, qui mutò dedit illi 100. aureos, etiam si nulla spes adsit eos recuperandi post ejectionem. Idemque dicendum de concubina, quæ mutuavit viro.

12 Sequitur quarto: contra Tamb. loc. cit. si occasio peccandi sit cum fratre, aut sorore, quorum convictu nequit sine detrimento seungi, etiam teneri ad separationem, non obstante illo detrimento, si remedia illa supra recensita pro filio familias non prodesse experitur. Sed quid dicendum si scandalum adsit? Dico scandalum vitari posse si Religionem ingrediatur, & quamvis ingressus in Religionem non sit de præcepto, sed de consilio, tamen huic in istis circumstantiis est in præcepto, præcipitur enim ei eodem præcepto, quo tenetur vitare peccatum, eligere media ad illud vitandum: in præsentem autem non adest aliud medium vitandi peccatum simul, & scandalum, nisi ingressus in Religionem, si aliud enim adsit ad utrumque vitandum, illud eligat.

13 Quid dicendum tamen in hoc, & aliis casibus, quando non potest vitari occasio peccandi sine scandalo?

Respondeo in primis: teneri adhibere omnia Prudentiæ media, ut quantum fieri potest, scandalum vitetur; quibus adhibitis raro scandalum vitari nequit. Si verò nequaquam vitari potest, debet fugi occasio peccati etiam cum scandalo; quia hoc est scandalum passivum, occasione accepta ab aliis, non data; in quo casu non debent prætermitti ea, quæ sunt de necessitate salutis, ut docet S. Th. vitare autem occasionem peccandi est de necessitate salutis: & hoc etiam dicendum contra Tambur. & Sanc. & alios, si infamia sequatur in quocumque prædictorum casuum; nam ordo Charitatis exposit, ut plùs sit diligenda anima, quàm corpus, & quæcumque temporalia bona, ut ex D. Th. constat. Unde omnes isti D. D. huic falso principio innituntur, scilicet, grave detrimentum, infamiam, & similia pluris esse facienda, quàm salus animæ, quod quis non videt rationi naturali dissonum? Consequenter ab opposito principio vero, & lumini naturali conforme veræ consequentiæ sunt deducendæ: & eo posito statim prædictorum veritas elucescit iis, qui non ea, quæ carnis sunt, sapiunt.

14 Sequitur quintò contra Azor. cit. à Sanc. abstinere debere à colloquio cum mulieribus eum, qui ex hoc experitur mollitiæ se pollui, etiam si illam non intendat, est enim ei voluntaria in causa, dum est prævisa, quod sufficit ad peccatum. Nec excusatur, quia experitur se ineprum effici in aliis loquutionibus, si ab illis abstineat conversationibus; nulla enim causa temporalis commodi excusari potest ab incommodo spiritali. Concedo nihilominus cum Toletò ab eodem Sanc. ibidem cit. posse quemlibet uti cibo, à quo expertus est pollutionem involuntariam sibi induci, dum non habet alium, quo vescatur vel sit ei omninò necessarium ad aliquem gravem morbum expellendum, dum ab ipso non intendatur pollutio. Ratio est, quia iste utitur jure suo, & re necessaria sibi, ad quam per accidens sequitur pollutio, si eam non intendat, & consequenter præter intentionem, sicut vacans suæ defensionì, eamque intendens, non occisionem alterius, sine peccato aggress.

aggressorem occidit, quia mors ejus sequitur per accidens, & præter intentionem ex causa justa, & necessaria. Ex quo patet discrimen inter hunc casum, & præcedentem Azor. Unde malè Sanc. loco cit. num. 8. diversos casus confundit. Generaliter utere hac regula; an quis det operam rei illicitæ, vel non simpliciter necessariæ, & debite, quæ enim ad hanc sequuntur imputantur ad culpam, si sint prævisa: vel an det operam rei licitæ omninò necessariæ, vel debite; quæ enim ad hanc sequuntur licita, vel saltem non illicita sunt.

5 Pro complemento notandum est, quodd proxima occasio peccandi potest esse, vel circa præcepta positiva; vel circa præcepta negativa. Illa, quæ versatur circa præcepta negativa, cum reducatur ad ipsa, induit rationem ipsorum: & quia hæc obligans semper, & ad semper, & in nullo casu licitum est ea facere, quæ sunt contra hæc præcepta; licet aliquando non sit illicitum ea pati: ita etiam in nullo casu, neque ob metum, neque detrimentum, neque infamiam, neque ex causa utili, vel honesta licitum est non fugere occasionem proximam peccandi in hoc peccatorum genere: illa verò occasio peccandi, quæ versatur circa præcepta positiva, ut circa festorum sanctificationem, jejunia, recitationem horarum, & similia; sæpè licitè non est fugienda; quando scilicet adest necessitas aliqua, notabile detrimentum, infamia, concursus alterius præcepti majoris ponderis, & similia, & generaliter in omnibus illis casibus, in quibus excusat observantia præcepti positivi, excusat etiam occasio proxima illa transgrediendi, quapropter habens officium, vel negotiationi incumbens, ex quibus sibi victum quaerit, quæ sunt ei occasio proxima omittendi sacrum in die festo, non tenetur illud officium, & negotium deferere. Similiter conversatio aliqua, quæ alicui est occasio omittendi recitationem horarum, quam non potest deferere sine notabili detrimento, non est fugienda. Ratio hujus est, quia istæ occasiones in talibus circumstantiis non sunt occasio proxima peccandi, nam in illis non obligat præceptum positivum, cum obliget pro loco, & tempore; consequenter omisio actus præcepti tunc non est peccaminosa; ac proinde iste non versatur in proxima occasione peccandi, licet omittat, vel sit in occasio-

casione omittendi actum, qui absolute est in precepto, & hoc bene notandum est etiam pro sequenti Propositione.

PROPOSITIO LXIII.

Licetum est querere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel Proximi.

1 **H**Ujus Propositionis impugnatio, quamvis ex precedenti satis pateat, eam tamen breviter expugnabimus. Pro quo notandum est ipsam esse laxiorem precedenti; in illa enim asserbatur non esse fugiendam, supposito quod in ea, quis reperiretur, in hac vero asseritur posse directe queri: ubi nota ly, *querere*, ut contra distinctum a reperiri, non enim dicitur querere, qui ad aliquod bonum opus vadens, puta ad ministrandum infirmo Sacramentum, reperiretur præter intentionem in occasione proxima peccandi: in tali casu teneretur juxta dicta fugere occasionem quantum potest, & peccare eam non fugiendo, non tamen peccavit ibi eundo.

2 Hinc sequitur, Parochum, qui pro munere officii sui, ad quod tenetur, advocaretur ad ministrandum Sacramentum: vel alius Sacerdos in casu extreme necessitatis, in quo etiam tenetur, & sciret ibi esse occasionem sibi proximam peccandi, non diceretur illam querere. An autem teneatur uterque hanc occasionem fugere? Dico, quod simplex Sacerdos, qui teneretur ex Charitate, cum ordo Charitatis sit prius ad seipsum, quam ad Proximum in eadem linea, tenetur occasionem illam peccandi fugere, si non potest per interiorem animi præparationem ita se præmunire, ut occasio ipsi sic armato non sit proxima ad peccandum. Parochus vero, qui tenetur ex officio, non potest fugere illam occasionem, sed est moraliter impotens ad eam fugiendam; unde potius dicitur pati, quam illi se committere.

3 An autem iste Parochus, qui experitur se ex administratione officii sui, vel ratione auditionis confessionis, vel alterius exer-

exercitii muneris sui frequenter versari in proxima occasione peccandi, teneatur officium deferere? Respondeo, quod si non potest per interiores præparationes animi, & exteriores macerationes corporis, illas declinare occasiones, itaut per hæc nequeat adversus occasiones prævalere, sed frequenter labatur, tenetur officium deferere, ut constat ex supradictis, quia bonum spirituale propriæ salutis cuicumque alteri est præferendum.

4 Nota quoque ly, *directè*, dupliciter sumi posse: uno modo, ut contra distinguitur à secundariò intento, ut si quis vadens ad Ecclesiam ad audiendum sacrum, & secundariò, ut audiat musicam, non diceretur directè ire ad audiendum cantum, & hoc modo idem significat, ac principaliter. Alio modo sumitur prout contra distinguitur ab eo, quod est per accidens, & nullo modo intentum, quo pacto comprehendit etiam secundariò intentum; quia etiam hoc non est per accidens, & præter intentionem. In prædicta Propositione sumitur hoc secundo modo, non primo, cum certum sit occasionem proximam peccandi non esse primariò intentam ab eo, qui habet pro fine bonum spirituale, vel temporale proprium, vel alterius, & sic frustra poneretur, ly *directè*, sensus ergo est illum directè querere occasionem proximam peccandi, qui licet primariò intendat bonum spirituale, vel temporale, tamen prævidet in illo loco, ubi ad hoc exequendum est iturus, ad futuram proximam peccandi occasionem, & nihilominus ire vult. His notatis.

5 Dicendum est: licitum non esse pro quocumque bono spirituali nostro, vel Proximi accedere ad locum, vel circumstantias, ubi prævidetur fore occasio proxima peccandi. Hæc est directè opposita damnatæ Propositioni, docetur tamen ab Angelico Præceptore 2. 2. q. 26. art. 5. ubi in fine corp. sic concludit: *Homo non debet subire aliquod malum peccati, quod contrariatur participationi Beatitudinis, ut Proximum liberet à peccato.* Sed exponere se occasione proximæ peccandi est peccatum, ut patet ex supradictis, & concedunt omnes DD. & liberare proximum à peccato est maximum bonum spirituale ejus: ergo non est licitum per D. Th. exponere se occasione proximæ peccan-

candi, seu (quod idem est) accedere ad locum ubi prævidetur fore proxima occasio peccandi, etiam pro bono spirituali Proximi: ergo à fortiori, nec pro bono temporali. Posset probari ratione ejusdem S. D. ibidem. Videatur Bann. in eodem loco.

6 Probatur tamen ex illo principio lumine naturali noto: non sunt facienda mala ut eveniant bona: unde D. Paulus agebat: *Non sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere, faciamus mala, ut veniant bona, quorum damnatio justa est. Sed quæredirectè occasionem proximam peccandi est malum: ergo non est faciendum, ut eveniant bona, sive spiritualia, sive temporalia nostra, vel Proximi.*

7 Probatur specialiter de bonis spiritualibus, sive temporalibus nostris, ex quo à fortiori patebit de illis Proximi. Bonum majoris ordinis non est postponendum bono inferioris ordinis, sed salus animæ est bonum majus quocumque bono spirituali, sive temporali nostro: ergo non est ipsi postponendum: atqui de facto postponeretur ab eo, qui propter aliud bonum spirituale nostrum, vel temporale quæreret directè occasionem peccandi: ergo, &c. Major patet, & est consequentia evidenter illata ex illo principio: non sunt facienda mala, ut veniant bona, malum enim esset, minus præferre majori. Minor probatur ex doctr. S. T. loco cit: quia salus animæ nostræ est id, quod primò participatur à bono Divino in nobis, est enim participatio Beatitudinis, quo nil majus habere possumus: ergo est majus bonum quocumque alio bono spirituali. Patet etiam ex hoc, quodd omnia alia bona spiritualia à nobis ad salutem animæ debent ordinari, aliàs perversus esset ordo, & bona non essent, si è converso fieret. Minor subsumpta constat, quia quærens directè occasionem peccandi, negligeret salutem animæ, & minoris faceret, quàm alia bona, sive spiritualia, sive corporalia: potestque confirmari ex illo dicto Salvatoris: *Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

8 Contra hanc conclusionem videtur militare exemplum Moyſis, qui Exod. 31. orabat Dominum dicens: *Aut dimitte sis banc noxam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti, & exemplum*

quoque D. Pauli qui ad Rom. 9. ait: *Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo Jesu pro fratribus meis.*

Sed de his videatur Bibliotheca sacra lib. 2. lit. V. ubi duodecim refert expositiones SS. & DD. Solùm afferam illam D. Chrysostomi *lib. de compunctione cordis*, & *lib. 3. de Provid. Dei*, & *bom. 16. ad Rom.* ubi ait Moysen, & Paulum pro Deo, & gloria ejus, quem magis, quàm seipsos diligebant, petivisse, & optasse ex magno affectu Charitatis carere Divina fruitione (non peccata committere) nè Deus irrideretur ab impiis Infidelibus, quòd non posset populum suum educatum ab Ægypto introducere in terram Promissionis: & intelligenda est petitio conditionaliter, idest si opus esset, ut ego delerer de libro tuo. Vide D. Aug. 9. 14. *Exodi*, & *Bern. serm. 12. in Cant.*

9 Ex dictis sequitur: non posse aliquem se exponere proximæ occasionì peccandi, ut convertat meretricem, seu ire ad ejus domum, ut exhortetur ad Pœnitentiam, si prævīdet esse ipsi occasionem proximam lapsus: similiter dicito de eundo ad Infidelium conversionem, & similibus.

10 Dubitabis: an qui die festo dùm vult ire ad audiendum sacrum; cum aliam Ecclesiam adire non possit, nisi ubi prævīdet adesse sibi proximam occasionem peccandi; quia scilicet ibi ejus inimicus adest, vel mulier, quàm nimio fervore concupiscit; teneatur potius ire ad Ecclesiam, ut præceptum impleat, vel non adire, ut occasionem peccandi vitet: & an propter hoc, ab obligatione audiendi sacrum sit exemptus?

Respondeo, quòd in tali casu, non dicitur querere occasionem peccandi, dùm à præcepto cogitur ibi intervenire, non spontè vadit: vadens autem ibi insurgit difficultas: an teneatur fugere occasionem peccandi: & dico teneri fugere, se actibus internis muniendo, visum ab inimico, & muliere cohibendo, quod potest; ac proinde non deobligatur ab auditione sacri, cum volenti nil difficile, & facienti quantum in se est Deus non denegat gratiam: unde in ejus potestate est præcepto satisfacere, & occasionem peccandi declinare; ex ejusque pravitate provenit visum in mulierem figere. Quòd si nihilominus, his non obstantibus; motibus interioribus (casus est valdè

difficilis, si omnia prædicta præmittantur) adeo concutitur, ut in proximo sit consensus, & aliter nequeat victoriam reportare, tenetur fugere occasionem, & ab obligatione sacri erit liber, cum præceptum Ecclesiasticum in concursu Divini cesset, quando cum eo est impossibile.

PROPOSITIO LXIV.

Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia inferiorum Fidei, & etiam si per negligentiam culpabilem nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

Hanc Propositionem verbis generalibus docuit Sanc. disp. 9. num. 18. dicens, *Ignoranti doctrinam Christianam &c.* citatque Sanch. in summa lib. 2. cap. 3. num. 21. require supra Propos. 22. num. 12. fol. 111.

PROPOSITIO LXV.

Sufficit illa mysteria semel credidisse.

Hanc propositionem, licet cum addito, docuit Tambur. in Meth. Confess. lib. 3. cap. 5. §. 1. dicens: *Tria insuper hic adverto, primò in bene moratis, seu confiteri solitis supponi posse semel hæc mysteria credidisse, semel inquam, nam ex necessitate mediis semel sufficit.* Require supra Propos. 22. n. 13. fol. 112.

Expliciunt Propositiones à Sanctissimo Domino Innoc. XI. damnatæ.

Aliqua circa ipsum Decretum explicanda supersunt, & primò quid importet illa particula, *disputativè* ut distincta ab illa, *defenderit*, nam si non defendit, videtur non alio modo disputare, nisi impugnando; quod licitum est. Breviter ad hoc dicitur, disputativè tractare, idem esse, ac de aliqua istarum Propositionum ita disserere, ut rationes pro utraque parte pro-

te proponantur, non defendendo assertivè, nec impugnando vel tantùm rationes in favorem ipsarum proponendo, licet cum protestatione hoc faciendi disputationis gratia; vel hoc fiat in colloquio privato, & causa discursus, vel contra defendentem oppositum harum Propositionum arguendo: defendere verò importat eas assertivè propugnare, rationes probativas adducere, animo, vel modo ipsas confirmandi, non merè referendo; argumentis in contrarium occurrendo, & similia. Uterque actus sub excommunicationis sententia inhibetur.

Hinc solvitur aliud dubium, an scilicet proponens argumenta in favorem earum, & referendo rationes, quæ à suis Auctoribus pro eis afferebantur, eaque solvendo in prædicto Decreto vetitum intelligatur.

Cui respondeo nullatenus vetitum, sed permissum in illis verbis: *Nisi forsan impugnando*. Species enim est impugnationis argumenta contraria diluere: dirutis enim fundamentis, ædificium ruere oportet.

Alia difficultas est circa præceptum abstinendi à censura contra eas Propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur: an in hoc præcepto comprehendantur, qui unam sententiam defendentes, alteram esse falsam asserant.

Huic negativè respondeo. Ratio est, quia hoc dicens, non aliud intendit, nisi oppositum se tenere, cum enim teste Aristotele, ab eo, quod re est, vel non est propositio dicatur vera, vel falsa, dicens illam opinionem esse falsam, non aliud asserit, nisi ita non esse, quod etiam implicitè dicit, dum oppositum asserit, & hoc intelligitur, in sua sententia. Tum etiam quia, cum frequenter Scholastici, nè replicent totam propositionem, brevitatis causa in præmissis utantur hoc vocabulo, hoc est falsum, & proinde in consequentia ita inferunt, hoc æquivalet negativæ propositioni.

Censuræ igitur, & notæ communiter censentur istæ: temeraria, erronea, errori proxima, hæreticalis, hæresis, error in Fide, offendens pias aures, omninò improbabilis, scandalosa, & similia, quæ præcipi in prædicto Decreto intelliguntur

ut ab eis quisque abstineat, cum ad S. Sedem Apostolicam iudicium de his proferre pertineat.

Quæcumque igitur in hoc opere, ope Doctoris Angelici, non ex meo protuli, ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Beatæ semper Virginis sub Rosarii titulo, à qua in horto Dominicano flores doctrinæ erumpunt; ac Divi Thomæ Aquinatis, ad fidelium profectum, studiosorum utilitatem, Ecclesiæque munimen, omnia ejusdem Sanctæ Sedis Iudicio, correctioni, ac censuræ submitto, pro qua paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire, ut Principis Apostolorum verbis utar. Et cum Petro Damiano addo: *Nos si quid erravimus ad Petri magisterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hec est enim illa officina fabrilis, cui nimirum is, qui fabri filius dicebatur, Dei filius præsidet; ad cujus regulam omnis meritò moneta reducitur, ad cujus rectitudinis lineam, quicquid uspiam depravatum fuerit reformatur.*

Gedeonis Gladii Finis.

A D
G E D E O N I S
G L A D I U M
A P P E N D I X

In quo iterum nonnullæ dirimuntur controversiæ circa
Observationes, supra Propositiones damnatas à SS.D.
N. Innoc. XI. editas à Rever. P. Mag. Raymundo
Lumbier Ord. Carmelitarum.

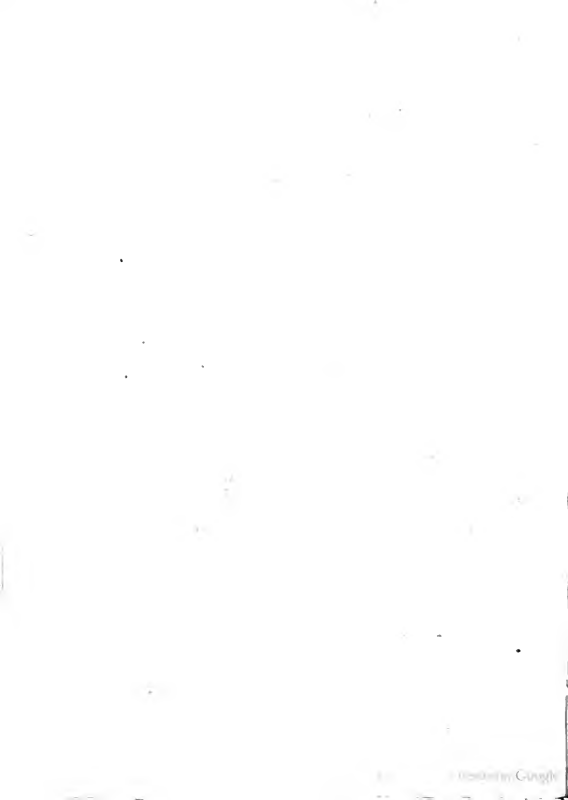
Auctore Reverendo Patre Sacræ Theologiæ Lectore

FR. LAURENTIO MARIA PISANI
ORDINIS PRÆDICATORUM.

Fidelissimæ Civitatis Mylarum.

V E N E T I I S, M. DCCIV.
Apud Aloysium Pavinum.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

A P P E N D I X

A D

GEDEONIS GLADIUM.

I **D**Um hoc opus sub prælo sifteret, Observationes circa easdem damnatas Propositiones ad me pervenerunt, in Hispania editæ à Doctissimo, & Rever. Patre Magistro Rasmundo Lumbier, tot præfulgido titulis, ac doctrinæ radiis perspicuo, ut hoc æro inter Carmelitici-Ordinis radiantia sidera computetur. Meritò hujus instar fulgoris mea exigua tenuitas, qui minimum inter Dominicanos omni ex capite locum teneo, tenebrescet. Fateor, ni adeò res fuerit progressa, incesum retinuisse: quippè cum aliorum utilitas mihi fuerit calcar, dum buie satis consultum prospexerim, temeritatis censuram, quæ à concursu in stadio cum viro adeò insigni, procul dubio immineret, haud invide declinassens. At ita res se habet: qui iter colibere nequeo, ulterius progredi cogor.

Cursim igitur prædictas observationes lustrans, pauculas annotationes circa ea, quæ cum à me dictis pugnant adjiciam: reliqua ab eo ubertim scripta intacta, ac studiose legenda maximopere commendans: non enim malevolo ducor animo, sed veritatis amore.

2 Primùm igitur omnium, mi lector, in prædicto Authore, à te duo in universum notari cupio. Alterum, cum ex Guimenio, vel Amedeo (idem est scriptor) aliquos Thomistas pro quibusdam opinionibus citat, nullam à te adhiberi fidem; nam ut luculenter ostendit Vincentius Baronius in secundo Tomo Moralis Theologiæ ad hoc specialiter instituto, in Dominicanos infensissimus Guimenius; plures falsò eis attribuit opiniones, vel Thomistas fingens, aut adulterans, aut eorum verba mutilans; adeò progressus, ut ipsiusmet S. Thomæ textus corruerit; vel ad alienos detorserit sensus. Et ut scias quanta Baronio debeat fides, hoc unum perpende; post primam impressionem, Alexandri VII. jussu, Romæ à sex magnæ notæ Theologis re-visum, ac diligenti scrutinio ad examen vocatum, approbatum, commendatumque fuisse; ac exinde typis secundo evulgatum.

Alterum: Tapia in toto opere ab ipso citatum, doctrinæ radiis, ac pastoralis insula perlucidum, ad Hyspalensem Archiepiscopatum tandem, post Compluti moderatas summo plausu cathedras, ac duas Episcopales, quæ par est prudentia, rectas Ecclesias, ex Ordine Prædicatorum assumptum fuisse,

ut ex hoc capias, laxitates perpetuò hujus Ordinis alumnos improbasse : & ex eorum doctrinis damnationis diluculum illuxisse.

3 In primis igitur, circa ea, quæ ad Jurisdictionis punctum spectant, observ. 3. §. 2. In quibus absumus; ac circa materiam probabilem Sacramenti in casu necessitatis : satis mihi suadeo Prop. 1. ejus fundamenta diluissse, itaut nihil ibidem dictis addere sit necessesse.

4 Resolutionem ab eo adductam §. 4. observ. 3. posse nempe in mortis articulo simplicem Sacerdotem valide, ac licite absolutionem impendere, etiam approbato præsentè, probabilissimam censo; ac ejus opere ad summum probabilis gradum evectam : at quia adhuc ultrà probabilitatis fines non progreditur : & opposita usquemodò in sua probabilitate persistit, & aliunde sit tutior, ut ipsemet n. 61. fatetur : in praxim illam deducentem ab inobedientie crimine SS. Innoc. Decr. immunem reddere non audeam; quo cautum est sub obedientie mandato, ne quis aliquam damnatarum Propositionum ad praxim deducat : hæc autem videtur particularis quædam sub prima damnata contenta; quod hoc discursu perspicuum fore arbitror : Illicitum est in Sacramentis conferendis uti opinione tantum probabilis relicta tutiore, etiam in puncto Jurisdictionis, ut ibi probatum reliqui; atqui tantum probabilis (quocumque gradu probabilitatis gaudeat) est opinio asserens, posse simplicem Sacerdotem moribundo absolutionem impertiri, approbato non absente, negans verò tutior : ergo illicitum est ea uti, hæc relicta : unde non solum est de consilio hanc sequi, sed de præcepto.

Unum tamen advertam : casum necessitatis à Trid. permixtum, in quo omnes DD. conveniunt posse simplicem Sacerdotem moribundo absolutionem impertiri, aliquorum DD. nixus autoritate, ad unicam approbati absentiam non fore coarctandum; sed extendendum, quories de approbato fracturum sigillum timetur; vel ex confessione ei facta aliquod grave damnum redundare poterit tertio : hæc namque, si ab integritate confessionis, quæ est de Jure Divino sufficiunt excusare, & impossibilitatis morales nomine vestiuntur; multò magis casus necessitatis appellari poterunt in presenti.

5 Dubitationem à Lumbier allatam eadem observ. 3. §. 5. de contritione requisita ad valorem Sacramenti Pœnit. cum hanc adhibere tutius sit, quam si sola Attritio in pœnitente reperiatur, optimè ab eodem resolutam; paucis verbis, arbitror enodasse Prop. 1. num 3. ubi obiter, exempli gratia, materiam Sacr. Pœnit. adduxi. Addam tamen immeritò §. 1. num. 24. opinionem Cajet. requirentis Attritionem, quæ saltem foret existimata contritio, censurasse. Falsum inquam est, opinionem Cajet. post Trid. non mansisse probabilem : eò quòd Trid. assignans dogmaticè Attritionem pro Sacr. Pœnit. non addidit debere esse contritionem existimata : nam Conc. neque addidit dolorem peccatis ex motivo dilectionis Dei originem trahere; sed solum ex metu gehennæ, & pœnarum; vel turpitudinis peccati : & tamen opinio hujuscemodi dilectionem requirens, etiam post Conc. Trid. est probabilis; nec potest ex Alex. VII. Decr. aliqua censura notari; nec ipse eam censurare audeat : quæ quidem etiam de dilectione perfecta, ut ipse innuit, intellecta, plus exigit, quam si foret existimata contritio : cur igitur impune poterit opinio Cajet. censurari ex hac parte, quia aliquid plus Attritionem ultrà requirit; cum modò ea, quæ contritionem veram exigere videtur sit incensurabilis?

6 Circa Propositionem 4. quæ agebat : *ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili*. Quam ipse adducit observ. 6. à n. 119. assert rationes, quibus Gonet ante Sanctissimi damnationem, prædictam

Pro-

Propositionem impugnavit, quam tamen ipse fatetur propugnasse in tract. de Fide: quarum prima est hæc. Si Infidelis apparet magis credibilis, & magis probabilis Catholica Fides, quam propria secta, non habet ignorantie excusationem, satis enim ipsum admonet illa formido de minori probabilitate, quam circa propriam sectam habet, atque adeo ea ignorantia jam est vincibilis. Item quia si videns quod probabilior est, & quod magis ad veritatem accedit, permanet in propria secta, quam agnoscit minus ad veritatem accedere, certe veritatem contemnit, nec illam curat.

7 Hanc rationem solvere nititur, parum efficacem existimans: sique ait: si hic opinionum conflictus esset in eligenda Religione, deberet quis amplecti quod probabilior est: at in præsentis non est eligere, sed mutare; & mutare hodie sine securitate ex sola majori probabilitate (quæ formidinem falsitatis non excludit) est exponere se periculo, ut cras novæ rationes appareant, quæ oppositum probabilior reddant, atque adeo obligent ad novam mutationem, quod est res durissima, & exposita magnæ inconstantie.

8 Hæreamus hic paulisper, & observemus, ipsi non placere mutare Religionem ex sola majori probabilitate; quod coincidit cum Propositione condemnata: nam Propositio condemnata, vel loquitur in eligenda Religione, vel in mutatione Religionis: constat autem loqui in mutatione Religionis, qua Infidelis detinetur, & ipsemet in principio, in hoc sensu assertit argumenta, quibus prædicta Propositio nitebatur; In hoc sensu adducit rationes Gonetii, & hunc esse casum Propositionis damnatæ supponit, ut ex ejus discursu patet; & ex illis verbis relatis: *at in præsentis non est eligere, sed mutare*: ergo Propositionis damnatæ sensus est, non teneri Infidelem ad mutandam Religionem ex sola majori probabilitate, quod asserit Lumbier: idem enim est hoc, ac dicere ab Infidelitate excusari Infidelem non mutantem Religionem ductum opinione minus probabiliori: si enim non tenetur, excusatur ab Infidelitate, & dum ex sola majori probabilitate non tenetur; jam ductum opinione minus probabiliori: stante enim opinione probabiliori Catholice Fidei, jam minus probabilis est opinio, qua ducitur pro sua secta.

9 Inde ad argumentum Gonetii respondet: majorem probabilitatem non auferre penitus formidinem, an illud sit verum nec ne; immo addere aliam formidinem magnam, an sit gravis, & illicita inconstantia, ab antiqua, & Paterna Religione sub his contingentibus recedere.

Sed in hoc sibi contradicit, dum in resp. ad primum argumentum in favorem hujus Propositionis damnatæ num. 126. ait: *Non esse inconstantiam, vel levitatem animi mutare Religionem, quando in capeffenda vera fiat salus æterna, vel æterna damnatio, & ut ut sit periculum non assequendi veram, dum res est in sola probabilitate, quantumvis majori; periculum tamen est minus, quàm probabilitate minori, & consequenter illa sequi debet, est enim tutiori via ingredi, & saltem docet ratio naturalis esse formaliter prudens consilium apud Deum: allegare enim poteris fuisse se in causa dubia quod melius sibi, & Deo placitius intellexit: quare nequis esse ibi formalis error, quidquid de materiali sit.* Hæc ille: quibus sibi contradicit, rationemque Gonetii mirè confirmat; non enim Gonetius voluit majorem probabilitatem adimere formidinem; sed cum in majori probabilitate sit minor formido, majorque securitas, quæ sufficiens est ad expellendam ignorantiam invincibilem falsitatis suæ sectæ, ob quam solum poterat excusari ab Infidelitate, nullus amplius excusationi remanet locus.

Ad Confirmat. respondet: *Non esse contemptum veritatis quando de veritate non constat; hic autem licet major aliqua apparentia veritatis sit, de veritate non constat:*

stat: exercere autem mutationem certam propter meliorationem incertam videtur posse prudentem detinere nō faciat, quin hoc sit contemnere veritatem, sed velle prius affecuri de ipsa. Hæc autem responso manifestè contradicte his, quæ ex ipsomet paulò ante retulimus; neque argumentum enervat, nam ad minùs ab illa majori probabilitate debet moveri ad inquisitionem veritatis: quòd si hanc negligat, certè contemnit veritatem: quod benè intulit Gonet ex hoc quòd adhuc in propria permanet secta, idest in illa quiescens, nec veritatem quærens. Præterquàm quòd circa ea, quæ sunt fidei, non debet de veritate constare; sed de credibilitate, quæ major est, existente majori probabilitate; & imprudenter se gereret, qui non relinqueret minùs pro magis probabili; hæcque est melioratio certa ex parte actus mutationis, certum enim est melius esse in materia tàm gravi probabilius amplecti: quidquid sit, an ex parte objecti, in quod sit mutatio, sit melioratio certa.

10. Affert deindè secundam rationem Gonet, quæ sic procedit: Auctores qui defendunt errorem probabilem Infidelis, ipsum ab Infidelitate excusare; vel loquuntur de vera, vel de apparente probabilitate; si de vera, ea reperiri non potest in Infideli; nullus enim error vera probabilitate gaudet: probabilitas apparens excusare non sufficit, alioquin omnes hæretici excusationem haberent: ergo, &c.

Ad hoc argumentum respondet: illos Auctores loqui de vera probabilitate, & ait probabilitatem Infidelis esse veram probabilitatem respectivè ad ipsos Infideles, quibus illa falsitas, quia nōdùm est aperta ipsis, non est error, hocque latè explicat.

At existimo Gonetum loqui de vera probabilitate in seipsa, vel apparente in seipsa; licet hæc respectivè ad aliquem sit vera probabilitas, videlicet in ejus existimatione: sicque possemus subdistinguere probabilitatem veram, in absolutam, & respectivam: vera probabilitas absoluta est quando in se fundamenta sunt solida ad probandam aliquam propositionem, & cum ea habent connexionem, licet non evidenter, sed obscurè probent; vel quia sunt media extrinseca, non probant demonstrativè, sed probabiliter. Probabilitas verò respectiva, est quando fundamenta in se non sunt solida; vel non habent connexionem in se cum propositione: at respectu ejus, cui non est aperta falsitas, apparent solida, vel connexionem habentia cum propositione; & in hoc sensu dixit Aristotiles: *sepe falsa sunt probabiliora veris*. Loquendo scilicet de probabilitate respectiva: unde Angeli, qui cognoscunt pro utraque parte rationes probabiles, quæ adducuntur, cognoscunt quænam sint probabiles absolute, quænam respectivè. Gonet igitur appellat veram probabilitatem illam quæ est in se, & absolutè talis, quæ non potest dari de falso; potest enim hoc verosimili, & apparenti fundamento fulciri, non solido, & absolutè vero; vocat autem apparentem probabilitatem illam, quæ est respectivè talis, quæ licet ipsis videatur vera probabilitas, in se tamen talis non est; unde in se solùm est probabilitas apparens: hinc solùm verbaliter discrepabit Gonet à Lumbier.

Demus igitur, ut ipse vult, probabilitatem Infidelium esse veram respectivè, adhuc in suo robore stat argumentum Gonet, nec dum est solum, nam sic resumo: vel hæc probabilitas respectiva sufficit excusare ab Infidelitate, vel non: si secundum, habemus intentum, quia sic non excusabitur Infidelis illa ductus probabilitate, si primum: ergo omnes hæretici essent excusandi, cum omnes pro se habeant aliquam hujusmodi probabilitatem pro sua secta, & consequenter nullus peccaret peccato Infidelitatis, quod tanquàm

quàm inconueniens deducebat Goncz; quæ consequentia æquè sequitur admiffa refponfione Patris Lumbier.

11. Hic advertere oportet: aliud eſſe, Infidelem non excuſari ab infidelitate; aliud verò tenet mutare Religionem. Ad hoc, ut quis excuſetur ab Infidelitate, ideſt; ut ad novam culpam non imputetur ei Infidelitas, ſed dicatur Infidelis negativè, requiritur ignorantia invincibilis, ut tradidit Propoſ. 4. ex S. Th. ut autem admittatur hæc ignorantia invincibilis requiritur, ut nihil unquam ſeriò audierit de Fide; nullus ei prædicaverit, aut myſteria Fidei propoſuerit: ut habet ipſemet Lumbier eadem obſerv. 6. §. ult. num. 170. quam alit eſſe communem ſententiam, & regulam generalem S. Aug. Immo addit S. Th. ſufficere ad hoc, ut reſtituerit auditui Fidei. Ratio eſt; quia cum aliquid audivit ſeriò, & ſufficienter, incipit habere remorſum, & dubitationem de ſua ſecta, ac proinde tenetur inquirere veritatem; cum in re tanti momenti, in qua agitur de æterna damnatione, & ſalute, non debeat inquisitionem veritatis omittere; unde ſi hanc omitteret, culpabiliter, & vincibiliter eſſet Infidelis. Vel ſi auditui Fidei reſtitit, ipſe eſt in culpa, ut Fidei Catholicæ veritatem ignoret; unde culpabiliter ignorat.

Ad hoc autem, ut teneatur mutare Religionem, requiritur major probabiliras Catholicæ Fidei & in hoc ſenſu intelligitur damnata Propoſitio, dum ibi dicitur: *non credens*: quod idem eſt, ac non mutans Religionem. Exemplum ſit ex communi Moralistarum doctrina: ſi aliquis poſſeſſor bonæ fidei urgetur dubio poſitivo; an res, quam poſſidet ſit ſua, necne, tenetur ſtatim inquirere de veritate, ut certioretur, alioquin mortaliter peccabit hanc diligentiam omittens: non tamen tenetur ſtatim illam reſtituere, niſi quouſque deprehenderit probabilius eſſe alterius. Ita proportionaliter in præſenti.

12. Inquires: an requiratur evidentia, vel certitudo moralis de majori probabilitate Catholicæ Fidei; & iudicium reflexum de ipſa majori probabilitate, ut quis teneatur mutare Religionem?

Pater Lumbier obſerv. 6. cit. num. 124. & 125. & 141. videtur exigere moralem certitudinem, vel evidentiam huius majoris probabilitatis, ac iudicium reflexum de ipſa. At exiſtimo hoc non requiri: ratio eſt, quia cognita majori probabilitate (hæc enim cognitio requiritur, aliàs reſpectu illius non eſſet major probabilitas, poteſtque ſine iudicio reflexo haberi præſcindendo à morali certitudine, & evidentia illius,) eſt minus periculum ſequendo opinionem probabiliorcm, quàm ad hærendo minus probabilis, conſequenter eam amplecti eſt tutiori via incedere, eſtque prudens conſilium faceres, quod magis à periculo recedit in re tam gravi: ergo, &c. Tum quia hoc videtur magis conſonum Propoſitionis condemnationi, & oppoſitum videtur cum illa coincidere: nam ſi non tenetur credere, niſi haberet evidentiam, aut moralem certitudinem, aut iudicium reflexum de illa, adhuc ductus opinione minus probabilis, non credens, excuſaretur ab Infidelitate; quod ibi damnatur: quoniam, etſi moralis certitudo, vel evidentia, aut iudicium reflexum de illa majori probabilitate abſint: eo ipſo quòd pro Catholica Fide verſatur opinio probabilior, per hoc præciſè, ad perſeverandum in ſua ſecta, ad non credendum, ducitur opinione minus probabilis. Nec cum fundamento aſſeritur illam Propoſitionem fuiſſe damnatam pro caſu ſpeciali illius Lutherani relati à Caram. qui habebat evidentiam majoris probabilitatis Catholicæ Fidei; dum abſolventè, ſine addito, & in tota ſua amplitudine, eo modo quo aliqui Catholici DD. eam tradidere, condemnatur.

13 Circa Propositionem 65. quam assert eadem observ. 6. num. 159. non mihi placet excusatio Tambur. idque quod subdit. *Non esse condemnabile. quod Fides de his mysteriis, semel sufficeret ut medium (quando probabile est nec etiam semel esse sic necessariam) dummodo maneret præceptum de ea Fide sæpius repetenda.* Nam in primis facit sensum, quod per illa mysteria intelligantur tantum mysteria Trinitatis, & Incarnationis: Tambur. autem loquitur indefinitè de omnibus mysteriis Fidei, inter quæ certum est contineri ea, quæ sunt necessaria necessitate mediæ, ac proinde satis condemnabile est semel esse necessariam illorum Fidem, ut medium ad absolutionem obtinendam; & nullatenus probabile, nec etiam semel esse sic necessariam; ut fusè suo loco probavi. Secundò nequeo intelligere, quomodo posset implere præceptum sæpius repetendi Fidem, qui licet semel crediderit illa mysteria, ea oblitus est: in quo sensu illa Propositio damnatur, & à Tambur. in Meth. Confess. adducitur: unde admissio, quod damnetur Propositio prædicta quantum ad necessitatem præcepti, cum ex doctrina illa Tambur. impotentia satisfaciendi huic præcepto oriatur, etiam ipsa damnatur.

14 Deinde num. 160. adducit tres sensus, in quibus posset esse damnata prædicta Propositio, vel scilicet, ut ea credito semel habita ad confessiones in posterum subserviat, quin necesse sit in ipsis repetere talem Fidem: vel ut sufficiat semel in vita ea credidisse, ut licet deinceps esset ignorantia culpabilis, vel culpabilis oblitio, non violaretur Fidei præceptum, nec esset obex ad absolutionem, vel satisfieri præcepto de Fide explicita circa hæc mysteria, per unum actum illius, semel in vita habitum.

At ego existimo in duobus primis conjunctim esse damnatam, quia hæc Propositio refertur ad præcedentem, in qua sermo erat de Fide necessaria ad absolutionem obtinendam; ac proinde ly *sufficit* debet referri ad absolutionem, damnaturque sufficere semel credidisse illa mysteria, ut absolutionis aliquis sit capax: ita ut tam oblitio, quam ignorantia culpabilis sit obex ad absolutionem; ac proinde creditio semel habita non sufficiat ad confessiones in posterum faciendas, ut satis suo loco probavi. Hinc si intelligat Lumbier de omnibus mysteriis Fidei, inter quæ continentur ea, quæ certò apud omnes sunt necessaria necessitate mediæ ad actum supernaturalem doloris, ad confessionem omnino requisitum, eliciendum, malè subdit. *Quare in duobus postremis sensibus, & fortè non in primo damnata est hæc Propositio.* Si verò loquatur de mysterio Trinitatis, probabile existimo: at si conjunctim cum Incarnationis mysterio, omnino falsum: quamvis enim dolor de peccatis absolutè haberi possit sine Fide explicita Incarnationis, nullatenus tamen, ut ordinatus ad remissionem peccatorum medio Pœnitentiæ Sacramento obtinendam: cum hoc debeat supponere virtutem remissivam à Christo collatam, & ejus institutionem ab ipso procedentem.

In tertio verò sensu, puto non procedere condemnationem præfatæ Propositionis, non quia sensus iste falsus non sit, sed quia in hoc sensu jam fuerat damnata Propositio 17. qua dicebatur: *satis est actum Fidei semel in vita elicere.* Unde non oportebat iterum hic eam condemnare. Tum quia, ut dixi, hæc Propositio refertur ad præcedentem; quare damnatur in sensu, quo præcedens, ut scilicet satis sit ad absolutionem obtinendam semel credidisse; ita ut nec actum Fidei opus sit repetere, nec obset oblitio mysteriorum Fidei.

15 Lumbier Observat. 7. & iterum 20. circa primam ab Alex. VII. damnatam Propositionem, de Charitatis præcepto breviter discurrens, ait: sibi videri obligare sæpius in vita, & in morte, licet facile non sit assignare positivè istud quando. Observat. 20. probabiliter inclinatur, ut ad hoc quilibet quotannis teneatur, & initio usus rationis, & in mortis articulo, at etiam oppositum probabile censet, nè conscientias (inquit) pluribus scrupulis implicet. Quidam verò æquè Doctus, ac pius ad hoc propositum proclamat. Bone Deus! cur, cum pauci sint in Universo scrupulosi, innumerique relaxationi dediti, tanta erga scrupulosos ducuntur charitate Doctores, ut nullam erga perditos habeant? cur tantoperè scrupulis medendis incumbunt, non relaxationi reparandæ? At hic Auctor deinde aliquantulum plùs debito, meo videri, præceptum Charitatis arctavit, suamque doctrinam ex D. Th. deducere conatur; cui recentior quidam adjunctus est. Ea propter in retàm perdifficili, ex Angelico fonte, varias doctrinæ aquas sparsim effusas hauriens, præsiùs, ac fusiùs, iterum calamum resumere cogor; Divina, ut spero, suffultus ope, Aquinatis radiante fulgore, tam necessariam attingere veritatem, ac diligentibus illam promovere confidens.

16 Vult itaque prædictus Auctor præceptum dilectionis Dei obligare, cum interruptitur ordinatio virtualis actuum humanorum in Deum; adeò ut ex vi præcepti Charitatis teneamur omnes actus nostros in Deum virtualiter ordinare, & toties actum Charitatis oporteat repetere, quoties, hæc virtualis ordinatio deficit, & interruptitur: taliter quòd quoties per peccatum hæc virtualis ordinatio interrupta fuit, resurgente peccatore, statim teneatur actum Charitatis elicere, ut ordinatio virtualis sequentium actuum resumatur. Ab existente verò in Gratia, toties actus Charitatis debent repeti, quoties hæc virtualis ordinatio, vel novitate actionis, vel somno, intermittitur, ut sequentes actiones virtute actus Charitatis iterum in Deum virtualiter referantur. Taliter quòd, tota ratio, quare obliget præceptum elicendi actum Charitatis, est, ut homo omnia sua referat in Deum, & toties obligat; quoties hæc ordinatio virtualis interruptitur.

17 Hæc autem opinio falsa est, & contra D. Th. falsa quidem; quia supponit teneri hominem omnes suas actiones ex Charitate facere: immò hoc principium est basis hujus doctrinæ, si enim ad hoc non teneretur, quomodo teneretur tunc actum Charitatis elicere, quando interruptitur ordinatio virtualis? Hæc enim consequentia, non nisi ex isto principio deduci potest, eoque negato, tota hæc ruit doctrina: sic enim in horum sententia oportet syllogizare. Ut actus nostri referantur virtualiter in Deum, ut Auctorem supernaturalem, oportet actum Charitatis præcedere; ordinatio enim virtualis nequit à solo habitu haberi, sed prævium exigit actum: ergo tenetur homo, toties actum Charitatis elicere, quoties hæc virtualis ordinatio interruptitur. Quæ quidem Consequens non potest probari, nisi hæc addita præmissa. Sed homo tenetur omnes suas actiones, virtualiter in Deum Auctorem supernaturalem ordinare, si enim ad hoc non tenetur, nullatenus, præceptum elicendi actum Charitatis, quoties hæc ordinatio interruptitur, colligi potest. Concedamus enim nos, illas actiones, non esse in Deum virtualiter ex Charitate ordinatas; at hoc non esse necessarium, nullumque præceptum obligare, ut taliter homo in Deum sua referat opera; proindeque nec opus esse, ut actum dilectionis Dei eliciat, qui ad hanc ordinationem est necessarius.

Su-

18 Supradictum autem principium falsum est: nam ex eo sequeretur pſura inconvenientia. Primò: quòd quicumque exiſtens in peccato mortali, quodcumque opus bonum faciens, peccaret mortaliter; non quidem ratione operis facti, ſed ex eo capite, quia illud opus non eſſet in Deum ordinatum, ſi ad hoc teneretur: hoc autem videtur coincidere cum illa Prop. Mich. Bajl, quæ eſt 34. in ordine, inter damnatas à B Pio V. & Greg XIII. qua aſſerebatur: *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Quam quidem, neque Bajus potuit intelligere formaliter, ex objecto, ad quod opus tendit, ſed ex alio capite, quod concomitanter concurrir, ut illud opus ex objecto bonum, evadat malum, ut dicit deinde Propoſ. 39. Unde iſti Auctores quòd ad ſubſtantiam cum Bajo convenirent, quàmvis non in motivo, ex quo peccaminosa redderetur illa actio.

19 Hoc argumento uſus eſt S. Th. 1. 2. q. 100. art. 10. in arg. ſed Contra. dicens: *Quicumque non ſervat præceptum, peccat mortaliter: ſignitur modus Charitatis cadat ſub præcepto, ſequitur, quòd quicumque operatur aliquis, non ex Charitate, peccet mortaliter: ſed quicumque non habet Charitatem, operatur non ex Charitate: ergo ſequitur, quòd quicumque non habet Charitatem, peccet mortaliter in omni opere, quòd facit, quantumcumque ſit de genere bonorum; quòd eſt inconveniens*. Conſimilem doctrinam tradidit q. 2. de malo art. 3. ad 7. dicens: *Hoc autem eſt ſimpliciter falſum, quòd omnis actus, qui non eſt ex voluntate informata Charitate, ſit de meritorius, aliqui illi, qui ſunt in peccato mortali, in quolibet ſuo actu peccarent, nec eis eſſet conſulendum, quòd interim quidquid boni poſſent, facerent: nec opera ab eis facta, quæ ſunt de genere bonorum, diſponerent eos ad Gratiã; quæ omnia ſunt falſa*.

Nec valet dicere: non teneri peccatorem omnes ſuos actus ordinare virtualiter in Deum; ac proinde non peccare in omni actu, quem facit exiſtens in peccato mortali: ſed tunc peccaſſe contra præceptum Charitatis, quando primò peccavit, interrumpſtunc ordinationem ſuorum actuum in Deum.

Non inquam valet: nam quare Juſtus teneretur virtualiter omnes ſuos actus in Deum ordinare, itant per Adverſarios teneatur, quoties hæc ordinatione interrumpitur, iterum actum dilectionis Dei elicere, quamvis Charitatem non amiſerit, per quam, ſaltem ordinationis habitualis remanſit: & non tenebitur peccator omnes ſuos actus ita in Deum ordinare? Quare peccabit Juſtus hanc ordinationem virtualem omittens, non verò peccator? Nunquid deterioris conditionis erit Juſtus, quàm peccator in eodem opere faciendo, cum huic habitualis quoque deſit in Deum ordinatione? Nectunc ſolùm dicendum eſt peccaſſe, quando per peccatum hanc ordinationem interrumpit, quia illa interruptio continuata eadem eſt tranſgreſſio. Non inquam: nam licet per peccatum ſit a verſus à Deo, attamen poſſet ad Charitatem habendam ſe diſponere, ut ait S. Th. 1. 2. loco cit. in corp. *Homo poſſe ſe diſponere ad Charitatem habendam, & quando habuerit eam, poſſe ea uti*. Et ſic ſua culpa eſſet, ut tunc ex Charitate illud opus non faciat; & ſi teneretur actus ſuos in Deum ordinare, peccaret, non ſe diſponendo ad Charitatem habendam, ut ex Charitate faceret, quia non fecit quantum in ſe erat. Et quamvis idem peccatum continuatum ſit, diſtinctum tempore omittit id, ad quòd aliquis teneretur, puta reſtituere aliena, quando actus eſt per ſe præceptus; quando tamen eſt propter aliud, toties urget novum præceptum, totiesque cenſetur omittit, quoties diverſitas eorum, propter quæ præcipitur, occurrir. Quia, namque tenetur quiſque Confeſſionem ſumptioni Eucharistiæ præmittere; non ſolùm peccat, quando primò Confeſſionem omiſit, etſi nova peccata non committat;

tat; sed quoties Confessionem Communioni non præmittit: nec minus sunt diversi actus illæ multiplicatæ Communiones; quàm varia opera bona, quæ facit peccator: immò illæ sunt solo numero diversæ; hæc autem, sæpè contingit, specie esse diversa.

20 Ex his sequitur aliud inconueniens, nempe, quòd statim ac peccator peccavit, teneretur actum Charitatis elicere, & conteri, nè sequentes actiones, quas post peccatum eliceret, careant virtuali ordinatione in Deum; quod tamen est contra communem DD. sensum.

Næque valet, si dicas: sufficere, ut sequentes actiones non sint deordinate à Deo; non tamen requiri, ut sint ad ipsum ordinatæ. Non, inquam, valet: nam si requiritur per hos DD. quos impugno, virtualis ordinatio actuum in Deum; ut huic præcepto opponatur quisque, sufficit hujus ordinationis omisso: ad peccandum enim contra præceptum positivum, sufficit omisso actus præcepti.

21 Sequitur quoque ex prædicta sententia aliud inconueniens; nempe peccatorem existentem in peccato mortali; cum per Attritionem supernaturalem accederet ad Sacramentum Pœnitentiæ, in eodem actu peccare mortaliter; quia ille actus non esset virtualiter ordinatus in Deum ex Charitate: Nam non ex aliquo actu antecedente, cum iste sit interruptus per peccatum. neque virtute novi actus, cum supponamus hunc non elicere tunc, sed actum Attritionis; qui licet includat aliqualem Dei dilectionem, in aliquorum sententia; non tamen illam, quæ sit verus actus Charitatis; hæc enim habet pro objecto Deum, ut summum Bonum, ad quod omnia referantur; non timorem Inferni, vel aliud quodcumque motivum deformitatis peccati, ut oppositæ alteri Divinæ perfectioni: quæ respicit Attritio supernaturalis.

22 Sequitur tandem. Justum peccantem venialiter, peccare mortaliter; quia peccatum veniale non refertur virtualiter in Deum, quamvis in ipsum habitualiter possit referri, unde in eo actu omitteret Justus virtutalem ordinationem in Deum ex Charitate. Hinc D. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 1. non aliter posse solvi hoc argumentum judicavit, nisi per hoc, quòd sufficiat habitualis ordinatio nostrorum actuum in Deum, nempe non faciendo aliquid oppositum Divinæ dilectioni; sic enim ait, *Dupliciter contingit ex toto corde Deum diligere; uno quidem modo in actu, idest, ut totum cor hominis semper actualiter in Deum feratur; & ista est perfectio Patriæ. Alio modo, ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur, ita scilicet, quòd nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat: & hæc est perfectio viæ, cui non contrariatur peccatum veniale; quia non tollit habitum Charitatis, cum non tendat in oppositum objectum, sed solum impedit Charitatis usum.*

Quæ verba S. Doctoris nequeunt admittere aliquorum glossam, dicentium intelligere, nomine habitualis, virtutalem ordinationem, nam perspicuum est seipsum explicasse de vera habituali, cum dixit, *ita scilicet, quòd nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat.* Ad ordinationem autem virtutalem non sufficit hoc, sed ulterius requiritur, quòd ille actus procedat ex Charitate influente per aliquem actum antecedentem. Patet etiam ex causali, quam adducit, idèd scilicet peccatum veniale non contrariari Charitati viæ, quia non tollit habitum Charitatis, & hoc idèd, quia non tendit in oppositum objectum, non esset autem vera, si intelligeretur in verbis antecedentibus de ordinatione virtuali, quia peccatum veniale, licet non contrarietur Charitati, non tamen est ex Charitate, & quamvis non tendat in oppositum objectum; tamen tenderet in objectum, quod non refertur virtualiter

liter in finem Charitatis, & per hoc sufficeret tollere habitum Charitatis, ratione hujus omissionis, ut sequitur ex Adversariorum sententia, ut probavimus. Denique patet ex postremis verbis, ubi S. D. ait: *sed solum impedit Charitatis usum*. Si autem virtualiter ordinaretur in Deum ex Charitate, jam tunc actu esset exercitium Charitatis in illa virtuali ordinatione, & non impediretur Charitatis usus.

23 Est etiam hæc opinio contra D. Th. ut patet ex locis supra adductis, & ex aliis adducendis: nam S. D. sæpè docet ordinationem virtutalem nostrorum actuum in Deum, ex Charitate, esse quidem necessariam, ad hoc, ut actus nostri sint meritorii vite æternæ, quia ad hoc neque sufficit habitualis ordinatione; ut ait loco cit. de malo, inquit: *Non omni actus procedens à voluntate informata Charitate est meritorius, si voluntas pro potentia accipitur, alioquin venialia peccata essent meritoria, quæ committunt interdum etiam Charitatem habentes; sed verum est quod omnis actus, qui est ex Charitate, est meritorius*. Et deinde subdit clariùs: *Unde modus sub necessitate præcepti includitur, secundum quod præceptum ordinatur ad consequentem Beatitudinis, non autem secundum quod ordinatur ad vitandum reatum pœnæ: unde qui bonos parentes, non habens Charitatem, non meretur vitam æternam, sed tamen neque demeretur*. Idem docet q. 23. de Verit. art. 7. ad 8. Alio modo dicimus ad aliquid teneri, quia sine hoc non possumus finem Beatitudinis consequi, & sic tenemur, ut aliquid ex Charitate faciamus, sine qua nihil potest esse æternæ vite meritorium. Attamen S. D. in prædictis locis semper negat teneri actus nostros virtualiter ordinare in Deum ex Charitate, aded ut hanc virtutalem ordinationem omitendo peccemus: siquæ ista obligatio nec ex præcepto Charitatis, nec ex vi aliorum præceptorum, quæ obligent, ut ex Charitate fiant, oritur; ex quocumque enim horum proveniret; peccaremus, & reatum pœnæ incurreremus, omitendo; quod negat S. D. ut expressiùs habet loco cit. de malo; dicens: *Teneretur autem quilibet ad conformandum voluntatem suam voluntati Divinæ, quantum ad hoc, quod velit quicquid vult Deus eum velle, secundum quod Dei voluntas innotescit per prohibitiones, & præcepta; non autem quantum ad hoc quod ex Charitate velit*. Et loco cit. de Verit. sic clariùs loquitur: *Dupliciter ad aliquid tenemur, uno modo sic, quod si non faciamus, pœnam incurremus, quod est propriè ad aliquid teneri. Et sic, secundum communioris opinionem, non tenemur ad faciendum aliquid ex Charitate, sed ad faciendum aliquid ex dilectione naturali, sine qua ad minus, quicquid fit, malè fit*. In quibus verbis nota: quod est propriè ad aliquid teneri. Quia alius modus, nempe, ut meritoriè faciamus, non est propriè ad id teneri. Ex quibus satis liquet, rationem, quare Adversarii volunt teneri ad eliciendum novum actum Charitatis, quoties ordinatione virtualis interruptitur, quia scilicet tenemur actus nostros ex Charitate, saltem virtualiter, in Deum ordinare, falsam esse si loquatur de necessitate præcepti propriè, undecumque proveniat, sic enim ipsum transgrediendo pœnam incurreremus, quod per S. Th. est falsum: nihil enim tenemur ex Charitate facere, ex vi præcepti; idem enim est dicere: non tenemur ad aliquid faciendum, quod dixit D. Th. verbis mox citatis; ac dicere, nihil facere tenemur, sicuti enim, non aliquis, æquivaleret ad ly, *nullus*, ita, non aliquid, ad ly *nihil*.

24 Attamen ex hoc ipso colligitur, quantum quisque studere debeat, ut opera sua ex Charitate faciat, hac præfusa cogitatione; nè scilicet vacent merito, quod magni ponderis cuilibet esse deberet. Considerandum quoque est, non omnino præcepto vacare, aliquid ex Charitate facere; nam eo ipso, quod

quodd est necessarium adultis necessitate medii ad consequendum finem Beatitudinis, cum omnia necessaria necessitate medii, sint etiam necessaria necessitate præcepti, hoc etiam sub præcepto cadere debet, & ideo S. Th. non solum dixit esse utile aliquid ex Charitate facere, sed de præcepti necessitate, quantum ad hoc, quodd meritorie actus nostros faciamus; quod adeo verum est, ut Pelagianæ impietatis dixerit esse, asserere: non teneri aliquid ex Charitate facere, quia sic posset aliquis sine Charitate legem implere; ergo aliquid ex Charitate, & meritorie facere, cadit sub lege, & consequenter sub præcepto. At quia loquendo de hoc præcepto proveniente ex necessitate medii, non requiritur, ut omnia opera nostra ex Charitate fiant, ideo dixit S. Th. quodd aliquis faciens opus non ex Charitate, non meret ut vitam æternam, sed tamen non incurrit reatum pœnæ, quia potest per aliud opus legem implere, sed solum requiritur, ut aliquid opus ex Charitate fiat & ideo loci cit. de Verit. dixit Angelicus. *Et sic tenemur, ut aliquid (nota ly aliquid, ut contradistinctum ab omni) ex Charitate faciamus.*

25 Hinc patet Magistrum Gonet tom. 10. disp. 2. de merito art. 6. malè asserere, eum, qui post peccatum, resurgeret per Pœnit. Sacram. cum sola Attritione supernaturali, nullumque actum Charitatis eliciat, si statim contingat mori, ad Beatitudinem ingredi, non tamen ratione meriti (cum ipse optimè ibidem, & ex S. Th. & efficacissimis rationibus probaverit, opus meritorium debere esse ex Charitate, saltem virtualiter influente) sed titulo hæreditatis. Malè, inquam, hoc asserit, si loquatur de eo, qui nunquam, nec antea, aliquem actum Charitatis elicuerit, aliàs iste sine Charitate legem implevisset, quod quidem intelligendum est de actu, non enim habitus cadunt sub præcepto. Itaque nec titulo hæreditatis Beatitudinem consequeretur: quia transgressor extitit præcepti Charitatis, provenientis ex necessitate medii, quod indefinitè protota obligat vita: nec adulti titulo hæreditatis sed meriti, conceditur Regnum, quare Paulus aiebat: *adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi.*

26 Ex alio quoque capite videtur esse contra S. Th. præfata opinio, quam impugno: nam S. D. pluribus in locis, ut est 2. 2. q. 44. art. 1. ad 1. & art. 4. ad 1. & præcipue 1. 2. q. 100. art. 10. in corp. ubi ex professo de hoc agit, asserit modum Charitatis non cadere sub præcepto, secundum quodd est modus actuum aliarum Virtutum; sic enim inquit: *Alio modo potest considerari actus Charitatis secundum quodd est modus actuum aliarum Virtutum, hoc est, secundum quodd actus aliarum Virtutum ordinantur ad Charitatem, quæ est finis præcepti; hoc. Et hoc modo verum est, quod secundi dixerunt, quodd modus Charitatis non cadit sub præcepto.* Per istos autem Auctores modus iste caderet sub præcepto, quia volunt, ut sit in præcepto actus Charitatis, ut per eum ordinentur cæteri actus virtualiter.

Neque dicas: hos Auctores, non asserere, modum Charitatis prædictum cadere sub præcepto: immò expressè hoc negare; sed solum velle modum intrinsecum Charitatis cadere sub præcepto; quod utique docet D. Th. 2. 2. locis mox citatis. Non, inquam; hoc dicas, nam licet hoc fateantur, tamen implicitè deinde in eorum doctrina, modum prædictum cadere sub præcepto, continetur. Quod quidem, ut clariùs pateat, ex eodem D. Th. videamus, quid sit modus iste Charitatis, secundum quod, scilicet, est modus aliarum Virtutum, & inveniemus consistere in hoc, quodd actus aliarum Virtutum ordinentur ad Charitatem, vel fiant ex virtuali ordinatione Charitatis, quod dixit S. D. loco mox cit. 1. 2. explicans in quo prædictus

Y

modus

modus consistat, inquit. Hoc est, secundum quod actus aliarum Virtutum ordinantur ad Charitatem, & q. cit. de malo noverunt illa verba: non autem quantum ad hoc, quod ex Charitate velit, nisi secundum illos, qui dicunt, quod modus Charitatis est in præcepto. Ubi patet S. Doctorem, hoc, quod ex Charitate fiant actus nostri, asserere, non posse defendi, nisi ab illis, qui dicunt quod modus Charitatis est in præcepto. Cum igitur Adversarii velint nos teneri ad eliciendas actiones ex Charitate, idest, ut virtualiter ordinentur in Deum ex Charitate, nam ad hanc ordinationem reasumendam dicunt teneri actum Charitatis repetere; jam in eorum doctrina continetur, cadere sub præcepto prædictum Charitatis modum.

27 Dices 1. contra prædicta D. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. explicans quid importet diligere Deum ex toto corde, ait, importare hoc, quod omnia referantur in ipsum Deum. Hoc ipsum asseruit 1. 2. loco à nobis cit. ad 2. ubi dicit: Dicendum: quod sub præcepto Charitatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet, ut omnia referantur in Deum. Sic ergo qui honorat parentes, tenetur ex Charitate honorare, non ex vi hujus præcepti, quod est, honorare parentes, sed ex vi hujus præcepti: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Ergo per S. Th. ex vi præcepti Charitatis tenetur quisque suas actiones in Deum ordinare; licet ad hoc non teneatur ex vi præceptorum specialium, quod esset, modum Charitatis cadere sub præcepto.

Resp. quod S. D. quando dicit, Deum diligendum esse ex toto corde, idest, ut omnia referantur in Deum, intelligens est in ipso actu dilectionis, non in cæteris, quos deinde elicere debet, hoc est, quod quando homo elicit actum Charitatis, ad quem tenetur, debet per illum actum, omnia in Deum referre, cum enim actus Charitatis tendat in Deum, ut diligibilem super omnia, & tanquam finem ultimum, hocque est de Intrinsicis ejus ratione; non diligeretur autem super omnia, & ut finis ultimus, si per illum actum non referrentur omnia in Deum; inde fit, omnia in ipsum illo actu deberet referri, aliàs actus Charitatis non esset, quapropter hic modus est de substantia actus Charitatis, & instans præcepto de eliciendo actu dilectionis, si hic modus deesset, non impleteretur præceptum. Hoc autem ibidem ad 1. docuit S. D. dicens: Sub præcepto, quod datur de actu alicujus Virtutis, non cadit modus, quem habet ille actus ex alia superiori Virtute, cadit tamen sub præcepto modus ille, qui pertinet ad rationem propriam Virtutis, & talis modus significatur, cum dicitur: Ex toto corde. Hinc tamen non valet inferri, teneri hominem semper omnes suas actiones referre in Deum, ita ut hac ordinatione interrupta, oporteat, & sub præcepto teneatur novum actum Charitatis elicere.

Nota igitur, aliud esse, per actum Charitatis, omnia referri debere in Deum, quando elicitur: aliudque esse ex vi præcepti Charitatis teneri semper, omnia in Deum virtualiter ordinare; quod expressè negat S. Th. ut patet ex locis superius allatis. Unde ad locum adductum in argumento ex 1. 2. dico intelligendum esse, tunc teneri parentes ex Charitate honorare, ex vi præcepti dilectionis, quando simul concurrunt præceptum dilectionis Dei, & præceptum honorandi parentes, quia tunc illum actum honoris tenetur ex Charitate in Deum referre, & hoc consonat verbis ibidem immediatè subditis à D. Th. sic dicente: Et cum ista sint duo præcepta affirmativa, non obligantia ad semper, possunt pro diversis temporibus obligare, & ita potest contingere, quod aliquis implet præceptum de honoratione parentum, non tunc transgreditur præceptum de omissione modi Charitatis. Potest ergo per D. Th. implens præceptum de hono-

nora-

noratione parentum, non semper ex Charitate hoc facere; nec semper ad Deum ex Charitate, hunc actum in Deum referre; sed quando simul illa duo praecepta concurrunt, & quia aliquando, non simul concurrunt, potest alterum implere, non peccando, si ex Charitate id non praestet.

Ex quibus patet sensus verborum ejusdem S. Th. loco cit. 1. 2. in corp. ubi explicat, in quo consistat modus Charitatis, dicens. *Hoc est dictum, quod in hoc praecepto, honora Patrem, non includitur, quod honoretur Pater ex Charitate, sed solum quod honoretur Pater: unde qui honorat Patrem, licet non habeat Charitatem non efficitur transgressor hujus praecepti; & si sit transgressor praecepti, quod est de actu Charitatis, propter quam transgressionem meretur poenam.* In his enim postremis verbis, in quibus Rec-tior quidam fundatur, non est intelligendus S. D. quod semper honorans Patrem, & non ex Charitate, sit transgressor praecepti, quod est de actu Charitatis; hic enim sensus non bene cohereret cum verbis, quae paulo ante attulimus, quae protulit S. Th. in eodem art. nec cum aliis locis ejusdem. Sed sensus est, admissio, quod tunc transgrediatur praeceptum de actu Charitatis (quod contingeret, quando simul hoc praeceptum urgeret) non tamen ideo esset transgressor praecepti de honoratione parentum: sique congruit cum cæteris locis D. Th.

28 Dices 2. S. D. 2. 2. q. 10. art. 5. ad 1. ait: *Charitas est una, quæ inheret summo Bono, sunt autem diversa vitia Charitati opposita, quæ per conversionem ad diversa bona temporalia recedunt ad uno summo Bono.* Ergo peccans, & si non contra Deum immediate, sed vel occidendo, aut furando, aut fornicando, peccat contra Charitatem, sique duo peccata committit: ac proinde praeceptum dilectionis Dei obligat, ut quæ sunt, ex Charitate fiant; sicut enim omnia peccata sunt contra ipsam, ita omnia bona debent esse ex ipsa. Insuper S. Th. 2. 2. q. 34. art. 2. in corp. ait: *Ratio culpæ consistit in voluntaria aversione à Deo: hæc autem voluntaria aversio à Deo per se quidem importatur in odio Dei, in aliis autem peccatis, quasi participativè, & secundum aliud.* Ergo si quodcumque peccatum saltem participativè continet odium Dei, quodlibet erit contra Charitatem, cui opponitur odium, & sic dupliciter peccaret, quicumque quodlibet peccatum committeret. Item S. D. 2. 2. q. 25. art. 12. in corp. ait: *Quilibet actus peccati mortalis contrariatur Charitati secundum propriam rationem, quæ consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia, & quod homo totaliter illi se subiciat omnia sua referendo in ipsum.* Ergo idem quod prius.

Resp. concesso primo Enthymemate, negando reliquas consequentias. Verum est enim, quod quicumque peccans opponitur Charitati, & dilectioni Dei habituali, ex hoc tamen non sequitur quemlibet peccantem, duo peccata committere: pro quo, nota, quod Charitas dupliciter sumi potest, uno modo, ut positivè eliciens proprium actum, qui est dilectio, & sic de ipsa datur praeceptum speciale, & positivum, obligans per se; quod pluries repetitur in S. Script. illis verbis: *Diligas Dominum Deum tuum, &c.* Et hoc modo sumptum, obligat pro loco, & tempore, sicut cætera praecepta positiva, & ad peccandum contra hoc praeceptum sufficit omissio dilectionis. Alio modo sumitur, prout est quædam generalis jussio non faciendi quidquam contra Deum, non recedendi à Deo per conversionem ad bonum commutabile, sed omnia referendi ad ipsum Deum, idest negativè, nihil scilicet admit-tendo, quod relationem ad Deum tollat: ut dixit idem S. D. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 2. *Alio modo, ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur; ita scilicet quod nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat.* Et hoc praeceptum est negativum, obligans semper, & ad semper, quia ad sem-

per tenemur non facere quidquam contra legem Dei. At hoc præceptum non ponit in numero cum specialibus præceptis Decal. sed hæc sunt determinatio- nes, & quasi conclusiones illius generalis præcepti, & universalis principii ideoque dicitur in Script. *In his duobus mandatis universa lex pendet, & Propheta*. Et Apost. ad Rom. 13. loquens de dilectione Proximi, omnia præcepta secundæ tabulæ ad dilectionem Proximi reducit, postquam dixerat. *Qui diligit Proximum, legem implevit*. Et tandem concludit: *Plenitudo ergo legis dilectio*. Super quem locum ait S. Th. *In quantum verò dilectio Proximi includit dilectionem Dei, intelligitur, quòd dilectio Proximi excludit malum, non solum, quòd est contra Proximum, sed etiam quòd est contra Deum, & sic includuntur etiam præcepta tabulæ primæ*. In quo etiam sensu dixit idem S. D. 2. 2. q. 44. art. 1. ad 3. *Omnia præcepta Decal. ordinantur ad dilectionem Dei, & Proximi, & ideo præcepta Charitatis non fuerunt connumeranda inter præcepta Decal. sed in omnibus concluduntur*. Quæ verba non sunt intelligenda in eo sensu, quo ea usurpat defensor Tambur. in Apolog. contra Baron. num. 20. & 21. eis intendens probare præceptum Charitatis non obligare per se, sed in alio: nam S. D. loco cit. ad 1. dixerat: *Cadit tamen actus dilectionis sub præceptis specialibus*. Unde q. 25. art. 4. cum probasset Charitatem esse specialem Virtutem, quia habet objectum speciale; scilicet Bonum Divinum, in quantum habet specialem rationem boni; ad 3. explicat in quo sensu ab Aug. dicta sit generalis iustitia, inquit, *quia ad hoc reducuntur omnia alia præcepta, sicut ad finem, secundum illud 1. ad Timoth. 1. Finis præcepti est Charitas*. Non ergo ideo, quia non sit de Charitate speciale præceptum; ut etiam observavit in favorem D. Th. Lumbier observat. 20. num. 686. Unde præcepta Charitatis, licet sint specialia, includuntur tamen in aliis præceptis, vel quia omnia reducuntur ad ipsa tanquam ad finem; vel quia includuntur in omnibus, tanquam principia in conclusionibus, quæ potius in sua virtute conclusiones includunt. Qui ergo peccat mortaliter, peccat utique contra præceptum Charitatem, sed non ideo duo peccata committit, quia præceptum, in quod peccat, est quædam determinatio præcepti Charitatis: sicut qui die festo operi servili incumberet, non committeret duo peccata; alterum, quia non sanctificat festum, & alterum, quia operi servili incumbit; quia hoc est pars illius.

Ex hoc autem non sequitur, quòd sicuti omnia peccata sunt contra ipsam Charitatem, ita omnia bona debent esse ex ipsa. Ratio discriminis est, quia illa opponuntur præcepto negativo jam explicato, quod obligat ad semper; hæc autem cadunt sub præcepto positivo, quod non ad semper obligat, ut ex supradictis patet. Unde idem S. Th. q. 23. cit. art. 7. resolvit posse dari veram Virtutem sine Charitate, secundum quòd Virtus ordinatur ad aliquem finem particularem; cui doctrinæ, quia viderentur contraria quæ habet in resp. ad 1. & 2. nota aurea verba Cajet. sic dicentis: *In eodem art. tam in resp. ad 1. quam in resp. ad 2. cave ne fallaris ex eo; quòd dicitur, scilicet sine Charitate deest debita ordinatio ad finem ultimum; si namque debita ordinatio deficit, actus non solum est imperfectus, sed malus: privatio siquidem boni debiti malum constituit. Cave inquam, quoniam non est sermo de ordinatione debita actui, ad hoc quòd sit bonus moraliter, sed ad hoc quòd sit bonus simpliciter, id est ad vitam eternam. Et propterea huiusmodi privatio, non constituit actum malum moraliter, sed non bonum simpliciter. Et pro tempore, quo obligat præceptum Charitatis, constituit etiam malum: privatio siquidem boni debiti, quando, sicut, &c. oportet, constituit verè rationem mali.*

29 Remanet igitur inquirendum : quando non obliget præceptum Charitatis, prout præcipit actum positivum dilectionis Dei, & quando peccet homo speciali peccato contra Charitatem, omittendo dilectionis actum : suppono namque ex D. T. aliquando committi peccatum contra hoc præceptum; ut patet ex his, quæ habet 1. 2. loco cit. dicens: *Unde qui honorat Patrem, licet non habeat Charitatem, non efficitur transgressor hujus præcepti, & si sit transgressor præcepti, quod est de actu Charitatis.* Ubi loquitur de præcepto dilectionis Dei, hic enim est Charitatis actus. Et ibid. ad 2. clarè innuit, præceptum elicendi actum dilectionis Dei, aliquando obligare, & aliquando transgressionem posse contingere hujus præcepti, ut patet verbis superius relatis. Præter tempus igitur à me probabiliter assignatum suo loco, aliud tempus colligendum videtur ex D. Th. quod sequentibus conclusionibus explicabo.

30 Dico 1. Tenetur homo, ex vi præcepti Charitatis, permanere, & perseverare in Charitate, non recedendo ab amicitia Dei; non quidem propter alia opera faciendâ; sed propter ipsam Charitatem, ut semper in amicitia Dei permaneat.

Probatur ex S. Script. nam Joann. 15. præcepit Dominus: *Manete in dilectione mea*: quod quidem est distinctum præceptum ab eo, quod tradiderat de actu dilectionis, cum dixerat: *Dilige Dominum Deum tuum*, &c. & cap. 14. ait: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.* Super quæ verba, lect. 5. sic ait S. Th. *Ergo qui sic habet mandata Dei, aliquantulum servat ea, sed adhuc imponitur ei, ut servet perseverando: unde dicit Aug. qui habet in memoria, & servat in vita, qui habet in sermonibus, & servat in moribus, qui habet audiendo, & servat faciendo, qui habet faciendo, servat perseverando, ipse est qui diligit me.*

Probatur etiam ratione. Quilibet tenetur non peccare, & Legem servare sed hoc ipsum importat in Charitate permanere, & ab amicitia Dei non recedere; ut patet tum ex verbis adductis, Joann. 14. & etiam Joann. 15. ubi dicitur: *si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea.* Super quæ verba lect. 2. ait S. Th. *Hic ostendit, quid sit manere in ejus dilectione, & primo ostendit quod hoc est servare ejus mandatum, &c. Dicit ergo manere in dilectione mea, & hoc facietis, si præcepta mea servaveritis, sic enim manebitis in dilectione mea.* Ergo quilibet tenetur in Charitate permanere, & ab amicitia Dei non recedere.

31 Dixitamen: non quidem, propter alia opera faciendâ, sed propter ipsam Charitatem, quia cum Charitas sit finis præcepti, non est per se ad alia ordinata. Tum etiam quia, si permanere in Charitate esset necessarium propter alia opera faciendâ, necessaria esset in omnibus operibus nostris habitualis ordinatio Charitatis in Deum, sicque ea, quæ sunt à peccatore, cum fiant sine hac habituali ordinatione, non solum, non essent meritoria, sed essent demeritoria, non quidem ex vi ipsius operis, sed quia concomitanter peccaret, omittendo hanc habitualement ordinationem, quod esse inconveniens supra dixi. Nec obstant illa verba supra relata D. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 2. in quibus videtur velle habitualement ordinationem Charitatis, nam ibi loquitur de habituali ordinatione ipsius hominis, non operum ejus, dicit enim: *Ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur; ita scilicet quod nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat.* Quod importat negationem eorum, quæ sunt contra Legem Dei: non positionem alicujus ordinationis in Deum, in his, quæ non sunt contra Legem Dei.

32 Ex quibus patet hominem non peccare duplici peccato, etiam quando primò Charitatem amittit, altero contra præceptum speciale, & quod transgreditur, & altero contra præceptum servandi habitum Charitatis, hoc enim est generale mandatum, quia includitur in omnibus præceptis, nec ponit in numero cum eis, quantum ad multiplicationem peccati, ut ex supradictis patet; aliàs ratio aversionis, & conversionis constituerent duo peccata.

33 Dico 2. Toties tenetur homo actum positivum dilectionis Dei elicere, quoties id necessarium fuerit pro conservatione habitus Charitatis, & amicitie Dei, & toties peccabit, quoties hunc actum tunc temporis omittet.

Hæc conclusio supponit necessarium fore actum exercitium pro conservatione habitus Charitatis; quod quidem duplicem sensum habere potest. Uno modo, quia Charitas in sui conservatione dependeat ab actibus, sicut habitus acquisiti, qui per cessationem ab actu corrumpuntur, non quidem extincti, sed macore, ut loquitur Arist. quia nempe senescunt, & per absentiam causæ conservantis pereunt, & in hoc sensu falsum est Charitatem in sui conservatione ab actibus dependere; est enim habitus infusus, à Deo dependens tanquam à causa, tam in sui productione, quam in sui conservatione. Alio modo, ut intelligatur, quod per cessationem ab actu diminuitur Charitas indirectè, per hoc quod refrigescit subiectum habens Charitatem, per cessationem ab actu, & disponitur ad corruptionem ipsa Charitas, ut dixit S. Th. 2. 2 q. 23 art. 10. in corp. *Potest tamen indirectè dici diminutio Charitatis, dispositio ad corruptionem ipsius, quæ fit, vel per peccata venialia, vel per cessationem ab exercitio operum Charitatis.* Et hoc ideo, quia debilitantur vires, ut contrario agenti, nempe motivis inducentibus ad peccatum mortale resistere possit, unde facile ab eis superari potest, sicque Charitas amittitur: unde idem S. Th. ibid. art. 11. in corp. ait; *Unde quando actu in Deum non fertur, potest aliquid occurrere, per quod Charitas amittitur.* Et ad 4. sic inquit: *Charitas secundum rationem sui actus excludit omne motivum ad peccandum; sed quandoque contingit quod Charitas actu non agit, & tunc potest intervenire aliquid motivum ad peccandum, cui si consentiatur, Charitas amittitur.* In hoc igitur sensu necessarii sunt actus dilectionis Dei pro conservatione habitus Charitatis, ut homo in Charitate permaneat, & ab amicitia Dei non recedat, & hæc necessitas, cum non ordinetur ad aliud extra lineam Charitatis, sed ad ipsam Charitatem, non incongruit actibus Charitatis; qui sunt actus ejus, quæ est finis præcepti. Hoc supposito.

34 Probatur Conclusio. Certum est extare præceptum eliciendi actum Charitatis, & per se aliquando obligare, non ratione alterius, ut Propos. 7. probatum est: certum quoque est præcepta positiva obligare quoties necessitas urget; sed conservatio habitus Charitatis est necessaria necessitate præcepti, ut probatum est: & ad ipsius conservationem est necessaria actuum Charitatis exercitatio modo explicato: ergo præceptum dilectionis Dei obligat toties, quoties id necessarium fuerit pro conservatione habitus Charitatis.

Confirmatur. Præceptum de fine, implicitè claudit præceptum eorum, quæ sunt necessaria ad finem; sed conservatio Charitatis est in præcepto, ut probatum est, ergo in hoc præcepto includitur præceptum faciendi quicquid est necessarium pro conservatione Charitatis. Atqui ad conservationem Charitatis est necessaria exercitatio actuum ejusdem, quando ex eorum cessatione adeò refrigescit, ut minuantur vires ad resistendum contrario agenti, quod

ti, quod est dispositio ad ejus corruptionem: ergo tunc est in præcepto actum dilectionis elicere. Major communiter admittitur, eamque inductivè possem probare. Traditur à S. Th. 2. 2. q. 32. art. 5. in corp. ubi de dilectione Proximificat. Cum dilectio Proximi sit in præcepto, necesse est omnia cadere sub præcepto, sine quibus dilectio Proximi non conservatur. Reliquæ propositiones ex dictis constant. Non oportet autem tempus præfigere, sed unusquisque sibi consulat, quantum satis sibi esse cognoscit.

35 Obijcies 1. contra hanc secundam Conclus. autoritatibus S. Script. adductis pro prima Conclus. in quibus, præceptum Charitatis servari asseritur per hoc, quod mandata Dei servantur. Hoc etiam docuit S. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 2. ubi explicans, in quo consistat præceptum dilectionis Dei, dicit: Ita scilicet, quod nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat. Et ex authorit. jam adducta Apost. ubi per observantiam præceptorum, quæ sunt circa Proximum, probat diligi Proximum: ergo præter observantiam Legis, non oportet aliquid actum dilectionis elicere.

Hanc sententiam, quam probare intendit argumentum docuit P. Joann. Henriq. citatus à Lumbier Observ. 10. num. 685. Resp. tamen, quoddum in prædictis locis sit mentio de observantia præceptorum, etiam includitur præceptum actus dilectionis, quod, & in Lege veteri, & in nova jam fuerat promulgatum, & adeò commendatum, ut Dominus dixerit. Hoc est maximum, & primum mandatum. Unde per observantiam mandatorum non excluditur necessitas eliciendi actum dilectionis Dei. Et ex supradictis jam constat D. Th. hoc specialem præceptum statuisse, ut contradistinctum à negativo nihil faciendi contra Legem Dei.

36 Ob. 2. Si idè est in præcepto, elicere actum dilectionis Dei, quia per ejus cessationem disponitur Charitas ad corruptionem, etiam esset in præcepto, sub mortali obligante, vitatio peccatorum venialium, sed hoc est absurdum: ergo, &c. Seq. prob. nam per multiplicationem venialium etiam refrigescit Charitas, & disponitur ad corruptionem, ut patet ex adducta authoritate S. Th. ergo si hæc est ratio, quare teneatur sub mortali ad eliciendum tunc actum Charitatis, etiam esset ratio sufficiens, quare teneatur sub mortali ad vitanda venialia.

Resp. negando Sequ. ad cujus probationem dico, disparere esse rationem; nam dispositio ad corruptionem per venialia est reparabilis per ipsum actum Charitatis, qui retractat venialia, ac dispositionem ad corruptionem per illa inductam expellit: at dispositio ad corruptionem per cessationem ab actu, non potest per aliud expelli, & servor Charitatis reparari nisi per ipsum actum dilectionis: unde hic est simpliciter necessarius pro conservatione habitus, non autem vitatio venialium.

37 Dices dupliciter 1. Potest per orationem conservatio habitus obtineri, & contrario agenti resisti: ergo non est simpliciter necessarium actum dilectionis elicere pro habitu conservando. Antec. patet ex praxi piorum hominum: 2. Si toties oporteret actum dilectionis elicere, quoties id est necessarium pro habitus conservatione, necessarium esset semper in actuali dilectione manere, nam ut ait S. Th. supra relatus: Quandoque contingit, quod Charitas actu non agit, & tunc potest intervenire aliquod motivum ad peccandum. At hoc non est possibile viatori, sed est perfectio Patriæ, ut ait idem S. D. ergo.

Resp. ad 1. Quod si oratio ordinetur ad hunc finem conservandi habitum Charitatis, ab ipsa Chatitate imperatur; actus autem imperatus, licet specifica-

cificativè sumptus sit actus Virtutis, à qua elicitive procedit; reduplicative tamen, ut imperatus non specificatur ab objecto, ad quod immediatè tendit, sed à motivo, quod est objectum Virtutis imperantis, esseque actus illius. Oratio igitur, ut imperata à Charitate, ab objecto ipsius specificatur, & reduplicative ad Charitatem pertinet, quamvis specificativè sit actus Religionis.

Ad 2. nego Sequ. ad cuius probationem dico, quòd licet quando Charitas actu non agit, possit intervenire aliquod motivum ad peccandum, si tamen Charitas non est in via ad corruptionem per diuturnam cessationem ab actu, suppetunt vires ad illud motivum vincendum: unde non ideo tenetur homo actus Charitatis elicere, nè detur locus insurgendi motivis peccandi, sic enim, semper oporteret in actuali Charitatis exercitio permanere; sed ad hoc, ut in suo robore permaneat Charitas, ad insurgentia motiva vincenda, ad quod sufficit, nè diuturno tempore actus Charitatis omitantur. Hos autem plùs, minùsve repetere oportet, prout diversitas applicationis, & status exigit: ab implicato namque negotiis sæcularibus frequentius opus est actus Charitatis repeti; cum ea diverant à Deo. Ab applicato verò meditationi, lectioni sacrorum librorum, prædicationi, similibusque piis operibus, non adeò frequenter, quia cum hi actus, in piis viris, regulariter imperentur à Charitate; eorumque exercitium in suo robore Charitatem retineat; non disponitur ad corruptionem, nec diminuitur per cessationem ab actu formali dilectionis.

38 Dices tandem. Videtur, præceptum Charitatis, hoc modo explicatum, incongruè poni: nam solos Justos obligaret, non peccatores, qui à Charitate exciderunt.

Resp. quòd pariformiter ad Justos, etiam obligat peccatores: nam sicut tenemur Jus Divinum illæsum servare, non peccando, ita, & læsum, quò ad fieri potest, per Pœnitentiam reparare: ex quo colligit S. Th. præceptum Contritionis. Ita pariter, sicut tenemur Dei amicitiam conservare; ita, & per peccatum amissam, tenemur recuperare; sicque ex vi præcepti Charitatis, tenetur peccator actum dilectionis elicere ad habitum recuperandum, & iterum cum Deo amicitiam incundam: Unde S. Th. q. 23. de Verit. art. 7. ad 7. ait: *Quilibet tenetur quantum in se est ad Charitatem habendam, & si non facit quod in se est, peccat peccato omissionis.* At quia in nova lege, præcepto Contritionis successit Sacramentum Pœnitentiæ, quod cum sola Attritione justificat, potest per hoc Sacramentum, in Dei amicitiam redire: sicque ex hoc præcisè capite non tenetur peccator determinatè actum dilectionis elicere, sed indeterminatè, vel actum Charitatis, seu Contritionis elicere; vel ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere.

39 Sed meritò queris: an ad recuperandam Dei amicitiam, in quolibet instanti teneatur, itaut toties omitens actum Charitatis pro ipsa acquirenda, quoties potest, multoties peccet?

Ad hoc respondeo, non teneri in quolibet instanti, nec toties peccare, quoties potens id præstare, omittit; sicut etiam dicitur de actu Contritionis: & tamen non minùs tenetur Jus Divinum læsum reparare, quàm Dei amicitiam requirere. Tenetur igitur tunc, quando imminet necessitas aliquid faciendi, quod sine Charitate facere non potest; ut in sententia Scoti, quando singulis diebus Dominicis, tenetur ad actum amoris Dei, ex vi præcepti Charitatis; vel saltem, aliquo ejuslibet hebdomadæ die, ut probabile tuo loco reputavi: vel in die festivitatis, in qua aliquod Divini amoris mysterium

sterium recolitur; ut ibidem probabile dixi, in periculo, vel articulo mortis, &c. quæ tempora per hunc modum dicendi non excluduntur, sed aliud superadditur. Ratio est, quia præcepta affirmativa non obligant ad semper, licet semper obligent; sed quando necessitas urget, sicut etiam dixi de Justo, non teneri, nisi quando necessitas urget habitum Charitatis conservandi; ita tunc teneretur peccator, quando necessitas urget habitum recuperandi. Hoc docuit S. Th. loco cit. de Verit. post verba postremò relata, subdens, *Non tamen oportet, quodd in quolibet instanti, in quo non facit, peccet, sed tunc tantum, quando facere tenebatur, utpote, cum ei necessitas imminerebat aliquid faciendi, quod sine Charitate facere non potest, ut Sacramenta accipere.* Ubi nota hæc ultima verba: ut *Sacramenta accipere*: apposuisse S. Doctorem causâ exempli, non quia hoc unicum sit tempus, in quo ad Charitatem habendam teneretur, & hoc usus est exemplo; quia clarum est tunc temporis teneri.

40 At iterum obinurmuramentem audio: hoc modo dicendi sæpius obligari Justos, quàm peccatores ad actum amoris Dei eliciendum, frequentius enim contingit necessitas repetitionis actuum, pro habitu conservando, quàm necessitas aliquid faciendi, quod sine Charitate fieri nequit: cum etiam admissis illis probabilibus opinionibus, æquè tunc Justis, ac peccatores teneantur.

Respondeo: rem ita esse; nec mirum; nam divites ad dandam eleemosinam tenerentur, non pauperes: & potius quàm isti abstinere ab opere servili die festo obligantur. Deobligantur infirmi ab audiendo sacro, non tamen benè valentes. An ideo hoc oneris est divitibus, & benè valentibus, & quærimonia effundent, quare illi excusentur? Sicut igitur opibus, & valetudine illa onera compensantur, ita facilitate, delectatione, ac merito, quibus Justis in illis eliciendis actibus afficiuntur, onus (jucunditas potius, ac suavi-
tas) illius præcepti compensatur.

Concludamus igitur præter tempora, supra probabiliter assignata, teneri hominem ad eliciendum actum Charitatis, quoties est necessarius in Justo pro conservatione habitus Charitatis, qui per cessationem ab actu, cum tepescat, disponitur ad corruptionem, idest facillè vinci potest à contrario agente, & hoc est ex vi ipsius præcepti Charitatis, non ex vi aliorum præceptorum; unde optimè proscripsit Alexander VII. Propos. 1. sententiam asserentem hominem non teneri ad actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum ad eas Virtutes pertinentium, & Innoc. XI. illam aliam asserentem. *Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.* Sic enim obligaret ratione alterius præcepti. Neque mea sententia coincidit cum asserentibus, tunc teneri elicere actum Charitatis, quando urgeret tentatio, quæ sine actu Charitatis vinci non posset nam non ajo teneri, quando instat tentatio, sed quando Charitas est in via ad corruptionem; & propter ipsius conservationem: ex quo tanquàm effectus sequitur tentationum victoria. Cum igitur hæc necessitas sæpius urgeat, ut experientia constat, optimè damnatæ sunt illæ Propositiones, quæ vel semel tantum in vita, vel në singulis rigorosè quinquennis, per se obligare aiebant Charitatis præceptum. Super hoc autem efficacissimè, nè dicam evidenter, discurrisse arbitror, & si alicui rigida videatur doctrina, saniori tamen judicio ac Ecclesiæ sententiæ libenter meum submitto sensum.

41 In eadem observat. 7. num. 182. ubi sermo est de comedere, & bibere; & de usu conjugii, ob solam voluptatem: vult indè non inferri idem dicen-
dum

dum de aliis quibuscumque delectationibus ; unde remaneat in suo robore opinio de actu indifferente in individuo . At licet fatear opinionem de actu indifferente in individuo non explodi ; quia hæc præscindit à quocumque fine ; valde tamen probabile existimo cæteras quascumque humanas actiones , constituentes sibi finem in delectatione , ob paritatem rationis damnatas manere implicite , in illis duabus Propositionibus ; unde rationes , quas ibi adduxi ad expugnandas illas , æquæ , ac pro reliquis militant .

Frivolæ autem sunt responsiones , quas ipse adhibet : Cum enim ait : hominem operantem propter delectationem moderatam , non operari ritu bruti , sed juxta gradum homini , & bruto communem : videtur mihi clare concedere in secunda parte , quod negat in prima . Quis namque est gradus homini , & bruto communis , nisi gradus sensitivus sed animalis ? Si ergo operatur juxta hunc gradum , operatur ritu bruti , id est non secundum id , per quod à bruto scernitur ; quod indecens est actioni humanæ , & deliberatæ , & vitium hominis , ut ibi ex S. Aug. inculcavimus . Si ergo ipsi non constet de præcepto in oppositum , ut ait , prohibente operationem propter delectationem moderatam ; mihi constat ex præscripto naturæ , quæ hominem docet non prætermittendum rationis ductum in actibus deliberatis , qui sunt actus humani , in quantum homo est ; ac proinde debent regulari ab eo , per quod in esse hominis constituitur , nempe à ratione , & si in re cum gradu sensitivo conveniant : nonne indecens est actum à ratione imperatum irrationabilem esse ? rationem imperantem , rationis regulas prætermittere ? Quis quæso Regem in actibus ipsis regis plebej se gerentem non parvi faceret ? Ex quo patet constare de lege naturali prohibente delectationes appeti tanquam finem ab homine , quia ipsa instituit delectationes propter operationes , ut ex S. Th. Seneca , ac S. Aug. suo loco retulimus : unde cum in medio reperiatur ratio utilis , & ratio delectabilis , non est quippè malum delectationem appetere : at non separando a ratione utilis , quæ per se medio competit , sed ea utendo propter finem asequendum : malum autem est in illa sistere tanquam in fine ; ex hoc namque medium converteretur in finem , quod est naturæ ordinem invertere : & teste D. Aug. *Omnis humana perversitas est uti fruendis , & frui utendis* .

42 Id quod eadem observat . 7. §. 4. num. 190. videtur à doctrina à me tradita , Propos. 13. num. 5. contra rationem à Tambur. assignatam , discrepare prima facie ; non tamen in re dissonat : non enim est intelligendus , tristitiam , vel gaudium specificari à motivo , seu fine operantis , non ab objecto voluto ; nam oppositum docet num. 194. in resp. ad arg. contrariæ sententiæ ; sed est intelligendus juxta à me dicta num. 6. quia scilicet motivum refundit bonitatem , vel malitiam in objectum , quod proinde specificat actum , ut sic malitia vel bonitate indutum , quando motivum est talis conditionis , ut objectum honestare valeat ; objectumque est capax honestatis ex circumstantiis , cum non est adeo intrinsecè malitia affectum , ut eam nullatenus deponere queat , pro quo etiam facit id , quod assert num. 196.

43 Pro quo notanda est illa doctrina , quam habet num. 198. quæ maxime conducit ad intelligentiam ejus , quod dixi Propos. cit. num. 6.

Sciendum igitur est duo esse genera intrinsecè mali , aliud est malum ex inclusione malitiæ , quod scilicet ita in se includit malitiam , ut ex nulla circumstantia honestari possit , neque jussu Dei reddi licitum ; immò impossibile est à Deo præcipi , hujusmodi est mendacium ; odium Dei , &c. aliud est per se malum non ex inclusione malitiæ impræscindibilis , sed quia ex genere

nere suo habet imperfectionem, & informitatem, à qua tamen ex aliquo adjuncto potest exui, & depulcrari. Homicidium est intrinsecè malum secundum generis, quia secundum se dicit imperfectionem, & informitatem, qua tamen spoliatur, si exercetur ab habente potestatem, & Justitiæ legibus servatis, vel si cedit in commune Reip. bonum, vel si à Deo imperetur, ejusmodi extant in S. Scriptura plura exempla, etiam eorum, qui à suicidio excusantur, quia id fecerint ex Dei instinctu. In casu igitur, quo quis lætatur de morte alterius, vel tristatur de ejus vita, vel ei mortem optat, quando justè ab habente potestatem illi mors posset infligi, ut docui ex Cajet. ibi: illud objectum, nempe mors specificat actus gaudii, desiderii, &c. at prout in illis circumstantiis malum non est, sed informitate, & imperfectione exutum, ac depulcratum; unde motivum concurrat, ut circumstantia honestans objectum: ac proinde ab eo aliquoties desumitur bonitas objecti.

In hoc igitur consistit discrimen inter nostram doctrinam, & illam Tambur. Castropal & aliorum ibi relatorum: quòd illi velint, quamvis objectum sit malum, actum non specificari ab ipso, sed à motivo, quod est bonum, & sic in omni casu, quo adestet motivum bonum, isti actus essent boni: unde posset quæsi complacere de omnibus flagitiis à se perpetratis, non quia talia, sed quia inde aliquod emolumentum, & utilitatem percepit. Sic de fornicatione, perjurio, infamatione, & similibus: (quia ut objectum complacentiæ, sunt objectum actus inefficacis) quod est absurdum. Nos autem volumus, etiam actus illos specificari ab objecto, non à motivo: at in casu, quo objectum ex adjunctis circumstantiis est denudabile à malitia, potestque honestari, actus circa ipsum ut sic versans, non erit illicitus: actus verò erga objectum nullatenus à malitia denudabile, etiam si sit inefficax, & motivum sit bonum, ut gaudium de mendacio præterito, etiam si ex eo orta sit salus animæ; & propter hoc motivum, nequit licitus esse. Licitum tamen esse potest gaudium de salute animæ sequuta, quia hæc esset objectum specificativum illius actus, quæ est aliquod bonum, quamvis ex prava causa originem traxerit. Hæc bene nota, non enim absre iterum conatus sum explanare.

44 Ab eo, quod observat. 9. § 3 num. 303. refert ex Leandro, doceor modificare id, quod asserui Propos. 34. num. 2. ubi dixi licere indirectè, & per accidens abortum procurare, etiam fœtus animati. Sic inquam prædictum assertum est limitandum, ut intelligatur, attento naturæ ordine: attamen attento ordine gratiæ, ob salvandam animam fœtus non licere. Hoc autem contingere potest, quando certò moraliter constat, quòd si mater moriatur, poterit infans extrahi, & aqua Baptismi ablui. Ratio desumitur ex doctrina S. Th. à me pluries in hoc opuscul. relata: nempe ad subveniendum salutì spirituali Proximi in extrema constituti necessitate, teneri quemlibet ex Charitate vitam corporalem exponere, plùs enim diligenda est salus animæ alterius, quàm corpus proprium: at in eo casu versatur proles in extrema necessitate salutis spiritualis, & privationis Gloriæ, ergo licet mater aliàs habeat jus conservandi propriam vitam, & si inde per accidens sequatur mors innocentis, debet huic juri cedere, & salutem spirituales illius animæ, propriæ vitæ corporali præferre.

Notanter autem dixi, quando certò moraliter constat, non enim tenetur privari jure tuendi propriam vitam pro bono incerto alterius spirituali: sic enim damnum pateretur sine alterius profectu, vel saltem nimis dubio.

45 In eadem observat. 7. num. 299. affert casum, quo fœmina manserit gravida ex vi inevitabili, quam ei vir intulit, nec appareret via, ut de violentia constaret, videtur tunc abortum posse procurari, quæ est unica via pro tuendo suo honore, atque videri id non fore contra condemnationem, nec contra rationem. Mihi tamen videtur fore contra rationem, & ex paritate rationis ad eum casum extendi condemnationem. Quodd enim hæc invita pascia sit hanc infamiam, non tollit malitiam repertam in abortu; quæ non aliter excusari potest, nisi quia per accidens sequatur: in præsentem autem directè intendetur, unde ex doctrina à nobis tradita Propos. 30. num. 1. & 2. ac 7. evidenter colligitur non esse licitum in hoc casu procurare abortum, etiam si sit fœtus inanimatus, cum sit homo in via, sicut non licet directè intendere mortem alterius, ob propriam defensionem, ut latè loco cit. explicuimus. Immo hic casus mihi videtur comprehensus in 30. Propos. damnata qua dicitur. *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.* Si enim fœtus debet dici invasor, cum aliud non faciat nisi inferre ignominiam, quæ est idem effectus, ac ille sequutus ex calumnia, etiam si aliter hæc vitari nequeat, illicitum erit abortum procurare. Tum etiam quia, licet vir fuerit violentus aggressor, & injustus, tamen fœtus indè sequutus est innocens, at non licet directè occidere innocentem ad tuendam propriam vitam, quamvis si ex defensione propriæ vitæ, per accidens sequatur mors innocentis non sit culpabilis, qui jure defensionis utitur, ut tradit Tapia ab ipso citatus; ex quo nititur suam sententiam confirmare.

Nec valet argumentum, quod adducit, sic dicens, tunc semen tanquam viri instrumentum, aut virtus est aggressor injustus, & violentus castitatis fœminæ; sed juxta communem Theologorum doctrinam potest fœmina injustum suæ castitatis aggressorem occidere: ergo etiam fœtum inanimatum.

Non inquam valet. Tum quia, semen transacta violentia actuali viri, non est aggressor castitatis, jam enim castitas fuit violata, sive sequatur conceptio fœtus, sive non, nec per abortum recuperatur, unde non remanet locus defensionis tanquam contra aggressorem castitatis, sed solum tanquam contra aggressorem honoris, qui ex effectu sequuto periclitatur, & actualiter videtur persistere. Veligitur licitum est abortum procurare, ratione, qua fœtus est substitutus illius, qui fuit aggressor castitatis, & hoc modo coincidit cum illo, qui post impactam alapam fugit, quem non licet insequi ad repercutiendum, nam licet iste perseveret, non tamen perseverat ut castitatis aggressor, quare perinde est, ac si suggerit secundum hanc rationem: vel tanquam contra invasorem honoris, & sic est similis ei, qui nititur calumniam inferre, quem non est licitum occidere, etiam si aliter, ignominia vitari nequeat.

Tum etiam quia. Idèd licet violentum, & injustum castitatis aggressorem occidere, quia directè actio illa est defensiva, & de se tendens ad repellendum aggressorem; sicut dixi de aggressore vitæ, ex quo per accidens, & præter intentionem sequitur mors invasoris, in præsentem autem directè intenditur ejectio fœtus, ad ejusque interemptionem tendit actio, quamvis sit ordinata ad finem propriæ defensionis, quod esse illicitum ex SS. Th. & Aug. ibi ostendimus. Etiam constat ex Propos. 18. inter damnatas ab Alexander VII. quæ sic habet: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certè imminet sententia, si alia via non possit*

test innocens damnum evitare. Et tamen in hoc casu esset ad propriam defensionem (nec alia patet via) mors illorum ordinata. Ex quibus conijce, semper oculos fixisse Summos Pontifices ad extirpandam doctrinam de occisione per se intentam, licet ad propriam defensionem ordinata tanquam medio; non enim aliunde illicita reddi poterat occisio in dicta Propos. notata; non enim injustum est se defendere ab injusto aggressore, vel vitæ, vel bonorum, circa quæ ferri potest iniqua sententia; neque quia decisset moderamen inculpatæ tutelæ, nam dicitur: *Si alia via non potest innocens damnum evitare.* Ex quo igitur capite illicitum est? certè non aliunde, nisi à modo assignato.

46 Ex his patet ad casum huic affinem ab ipso Lumbier adductum num. 300. quem non audeo decidere, talisque est, fuit quorundam doctorum hominum consultatio, qui jamdiu consulti, an esset licitum medicinali aliquo potu abortum procurare in quadam Religiosa, alioquin maxima Dei serva, cum qua Dæmon violenter congressum habuerat, & medicorum judicio signa graviditatis apparebant, & resolverunt affirmative; quia sic gravitas erat injustus aggressor, & violentus castitatis illius; quod speculative probabile videri ait Lumbier. Mihi verò nec speculative videtur probabile, ob rationes supra adductas, & Summorum Pontificum Decreta, quibus videtur obitare.

47 Ex his quæ habet observat. 15. circa Propos. 57. moveor ad examinandam quæstionem de Sacramento valido, & informi, quod circa Sacramentum Pœnitentiæ de mente S. Th. tuentur tam Thomistæ, quàm alii. Hujus examen ibi omisi, quia nullum mihi scrupulum attulit, posse hanc opinionem existimari cum illa damnata connexionem habere: in nullo enim casuum, quos recensent Thomistæ, ex defectu supernaturalis Attritionis censent Sacramentum Pœnit. validum fore, sed informe: mihi verò qui in uno dumtaxat casu cum Gonet id admitto, ut infra explicabo, nec levem attulit suspicionem. Optime autem, non satis laudatus Lumbier, hujus opinionis de Sacramento valido, & informi cum Propositione prædicta incoherentiam ostendit. Nostrium igitur erit, in quo casu revera admittendum sit Pœnit. Sacr. validum, ac informe, disputare.

48 De mente S. Th. admittentis hoc Sacr. validum, sed informe, sine fundamento quis dubitaret, an hoc admiserit ex defectu doloris supernaturalis, ex quo validum fieret; quamvis fructus non reciperetur, nam ipse perpetuò docuit actus pœnitentis, inter quos est contritio, sed dolor, esse de necessitate Sacramenti, esse partes hujus Sacramenti, esseque de ejus substantia; immò de ejus mente dubitatur, an veram, & perfectam contritionem statuerit pro hujus Sacramenti materia. Nec cum oblitum hujus doctrinæ putes; nam art. immediatè præc. ad illum, quo statuit dari posse Sacramentum validum, & informe; nempe in 4. dist. 17. q. 3. art. 3. bis eam repetiit. Primò, quæstioncula 2. ad 1. ubi sic habet.

Ad primum ergo dicendum quod in Sacramento Pœnitentiæ non solum est aliquid ex parte ministri, scilicet absolutio, & satisfactoris injunctio, sed etiam aliquid ex parte ipsius, qui suscipit Sacramentum, quod est etiam de essentia Sacramenti, sicut contritio, & confessio, & iterum quæstioncula 4. in corpore, ubi inquit: Dicendum quod alia Sacramenta non consistunt in hoc quod ad Sacramentum accedens aliquid agat, sed solum, ut recipiat, sicut patet in Baptismo, & hujusmodi: sed actus recipientis requiritur ad percipiendum utilitatem Sacramenti in eo, qui est sui voluntatis arbitrio constitutus, quasi removens, prohibens, scilicet fictionem: sed in Pœni-

Pœnitentia actus accedentis ad Sacramentum est de substantia Sacramenti, ad quod contritio, confessio, & satisfactio sunt Pœnitentiæ partes, quæ sunt actus pœnitentis. In quibus verbis assignat discrimen inter Pœnitentiam, & Baptismum quare scilicet hic possit esse validus, & informis ex defectu dispositionis in suscipiente, non autem Pœnitentiæ Sacramentum; quia scilicet ad hoc, actus pœnitentis sunt necessarii, ut partes, non ut dispositio ad utilitatem Sacramenti tantummodo. Quare quando S. D. ait posse dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, nequit intelligi, ut hoc eveniat ex defectu contritionis, vel attritionis supernaturalis, quæ per ipsum est actus requisitus ad substantiam Sacramenti, ejusque pars; nullum enim Sacramentum potest consistere, & esse validum sine eo, quod ad ejus substantiam requiritur.

49 Quamvis autem Scotus asserat essentiam Sacramenti Pœnitentiæ consistere in absolutione, actus verò pœnitentis, esse requisita; non est intelligendus de requisitis ad recipiendum fructum Sacramenti, sicut in Baptismo, aliàs etiam hujusmodi actibus, scienter, & culpabiliter omissis consisteret valide Pœnitentiæ Sacramentum, quod est contra Trid. sess. 14. statuentem requiri ad integritatem Sacramenti: sed est intelligendus de essentia metaphysicè accepta, quæ consistat in absolutione; adeò ut non excludat actus pœnitentis, vel à requisitis essentialibus; vel à partibus integralibus Sacramenti Pœnit. quemadmodum omnes admittimus de essentia physica Beatitudinis formalis esse non solum actum intellectus, sed etiam voluntatis; quamvis deinde controversia sit, in quoniam ex illis essentia metaphysica consistat: asserentibus Thomistis in actu intellectus, Scotistis verò in actu voluntatis, quapropter hæc difficultas de Sac. Pœnit. valido, & informi, etiam in schola Scoti locum habere potest.

50 Conformius tamen ad Trid. est, actus pœnitentis esse materiam hujus Sacramenti, quàm requisita; licet enim cap. 6. sess. 14. dicat: *requiruntur*: tamen paulò ante dixerat: *sunt quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, plenamque, & perfectam peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur*: ubi, ut patet ly (*requiruntur*) debet intelligi conformiter ad contextum; scilicet tanquàm materia, & tanquàm partes. Et can. 4 dicitur. *Si quis negaverit ad integram, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ; scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, & tres pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit.* Ubi explicat in quo sensu requirantur, videlicet tanquàm materia, non ut merè requisita. Et quamvis ibi dicatur, *quasi materia* hoc non est ad excludendam veram rationem materiæ, sed quia non est materia ab extrinseco appositâ, ut in cæteris Sacramentis, ut dicitur in Cathéchismo Rom. de Pœnit. Sacram. 14. ubi sic habetur: *Non idèò hi actus, quasi materia, à Sancta Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habent, sed quia ejus generis materia non sint, quæ extrinsecus adhibeatur, ut aqua in Baptismo, Chrisma in Confirmatione.*

51 Maneat igitur Attritionem supernaturalem, non solum requiri ad fructum in Sacramento Pœnit. sed etiam ad validitatem, unde Propositio asserens sufficere Attritionem naturalem modò honestam, est falsa tam si intelligatur de sufficientia ad validitatem, quàm quò ad fructum.

Huic autem non conformantur Thomistæ asserentes posse dari Sacram. Pœnit. validum, & informe; nam nunquàm recurrunt pro validitate ad Attritionis supernaturalis defectum, quæ sufficiat pro valore, non autem pro fructu: sed semper retenta pro validitate, necessitate doloris supernaturalis, ex alio cap. assignant informitatem, nempe carentiam gratiæ, & remissionis peccatorum, quæ est effectus, fructus, & utilitas Sacramenti, qua si carcat est informe. Ad tres namque casus reducuntur illi, qui assignantur à Thomistis, teste Gonet in clypeo Theol. Thomisticæ tom. 15. *disp. 10. art. 1. §. 1.* quorum primus est quandò contingit aliquem facere confessionem non integram, ex defectu sufficientis examinis, quod tamen pœnitens credit esse sufficiens ex ignorantia invincibili, vel etiam vincibili, quamvis non crassa, & affectata, & hoc tenent Ledesma, Nugno, & Candidus; & hunc casum admittit quoque Lumbier, etiam si defectus examinis sit culpabilis num. 517. Secundus casus est, quandò pœnitens habet dolorem supernaturalem sufficientem ad valorem Sacramenti; sed deficit propositum requisitum pro fructu; vel quia, licet excludat formale propositum peccandi, non tamen virtuale, & implicitam quandam, seu secretam peccandi voluntatem; quod tamen pœnitens non cognoscit: ut assert Gonet ex Joann. à S. Th. vel ut explicat Lumbier, num. 519. quia non adest propositum explicitum non peccandi in futurum, quia distrahitur circa futurum, licet sit dolor efficacissimus de objecto præterito cum ipse asserat non sufficere propositum virtuale pro fructu Sacramenti, quamvis pro validitate sufficiat. Vel denique, quia propositum non est ita efficax, ut sufficiat pro fructu, sive id pœnitens ignoret invincibiliter, sive vincibiliter; cum hac differentia, quòd si ignorantia est vincibilis, mortaliter peccat: sed còdò verò si invincibilis foret.

Tertius casus, qui tantum admittitur à Gonet, & à Philippo à SS. Trinitate; quem quoque Suar. tradidit, est, quando Attritio non est generalis, id est ex motivo generali turpitudinis peccati in genere; atque adeò non se extendit ad peccata ex oblivione naturali, & inculpabili pœnitentis ommissa in confessione. Ex. Gr. quis habens quatuor peccata lethalia, perjurium, furtum, homicidium, & adulterium, solum tria explicat in confessione, & de ipsis dolet ex motivo particularis deformitatis eorum: quartum verò ex oblivione naturali, & inculpabili non confitetur, nec de illo dolet, quia existimat illud non commisisse.

Constat igitur: casus, in quibus per Thomistas admittitur Sacramentum Pœnitentiæ validum, sed informe, nullatenus sub prædicta damnata Propositione comprehendit, nec ullam ea connexionem habere: siquidem illa assererebatur sufficientiam Attritionis naturalis: isti verò supponunt dolorem supernaturalem: unde quando S. Th. ait: *Et secundum hoc, confessio etiam potest esse in eo, qui non est contritus.* Non est intelligendus, quia revera dolorem non habeat, sed quia non habet dolorem de omnibus peccatis, etiam de illo inculpabiliter oblioto, quia ad illud non extenditur dolor, ut dicitur in tertio casu, quem solum ego admitto: pro quo asserendo.

Dico 1. Confessionem non esse validam, & informem in primo casu, nempe quando quis facit confessionem non integram ex defectu sufficientis examinis.

Probat. Vel pœnitens inculpabiliter hoc præstat, credens invincibiliter, sufficiens examen suæ conscientiæ præmississe; vel culpabiliter, & cum ignorantia vincibili, atque adeò mortaliter culpabili: si primum, est Sacra-

cramentum validum, & formatum, ac obinet remissionem peccatorum: si secundum, tunc confessio non solum est informis, sed etiam invalida: ergo in illo casu non habetur confessio valida, & informis. Prob. Minor quod ad primam partem: quoniam tunc non ponit obicem gratiæ, & remissioni peccatorum, si quidem inculpabiliter illud peccatum omittit: ergo indirectè ipsi remittitur peccatum omissum. Prob. Conseq. ex Trid. sess. 14. cap. 5. ubi dicitur: *Peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt in universum, eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: ab oculis meis munda me Domine.* Quæ mundatio non habetur sine peccatorum remissione: ergo si inculpabiliter peccatum omittit, cum ei non occurrit, indirectè eiremittitur. Et licet Conc. videatur loqui de peccatis, quæ naturali oblivione & memoria excidunt: eadem tamen est ratio de istis, ac de inculpabiliter oblitis: in utroque enim casu adest integritas formalis confessionis, quæ est essentialiter requisita, licet desit materialis integritas. Et quamvis ibi dicatur: *diligenter cogitanti*; & in casu nostro sit defectus examinis: tamen cum iste defectus sit ex invincibili ignorantia moraliter est diligens cogitatio: non enim negligit culpabiliter cogitationem, facit namque quantum scit: & sicut ad plus non tenetur, quia plus non potest, ita qui plus non scit invincibiliter; ex ignorantia enim invincibili oritur impotentia moralis, cum cognitio sit principium operationis. Nec potest dici Conc. loqui de diligenti cogitatione mathematica, non morali; non inquam, nequit namque exigere ab homine plusquam ejus conditio patiat: cumque hæc requiratur ob implendum præceptum integritatis, non potest minorem obligationem inducere, quam ipsa integritas.

Quod ad secundam partem prob. De substantia confessionis est formalis integritas, qua deficiente confessio est invalida: & Sacramentum Pœnit. ob nullitatem unius ex partibus essentialibus, nedum erit informe, sed etiam invalidum: atqui in casu posito confessio illa non habet formalem integritatem: ergo est invalida, & consequenter, &c. Major conceditur etiam ab Adversariis. Minor prob. Ad hoc, ut confessio sit formaliter integra, deficiente integritate materiali, requiritur rationalis causa, quam esse impotentiam physicam, vel moralem, vel grave damnum ipsius pœnitentis, vel proximi, ad quod vitandum obligat Lex naturalis, quæ præponderat præcepto Divino de materiali integritate; communis est DD. consensus; at in casu posito non omittitur illud peccatum ex impotentia physica, vel ob grave damnum, ut constat: neque ex impotentia morali, quoniam ignorantia vincibilis, & culpabilis hanc non inducit; non enim est moraliter impotens, qui moraliter potest vincere, & superare causam, ex qua provenit impotentia; ut est in præsent, ubi defectus examinis est ex ignorantia vincibili, & culpabili: ergo.

53 Dico 2. Si deficiat propositum non peccandi de cætero, quia interiùs latet aliqua occulta peccandi voluntas, quamvis explicitè adit exclusio peccandi in posterum Sacramentum Pœnit. nedum est informe, sed etiam invalidum.

Prob. Sacramentum nequit esse validum, si desit aliqua ex partibus essentialibus ad ejus constitutionem requisitis; sed Attritio, ut excludens omnem affectum peccati mortalis, est pars essentialis Sacramenti Pœnit. & cum latet aliqua occulta peccandi voluntas non excludit omnem affectum peccati mortalis: ergo in eo casu Sacramentum Pœnit. non solum erit informe, sed etiam invalidum. Major est apud omnes certa. Minor quod ad primam partem habetur

betur ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. quò ad secundam est manifesta; quoniam omnis affectus peccati exclusio, & inclusio alicuius affectus peccati, sunt termini contradictorii, vel ad minus contrarii, ac proinde non possunt esse simul.

54 Dices 1. cum Joann. à S. Th. de Sacramentis disp. 33. art. 4. & cum P. Lumbier Observ. 15. num. 517. & 528. quòd Conc. quòd assignat Attritionem pro parte essentiali Sacramenti Pœnit. solum loquitur de Attritione, quæ sit supernaturalis: cum verò addit debere conjungi cum spe veniæ, & excludere omnem affectum peccati mortalis, loquitur de ipsa, ut est dispositio ad fructum Sacri recipiendum: potest autem haberi Attritio supernaturalis sine conjunctione cum proposito: & tunc sufficet pro valore Sacramenti, licet non pro fructu, sicque erit Sacramentum informe.

Contra hanc responsionem instat Gonet. Conc. cap. præ. loquens de partibus in communi assignavit tres: deinde de qualibet in particulari tribus capitibus sequentibus; & primò de contritione, quam dividit in perfectam, quæ contritio simpliciter appellatur, & in imperfectam, quæ Attritio dicitur: ergo non solum loquitur de Attritione, ut est dispositio ad effectum Sacramenti, sed etiam ut est pars intrinsecè illud componens.

Possit responderi cit. Auctores non negare Conc. loqui de Attritione, quæ est, & prout est pars Sacramenti: sed solum asserere: interea loquentem de ipsa, ut parte, assignasse conditiones requisitas pro fructu: unde ille conjunctio cum proposito est conditio, non pro valore, sed pro fructu, si cum eo conjungatur Attritio, quæ est pars: quare si ab eo separaretur, erit quidem pars, sed non dispositio pro fructu. Attamen sic contra hanc responsionem instatur, ex quo radicatus prima responsio rejicitur.

Dum Conc. loquitur de Attritione ut parte, cur illæ conditiones, quas ibidem subdit non sunt conditiones requisitæ, ut Attritio sit pars, sicut integritas est conditio requisita ad confessionem ut pars est, non ut est dispositio pro fructu? unde nam constat illas conditiones subdere tanquam necessarias pro fructu, non verò tanquam conditiones concomitantes Attritionem ut partem essentialem Sacramenti: cum ex tenore verborum potius videatur. In hoc sensu loqui, quàm in illo? An forsan, quia Conc. post illa verba, subdit: *quo pœnitens adjutus volum sibi ad justitiam parat?* At hæc quare nequeunt convenire Attritioni quatenus est pars hujus Sacramenti? cum actus pœnitentis per ipsummet Conc. Trid. ut patet ex verbis relatis num. 24. eatenus sint pars hujus Sacramenti, quatenus sunt dispositio ad Gratiæ?

Tum etiam quia (est totalis versio contrariæ doctrinæ) Conc. Trid. post illa verba: *si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ* subdit: *Donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsu.* Ex quibus verbis colligitur necessitas Attritionis supernaturalis: Tunc sic: hæc supernaturalitas non attribuitur à Conc. Attritioni, nisi ut conjunctæ cum proposito, non verò ut seorsim ab illo: si seorsim ab illo est pars Sacramenti; prout talis non debet esse supernaturalis: etsi ut conjuncta cum illo est dispositio pro fructu; supernaturalitas solum exigitur, ut Attritio sit dispositio pro fructu sicque dici posset ad valorem Sacramenti sufficere Attritionem prout est dolor de peccatis, à supernaturalitate præscindens: & conjunctionem cum supernaturalitate exposcere, ut sit dispositio pro fructu: quod ipsimet Adversarii negant, ut revera negare debent.

Urgetur in verbis Conc. per modum conditionalis utrumque conjungi; dum dicitur: *Si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, illam non solum*

Z

non

non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verumtamen domum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsus. Ergo si non purificatur conditio conjunctionis cum exclusione voluntatis peccandi, & spe veniæ, non erit donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, atque adeo non erit Attritio supernaturalis: & consequenter nec ad valorem Sacram. Pœnit. erit sufficiens. Consequentia sequitur ex lege conditionalis propositionis.

Hinc patet malè Lumbier num. 518. asserere: ibi Conc. distinguere duas attritiones supernaturales, vel potius ejusdem unius status duos, alterum conjunctionis, alterum non conjunctionis cum proposito, & illa spe: & in statu conjunctionis lucrandum esse fructum. Malè inquam; nam si Attritio non sit cum illa exclusione voluntatis peccandi conjuncta, & spe veniæ, non est Attritio supernaturalis, ut probavi: unde si distingueret duas Attritiones, alteram in statu conjunctionis, alteram verò in statu separationis; potius divideret dolorem in supernaturalem, & naturalem; ac proinde non esset ejusdem unius status duplex. Et quamvis foret Attritio supernaturalis ex motivo, non tamen ex principio, seu auxilio supernaturali, ex quo vera supernaturalitas petitur in Actibus nostris, ut dixi de Fide; si quidem non esset donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus.

55. Respondet 2. Joann. à S. Th. quòd licet ad obtinendum effectum hujus Sacramenti requiratur dolor, qui de facto omnem peccandi affectum excludat; ad ejus tamen valorem sufficit, quòd pœnitens existimet, & invincibiliter putet se habere attritionem, omnem peccandi affectum excludentem, quamvis revera attritio ejus talem affectum non excludat. Immo Lumbier num. 521. addit: etiam si pœnitens vincibiliter ignoret hujus propositi defectum, ideòque peccet, fore Sacramentum validum.

Sed contra est 1. quandocumque aliquid est necessarium ut pars essentialis Sacramenti; sive culpabiliter, sive inculpabiliter desit, quantumcumque existimetur adesse, non conficitur Sacramentum: quia materia Sacramentorum debet esse illa, quæ verè est instituta à Christo, non talis existimata; si quis enim panem non verum, sed talem invincibiliter existimatum consecraret, non conficeret Corpus Christi: atqui juxta Conc. Trid. ut vidimus, est pars essentialis Sacramenti Pœnit. dolor, ut excludens omnem peccandi voluntatem, & ex institutione Christi: ergo si desit hoc propositum, quantumcumque existimetur adesse, etiam invincibiliter, non conficitur Sacramentum Pœnitentiæ (sicut Adversarii fatentur si dolor non foret supernaturalis, estò hoc invincibiliter ignoretur) & consequenter in prædicto casu erit invalidum, licet pœnitens id invincibiliter ignorans non peccet; si verò vincibiliter ignoret, à culpa non sit immunis.

Contra est 2. tam contra hanc responsionem, quàm contra præcedentem relatam num. 54. adnotando quòd licet propositum explicitum sit actus distinctus à dolore, ab eoque separabilis, tamen negari nequit propositum implicitum, sed virtuale consequens dolorem de peccatis, esse ejus propriam passionem: nam ex eo, quòd aliquis dolet de peccatis, ipsa quoque detestetur, sequitur ex natura rei quòd velit amplius non peccare: hoc supposito sic argumentor. Quamvis possit dari essentia sine propria passione, si ejus sequela impediretur: non tamen possibile est dari aliquam essentiam cum opposito suæ propriæ passionis, quia admodum cum vi radicandæ propriam passionem, quæ est inseparabilis, & essentialis essentia; immò ipsa essentia, opponitur contrarium propriæ passionis, & cum ea est impossibile: sicut licet ab homine possit separari risibilitas, nequit tamen repe-

rii

ri in eo radicalis irrisibilitas, etiam aliundè quàm ab ejus principiis essen-
tialibus orta: atqui propositum, & voluntas non peccandi, ac exclusio af-
fectus ad peccatum est propria passio doloris: ergo cum dolore nequit compo-
ni oppositum, nempe aliqua virtualis voluntas peccandi, aliquis affectus ad
peccatum, etiam latens, & occultus; ac proinde si hujusmodi voluntas ad-
sit, à posteriori colligi debet non adesse verum dolorem, ac peccatorum de-
testationem, licet quia ille latens vermiculus ignoretur, verum existimetur
non ementum inesse dolorem, ac proinde non reperiri id, quod ipsimet ad-
versarii pro Sacram. Pœnit. valido exposcunt.

56 Dico 3. Si adsit dolor supernaturalis, explicitumque propositum in pœ-
nitente non peccandi de cætero; at sint actus inefficaces, si nomine ineffica-
cis intelligatur imperfecta detestatio peccati, ac propositi imperfectio, ut
non pertingant ad substantiam veri propositi, & doloris, vel aliquis lateat
implicitus ad peccatum affectus, sic nedùm fit Sacramentum Pœnit. informe
sed etiam invalidum. Si autem nomine inefficacis intelligatur actus quò ad
substantiam perfectus, sed imperfectus quò ad gradum, quia scilicet sunt
actus remissi: sic erit Sacramentum nedùm validum, verum etiam forma-
tum.

Hanc conclusionem statuo, quia P. Lumbier num. 519. & num. 536. asse-
rit: Sacramentum fore validum, sed informe, si actus sint supernaturales,
sed inefficaces, non se explicans quid nomine inefficacis intelligat. Attamen
num. 541. videtur nomine inefficacis uti ad significandum actus remissos do-
loris, & propositi, quos asserit non esse sufficientes pro fructu, sed sufficere
pro valore, etiam si culpabiliter omiserit conatum ad ferventiores actus, ex
ignorantia vincibili, & culpabili: ego autem assero in neutra acceptione ines-
ficacis fore Sacramentum validum, & informe, sed in prima, esse quoque
invalidum, in secunda verò formatum.

Prima pars patet ex præcedentibus, & etiam quia Conc. Trid. requirens
dolorem de peccatis, & propositum non peccandi, requirit veros, non exi-
stimates hos actus, & quò ad substantiam tales; in priori acceptione illi
actus inefficaces non essent quò ad substantiam verus dolor, verumque propo-
situm: ergo, &c.

Quò ad secundam partem probatur. In ea acceptione tam dolor, quàm
propositum gauderent vera, & essentiali ratione doloris; nec ulterius requi-
ritur etiam ad fructum: nam Conc. Trid. dùm requirit hos actus, nihil aliud
desiderat, ut per ipsos disponatur pœnitens ad justificationem (quæ est fru-
ctus) in Sacram. obtinendam: nec aliter unquam mentio fit debere esse in-
tensos: unde sine aliquo fundamento in S. Script. & Conciliis asstruitur hos
actus debere esse intensos, & non sufficere remissos pro fructu. Tum etiam
quia: per verum actum Charitatis, & Contritionis, quantumcumque re-
missum, extra Sacramentum justificatur peccator, & recipit Gratiâ quam-
vis in gradu remisso: sed quidquid operatur extra Sacramentum Charitas,
& Contritio, potest Attritio cum Sacramento: ergo etiam si hæc sit remis-
sa, est sufficiens ad Gratiâ obtinendam, & remissionem peccatorum cum
Sacramento. Major communiter admittitur: minorem habent DD. passim,
& Concilia dicentia: hominem in Sacramento Pœnitentiæ ex attrito fieri
contritum; quod saltem intelligitur quò ad effectum, id est justificatur ac
si esset contritus, supponendo sententiam asserentem sufficere Attritionem
ad Sacramentum Pœnitentiæ, quam ipse Lumbier tenet.

57 Dico 4. Si sit verus dolor supernaturalis, at propositum non peccandi:

de cætero non sit explicitum, sed implicitum, quod in dolore continetur, probabillissimum est sufficere ad Sacramentum Pœnit. validum, & formatum; ac proinde ex defectu expliciti propositi non esse Sacr. Pœnit. informe. Ita Cand. tom. 2. *disquisit. 24. art. 22. dubit. 1.* Nugno tom. 2. in 3 p. q. 1. in *addit. art. 1. dub. 5. concl. 2.* Suar. tom. 4. in 3 p. *disp. 20. sect. 4. num. 34.* Leander *disp. 7. q. 22.* aiiique ab ipso citati.

Prob. 1. in Conc. Trid. sess. 14. can. 4. habetur: ad integram, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, scilicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem; sed vera contritio quod ad essentiam, & substantiam subsistit sine explicito proposito de futuro (sed cum solo virtuali) cum huiusmodi propositum sit quid consequens ad contritionem; vel (ut concedit ipse Lumbier) actus concomitans, non connexus cum dolore: ergo sine explicito proposito potest haberi remissio peccatorum, & consequenter percipi Gratia; proindeque Sacramentum nedum erit validum, sed formatum.

Confirmatur. Sicut ponitur in prædicto loco Concilii contritio, ita, & confessio; sed confessio fiat cum omnibus requisitis essentialiter ad ejus constitutionem pertinentibus, estô deficiat aliquid non essentialiter ad ipsam spectans, erit Sacramentum validum, & formatum: ergo cum de essentia contritionis non sit propositum explicitum, aliis asserentibus consistere essentialiter in detestatione, seu odio peccati, aliis in dolore de ipso; aliis. n. utroque; nemine verò asserente ad ejus essentiam pertinere explicitum propositum: si hoc deficeret, Sacramentum Pœnit. nedum esset validum, sed etiam formatum: sicut deficiente integritate materiali confessionis, si habetur formalis.

58 Prob. 2. in Conc. Trid. sess. 24. cap. 4. ubi recensentur conditiones Attritionis sufficientis nedum ad valorem, sed etiam ad fructum, dicitur: *si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, &c.* Sed voluntas peccandi satis excluditur per propositum virtuale non peccandi, inclusum in dolore; cum hoc sit contrarium voluntati peccandi: nec hujus propositi expliciti, & formalis mentio fit: ergo hoc propositum virtuale sufficit non solum ad validitatem, sed etiam ad fructum; & consequenter, &c.

Confirm. Potest obtineri Gratia, & remissio peccatorum extra Sacramentum sine proposito explicito non peccandi, ut cum quis justificatur per actum Charitatis (*qui enim manet in Charitate, in Deo manet, &c. Deus in eo*) & tamen Charitas non affert explicitum propositum non peccandi: ergo multo magis per Sacramentum Pœnitentiam poterit quis justificari, & obtinere peccatorum remissionem hoc explicito peccandi proposito: aliàs nimis durum esset addere pro remissione peccatorum in Sacramento obtinenda, aliquid ultrà id quod extra Sacramentum sufficit.

59 Dico ultimò. Si aliquis haberet quatuor peccata mortalia specie diversa, quorum tria consideretur, & de ipsis haberet Attritionem supernaturalem, ex motivo particularis deformitatis eorum: aliud verò ex inadvertentia inculpabili, & naturali oblivione non explicet; nec de illo doleat quia invincibiliter putat se illud non commisisse, confessio erit valida, sed Sacramentum Pœnitentiae erit informe.

Probatur quòd talis confessio erit valida; nam tunc illa confessio esset integra formaliter, etsi non materialiter, quod sufficit ad validitatem confessionis, ex alio capite ille dolor quatenus extenditur ad peccata, quæ in confessione explicantur, etiam sufficit ad validitatem Sacramenti: ergo licet in illo

in illo casu non se extendat ad peccatum omissum, non obstat valori Sacramenti: ergo tunc erit Sacramentum validum. Consequentia inferuntur: antequod ad primam partem patet, quoad secundam probatur. Attritio extensibilis est pars Sacramenti Pœnitentiæ, quatenus sit sensibilis per confessionem peccatorum: ergo ad validitatem Sacramenti Pœnitentiæ sufficit, ut se extendat ad illa peccata, quæ in confessione aperiuntur.

Dices: qui ex iusta causa reticet in confessione aliquod peccatum, cujus memoriam habet, si tantum doleat de illis, quæ aperit, non verò de illo, quod subicit. Sacramentum est invalidum; ergo similiter dicendum est in casu nostro.

Resp. negando consequ. & paritatem. Ratio est, quia pœnitens in primo casu omittens dolorem peccati, cujus conscientiam habet, ponit obicem effectui Sacramenti, ac proinde peccat mortaliter, & cum hoc ipsum non confiteatur, confessio non est formaliter integra: in nostro verò casu confessio est formaliter integra, quia peccatum, ad quod Attritio non se extendit, omittitur in confessione ex ignorantia invincibili, aut oblivione inculpabili; ac proinde de ipso dolere non tenetur, nec de ipso non dolendo peccat, sed facit quantum satis est ad valorem Sacramenti.

60 Probatur deinde, quòd sit informe. In confessione unum peccatum non remittitur sine alio; sed in nostro casu non remitteretur pœnitenti illud peccatum, quod ex inadvertentia inculpabili non confitetur: ergo nec reliqua remittuntur, & consequenter Sacramentum carebit suo effectu, eritque informe. Major constet, minor probatur, non remittitur peccatum, nisi habenti dolorem formalem, aut virtuale de ipso; sed in nostro casu pœnitens de peccato oblitus non habet dolorem formalem, & explicitum, ut patet, neque virtuale, quia dolor alienius peccati ex speciali motivo turpitudinis ipsius, non est dolor virtualis peccatorum diversæ speciei, quæ habent diversam turpitudinem particularem, ergo cum in eo casu dolor sit ob specialem turpitudinem illorum trium peccatorum, quæ in confessione aperit, non extenditur, neque virtualiter, ad peccatum oblitum.

Nec valet dicere, quòd quamvis illa Attritio considerata præcisè ex proprio motivo, non extendatur, nec virtualiter ad peccatum oblitum, tamen quatenus hic, & nunc conjungitur voluntati suscipiendi Sacramentum, & querendi amicitiam Dei, ad illud extenditur.

Non inquam valet, quoniam voluntas suscipiendi Sacramentum, neque formaliter, neque virtualiter opponitur peccato; sicut nec intentio recuperandi amicitiam Dei, ut patet in eo, qui in oratione exposcit Divinam amicitiam, quam tamen, si sit in statu peccati, non obtinet, nisi actum contritionis eliciat, ergo illa Attritio, ut conjuncta tali voluntati, & intentioni, nec virtualiter extenditur ad peccatum oblitum.

61 Objicies primò contra 1. conclusionem arg. desumpto ex doctr. Lumbier. Si quis faceret confessionem non integram ex defectu sufficientis examinationis, quod tamen pœnitens credit sufficere, licet ex ignorantia vincibili, & culpabili; potest se existimare sufficienter dispositum ad Sacramentum susceptionem; licet falsò; sed cum hac existimatione sufficiens habetur dispositio ad validitatem Sacramenti: ergo, &c. Prob. minor, cum illa existimatione non est incompatibilis intentio suscipiendi Sacramentum, & veniam, & absolutionem; siquidem ille concipit, licet falsò adesse partes essentielles, & dispositionem, ut absolvetur, sed stante hac intentione nihil deerit Sacramento, ut validum sit, licet informe, ergo, &c.

Resp. neg. minorem, & ad eus probat. iterum nego minorem: siquidem si illa intentio sufficeret, cum hæc etiam adesse possit deficiente dolore supernaturali, quando existimatur adesse, etiam tunc fieret Sacramentum validum, quamvis informe, quod ipsemet non admittit; cum ergo integritas formalis sit non minus necessaria necessitate mediæ, ut confessio sit vera pars Sacramenti Pœnit. licet integritas materialis sit tantum de præcepto; si hæc desit, ut revera deficit, cum adest defectus examinis culpabiliter ignorati, ut probavi, nullatenus validum potest resultare Sacramentum, quia deficit pars essentialis, & medium necessarium ad eus validitatem: ut supra visum est.

Neque hoc argumentum urget contra secundam, vel tertiam conclusionem, quia scilicet defectus propositi non obstat validitati Sacramenti, cum sit dispositio pro fructu, non pro valore: ac proinde si desit, erit Sacramentum validum, licet informe, hoc enim jam improbatum est conclus. 2. & 3. Reliqua argumenta, quæ contra has conclusiones fieri possent, ex ibi dictis everfa manent.

62. Obijcies 2. contra 4. conclus. ex eodem Lumbier, qui num. 538. ait sententiam requirentem ad fructum propositum formale, esse tutiorem, & probabiliorem. Trid. asserit contritionem pro lucrando fructu remissionis esse dolorem, & detestationem de peccato commissio, & simul cum proposito non peccandi de cætero; ubi observanda est particula; cum, quam semper in Conciliis usitatum est, significare alium actum distinctum, ut benè tradit Pater Bernal de *Euchar. disp.* 28. *sect.* 4. num. 64. ergo Trid. requirit propositum tanquam actum distinctum, ac proinde formale, & explicitum pro lucrando fructu.

Confirm. nam ibid. subdit Conc. *Declarat igitur S. Synodus hanc contritionem (quam nempe requisivit ad fructum, ait Lumbier) non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & incubationem, sed veteris etiam odium continere.* In quibus verbis patet connumerare illa tanquam actus distinctos: ergo requiritur propositum formale, & explicitum, ut Sacramentum sit formatum: qua propter si ex oblivione, & distractione, prænitens serio detestans peccatum, non asserret propositum emendationis explicitum, foret in eo casu validum Sacramentum, sed informe.

Sed in primis, retorquentur hæc argumenta contra Adversarios; nam Conc. Trid. locis cit. non solum loquitur de Contritione necessaria quod ad fructum, sed quod ad valorem, nam loquitur de ipsa prout est pars Sacramenti, ut tradiderat cap. 3. quapropter caput. 4. sic exorditur, *Contritio, quæ primum locum inter dictos penitentis actus habet; animi dolor, ac detestatio est de peccato commissio, cum proposito, &c.* Neque Conc. distinguit inter huiusmodi actus, ut requisitos ad validitatem, & ad fructum, sed eatenus docet esse partes, quatenus ad fructum disponunt, unde si hoc non præstent, neque partes hujus Sacramenti erunt; sic enim ait cap. 3. *Qui quatenus in penitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Derinstitutione requiruntur, hac ratione partes Penitentiae dicuntur.* Ergo si ex illis verbis relatis colligeretur necessitas propositi expliciti pro fructu remissionis, etiam colligeretur ejusdem necessitas pro validitate Sacramenti, sicque illo deficiente nedum esset Sacramentum Pœnitentiæ informe, sed etiam invalidum, quod ipsi negant.

Resp. igitur ad argumentum, quod Conc. postquam assignavit contritionem esse partem hujus Sacramenti, de ipsa instituit sermonem in particula-
ri,

ri, eamque descripsi, assignans illos actus doloris, & detestationis, cum proposito, &c. ex quibus colligitur propositum non pertinere ad ejus essentiam; illa enim particula *cum* denotat concomitantiam hujus actus, quare nequit esse de ejus essentia: unde licet per hoc designetur esse actum distinctum; non tamen ideo infertur, requiri hunc actum distinctum, & explicitum, sed potius oppositum, tam ad valorem, quam ad fructum, quia non est actus ad Contritionem essentialiter requisitus, & si ad fructum requireretur etiam ad valorem: Conc. autem in verbis adductis, quamvis intendat loqui de Contritione, quia est actus poenitentis, ut paulo ante dixi, notetur loqui de ipsa specificativè, non reduplicativè, id est de illa Contritione, quæ est actus poenitentis, non in quantum est actus poenitentis: quare non assignat illa tria, nempe dolorem, detestationem, & propositum, ut necessariò requisita, ad hoc ut sit pars ipsius Sacramenti: hocque patet ex phrasi. *Contritio quæ primum locum inter dictos poenitentis actus habet.* Et etiam quia si de ea, ut reduplicativè est actus poenitentis loqueretur, propositum explicium, non solum esset necessarium ad fructum, sed etiam ad valorem, ut dixi, & idem est, ac si dicerem: homo ex anima, & corpore constat: corpus verò, quod est altera pars, est substantia quædam materialis organizzata; cum brachiis, pedibus, &c. ubi licet corpus sit de essentia hominis, non tamen ex sensu verborum inferretur, etiam pedes esse de essentia hominis: ita pariter in præsentî.

Ad Confirmat. resp. quòd ubi interponit Lumbier; (*quam nempe requirit ad fructum*) potius interponi deberet (*quam requirit ad valorem*) ut constet ex dictis in retorsione argumenti, & sic si concluderet, esset contra ipsum. Concesso igitur antec. nego consequ. nam licet illi actus distincti enumerentur & revera distincti sint; declarat S. Synodus illos actus contineri in Contritione, vel tanquam essentialia, vel tanquam consequentes, aut concomitantes; non tamen declarat deberi omnes illos distinctos contineri, ut sit dispositio ad fructum: quare loquitur de ipsa, quæ est pars, & dispositio, specificativè, non ut est pars, & dispositio reduplicativè, ut modò dicebam: unde ea, sine quibus essentialiter consistere potest Contritio, non requiruntur, neque ut pars, nec ut dispositio, cum ipsa sine illis possit esse pars, & dispositio, licet corpus humanum potest esse pars hominis sine pede; licet cum aliqua imperfectione, perfectiusque foret, si pes non deesset. Cæterum, quia essentia Contritionis sine continentia virtuali propositi non subsisteret, cum de ratione cujuslibet essentia sit continentia virtualis, & vis emanativa suarum passionum, si virtuale propositum deficeret, non esset vera Contritio; proindeque nec pars, nec dispositio ad fructum Sacramenti, & ad hoc explicandum semper numerat S. Synodus propositum tanquam quid concomitans, vel consequens, ut sciatur radicalem vim propositi in essentia Contritionis requiri.

63. Obijcies 3. contra ultimam conclus. Illa Attritio, quæ est sufficiens ad validitatem Sac. Poenit. sufficit etiam, ut sit dispositio ad Gratiâ, & remissionem peccatorum: unde, ut nos ipsi observavimus, Conc. Trid. non distinguit inter Attritionem, quæ est pars, & quæ disponit ad effectum Sacramenti: ergo si in casu à nobis assignato illa Attritio sufficit pro valore, sufficet etiam ad effectum, vel è contra.

Resp. distinguendo antec. sufficit, ut sit dispositio, &c. quantum est de se concedo antec. ita ut per accidens nequeat impediri, nego antec. unde Conc. Trid. loquitur de Attritione quantum est de se: cum quo tamen stat, quòd

per accidens, quia scilicet pœnitens inculpabiliter obliviscitur aliud peccatum, & Attritio est ex motivo particularis turpitudinis peccatorum, quæ confitetur; non præstet effectum: unde, quia hic casus est rarus, regulariter Attritio, quæ sufficit pro valore, sufficit etiam ad effectum.

Sed contra. Ut Attritio sit materia hujus Sacramenti, debet esse talis, ut super illam possit verificari forma; sed forma hujus Sacramenti, videlicet: *Ego absolvo te à peccatis tuis* non verificatur super illa Attritione, quæ non est dispositio ad Gratiā, quia in eo casu pœnitens à peccatis non absolvitur: ergo illa Attritio non erit materia hujus Sacramenti.

Resp. neg. minorem; nam sensus verborum absolutionis, non est: ego confero tibi Gratiā à peccatis solventem, seu remitto tibi peccata, ut docet S. Th. 3. p. q. 84. art. 3. ad 5. sed sensus est, ego impendo tibi Sacramentum absolutivum à peccatis, remissivum peccatorum, & collativum Gratiæ: quod quidem verificatur, etiam si defecto non remittantur peccata, nec conferatur Gratiā, ob defectum ex parte suscipientis, non ex parte Sacramenti.

64. Objicies 4. In eo casu produceretur Gratiā, & haberetur peccatorum remissio, ergo Sacramentum nedum esset validum, sed etiam formatum. Prob. antec. 1. peccata inculpabiliter oblita remittuntur in hoc Sacramento etiam si ad ea non extendatur confessio, ut dictum est supra, ex Conc. Trid. ergo etiam remittentur hujusmodi peccata, & si ad ea non extendatur Attritio. 2. Tunc pœnitens nullum ponit obicem Gratiæ Sacramentali, alias peccaret, cum ex præcepto Divino obligetur non impedire effectum Sacramenti; sed nullo appposito obice, non est cur non produceretur Gratiā: ergo defecto producit. 3. Qui facit totum id, quod tenetur præstare, & quod potest humano, & morali modo, ad recipiendum effectum Sacramenti, est sufficienter dispositus ad illum, & habita sufficienti dispositione, non est cur non produceretur Gratiā, atqui in casu conclusionis, qui habet Attritionem de illis peccatis, quorum reminiscitur, & ex oblivione omnino inculpabiliter omittit aliud peccatum, facit totum id, quod potest, humano, & morali modo; nihil enim aliud potest ex hypothesi oblivionis: ergo est sufficienter dispositus, & consequenter produceretur Gratiā.

Resp. neg. ant. Ad 1. probat. nego consequentiam, & paritatem: disparitas est, quia integritas materialis confessionis, quæ in eo casu non adesset, solum est de præcepto, ac proinde quando quis excusatur ab impletione præcepti ex inculpabili oblivione, non potest impediri effectus Sacramenti, dum adfunt cætera requisita necessitate medii: at Attritio interior est necessaria necessitate medii ad remissionem peccatorum, secundum legem ordinariam, & Christi institutionem: unde etiam si inculpabiliter ad aliquod peccatum non extendatur, secundum præsentem institutionem, nequit remitti, ut patet ex differentia inter necessarium necessitate medii, & necessitate præcepti.

Ad 2. dist. majorem. Nullam ponit obicem, positivum, transeat, negativum, nego majorem, & in eodem sensu distincta minori, nego consequentiam in eo casu ponitur impedimentum negativum Gratiæ, nempe negatio extensionis doloris ad peccatum oblitum; qui cum sit necessarius, necessitate medii, eo deficiente, non producit Gratiā; non tamen peccat, quia invincibiliter ignorat pœnitens se illud apponere. Ad 3. jam patet ex dictis illum esse sufficienter dispositum, quia deficit medium omnino necessarium ad remissionem peccatorum: ex eo tamen quod facit totum id, quod potest, solum excusatur à peccato: non tamen fit quod sit sufficienter dispositus, si

in re

In re desit medium necessarium : sicut si quis eliceret dolorem naturalem, quem invincibiliter existimaret supernaturalem, esset totis viribus conaretur, nec plus posset : non tamen ideo fieret validum Sacramentum.

65 Petes : an hæc sententia de Sacramento valido, & informi, bene coherereat cum primæ Propositionis condemnatione, quæ aboleretur usus probabilitatum circa valorem Sacramenti? An potius, qui deinde advertit ad informitatem Sacramenti, debeat reiterare confessionem, ut utatur tutiore?

Resp. in casu, quo ego admisi Sacramentum validum, & informe, nullum esse dubium, optimè coherere cum illius Propositionis damnatione : nam in hoc casu, opinio, quam tueur, est tutior : quippe contraria asserens tunc non dari Sacramentum validum, & informe; non ideo id asserit, quia existimat fore invalidum, sed quia putat fore quoque formatum : unde quod ad valorem nedum est probabilis, sed communis, & ex hac parte, ut ait Suarez, certa : asserendo igitur fore informe, quamvis hoc non pertineat ad quæstionem de valore, tutiorem sequor.

In cæteris verò casibus, in quibus alii admittunt Sacramentum validum, & informe; si controversia est de informitate, pro certo apud omnes constante esse validum : ut est in casu quartæ Conclusionis, manifestum est à prima damnata Propositione abesse; ob eandem rationem. Si verò controversia sit etiam de validitate; ut in illis duobus casibus, quos impugnavimus; P. Lumbier satis subtiliter, & eruditè ostendit sub illa damnata Propos. non comprehendì. Videatur ipse loco cit.

66 In eadem observat. 15 circa Proposit. 59. qua est sermo de absolvendis dimidiatè tantum confessis, ratione magni concursus pœnitentium : postquam ipse Lumbier, satis damnatam Propositionem evertit; num 550. ad explicandum id, quod ipse triplici loco suæ Moralis Summæ, circa hanc materiam dixerat, oculos convertit : quorum primus est ex num. 1216. quem refert his verbis : *Quando in Missionibus est magna frequentia Confessionum, ne pœnitentes inabsoluti abeant, cum periculo non redeundi, elapsa hac occasione; potest dimidiari Confessio, imposito pœnitenti onere redditus tempore opportuniore. Nam si dimidiari ex temporali necessitate potest, quanto melius ex spiritali necessitate proximorum, immò ex propria, si periculum est non redeundi?* deinde subdit hunc casum non videri manere condemnatum; quia non est dicere, ratione solum magni concursus pœnitentium, sed ratione periculi non redeundi, si Confessarius tunc sine eo solatio dimittit.

67 At pedetentim quæso procedamus. Si in prædicto casu adest periculum non redeundi, si pœnitens inabsolutus abeat : quanto majus periculum erit non redeundi tempore opportuniore ad complendam, & integrandam Confessionem, prout ei oneris imponitur? Nam si inabsolutus, remorsum conscientie patietur, ut aliquando confiteatur : si verò absolutus dimittitur, minus de redditu cogitabit, in securitate absolutionis requiescens : maxime si sit rusticus, cum quo ipse præcisè observari debere ait, quia non faciliè induci, & reduci posset ad reditum.

Deinde, hunc à se recitatum casum, ideo non manere damnatum, ait; quia non est dicere : ex sola ratione magni concursus pœnitentium, sed ratione periculi non redeundi. At simile argumentum nullam vim habere, doceat ab ipsomet supra num. 550. ubi refert explicationem cujusdam, exhibitam primæ ex damnatis Propositionibus, videlicet intelligi debere de illis, quæ Minister debet apponere, quod ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, non autem de illis, quæ pro valore debeat apponere pœnitens, quia illa

illa Propositio loquitur expresse, in *confessendis Sacramentis*: quæ vox clarè indicat Ministrum non poenitentem. Hanc autem explicationem rejicit n. 531. quia opponitur non cortici, sed substantiæ condemnationis, nam cum ejus finis fuerit tollere irreverentiam, & periculum nullitatis Sacramenti, quod æquè urget ex defectu eorum, quæ debet pro valore apponere poenitens ac Minister, idè in utroque, usus probabilitatum debet censi reprobatus ergo (infernæ ego) pariter, ex eo quòd Propos. 59. sit solum mentio, ob magnum concursum poenitentium; non bene infertur, non comprehendi alios casus, qui ex alio capite, quàm magniconcursus, admittant possedimidiatè tantum confessos absolvi: hoc enim esset stare cortici, non condemnationis substantiæ.

Quod hucusquè dixi, de arguendi modo processit, & de mala illatione: an autem revera recitatus casus comprehendatur; affirmativam partem probabiliorem existimo. Ratio est, quia finis condemnationis, est abolere doctrinam tollentem integritatem Confessionis, extrà casum necessitatis, quæ, ut probavi, debet esse necessitas absoluta respectu Confessionis, quæ supposita, sequitur impossibilitas, vel moralis, vel physica integritatis Confessionis; atqui in casu recitato à Lumbier non supponitur necessitas, vel præceptum obligans ad Confessionem absolutè, sed occasione Missionum, ubi non urget necessitas, sed devotio ad Confessionis frequentiam impellit: ergo in prædicto casu nulla est necessitas sufficiens ad excusandum ab integritate Confessionis. Immò etiam admissa necessitate ex suppositione, ut sufficiente ad excusandum ab integritate, adhuc periculum non redendi, non est casus necessitatis, nam dependet à voluntate poenitentis: ea autem, quæ à libera voluntate pendent, quomodò inter casus necessitatis sunt computanda? Unde est communis doctrina, ex Cajet. desumpta, quam retuli Propos. 31. num. 1. non debere prætermitti defensionem bonorum, etiam si idè mors invasoris sequatur, quia licet pluri debeat æstimari vita proximi, quam bona temporalia propria; illaque in casu necessitatis debeat his præferri; ille tamen, casus necessitatis non esset, ex eo quòd fur in tali casu sua sponte se ponit. Sicigitur in præsentī, quia periculum non redendi ex voluntate poenitentis dependet, non est inter casus necessitatis computandum.

68. Hinc pater ad rationem, quam subdit Lumbier; quia videlicet. *Si dimidiari potest ex temporalī necessitate, quantò melius ex spiritali proximorum?* Negatur enim suppositum, id est, esse tunc necessitatem spiritualement, quia ex spontanea voluntate dependet.

Nec valet id, quod ibi inferiùs subdit: hoc præcisè observandum cum rusticis, qui non faciliè induci, & reduci possunt ad reditum; alii verò, qui ingenui sunt, sibi imputent, si redire postea nolint.

Non, inquam, valet, nam non minus isti, quàm illi sibi imputare debent cum illi hoc ipsum, quòd faciliè reduci nequeunt, sibi imputare debeant, cum potius Confessarii consilio, ac mandato obtemperare deberent, seque illi regendos submittere.

Si autem scandalum, ex discessu sine absolutione creiretur, jam admissi absolvendos fore, & inter casus moralis necessitatis numerari debere, si tamen bona fide, & non ex malitia, ut dimidiarent Confessionem, accesserint (eandem limitationem subintelligi volo in secundo casu à Lumbier adducto, num. 551.) Eo namque casu, etiam si nullum urgeat præceptum accedendi, nec sit necessitas absoluta Confessionis, dùm tamen bona fide accessit ad Confessionem, urgetque scandalum, ne ab incepta Confessione inabsol-

solu.

solutus repellatur, habet jus illam dimidiandi: unde necessitatem dimidiandi, ortam ex suppositione Confessionis non necessariae, non admitto, quod ex hujus positione, prius praevidetur necessitas consequens dimidiationis, quia in tali casu, voluntaria est hæc necessitas, cum fuerit praevisa: sacus verò, si praevisa non fuerit, estò voluntaria, & non ex aliquo præcepto majori, vel alia necessitate, ortum habuerit Confessio: sicut homicidium in ebrietate patratum, si fuerit praevisum, non vacat culpa, si verò nullatenus praevisum fuerit, & si inebriatio voluntaria fuerit, culpa carebit.

69 Denique num. 554. amplectitur opinionem Suar. & Granados, quam ego reprobaui loco cit. num. 7 non approbat tamen opinionem, pro qua ego citavi Mendoz. ipse verò citat Hurtadum: non est autem opus hic circa eam immorari, sed quæ ibi dixi, videnda sunt. Nec mihi placet responsio adhibita à Lumbier, tunc scilicet pro illo casu cessare præceptum integritatis ex interpretatione mentis Legislatoris; cum enim (inquit) *Sacramenta instituta sint pro bono fidelium, eorumque spiritualibus necessitatibus, non est credibile de Christi benignitate, quod ex præcepto integritatis, privare fideles voluerit, tanto tempore, ingentibus ad eo bonis.*

Non, inquam, mihi placet: nam omissa questione, ad quem pertineat Christi legem interpretari, & an hic casus habeat requisita, ut per interpretationem excipi possit: si hanc esse legitimam causam dimidiandi Confessionem, admittatur, non esset cur non debeat excipi casus damnatæ Propositionis: quia etiam tunc privarentur fideles, nedum bono Gratiæ Sacramentalis, sed etiam Indulgentia, quæ est ingens bonum spirituale. Casus autem quem affert de præmittenda confessione ante communionem, cujus tamen præceptum non obligat, quando Sacerdos esset celebraturus pro satisfactione præcepto Ecclesiastico de audiendo sacro, vel communionis in Paschate, non est similis. Tum quia illudmet præceptum trahit secum exceptionem, si addit copia Confessarii: quam non affert præceptum integritatis Confessionis. Tum etiam quia integritas formalis est necessaria ad substantiam Sacramenti; estque, non solum necessaria necessitate præcepti, verum etiam necessitate Sacramenti: an autem in illo casu esset integra formaliter Confessio, cum deficiat integritas materialis; & non excuset impotentia, neque physica; neque moralis, neque urgeat majus præceptum, nimis dubium est; ex quo valor Sacramenti periclitatur: non autem agitur de valore Sacramenti in adducto exemplo de præmittenda Confessione. Fateor tamen hunc casum; & alium ibi adductum num. 9. non deduci ut contentum in Propositione damnata, sed ejus occasione, quid ego sentiam explicavi.

70 Observat. 16. agit de occasione peccandi, & ad examen vocat Propositiones 61. 62 & 63. ubi late discurrit in speciali §. à num. 596. quænam sit proxima occasio peccandi: occasione impugnationis prædictarum Propositionum, varios casus, præter à me adductos, resolvit; tam sparsim, quam peculiariter §. 6. omnino legendos:

Nota num. 615. adducere, ad confutandam Propositionem 63. illam et verba D. Th. quibus Sanctius in suam sententiam adducere cum conabatur, quæ nos retulimus Propos. 62. num. 6. satisque ab impostura vindicavi. Ex hoc capias, etiam aliorum testimonio, bene Doctrinam D. Th. à me, pro contrario sensu, à damnata Proposit. explicari.

Nota quoque, tunc solum ipsum admittere posse quæri occasionem proximam peccandi ex urgentissima causa, quæ obliget, quando sunt mutata circum-

cumitantiz, vel novæ præmunitiones, &c. quod etiam ego sæpe admisi in Parocho, & aliis, quia tunc non censetur periculum morale, nec proxima occasio. Negavi tamen in eo sensu, si adhuc in ratione occasionis proximæ perseveret. Nil aliud superest circa hæc notare: lectori reliqua remitto, iudiciumque meum meliori submitto.

71 Die 12. Februarii 1679. emanavit Decretum quoddam de Sacra Communionem, tenoris sequentis.

DECRETUM CIRCA COMMUNIONEM Quotidianam.

CUm ad aures Sanctissimi D. N. fide dignorum testimonio pervenerit, in quibusdam Diæcesibus vigere usum quotidianæ Communionis, etiam in feria 6. Parasceve, & simul affirmari, eandem quotidianam Communionem præceptam esse à Jure Divino: quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse. Videlicet, quod aliqui non in Ecclesia, sed in privatis Oratoriis, & Domi, immò cubantes in lecto, & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota, sumant Sacrosanctam Eucharistiam, quam argentea theca inclusam in crumena, aut secretò illis deferunt Sacerdotes Sæculares, aut Regulares: alique in Communionem accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores solito: ac tandem quod aliqui consiteantur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Cum autem hæc Sanctissimus consideranda commiserit S. Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum; eadem S. Congregatio, prævia matura discussione super prædictis, unanimi sententia ita censuit. Etsi frequens, quotidianæque Sacrosanctæ Eucharistiæ usus à SS. PP. fuerit semper in Ecclesia probatus, nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi, aut ab ea abstinendi, certos singulis mensibus, aut Hebdomadis dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret, nihil præcipiens, quid cuferet tantum indicavit, cum inquit. Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent; idque non immerito: multiplices enim sunt, conscientiarum recessus, variæ ob negotia spiritus alienationes, multæ contra gratiæ, & Dei dona parvulis concessa: quæ cum humanis oculis scrutari non possumus; nihil certè de cuiusque dignitate, atque integritate, & consequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui. Et propterea, quod ad negotiatores ipsos latinet, frequens ad sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secretæ cordis explorantium iudicio est reliquendus; qui ex conscientiarum puritate, & frequentiz fructu, & ad pietatem processu, laicis negotiatoribus, & conjugatis, quod prospicient eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In conjugatis autem hoc ampliùs animadvertent, cum B. Apostolus nolit eos invicem fraudari, nisi fortè ex consensu ad tempus ut vacent orationi; eos serid admonent, tanto magis ob Sacratissimæ Eucharistiæ reverentiam continentie vacandum puriorique mente ad Cælestium Epularum Communionem esse conveniendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana Sacra Communionis sumptione, unica præcepti formula aliqui deterreatur, aut sumendi dies generaliter constituentur, sed magis, quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet: illudque omnino provideat, ut nemo à Sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur, & nihilominus: det operam, ut unusquisque dignè pro devotionis,

nis, & præparationis modo rariùs, aut crebriùs Dominici corporis suavitatem degulset. *Iidem moniales, quotidie Sacram. Communionem petentes, admonenda erunt, ut in diebus ex eorum Ordinis instituto præstitutis communicent. Si quæ verò puritate mentis eniteant, & fervore spiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint; id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, opera quoque Concinatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accesserint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant: generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiore, aut quosidianam salutaris cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini iudicii formidine discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri: & si quando se minùs paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad maiorem præparationem accingere. Episcopi autem, in quorum Dioecesibus viget huiusmodi devotio erga Sanctissimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi, adhibito prudentiæ, & iudicii temperamento, alere debebunt, & ab eorum Officio postulare sibi maxime persuadebunt, nulli labori, aut diligentie parcendum, ut omnis irreverentiæ, & scandali suspicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtutesque, ac dona in summentibus augeantur: quod abundè continget, si ii, qui devoto huiusmodi studio, divina præstante gratia, tenentur, seque Sacratissimo Pane frequentius refecti capiunt, suas vires expendere, seque probare cum timore, & cbaritate assueverint: quibus Christum Dominum, qui se fidelibus manducandum, & se pretium in morte tradidit, atque in Cœlesti Regno se præmium est daturus, precatur Sacra Congregatio, ut suam opem, ad dignam præparationem, & sumptionem largiatur. Porro Episcopi, & Parochi, seu Confessarii redarguant asserentes Communionem quotidianam esse de Jure Divino: doceant, in Ecclesiis, seu Oratoriis privatis ex dispensatione, seu Privilegio Pontificis de manu Sacerdotis sumendam Sanctissimam Eucharistiam: nec eam ullo modo deferendam in Crumena, aut secretò ad exièntes Domi, vel cubantes in lecto, præterquam ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publicè, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani, si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem iu feria 6. Parasceve, Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus serventur: insuper admoneant, nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas: non permittant, ut venialium Confessio fiat simpliciter Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Oratuario. Si Parochi, Confessarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes fecerint, sciant, Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam, ac rigorosam animadversionem in contra facientes etiam Regulares, etiam Societatis Jesu, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.*

Et facta de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas sua approbavit, ac præfens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum, &c. Datum Romæ 12. Februarii 1679.

F. Card. Columna, Præf.

S. Archiepisc. Brancatius, Episc. Viterbien. Secret.

Die 15. mensis Februarii 1679. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per Urbem ad valvas Curie, & in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Ægidium Fœlicem SS. D. N. PP. Cursorem. Pro Magistro Curforum, Gregorius Stagius Apost. Curs.

72 **C**irca ejus explicationem latè Lumbier à num. 483. ego autem lectorum consulens utilitati, aliqua ex eodem summarie perstringam. Quatuor resolvuntur in hoc Decreto. Primum est, Communionem quotidianam, aut frequentem, fuisse semper approbatam in Ecclesia, absque eo quodd SS. PP. determinatos dies, hebdomadas, aut menses assignaverint, in quibus, vel suscipienda, vel ab ea abstinendum esset: & idè, quantum est de se, illicitum non est, etiam Laicos, quotidie Eucharistiam sumere. At sæpè inculcat magnam requiri præparationem, devotionis fervorem, puritatemque mentis, adèd ut ex illa frequentia magnus obveniat spiritus calor, spiritualisque profectus: hinc tempus non esse stabiendum absolūtè, & quadam generali regula; sed à Prælati, Parochi, & Confessariis, qui uniuscujusque conscientia sinu exploratos habent, pro diversitate cujusque concedendam; adèd ut Moniales, quæ puritate mentis enitent, & fervore spiritus incallescunt, à quotidiana Communionem non arceant, qui earum curam gerunt.

Ex quo patet, scopum principalissimum Decreti fuisse præparationis curam, & ex ea dependere oportere frequentiore, vel minùs frequentem accessum, quare ad quotidianam Communionem non sufficet carere conscientia peccati mortalis, sed attendendum est ad fructum, & augmentum Virtutum inde ortum. Pariter constat, quàm temere doceantur fideles, Patri Spirituali præcipienti, nè communicent, obedire non teneri, cum se noverint conscientiam peccati mortalis non habere, constat, inquam, hoc supradicto Decreto repugnare.

73 Totum hoc explicuit Doctor Angelicus 3. p. q. 80. art. 10. ubi quærens. *Utrum liceat quotidie hoc Sacramentum suscipere*; qui SS. PP. & Concilia factis præ oculis habebat, sic quæsito satisfacit: *Respondeo. Dicendum, quodd circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari: unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris, & idèd utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat: unde Ambros. dicit in lib. de Sacramentis: Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeat semper accipere, qui semper pecco: debeat semper habere medicinam. Alio modo potest considerari ex parte sumentis: in quo requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc Sacramentum accedat: & idèd si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est quodd quotidie sumat: unde Aug. cum dixisset. Accipe quotidie, ut quotidie tibi proficiat; subjungit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties, in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem, vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum: unde in lib. de Ecclesiasticis Dogmatibus dicit. Quotidie Eucharistiæ Communionem accipere, nec laudo, nec vituperò.*

Dein.

Deinde idem S. Doctor in resp. ad 5. sic habet: *Ad quintum dicendum, quod secundum diversum statum Ecclesie, diversa circa hoc statuta emanaverunt. Nam in Primitiva Ecclesia, quando magna vigebat devotio Fidei Christiane, statutum fuit, ut quotidie Fideles communicarent: unde Anacletus Papa dicit. Peracta Consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim, & Apostoli statuerunt, & Sancta Romana tenet Ecclesia. Postmodum vero dimittito Fidei fervore, Fabianus Papa indulgit, ut si non frequentius, saltem ter in anno omnes communicent, scilicet in Pascha, Pentecoste, & Natali Domini. Soter, etiam Papa, in Cœna Domini dicit esse communicandum, ut habetur in Decr. de Consecrat. dist. 2. Postmodum propter iniquitatis abundantiam, refrigerante Charitate multorum, statuit Innocentius III. ut saltem semel in anno, in Pascha fideles communicent. Consultur tamen in lib. de Ecclesiasticis Dogmatibus omnibus diebus Dominicis esse communicandum.*

74 Secundum est. Communionem quotidianam non esse de Jure Divino, præcipitque Episcopis, Parochis, & Confessariis, ut severe reprehendant illam Propositionem. Ad SS. PP. auctoritates, quæ in favorem prædictæ Propositionis adduci possent, ex doctrina relata S. Th. facilis est responsio.

75 Tertiò præcipit eisdem, ut reprehendant abusum suscipiendi Communionem in lecto, delata secretò Sacra Hostia; vel communicandi semel 6. Parasceve: item sumendi plures particulas, vel solito majores; quod ortum puto ex opinione percipiendi ex hoc majorem Gratiâ Sacramentalem.

Circa quod observandum est non prohiberi communionem in privatis Oratoriis, Aut ex illis delatam, sanis, vel infirmis, qui legitimam à Pontifice facultatem Oratorii privati obtinuerint, immò id expressè concedi in hoc Decreto: solumque prohiberi, nè secretò, & sine debita decentia deferatur Eucharistia ex Oratorio.

76 Quartò mandat Ordinariis, nè permittant fideles confiteri venialia simpliciter Sacerdoti, non approbato. Circa quod notandum, non annullari per hoc Decretum talem Confessionem, & saltem quousque isti permittant, confessio erit valida. Imprudenter tamen se geret simplex Sacerdos, se ad hæc audienda exponens, & poenitens qui id sciat, imprudenter ea aperiet simpliciter Sacerdoti.

77 Tandem caveat quicumque his ordinationibus contraire; nam quantumvis Regularis, & exemptus sit, puniri potest ab Ordinario, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, ut constat ex Decreti postremis verbis.

78 Insuper scito, alias duas Propositiones de Divino concursu, ab eodem Innoc. XI. fuisse damnatas 13. Novembris 1679. tanquam Novitatem redolentes, ac Temerarias.

Prima earum est: *Deus donat nobis Omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, vel librum.*

Secunda est: *Deus subjicit nobis suam Omnipotentiam.*

Quia hæ Propositiones ad praxim non pertinent, illas examinare omitto, ad Commentatores D. Th. in 1. p. q. 14. & 19. studiosos remitto.

79 Tandem ad me pervenit, dum adhuc subesset prælo opella, aliud Sac. Congreg. Decretum, circa quod aliqua ad Confessionis sigillum pertinentia breviter disserere visum est.

Feria iv. die 18. Novembris 1682.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis, habita in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam, coram Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra hereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter Deputatis.

Prævia matura consultatione DD. Consultorum, facta fuit discussio sequentis Propositionis: Scientia ex confessione acquisita uti licet, modò fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine poenitentis, nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur: in cujus comparatione prius meritò contemnatur. Ad-dita deinde explicatione, scòd limitatione, quòd sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ, cum gravamine poenitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in casu, quo multò gravius gravamen ejusdem poenitentis ex non usu sequeretur, & statuerunt dictam Propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine poenitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione, scòd limitatione, & præsentis Decreto prohibent, nè quis ultra audeat talem doctrinam publicè, aut privatim docere, aut defendere, sub pænis arbitrio Sac. Congregationis inflegendis: mandantes etiam universis Sacramenti Poenitentiae Ministris, ut ab ea in præm deducenda prorsùs abstineant.

Loco ✠ Sigilli.

Franciscus Riccardus S. Rom. & Universalis Inquisitionis Not. Die 5. Decembris 1682 supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, & in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Perinum SS. D. N. Papæ, & SS. Inquisitionis Cursorem.

80 De sigillo Confessionis agit S. Thomas 3. p. quæst. 11. supplementi, & ibidem omnes Commentatores, & fusè Diana part. 3. tract. 11. Candid. tom. 2. disquis. 24. & alii, qui videri possunt, si lata discussio optetur: mihi quæ ad præsentis Propositionis notitiam conducunt, breviter enucleanda.

81 Præmitto: sigillum Confessionis esse servandum ex præcepto naturali, Divino, & Ecclesiastico. Naturali quidem, quò quisque teneretur ex fidelitate rem apud se depositam custodire. Præcepto Divino, non quidem positivo, sed connaturali, & per se connexo cum natura Sacramenti Poenitentiae quod probat S. Th. loco cit. art. 1. in corp. duplici ratione; cujus prima ad hanc potest redigi formam.

Quæ pertinent ad significationem sacramentalem, sunt essentialia, & per se connexa cum Sacramento, ac Jure Divino connaturali Sacramento, ex ipsa Sacramenti institutione præcepta, atqui sigillum Confessionis pertinet ad significationem Sacram. Poenit. ergo, &c. Prob. minor: Confessio, qua quis Sacerdoti se subjicit, est signum interioris, qua Deo subjicitur, commune enim est Sacramentis, ea quæ exterius geruntur, esse signa eorum quæ interius contingunt: sed per hoc quòd Deo subjiciuntur peccata in Confessione, Deus ipsa tegit, idest, eorum amplius non recordatur ad puniendum; nec eorum rationem quærit, neque in hac vita, nec in futura, secundum illud: In quacumque hora ingemueris peccator, peccatorum ejus non recordabor amplius. Nec sunt amplius materia judicii, vel exprobrationis,

con-

confusionis ipsi pœnitenti, jam enim remittuntur: *nec judicabit Deus bis in idipsum*. Ergo sigillum Confessionis, quo peccata teguntur, pertinet ad significationem ipsius Sacramenti.

Confirmatur. Per hoc Sacramentum significatur gratia remissiva peccatorum, per quam teguntur peccata coram oculis Dei, unde dicitur Ps. 31. *Beati, quorum remisse sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*. Ergo sigillum Confessionis, per quod peccata teguntur, pertinet ad significationem Sacramentalem: unde tanquàm violator Sacramenti peccat, qui Confessionem revelat.

Aliam rationem adducit S. Th. *ibid.* quia videlicet est satis conveniens naturæ hujus Sacramenti, tam necessariæ ad salutem, ut ad ipsum faciliùs adducantur, & simplicius homines peccata confiteantur: maxime autem ab ipso abhorrent, si scirent in aliquo casu detegi posse peccata. Hanc secundam rationem S. Th. amplificat Suar. & putat demonstrationem à priori, ut refert Nugno *tom. 2. in 3. p. ad q. 11. supplem. ad art. 1.*

Præceptum quoque Ecclesiasticum constat ex *cap. Sacerdos de Pœnitent. dist. 6. & ex cap. Omnis utriusque sexus*. Tanquàm Apostolica traditio videtur semper acceptatum fuisse in Ecclesia, non solum à Doctoribus, Sanctis, & Scholasticis, sed etiam ab omnibus fidelibus. Videatur Nugno *loc. cit.*

82 Tam arctum igitur est hoc præceptum de sigillo Confessionis, ut nunquam, & in nullo casu, etiam pro bono communi, aut totius Ecclesiæ utilitate cesset ejus obligatio, ut neque indirectè manifestari possit, factò, aut signo aliquo, peccatum in Confessione auditum, unde S. Th. *loc. cit. ad 3. ait*: *Prælati possunt sine lesione conscientie dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum ut Deus, vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum refertur: unde in his, quæ ad ipsum deferuntur in foro Pœnitentie, debet in eodem foro, in quantum potest, adhibere remedium*. Hoc etiam docuit Quodlib. 5. art. 13. & in 4. dist. 21. q. 3. art. 1. Unde Soto in 4. dist. 18. q. 4. art. 5. ad versit sub sigillo Confessionis cadere omnia, quæ necessaria sunt ad explicandum peccatum, & propter hoc dicuntur in Confessione, si cedant in infamiam, vel grave detrimentum ipsius pœnitentis: ut si pœnitens occasione suæ Confessionis dicat se habere defectum originis, vel aliquid simile, totum hoc cadit sub sigillo Confessionis: hoc etiam docuit Nugno *loc. cit.* Et communiter ad personam complicitis extenditur.

Hinc Gonet in *Clypeo tom. 13. dist. 11. artic. 2. infert*, non posse Episcopum Ordines publicè petenti denegare, quem ex sola Confessione cognovit esse irregularem. Nec Parochum, in matrimonium non copulare eos, quos ex sola Confessione cognovit aliquo impedimento dirimente laborare. Nec Confessarium posse vitare eam, quem ex sola Confessione, scit esse excommunicatum non toleratum; licet nullus alius præter pœnitentem suspicari possit, hoc fieri propter notitiam Confessionis. Id quoque docuit Cand. *loc. citat. artic. 32. dubit. 3.*

83 Ex his sequitur scientia ex Confessione acquisita uti non licere, quando ex ejus usu sequitur aliqua indirecta revelatio Confessionis: ut quum Prælatos aliquas leges saceret ad evitandum peccatum subtili, quod in Confessione audivit, ex quo potest sequi indirecta aliqua Confessionis revelatio. Posset tamen quis uti scientia ex Confessione acquisita sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, ut asseritur in prima parte Propositionis addactæ, quæ quò ad hanc partem non damnatur:

A a

unde

unde posset Superior uti illa notitia, ut sit cautior, & prudentior in adhibenda custodia, occulte visitando septa Monasterii, non tamen aliquid exterius operando, ut mutando claves, erigendo murum, amovendo ab officio, etiam ad nutum amovibile subditum; vel similia. Hoc modo intelligendum est Decr. Clem. VIII. anno 1594. die 26. Maii, quo prohibet Superioribus, vel Confessariis, deinde ad Prælaturam assumptis, ne utantur notitia ex Confessione habita ad regimen Monasterii: videlicet, quando hic usus, etiamsi nec indirectam habeat annexam revelationem, avertit tamen, vel minimum poenitenti incommodum, vel occultæ reprehensionis habet vim. Secus verò, quando nullum sequitur poenitenti incommodum: quapropter ex Confessione viri docti, potest pro se, vel aliis, Confessarius uti ea notitia ad melius examinandam conscientiam suam, ad confitendum aliquod peccatum, quod tale non existimabat ex ignorantia vincibili, & ad similia.

Pariter poterit Sacerdos, si in Confessione deprehendat sibi paratum fuisse vinum toxicatum pro missa celebranda; abstinere à celebrando, si aliquam aliam occasionem potest fingere, ut nullo modo sequatur, nec indirecta criminis manifestatio. Et generaliter possunt fieri omnes aliæ actiones indifferentes, quas, omnibus consideratis circumstantiis, & motivis particularibus, nullatenus potest suspicio oriri ex Confessionis notitia processisse; nec inde aliquid sequitur poenitenti gravamen. Ita Gonet loco cit. art. 1. coroll. 4. Dian. part. 7. tract. 11. resol. 3. *vers. Notandum est tamen*. Ubi etiam citat Sanch. & alios. Cand. tom. 2. disquis. 24. artic. 51. dubit. 2. & 3.

83 Ex his sequitur solutio alterius casus. Si ex duobus, qui conspirarunt in necem Sacerdotis, alter poenitentia ductus, ipsimet confiteatur; simulque pandat inter se convenisse, ut si hoc, alter manifestaret, occideretur ab altero, & proculdubio ipsi morsetur à socio inferenda, si Confessarius fugeret, aut non celebraret, &c. Ex hoc enim, quod aliàs non erat facturus, satis socius deprehenderet, ab altero revelatum fuisse secretum: an possit Confessarius in tali casu pro evitanda morte propria, illa scientia uti. Cui resp. quod si Confessarius potest aliter sibi consulere absque poenitentis detrimento; ut sumendo pharmacum, adeò secretè, ut nulli suspicionem afferat, si periculum est de veneno, etiam si sit celebraturus (tunc enim cessaret obligatio jejunii naturalis) vel alio modo poenitenti non nocivo, posset licetè illa scientia uti, juxta supra dicta. Si verò ex sua actione, quamvis indifferente, cognita à socio poenitentis, imminet poenitenti mors, non licet illa scientia uti. Colligitur ex Dianæ doctrina loco cit. Suar. tom. 4. in 3. part. disp. 33. sect. 7. num. 6. 7. & 8. ubi etiam si periculum salutis spirituali Confessarii immineret, hocque ex Confessione deprehendat, extendit. Cand. probabiliorē hanc sententiam judicat loco cit. art. 51. dubit. 6. citans Bonac. licet probabilē censuerit oppositam, quam docuit Coninch. disp. 9. de sigillo Confess. dub. 4. num. 56.

Ratio pro hoc, & similibus casibus est, quia altàs impediretur usus Sacramenti Poenitentiae, detererentur enim ab accessu ad illud, & violaretur debita reverentia Sacramento; unde eadem ratio militat, ac de sigillo, cujus præcepti obligatio in nullo casu cessat. Tum quia bonum Sacramenti præferendum est propriæ vitæ.

85 Duo igitur sunt præ oculis habenda in usu hujus scientiæ; alterum, ne sequatur, nec indirecta manifestatio, & revelatio: alterum ne poenitenti feratur oravamen in quocumque illi nocivo honori, vel alteri honesto modo.

modo. Quapropter, non posset quis denegare suffragium, vel Novitio ad Professionem admittendo, vel in electione ad Prælaturam, aut Beneficium: nec Abbas amovere ab officio Ministrum, quem in Confessione novit indignum. Ita Diana loco cit. resol. 4. ubi plures alios citat. Cand. loco cit. art. 52. dubit. 3. Gonet. & Suar. locis cit.

Circa quæ oritur dubium, an usus hujus scientiæ in his enumeratis, cum nullum periculum revelationis extat, nec indirectæ, sit tantum prohibitus Jure Ecclesiastico, an verò Jure Divino connexo cum natura hujus Sacramenti, cujusmodi est præceptum de sigillo Confessionis.

Circa hoc Ochagavia, & Tannerus, relati à Diana, asseruerunt in rebus gratuitis posse Confessarium illa scientia uti; unde nec Jure Ecclesiastico, per ipsos, videtur hoc prohibitum. Saur. loco cit. num. 4. quamvis asserat non licere; reducit tamen ad prohibitionem factam à Clem. VIII. & ait non videri contra naturalem rationem. Gonet quoque ejusdem est sententiæ; videlicet esse prohibitum Jure Ecclesiastico, non verò naturali, aut Divino, quando nulla, nec indirecta sequitur manifestatio.

At observandum est circa suffragium, quòd hoc vel est debitum, vel gratuitum: debitum quidem, ut Novitio, qui jam probationis annum explevit, religiosè satis exterius vivendo; nec habens aliquod impedimentum nè ad professionem admittatur, & cujus denegatio cederet in magnum dedecus ipsius. Vel est merè gratuitum, cujus denegatio nec cedit in dedecus ejus, cui denegatur, cujusmodi est in electione Priorum, ubi quia jam ex consuetudine notum est quemlibet ferre suffragium in favorem ejus, cui amicitia vinculo jungitur, ex denegatione suffragii, non præsumitur indignitas Personæ, nec aliqua el infamia resultat. Similiter in eo, qui promovendus est ad Beneficium, pro quo fit concursus; vel in foro exteriori, ille, cujus indignitas cognita est in Confessione, absque omni dubio dignior existimatur in reliquis conditionibus ætatis, natalium, scientiæ, Prudentiæ, vigilantia, &c. Vel probabile est alium in his conditionibus debere præferri; itaut nulla infamia, aut dedecus resultet ex denegatione suffragii, neque aliqua suspicio ipsimet prænitenti, ob Confessionem ei denegari suffragium (hæc enim sola est tacita reprehensio culpæ, & sufficiens causa, nè denegetur) itaut aliud incommodum ei non resultet, nisi exclusio à Beneficio. Hoc præmissis.

Dico. In primo casu denegari non posse suffragium, & hoc ex Jure Divino connaturali ipsi Sacramento, quia aliàs redderetur odiosa Confessio, non minus ac ex fractione sigilli. In secundo, & tertio si nulla suspicio etiam ipsi prænitenti oriatur denegari suffragium ob Confessionem, ac proinde nulla indirecta fractio sigilli; nec aliud dedecus, aut infamia, sed sola privatio officii; cum ex hoc non reddatur Confessio odiosa, nec injustè privetur officio, cum eo revera sit indignus; denegatio suffragii non esset contra Jus Divinum, & naturale jam explicatum. Pariformiter dicendum est in amotione ab officio amovibili ad nutum, servatis omnibus prædictis circumstantiis, & in hoc casu loquuntur Gonet, & Suar. intelligendusque est S. Th. loco citat. 3. part. qui ad 3. & 4. admittit, sed cum pluribus limitationibus, posse Priorem ab Abbate officio privari (quippe nondum Jure Ecclesiastico erat veritum) & suffragium denegari. At hæ circumstantiæ in praxi raro contingere possunt, & hæc opinio, ut dixit Bann. 2. 2 q 33. art. 8. in fine, vix potest in usum venire.

Attamen Jure Ecclesiastico, post Decr. Clem. VIII. non potest hac ratione suffragium denegari, etiam in circumstantiis positis, nec ab officio quis

amoveri: quæ Lex sancta, & iusta est; quia id, quod non est per se malum, ob periculum mali potest prohiberi, ut ait Suarez loco cit. & quia facile quisque errare posset, iudicando omnes illas circumstantias adesse, cum re vera non sint.

88 Dices. Etiam admissis illis circumstantiis, uteretur Confessarius, dum operatur ut homo, notitia, quam habet, ut Deus: cum tamen dicat Bern. *Nihil minus scis, quam quod ut Deus scis.* Quod est contra rationem huius Sacramenti: ergo secluso Ecclesiastico præcepto, illa scientia uti, etiam in illis circumstantiis, est contra Jus Divinum consequens ad naturam huius Sacramenti.

Resp. dist. antec. Uteretur notitia, &c. contra finem huius Sacramenti, aut in præjudicium ejus, nego, non obstando fini Sacramenti, nec ullum ei præjudicium inferendo conc. anteced. & nego consequi. Nam non quilibet usus scientiæ ex Confessione acquisitæ est prohibitus Jure Divino connaturali huic Sacramento, ut patet ex communi sententia admittente in Superiore diligentiam, dum non vergat in detrimentum poenitentis: & etiam ad effugiendam mortem, quam ex Confessione novit sibi imminere: sed ille usus, qui est in præjudicium huius Sacramenti, quique retraheret fideles à Confessione, eamque redderet odiosam, &c. Unde, cum in illis circumstantiis hæc vitentur, non esset usus illius generis, qui huic Sacramento præjudicat, & fini, ob quem præceptum sigilli inductum est, obstarat; ac proinde non esset eo præcepto prohibitus: quare semper cum hac limitatione, quando scilicet usus illius scientiæ esset confusioni, & pudori poenitentis docuerunt hanc sententiam DD. ut videre est apud Dian. loco cit. *§. sed propter contrariam: &c.* Et certe quis unquam negavit posse Confessarium loqui de auditis in Confessione, dum personam non manifestet; nec in ejus cognitionem devenire possunt audientes? Et tamen cui non innotescit tunc uti ut hominem notitia, quam ut Deus habet? Non ergo ex hoc præcisè capite malum est.

89 Sed quæres: an Confessarius, vel Prælatus possit uti scientia ex Confessione acquisita, ad removendam poenitentem occasionem peccati, quando ex hoc non sequitur, nec indirecta criminis manifestatio, nec aliquod aliud incommodum, sive corpori, sive honori, sive bonis externis: an hæc evitatio inter gravamina poenitentis debeat computari, quia solatio, & deletionem exactu peccaminoso proveniente privatur.

Suppono tanquam certum ex dictis, prædictum quæsitum locum habere, quando occasio peccandi non habet annexam aliam utilitatem honestam; cuiusmodi pro Religioso esset socius consuetus, qui ei ad alia peragenda negotia est valde utilis, quæ non potest suppleri per quemcumque; officium honorificum; vel aliud quodcumque commodum annexum occasionem peccandi. Supponitur etiam in quæsito, via tam remota, ac suavi tolli illam occasionem peccandi, ut confusionem, aut ruborem non afferat poenitentem, neque suspecti posset ex Confessionis notitia processisse. Similiter supponitur non posse tolli occasionem, corripiendo complicem: propter hoc enim non licere uti scientia ex Confessione acquisita; fuscè, & ardentem probat Bann. loco supra cit. Casus igitur posset consimiliter evenire: Sciens Confessarius ex Confessione Titii, quænam sit ejus concubina, quæ est ei proxima occasio peccandi: post tempus occurrit ei vir nobilis quærens famulam, & Confessarius occasione discursus, laudat ei pro tali famulatu nimis aptam fore illam, quam scit esse concubinam Titii, ut ex hoc ei tollatur occasio peccandi: vel alio consimili modo.

Resp.

90 Resp. ad quæsitum, stantibus omnibus prædictis limitationibus, lice-
re Confessario uti notitia in Confessione acquisita, ad vitandam poenitentis oc-
casione peccandi. Ratio est, quia in tali casu nullum est periculum dete-
ctionis criminis, nec indirectè, nullum incommodum, confusio, aut rubor
poenitenti obvenit: aliàs ipsa vitatio occasionis peccandi, præcisè, dùm aliud
honestum utile non habet annexum, non est gravamen, sed levamen poeni-
tentis. Ita colligitur ex Diana loc.cit. qui admittit prædictæ scientiæ usum,
quando nullum præjudicium in persona, aut honore, vel confusio, aut ru-
bor poenitenti redundat: & ex aliis, qui admittunt posse Superiorem pruden-
torem, aut vigilantorem fieri; quos citat, & sequitur Cand. *hoco cit. art. 52. dubit. 4.*

91 Excluso igitur prædictæ scientiæ usu, non solum, quando indirecta si-
gilli manifestatio sequitur, sed etiam quando aliquod præjudicium, vel in-
commodum, aut detrimentum, &c. sequitur poenitenti, ut explicatum est:
Casus præsentis Propositionis est (admissa hac Doctrina, quæ recitatur in
ejus prima parte) quando ex usu illius scientiæ sequitur aliquod gravamen
poenitenti, dùm tamen ex non usu illius scientiæ sequitur aliud majus grava-
men; & talis conditionis, ut hoc secundum comparatum priori sit plurius fa-
ciendum; adeò ut prius esset contemnendum: quo casu assererat prædicta
Propositio, licitum esse uti scientia ex Confessione acquisita: & hunc casum
ab ista communi doctrina excipiebat, si tamen inde nulla manifestatio, nec
indirecta Confessionis sequeretur. In hoc casu, etiam omnibus his adhibitis
circumstantiis, & limitationibus, hanc doctrinam prohibet Sacra Congre-
gatio, tam ne quisque audeat illam docere, aut defendere, quam ut ab ea in
proxim deducenda Confessarii abstineant.

Exemplum pro majori claritate appono: Titius confitendo sua peccata,
aperuit mihi suam voluntatem occidendi Cajum, si deinceps per suam do-
mum transiret: postmodum adverto Cajum illinc transisse, Titioque id ex-
ploratum fuisse: ex quo deprehendo parari ab ipso arma, ut sequenti nocte
necem inferat Cajo: unde poena mortis esset plectendus: ut eum à crimine,
& à poena mortis, eruam, apud Magistratum (adeò prudenter, ut nequa-
quam ex Confessionis notitia hoc processisse, suspicari Titius possit) de alio
crimine, ab ipso commissio, quod extra Confessionem novam, accusari
facio: ob quod comprehensus in carcerem tradetur, vel tandem exulare co-
getur.

92 In hoc, & consimilibus casibus, licere, ajebat prædicta Propositio,
uti scientia ex Confessione acquisita: In eo tamen, & similibus prohibetur à
Sac. Congreg. præfatæ scientiæ usus. Et meritò: nam per hoc redderetur Sa-
cramentum Poenitentiae odiosum, onerosum, & à Confessione homines aver-
terentur, dum ex eo sumi occasione posse sciant, ut aliquid mali patiantur,
vel aliquod gravamen sustineant: unde fieret injuria Sacramento; & hæc do-
ctrina esset periculosa, & nociva honori, ac religioni Sacramenti.

Nec obstat, ita Confessarium illa scientia uti, ut nec ipse poenitens suspi-
cari possit ex Confessione illud malum originem duxisse.

Non, inquam, obstat: ut enim homines à tam salubri, ac necessario re-
trahantur Sacramento, sufficit, ut sciant talem doctrinam extare, & Con-
fessarios eam sequi posse.

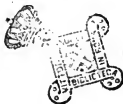
Tum etiam quia, hac doctrina tolerata, & admissa, facile inde quis-
que uteretur scientia ex Confessione comparata pro evitando malo commu-
ni, ac Reip. etiam si mors poenitentis sequeretur, sic enim discurrere posset:

Sicuti ob majus malum poenitentis avertendum, licitum est uti scientia; etiam si ipsi minus malum immineret, & sequeretur, quia hoc est contemnendum comparative ad illud; ita est contemnendum malum particularis, comparative ad bonum commune, & ipsemet poenitens, sicuti malo proprio minori sustinendo esset paratus, ad majus vitandum: ita rationabiliter, bonum Reip. proprio præferre debet; ergo sicuti licet in illo primo casu, ita in secundo. Similiter alii ad alios casus prædictam Doctrinam extenderent; sicque Sacramentum Poenitentiae redderetur valde noxium, ac proinde odiosum; & formidabile: eradicanda igitur radix, ne alia mala pullularent; cum in hac materia potius restringi debeat, ut facilius, & confidentius ad tam necessarium, ac salubre Sacramentum accedant homines.

93 Dices. Communiter admittitur usus hujus scientiae sine revelatione, & gravamine poenitentis: atqui in præsentī nullum est gravamen poenitentis in casu posito: ergo, &c. prob. minor; nam licet sit aliquod gravamen, attamen comparative ad majus, non est censendum gravamen, sed levamen à majori.

Resp. negando minorem: ad cujus probationem dico, quod licet in se, & absolute, minus malum esset levamen comparative ad majus, tamen non ita est in hominum existimatione, qui pluri faciunt malum leve aliunde illatum, quam grave, quod sponte incurrunt: minus libenter ferunt, quod invitis ipsis accidit, quam quodcumque ex suis actionibus sequitur. Unde rationabiliter conquererentur de malo, ratione Confessionis obveniente, quia revera in se malum est, licet comparative sit levamen. Tūc etiam propter secundam rationem adductam, quia si hoc sciant, existimantes ad alios casus Confessariorum ingenio extendi posse Doctrinam illam, ab hoc Sacramento maxime abhorrent. Optime igitur, & satis rationabiliter prohibetur, ac sine aliqua hæsitatione, hujusmodi prohibitio est acceptanda.

LAUS DEO

I N D E X

Casuum , qui in hoc opere resolvuntur .

Prior numerus paginam , secundus verò numerum
in Propositione significat .

A B O R T U S .

- A** Bortum fœtus animati per se , & directè in nullo casu procurare
licet. Pag. 177. n. 1.
Idem dicendum de fœtu inanimato. ibid.
Indirectè procurare , licitum aliquando. ibid.
Limitatur hæc doctrina in Appendice. n. 44.
Abortum etiam fœtus inanimati procurare , nè puella deprehensa gravida
occidatur , aut infametur , illicitum est. 178. n. 2.
Alii duo casus in materia abortus in Append. n. 45. & 46

A B S O L U T I O .

- Abolvere pœnitentem cum Attritione cognita non est illicitum. 2. n. 2.
Absolutionis virtute Bullæ Cruciatæ triplex quæstio resolvitur. 10 n. 14
An pœnitens , qui signa tantùm doloris coram Confessario exhibuit , absol-
vi possit , & quomodo. 11. n. 17.
An etiam ille , qui in absentia hæc signa protulit. 11. à n. 15. usque ad 24.
An etiam moribundus , qui nullum signum doloris exhibuit . * 17. n. 24. ad fin.
An iste talis possit saltem absolvi sub conditione. 20. n. 28.
An si Angelus revelasset Sacerdoti , ealem moribundum habere internum
dolorem. 26 n. 32.
Absolutio ab absente obtenta damnata à Clem. VIII. 12. n. 18.
Absolvi quando possit miles vulneratus , signa doloris exhibere non valens .
24. & 25. n. 31.
Absolvi non debet qui prævium dolorem non habet , licet proponat in poste-
rùm habere. 112. n. 12.
Abolvere non licet dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus pœ-
nitentium. 294. n. 4.
Nec etiam in die , quo spirat tempus communionis in paschate. 296. n. 8.
An possit abolvere dimidiatè tantùm confessos Christianos degentes in regio-
nibus infidelium. ibid. n. 9.
Quando possit Sacerdos abolvere dimidiatè tantùm confessos. 294. n. 4.
An possit absolvi habens reservata , ob moram Superioris , à simplici Sacer-
dote. 295. n. 7.
Aa 4 Alia

I N D E X.

- Alia ad id pertinentia in Appendice. n. 66. ad 70.
 Absolutio deneganda est pœnitenti habenti consuetudinem peccandi, si nulla spes emendationis appareat. 299. n. 6.
 Absolvi non potest, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere. 392. n. 2.
 Absolvendus non est, qui sæpius admonitus de ejicienda concubina, quam domi retinet: id neglexit, nisi prius ejicit. 302. n. 4.
 Nec etiam, qui nondum ejecerit concubinam, & si habeat extraordinarium dolorem. ibid. n. 5.
 Nec etiam ille concubinarus, qui prima vice accedit ad Confessionem, nisi de facto ejiciat; & si promittat occasionem auferre. 303. n. 5.
 Excipiuntur casus, in quibus iste talis est absolvendus. 303. & 304. n. 7. 8. & 9.
 Nec absolvendus est, qui cohabitans cum concubina, vel ad eam invisendam vadens, est causa scandali, quamvis cum illa copulam non habeat. 304. num. 10.
 Nec etiam absolvendus est, qui ex cohabitatione cum fœmina; sæpè prolabitur in lasciva desideria, donec illam expellat. ibid. n. 11.
 Absolutionis ut homo sit capax, requiritur necessitate mediæ recordatio mysteriorum Fidei, & non sufficit illa semel credidisse. 113. c. 114. n. 15.

A D U L T E R I U M.

- Adulterium quot modis committitur. 252. n. 1.
 Etiam consentiente marito committitur adulterium. 254. n. 6.
 Sicut etiam stuprum committitur, consentiente puella, ejusque patre. ibid.

A T T R I T I O.

- Attritionis supernaturalis, vel Contritionis actus exigitur necessitate præcepti, & mediæ ad Confessionem, ut homo sit capax absolutionis. 114. n. 15.
 Attritio sufficit ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ. 1. n. & 274. n. 1.
 Attritio naturalis quocumque modo honesta non sufficit ad obtinendam gratiam in Sac. Pœnit. 276. n. 4.
 Attritio existimata; vel attritio naturalis existimata supernaturalis non sufficit ad Pœnit. Sacram. 277. n. 7.

B A P T I S M U S.

- Baptismi forma, & materia, quænam probabilis, quænam certa. 1. n. 1.
 Baptismi subjectum dubium. 2. n. 2.
 Ad suscipiendum Baptismum sufficit propositum, quod præsumitur non retractatum. 23. n. 30.
 Baptismus in voto interdum sufficit ad justificationem, & salutem. 93. n. 8.

B L A S P H E M I A.

- Blasphemare nomen Dei solo actu exteriori, etiam cum intentione non blasphemandi est malum. 140. n. 2.

N D E X.

CHARITAS.

- Charitas cadit sub præcepto sibi proprio, & peculiari. 51. n. 3.
 Non obligat semel in vita tantum. ibid. n. 5.
 Varia tempora, in quibus obligat. 53. & 54. n. 6. & 7.
 Latè in Appendice. n. 15. ad 14.
 Ut implicetur Charitatis præceptum erga Deum non sufficit abstinere ab odio Dei. 64. n. 4.
 Charitas erga proximum non tendit in speciali ad singulos homines, nisi secundum præparationem animi. 60. n. 1.
 Quo actu debeat diligi Proximus. 65. n. 6.

COMMUNIO.

- Communione annuæ præceptum non impletur per sacrilegam Dominici Corporis manducationem. 270. n. 3.
 Nec per communionem sacrilegam satisficit præcepto sumendi Eucharistiam in articulo mortis. 271. n. 6.
 Decretum de sacra Communione, & alia ad id pertinentia in Appendice. n. 71. ad 78.

COMPENSATIO.

- Compensatio occulta, quando est licita, & quot conditiones requiruntur. 183. n. 1. & 2.
 Quando liceat famulis aliquid subripere ab heris pro compensatione. 184. num. 3.
 Alii casus pro eodem. 185. n. 4.

CONFESSARIUS.

- Confessarius, Consultus, vel Parochus quam opinionem consulere debent poenitentibus. 34. n. 10.
 Quam, versante opinione æquè probabili. 44. n. 15.
~~Quam persona scrupulosa, quamque laicus confitentem.~~ 44. & 45.
 Quid vè si prævideat ex tutiori favente præcepto præberi occasionem peccandi. 45. n. 16.
 Confessarius loquens de turpibus in Confessionario, fingens confessionem audire, peccat peccato sacrilegii. 163. n. 4.
 Confessarius interroganti tenetur poenitens fateri consuetudinem alicujus peccati, si perseveret, secus vè si cessavit. 279. n. 5. & 291. n. 12.
 Confessarius quam emendationem debeat requirere in poenitente. 298. n. 3.
 Quomodo debet se gerere respectu eorum, quos ex consuetudine peccandi expertus est sæpè recidivos. 300. n. 7.
 Quid vè facere debeat si poenitens est filius familias, vel non sit sui juris, & concubina est famula, vel ancilla. 305. n. 12.
 Confessarius, vel quilibet alius interrogatus potest absque mendacio respondere se nescire, quæ in Confessione, vel sub sigillo naturali audivit.
 Vide verbo *Resolutio*, & in Append. à n. 79. ad finem.

CON-

I N D E X.

C O N F E S S I O.

- Explicans sufficienter numerum peccatorum, non tenetur confiteri consue-
tudinem alicujus peccati, nisi subit alia causa, vel à confessorio interro-
getur. 278. n. 1.
Confessionis integritas quoduplex. 293.
In quo casu excusat. 294. n. 4.
Quando obligat præceptum confessionis. 296. n. 9.

C O N J U G I U M.

- Conjugalis concubitus quando est sine culpa, vel cum culpa saltem veniali
59. n. 2.
Quando conjuges excusantur à peccato in actu conjugii ex vi damnationis
9. Propos. 80.
Idem dicendum de comedere, & bibere. 55. n. 2.
Vide in Append. n. 41.

C O N S C I E N T I A.

- Operans contra conscientiam erroneam, peccat. 35. n. 1. & 40. n. 11.
Non licet operari ex conscientia practicè dubitante. 35. n. 2.

C O N T R A C T U S.

- Contractus plures licet fieri possunt cum pacto retrovenditionis. 197. n. 1.
Contractus Mohatra quid sit. ibid.
Quando est licitus, & quando non, & in quo sensu damnatur Propos. 40. à
196. ad 199.

C R I M E N.

- Crimen falsum imponens Proximo, ut suam justitiam, & honorem defendat
peccat mortaliter. 212 n. 3.
Quomodo debet quis se gerere erga obiectum in faciem falsum crimen.
ibid. num. 7.

D E C R E T U M.

- Quid importet illa particula, *Disputativè*, in Decr. condemnante has Pro-
positiones. 318.
An proponere argumenta in favorem harum Propositionum, sit vetitum in
prædicto Decreto. 319.
An in præcepto hujus Decreti comprehendantur, qui unam sententiam de-
fendentes, alteram esse falsam asserunt de Propositionibus, quæ inter Ca-
tholicos controversantur. ibid.

I N D E X.

D E F E N S I O.

Defensio occisiva, quare, & quando est licita. 158.n.3. & 171.n.7.
 Ob defensionem non licet directè intendere mortem Invasoris. 172.n.8.
 Non est licitum ob defensionem prævénire aggressorem, ubi plarium casuum
 resolutio. ibid.

D E T R A C T I O.

Detractio quot modis, si vè directè, si vè indirectè exercetur. 209.n.2.
 De se est peccatum mortale, nisi ob parvitatē materiæ excusetur. ibid.n.3.
 Etiam ob propriam defensionem est peccatum mortale. 210. n.5. & 7. &
 212. n.3.

D I G N I T A T E S.

Regulæ ad discernendum quinam sit dignior in ordine ad Ecclesiasticas Di-
 gnitates. 237.n.8. & 240.ad 242.
 Advertentia pro hujusmodi conditionibus. 242.
 Certitudo moralis præponderat probabili dignitati alterius. 243.
 Non eligentes digniores, qui haberi possunt ad Beneficia curam Animarum
 habentia peccant mortaliter. 230.n.1. & 231.n.4.
 Et hoc locum habet etiam quando non sit concursus. 234.
 An prænitens sit præferendus innocenti. 237.n.8.
 An excellens Theologus sit præferendus excellenti Canonistæ. 239.n.11.

Dilectio. Vide verbo Charitas.

E L E E M O S I N A.

Eleemosinæ præceptum quando obligat, & illius requisita, 66.n.1.
 Proponuntur varii casus in quibus obligat. 68.n.4.
Emendatio v. Confessarius. Electio: vide verbo Dignus.

~~E Q U I V O C A T I O.~~

Equivocatio in verbis, vel enunciationibus, quando est licita, & quando in
 illis est mendacium, & perjurium. 154.ad 156. à n.5. ad 8.
 Equivocatio, vel amphibologia in quibus verbis reperitur. 153.n.3.

E U C H A R I S T I A.

Eucharistiæ Sacramentum non conficitur, si revera panis non sit triticeus, si
 quamvis talis existimetur. 4.n.5.
 Præceptum sumendi Eucharistiam obligat semel in anno. 52.n.6.
 Est Divinum: sed tempus ab Ecclesia fuit determinatum. 53. & 269. & 270.
 Eucharistiam sumens in peccato mortali peccat peccato sacrilegii. 270.n.2.
 Vide verbo: *Communio.*

I N D E X.

F A M U L U S.

- Famulus, & quilibet alius ob nullam causam excusatur à cooperatione ad peccatum alterius.** 256.n.4.
Quando excusatur. 258.n.8.
Resolutio plurium casuum pro hac materia. 259. & 260. à n.9. ad 14.
Regula quædam notatu digna. ibid.n.15. & 16.
Elucidatio cujusdam casus de cooperante ad furtum. 260.n.17.
Vide verbo *Compensatio*.

F E S T U M.

- Præceptum servandi Festum in quibus consistat.** 262.n.2.
Obligat sub mortali. ibid.n.3.

F I D E S.

- Præceptum eliciendi actum Fidei obligat aliquo tempore, specialiter, & secundum se, non ratione alterius.** 82.n.7.
Non obligat tantum semel in vita. 84.
Quoties obliget. 85. & 86.n.3.
Non sufficit necessitate præcepti credere totum id, quod credit S. Mater Ecclesia, absque eo quod aliquid explicitè credatur. 99. & 100.n.2.
Quilibet fidelis in lege gratiæ, necessitate præcepti tenetur ad credendum explicitè omnes articulos Fidei positos in Symbolo, & implicitè totum id, quod continetur in S. Script. ibid.n.3.
In peccato mortali versantur fideles articulos Fidei ignorantes. 101.n.4.
Majores tenentur habere pleniorè notitiàm de credendis. ibid.
Tenentur quoque fideles memoriter retinere art. Fidei, & quomodo. ibid. num. 5.
Necessitate mediæ omni tempore fuit necessaria Fides explicita Dei Auctoris & Remuneratoris supernaturalis. 102.n.6.
Fuit etiam necessaria Fides implicita Christi. 103.n.7.
Post Christi Adventum, & Evangelii promulgationem est etiam necessaria Fides explicita Christi, seu Incarnationis, & Trinitatis. 105.n.8.
Qui laborat ignorantia horum mysteriorum non est capax absolutionis. 111. & 112.n.12.
Et similiter, qui semel ea credidit, & postea eorum oblitus est. 112.n.13.
Quomodo sit necessaria peccatori recordatio mysteriorum Fidei, ut confiteatur. 113.n.15.
Quomodo iusto. 115.n.16.
Duplex præceptum externæ confessionis fidei. 117.n.2.
Interrogatus à publica Potestate tenetur sub præcepto fidem confiteri. 118 num. 3.
Quando possit tacere sine peccato. 120.n.4.
An liceat uti signis infidelium, & quibus. 117.n.2.

I N D E X.

F O R N I C A T I O.

Est peccatum mortale, non solum quia prohibita, sed ex se, & genere suo.
245. n. 4.

F U R A R I, E T F U R T U M.

Furari licitum est in extrema necessitate. 181. n. 2.
Non in gravi. 181. & 182. n. 3.
Furans per pauca furta notabilem quantitatem, ad eam perveniens peccat mortaliter. 187. n. 1.
Si verò in primo furto habuit intentionem continuandi, tunc peccavit mortaliter. ibid.
Idem dicendum de furante modica à multis. 189. n. 3.
Idem dicendum si plures scienter magnam quantitatem furantur, etiam si unusquisque seorsim parvam furetur. 190. n. 5.
Quid si tres intulerunt leve damnum, & alius seorsim superveniens etiam leve damnum infert, quod conjunctum cum præc. est grave. 190. & 191. num. 6.

G A U D I U M.

De malo Proximi quando bonum; & quando malum. 71. n. 4.
Gaudium de morte naturali alicujus est peccatum mortale. ibid. n. 5.
Est contra Charitatem. 75. n. 8.

G U L A.

Est peccatum, & in quo consistit. 58. n. 5.
Quando est peccatum mortale, & quando veniale. ibid. n. 6.
Gulæ species. 58.

I D O L U M.

Colere cultu exteriori, etiam sine animo colendi est peccatum. 141. n. 2.

J E J U N I U M.

Frangit comedens pluries eadem die, licet qualibet vice parvam quantitatem. 191. n. 7.

I G N O R A N T I A.

Invincibilis excusat à peccato. 36. n. 5.
Quando hæc potest dari respectu Juris naturalis. 37. n. 6.

I N F I D E L I T A S.

Quotuplex est. 47. n. 1.
Positiva est peccatum. ibid.
Non excusatur ab ea infidelis, ductus opinione minus probabili. ibid. n. 2.
Ad

I N D E X.

Ad Infidelitatem positivam sufficit, ut quis repugnet auditui fidei. 48.n.2.
Vide in *Append. à n. 6. ad 19.*

I N T E N T I O.

Virtualis sufficit ad conficienda Sacramenta. 2.n.3.

I N V I D I A:

Semper est mala, & ex genere suo peccatum mortale. 71.n.3.

J U D E X.

An possit sequi opinionem minùs probabilem ex parte facti in causis civilibus. 28.n.3.

An ex parte Juris. 28.n.3.

Quid debeat facere quando opiniones sunt æquæ probabiles. 31.n.6.

Quid si sit Judex arbitrarius. 32.

Quam opinionem debent sequi in causis criminalibus, si major probabilitas sit ex parte Juris. 33.n.8.

Quidve si sit ex parte facti. 33.n.6.

J U D I C I U M.

Ad hoc ut sit actus Iustitiæ, quot requiruntur. 28.n.4.

Quando liceat asserere enunciationes, aut propositiones æquivocas in iudicio. 155.n.6.

Quando tenetur in iudicio reus fateri veritatem. 157.n.1.

Legitimè interrogatus in iudicio non potest uti æquivocatione. 155.n.7.

Quando non legitimè interrogatur, quomodo negat fecisse, quod revera fecit, sine peccato. 158.n.2.

In iudicia legitimè interrogatus non potest ad effugiendam mortem vel aliud malum, crimen negare, aut celare. 160.n.4.

J U R A M E N T U M, E T J U R A R E.

Juramentum adhibitum mendacio, quamvis levissimum est peccatum mortale; dum sit advertenter. 135.n.4.

Jurans verum, jurans esse falsum, peccat mortaliter. 137.n.6.

Quænam certitudo requiritur ad juramentum. 138.n.7.

Jurans falsum per inadvertentiam excusatur à peccato. Ibid.n.8.

Quid si inadvertentia ortum duxit ex prava consuetudine. Ibid.n.9.

Jurare falsum sine animo jurandi est peccatum mortale. 140.n.2.

Etiam jurare verum sine animo jurandi est peccatum mortale. 142.n.3.

Excipitur invincibiliter ignorans hoc esse illicitum. 143.n.4.

In juramento promissorio, an jurans sine animo jurandi teneatur ad promissa servanda. Ibid.n.4.

Jurans animo non promittendi, vel se obligandi peccat mortaliter. Ibid.n.5.

An

I N D E X.

- An hoc modo jurans teneatur ad promissa servanda. ibid n. 6.
 Quando est licitum, vel illicitum jurare per creaturas. 145. & seqq. n. 7.
 Quædam formulæ dubiæ juramenti. 146. n. 8.
 Quando Divini nominis invocatio non est juramentum. 147. n. 8.
 Vide verbo *Equivocatio, Judicium, Restrictio, Confessarius.*

L E X.

- Leges favorabiles quando possunt extendi ad aliquos casus. 8. n. 12.

M A L U M.

- De duobus malis minus est eligendum, quomodo intelligendum varilique casus ad id explicandum. 6. n. 7.

M A T R I M O N I U M.

- Contrahentes sine animo contrahendi peccant mortaliter. 165. n. 9.
 In matrimonio, quæ signa possunt admitti loco verborum ad exprimendum consensum. 22. n. 30.

M E D I C U S.

- Quibus medicamentis uti tenetur in curandis infirmis. ... n. 11.

M E N D A C I U M, E T M E N T I R I.

- Mendacii definitio explicatur. 133. n. 1.
 Ejus divisio. 134. n. 2.
 Malum ex genere suo. ibid.
 Nunquam licitum, etiam pro vitanda morte proximi, ob propriam vitam tuendam, & ob animæ salutem. 6. n. 7. 153. n. 2.
 Mendacium perniciosum est illicitum etiam ob propriam defensionem. 210. n. 7.
 Non mentitur formaliter, dicens falsum, quod putat esse verum. 133. num. 2.
 Mentitur verò dicens verum, quod putat falsum. ibid.

Mercator. Vide v. Contractus, & Usura.

M I S S A.

- Licet potest accipi stipendium pro Missa, Cappellania, & aliis hujusmodi, & qua ratione. 215. n. 4.
 Non satisfacit præcepto audiendi sacrum, qui duas ejus partes, &c. à diversis celebrantibus audit. 263. n. 2.
 Ad quid, & quomodo obliget hoc præceptum. 264. num. 3. & 265. num. 4.
 Unica auditione Missæ, qui satisfacit duobus præceptis. ibid. An

I N D E X.

- An satisfaciat præcepto, qui duas medietates successivè à diversis celebrantibus audit. ibid. n. 5.
 Qui tenetur duplicem Missam audire, non potest simul. 266. n. 6.
 Legitimè impeditus in die festo ab audiendo sacro, & inveniens postremam Missam ad Præfationem, immò, & post Consecrationem, tenetur reliquum audire. 268. n. 6.
 In feria 6. Parasceve non tenetur quis audire sacrum, etiam si in ea incidat dies festus. 269. n. 6.
 Acceptans stipendium pro tot missis, illasque promittens, etiam si pro toto non sit sufficiens, nequit pauciores celebrare. 186. n. 6.

M O R S.

- Mortem optare non est licitum ad ærumnas hujus vitæ vitandas. 75. n. 9.
 Sustinenda est mors, non solum pro fide, sed pro quocumque malo non faciendo. 250. n. 7.

Mutatur. Vide v. Usura.

N E C E S S I T A S.

- Rerum temporalium quotuplex. 180. n. 1.
 Quid sit necessitas gravis, communis, & extrema. 180. & 181.
Vide v. Eleemosina, & furari.

O C C A S I O.

- Peccandi quotuplex. 301. n. 1.
 Si sit proxima ex nullo capite quæri potest. 306. n. 2.
 Duorum casuum resolutio. 310. n. 10.
 Ad evitandam occasionem proximam peccandi tenetur quisque ejicere concubinam, etiam si illi dederit mutuo centum aureos, quos recuperare non potest post ejectionem. 311. n. 12.
 Quid faciendum, si sit cum fratre, aut sorore. ibid. n. 12.
 Quid si ad sit scandalum. 312. n. 13.
 Experiens mollitie se pollui ex colloquio cum mulieribus, debet se ab illo abstinere. 312. n. 14.
 In quibus casibus licitum est fugere, vel non fugere proximam occasionem peccandi. ibid. n. 15.
 Ministrans infirmo Sacramentum, si reperitur in proxima occasione peccandi, quid debeat facere. 314. n. 1.
 Quidve Parochus, vel simplex Sacerdos in casu necessitatis. ibid. n. 2.
 An parochus experiens ex administratione sui officii frequenter versari in proxima occasione peccandi, teneatur illud deferere. 314. n. 3.
 Non est licitum pro quocumque bono spiritali nostro, vel Proximi accedere ad locum, ubi prævidetur occasio proxima peccandi. 315. n. 5.
 Neque ad convertendam meretricem potest quis se exponere proxime occasione peccandi. 417. n. 9.
An

I N D E X.

An prævidens occasionem sibi proximam peccandi, teneatur ad hæc Ecclesiam
causa audiendi sacrum. ibid.n.10.

O C C I S I O.

Occidere infaurem in quibus casibus est licitum, præcipue ad se defendendum;
166.n.1.

Non licet occidere autoritate privata.

ibid.& 167.

Illicitum est viro honorato occidere infaurem, qui nititur calumniam in-
ferre, etiam si aliter hæc ignominia vitari nequeat. 168.n.3.

Illicitum quoque occidere, insequi, & repercutere fugientem, qui alapam
impegit, &c. 170.n.6.

Occidere furem actu infaurem bona, quando, & quomodo est licitum.
173.n.1.& 175.n.2.

Quando, & quomodo licet honesto juveni, honestæ puellæ, vel matronæ
se defendere occidendo infaurem ad repellendam violentiam supri, &c.
175.& 176.n.3.& 4.

Occidere furem pro defensione unius aurei regulariter est illicitum. 176.
num.6.

Etiã si fur hoc tentet præfente domino, vel custode.

177.n.7.

Vide verbo. *Defensio.*

O F F I C I U M.

Non potens recitare Matutinum, & Laudes tenetur ad reliquas horas. 266.
num.1.

Tenetur qui potest solum Completorium, illud recitare, etsi reliquum non
valeat. ibid.

Non habens Breviarium, & sciens memoriter horas, non tamen Matutinum
tenetur ad illas recitandas. 268.n.3.

Ibidem alii casus pro hac materia resolvuntur. Si quis omittit eadem die par-
vam quantitatem Officii in Matutinis, & similiter parvam ad Primam,
Vesperas, &c. ita ut simul sint magna quantitas; peccat mortaliter. ibid.
num.6.

Secus verò si per annum, quolibet die parvam quantitatem omittat.
ibid.

O P I N I O.

Probabilis, sed tuta, quænam sit.

2.n.2.

Opinio asserens ad valorem Sac. Pœnit. sufficere Attritionem non exploditur
ex damnatione primæ Propositionis. 2.n.3.

In Sacramentis conferendis non est licitum uti opinione tantum probabilis ex-
tra casum necessitatis. 4.n.5.

Quomodo debeat quis se gerere in casu necessitatis.

8.n.10.

Etiã extenditur ad Ministri Jurisdictionem tantum probabilem, præter-
quam in casu necessitatis. 8.n.12 ad 14.

Licet operatur quisque ex opinione probabilis, dum alia probabilior non ap-
paret. 35.n.3.

Illicite tamen eligens minus probabilem in concursu probabilioris. 39.n.10.

B b

Eli.

I N D E X.

Eligens probabillorem in concursu duarum, etiam si hæc in re discordaret à
 Lege Æterna, dum ipse hoc invincibiliter ignorat, non peccat. 36.n.4.
 Limitatur hæc doctrina. 38.n.8.

P A R E N T E S.

Honorandi præceptum, non satis impletur per hoc, quod non dehonoren-
 tur. 63.n.4.
 Desiderare mortem Patris absolutè, vel conditionatè, quomodo licitum,
 quomodo illicitum. 76.& 77.
 Nec licitum de illa gaudere. 77.& 78.

P A R O C H U S.

Assistens matrimonio præsentia corporali, sed non mente, neque sensu, non
 dicitur præsens. 133.n.49.
 Vide v. *Occasio*.

P E R I U R I U M.

Habet de se pravitatem sufficientem ad mortale. 135.n.4.
 Importat contemptum Dei in facto, & in quo directè, & physice consistit.
 137.n.5.
 Inadvertenter prolatum quando non est adscribendum consuetudini. 139.
 num. 9.
 Vide v. *Juramentum*.

P O E N I T E N T I Æ S A C R A M E N T U M.

Quæ sit ejus materia remota, & proxima. 41.n.16.
 Exigit tanquam partem essentialem confessionem, & dolorem. 18.n.25.
 Materia ejus non debet esse præsumpta, seu formalis. 26.n.32.
 Ejus discrimen ab extrema Unctione. ibid.
 Vide v. *Abfolutio*. *Attritio*, & in *Append. n. 47. ad 66.*

P R Æ C E P T U M.

Affirmativum obligat pro loco, & tempore. 61.& 62.n.1.
 Includit negativum de actu contrario. 117.n.2.

P R O X I M U S.

Est diligendus ex præcepto Charitatis, sicut nosmetipsi. 64.n.5.
 Non sufficit actus virtualis involutus in dilectione Dei. 65.n.6.
 Necessitas Proximi ex ordine Charitatis debet propriæ commoditati præ-
 ferri. 67.n.2.
 Pro ejus salute spiritali debemus proprium corpus postponere. ibid.
 num. 2.
 Vita Proximi Innocentis, est diligenda præcepto Charitatis. 75.n.8.
 Nemo

I N D E X.

Nemo tenetur vitare malum Proximi cum proprio damno spiritali . 6.
num. 7.

R E S T R I C T I O.

Purè mentalis est illicita , nec excusat à mendacio , & perjurio . 150.
num. 4.

Nulla potest esse iusta causa utendi restrictione purè mentali , excusans à peccato perjurii . 152. n. 2.

Promotus ad Magistratum , commendatione , vel munere , non potest cum restrictione mentali licitè præstare juramentum , etiam si crimen sit occultum . 159. n. 3.

R E S T I T U T I O.

Ad restitutionem tenetur sub mortali qui per pauca furta pervenit ad materiam notabilem sufficientem ad peccatum . 188. n. 2.

De furante modica à multis . ibid. n. 3.

An tenetur ad restitutionem totius quantitatis ablatae , vel solum illius , quæ complet materiam peccati mortalis . 189. n. 4.

Movens , & inducens mandato , aut consilio ad grave damnum inferendum tertio , tenetur ad restitutionem damni illati . 194. n. 2.

Excusatur si damnum non est sequutum , vel aliudndè quàm ex mandato , vel consilio . 195. n. 5.

Qui tenetur restituere centum aureos , & non potest nisi 10. hos tenetur restituere . 267. n. 2.

S I M O N I A.

Committitur dando temporale , pro spiritali , ut motivum conferendi , vel efficiendi spiritali . 206. n. 6.

Item dando pecuniam ad redimendam vexationem electoris , vel Confirmatoris . 206. & 207. n. 6.

Item ab eo , qui confert Beneficium ad preces alterius , ut ex hoc sibi compareret favorem humanum . 207. n. 6. & 227. n. 2.

Committitur etiam ab Episcopo communi obsequium spirituali Beneficio , quia ipsi præstitit obsequium ad carnalia ordinatum . 220. n. 8.

Alius casus consimilis resolvitur . 221. n. 9.

Simoniam non committitur dum gratis datur aliquid post acceptum Beneficium , non pro remuneratione rei collatae , sed pro affectu . 219. n. 7.

Quid tamen si intendatur , ut compensatio pro re spiritali collata , vel si datur spirituale pro compensatione temporalis . ibid. & 220. n. 8.

Exoneratio ab obligatione antidotali quomodo , & quando non sit simonia . 222. n. 10.

Obligatio antidotalis non potest deduci in pactum . 223. n. 11.

Simoniam non committit primariò intendens ; in actibus spiritalibus obsequium Dei , & secundariò emolumentum temporale . 235. num. 1.

Committitur tamen ab eo , qui habet pro principali motivo temporale , sive traditum , sive tradendum . 227. n. 3.

Bb 2. Neque

I N D E X.

Neque potest principaliter intendi temporale tanquàm gratuita compensatio latè dicta. ibid.

S I M U L A T I O. S A C E R D O S.

- Sacerdos simulans celebrare, & non consecrans, majus peccatum committit, quàm si in mortali celebraret. 164. n. 6.
- Ad vitandam mortem sibi comminatam, nequit fingere consecrationem totius panis, qui est in foro. ibid. n. 7.
- Ob eandem causam, nequit adhibere formam, aut materiam tantum probabilem in consecratione Sacramenti. 6. n. 7.
- Nec licet ei particulam non consecratam porrigere peccatori occulto. 165. num. 8.
- Nec fingere injicere particulam in ejus os, revera, non injiciendo. ibid. num. 8.
- Sacerdos potius debet abstinere à celebratione Missæ, quàm non jejunus celebrare, etsi non possit aliter satisfacere præcepto. 294. n. 5.
- Simulans administrationem Sacramentorum ob nullam causam, aut metum excusatur à peccato. 163. n. 2.
- Omnis simulatio in re gravi est peccatum mortale. 117. n. 2.
- Non licet simulare falsam religionem, vel dissimulare veram. ibid.

T E S T I - S.

vo: are Dæmones, vel animas damnatorum in testes veritatis, etiam si in ordine ad Deum assumantur, est illicitum, & blasphemum. 445. n. 7.

T R I S T I T I A.

- Quot modis contingere potest, & quæ ejus species. 69. & 70. n. 1.
- Tristitia de bono Proximi, ut bonum ejus est, ad odium pertinet. ibid.
- Tristitiæ species quomodo se habeant circa bonitatem, & malitiam mortalem. 70. & 71. n. 2. & 3.
- Tristitia de vita naturali alterius quando sit peccatum mortale, & similiter de ejus morte gaudere. 72. n. 5.
- Quando possit esse licita, & sine peccato. 74.
- Vide in Append. à n. 42. ad 44.

V O L U N T A S.

- Voluntatis actus ab objecto, seu fine volito, non à motivo sumunt speciem. 72. n. 5.
- Voluntas nequit efficaciter exire in aqum Charitatis erga Deum ut Auctorem supernaturalem, nisi ipsum certo cognitum præsupponat. 89 & 90. num. 4.
- Nec potest elicere actus efficaces Spei, & Charitatis, ut justificetur, nisi præsupponatur objectum certo cognitum. 98.

I N D E X.

V O T U M.

An plura vota emittens, quæ seorsim sumpta sunt parva quantitas, pro eodem die, omnia omittens implere, peccet mortaliter. 191. & seqq. n. 8. & 9.

Aliorum casuum in materia voti resolutio.

191. n. 7.

U S U R A.

Ex fellicitate, & in quo consistat.

199. n. 1.

Quando creditor potest aliquid à mutuario exigere, & excusari ab usura.

201. & 202. & 203. n. 3. & 5.

Quando licitè potest mercator redimere infimo pretio, quod vendidit cariori, & quando non.

196. ad 198. à n. 2. ad 5.

Mutuator quando licitè potest absque usura aliquid accipere ex benevolentia mutuatarii.

206. n. 3.

INDEX , SEU SUMMARIUM

Capitulum 3. quæ in Appendice continentur .

- A**n simplex Sacerdos possit validè , ac licitè absolutionem impendere in mortis art. approbato præsentè . n. 4.
An sufficiat sola Attritio pro Sacr. Pœnit. n. 5. remissivè.
De Intelligentia 4. Prop. ubi responsiones adhibitz à Lumbier rationibus Gonet examinantur. à n. 6. usque ad 13.
Quædam doctrina circa Propos. 65. allata à Lumbier examinatur. à num. 13. usque ad 15.
De Præcepto dilectionis Dei quædam opinio impugnatur ; tempus eliciendi hunc actum præfigitur , pleraque ad id pertinentia elucidantur. à num. 15. usque ad 18.
Doctrina quædam tradita à Lumbier circa Propos. 8. & 9. rejicitur. n. 41.
Concordia Auctoris cum doctrina Lumbier circa Prop. 13. & quædam notatæ digna. à n. 42. ad 44.
Limitatio doctrinæ traditz ab Auctore Propos. 34. num. 2. circa abortum. num. 44.
Duo casus in materia abortus examinantur. n. 45. & 46.
Disputatio de Sacramento Pœnit. valido , & informi inferitur. à num. 47. ad 66.
Quidam casus allatus à Lumbier de absolvendis dimidiatè tantum confessis. rejicitur , & alia ad id pertinentia. à n. 66. ad 70.
Notationes quædam circa Prop. 61. 62. & 63. n. 70.
Circa Decretum de Sacra Communione aliquæ notationes. à n. 71. ad 78.
Aliæ duæ Propositiones ab eodem Innoc. XI. damnatæ referuntur. n. 78.
Decretum aliud Sacre Congreg. condemnans Propositionem quandam circa usum scientiæ ex Confessione acquisitæ ; cujus occasione plura de sigillo , & usu prædictæ scientiæ examinantur. à n. 79. ad finem.

F I N I S.

